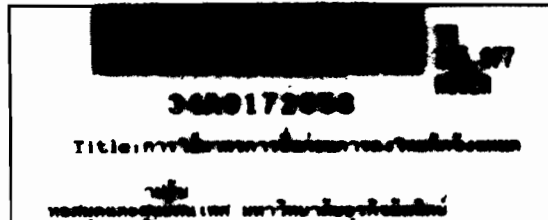

การให้มาตรการอื่นก่อนการลงทะเบียนค่าปรับ

กรกฎ ทองชะโงก

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

พ. ศ. 2547

ISBN 974-281-937-8

The Measure Used Prior to Confinement
in case of non Paying Fine

Korakod Tongkachok

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School Dhurakijpundit University

2004

ISBN 974-281-937-8

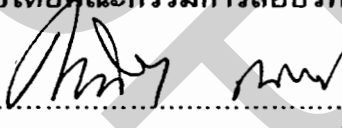
เลขทะเบียน.....	0172658
วันลงทะเบียน.....	21 S.A. 2547
เลขเรียกหนังสือ.....	345.0๗๗
	๗15๒๗
	[254๖]

๗1

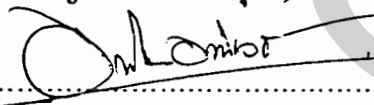

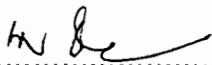
ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบรังษิต
ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต

ชื่อวิทยานิพนธ์ การใช้มาตรการอื่นก่อนการลงโทษกักขังแทนค่าปรับ
เสนอโดย นาย กรกฎ ทองชะไค
สาขาวิชา นิติศาสตร์ หมวดวิชา กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อ.ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ดร.อุทัย อาทิวะ
ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

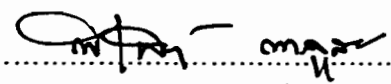

..... ประธานกรรมการ
(ศ.ดร.คณิต ณ นคร)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(อ.ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ดร.อุทัย อาทิวะ)

..... กรรมการ
(รศ.ประธาน วัฒนวาณิชย์)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ดร.พีรพันธุ์ พาลุข)

วันที่ 12 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2547

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเพราะได้รับความอนุเคราะห์จากผู้มีพระคุณหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ท่านอาจารย์ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ได้ให้ความเมตตาตลอดเวลาอันมีค่าอย่างยิ่งรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และท่านอาจารย์ ดร. อุทัย อาทิวราห์ ได้ให้ความเมตตาตลอดเวลาอันมีค่ารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ ซึ่งบุคคลทั้งสองท่านได้กรุณาตลอดเวลาตรวจวิทยานิพนธ์ และแก้ไขตั้งแต่ต้นจนแล้วเสร็จ ผู้เขียนกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร. คณิต ฅ นคร ที่ได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์รับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ท่านรองศาสตราจารย์ประธาน วัฒนวณิชย์ ที่ได้กรุณาตลอดเวลาอันมีค่ารับเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ พร้อมทั้งคำชี้แนะที่เป็นประโยชน์ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข วิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ และมีคุณค่ายิ่งขึ้น

ขอน้อมระลึกถึงคุณพ่อ วิน ทองชะ โชค ผู้ล่วงลับไปแล้ว และคุณแม่ พรพรรณ ทองชะ โชค ที่เป็นกำลังใจแก่ผู้เขียน โดยตลอด ทำให้ผู้เขียนสามารถสำเร็จการศึกษาในครั้งนี้

ท้ายที่สุด ผู้เขียนหวังว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะมีประโยชน์อยู่บ้างในด้านหนึ่งด้านใด ผู้เขียนขอยกประโยชน์เพื่อบูชาพระคุณบิดา มารดา คณาจารย์ ตลอดจนผู้แต่งตำรา และบทความต่างๆ ที่ผู้เขียนได้ใช้การศึกษาค้นคว้า หากมีข้อบกพร่องประการใดผู้เขียนขอน้อมรับแต่ผู้เดียว

กรกฎ ทองชะ โชค

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๘
กิตติกรรมประกาศ.....	๙
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. สมมติฐานของการวิจัย.....	4
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
4. ขอบเขตของการศึกษา.....	5
5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	5
2. แนวคิดและวัตถุประสงค์การลงโทษปรับ.....	6
1. แนวคิดของโทษปรับ.....	6
2. ประวัติแนวคิดโทษปรับในประเทศไทย.....	8
3. แนวคิดการกำหนดโทษปรับ.....	13
4. โทษปรับกับวัตถุประสงค์การลงโทษ.....	17
4.1 การลงโทษเพื่อเป็นการทดแทน (Retribution).....	17
4.2 การลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่(Deterrence).....	19
4.3 การลงโทษเพื่อการปรับปรุงแก้ไข (Reformation).....	26
4.4 การลงโทษเพื่อเป็นการตัดไม้ให้มิ โอกาสกระทำผิดอีก (Incapacitation).....	28
5. แนวคิดในการบังคับโทษปรับ.....	30
3. โทษปรับทางอาญาในประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศไทย.....	32
1. โทษปรับทางอาญาในประเทศอังกฤษ.....	32
1.1 กระบวนการกำหนดโทษปรับ และการชำระค่าปรับ.....	33

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

1.2 การบังคับโทษปรับและ	
การใช้มาตรการอื่นแทนโทษปรับ.....	36
1.3 สภาพของการบังคับใช้โทษปรับ.....	41
2. โทษปรับทางอาญาในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	45
2.1 กระบวนการกำหนดโทษปรับ	
และการชำระค่าปรับ.....	46
2.2 การบังคับโทษปรับและ	
การใช้มาตรการอื่นแทนโทษปรับ.....	50
2.2.1 การบังคับโทษปรับในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย.....	55
2.3 สภาพของการบังคับใช้โทษปรับ.....	56
3. โทษปรับทางอาญาในประเทศไทย.....	58
3.1 กระบวนการกำหนดโทษปรับ	
และการชำระค่าปรับ.....	59
3.2 การบังคับโทษปรับและ	
การใช้มาตรการอื่นแทนโทษปรับ.....	63
3.2.1 การบังคับแก่ทรัพย์สิน.....	63
3.2.2 การบังคับแก่ผู้ต้องโทษ.....	64
3.3 สภาพของการบังคับใช้โทษปรับ.....	70
4. วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการอื่นในประเทศอังกฤษ	
ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไทยก่อนลงโทษกักขังแทนค่าปรับ.....	74
1. วิเคราะห์เปรียบเทียบกระบวนการกำหนด	
โทษปรับและการชำระค่าปรับ.....	74
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบการบังคับโทษปรับ.....	77
2.1 การนำวิธีผ่อนชำระค่าปรับมาใช้ในประเทศไทย.....	82
2.2 ผลของการนำวิธีการผ่อนชำระค่าปรับมาใช้.....	86
2.3 การทำงานบริการสังคมหรือ	
ทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ.....	89

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

2.3.1 ประเภทของงานบริการสังคม หรืองานสาธารณประโยชน์.....	91
2.4 ผลของการนำวิธีทำงานบริการสังคมหรือ ทำงานสาธารณประโยชน์มาใช้.....	96
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพของการบังคับใช้โทษปรับ.....	99
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	103
1. บทสรุป.....	103
2. ข้อเสนอแนะ.....	107
บรรณานุกรม.....	108
ภาคผนวก.....	116
ภาคผนวก ก. United States Code : Title 18.....	117
ภาคผนวก ข. California Penal Codes.....	122
ภาคผนวก ค. Crime (Sentences) Act 1997.....	125
ประวัติผู้เขียน.....	129

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การใช้มาตรการอื่นก่อนการลงโทษกักขังแทนค่าปรับ
ชื่อนักศึกษา	กรกฏ ทองชะโชค
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ดร. อุทัย อาทิวะช
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2546

บทคัดย่อ

เมื่อมีการกระทำความผิดซึ่งมีโทษปรับเกิดขึ้น ผู้กระทำความผิดที่มีเงินก็เอาเงินส่วนหนึ่งหรือเอาทรัพย์สินเพียงเล็กน้อยของเขาไปให้แก่รัฐ คดีก็เลิกกัน แต่ถ้าผู้กระทำความผิดที่ยากจน กระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็ต้องเอาไปจำกัดอิสรภาพ เนื่องจากตามประมวลกฎหมายอาญากำหนดให้ ผู้กระทำความผิดที่ถูกศาลพิพากษาให้ชำระค่าปรับ ไม่มีเงินชำระค่าปรับ ต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือมิฉะนั้นต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ แต่ปัจจุบันแนวปฏิบัติของศาลมักจะนำวิธีการกักขังแทนค่าปรับมาใช้บังคับเพียงมาตรการเดียว ซึ่งเป็นการนำวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการตัดไม่ให้มีโอกาสกระทำความผิดอีกมาใช้เลย แม้จะเป็นเพียงชั่วคราว ทั้งๆที่โทษนั้นเป็นแค่โทษปรับ เพราะเป็นโทษเบา โทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยจึงยังไม่เหมาะสมและไม่สามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียมกัน เพราะเหตุฐานะทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในประเทศไทยที่เป็นสังคมที่มีความแตกต่างทางสถานะอย่างชัดเจน ทำให้คนจนต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ อันเนื่องมาจากไม่มีเงินจ่ายค่าปรับ ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อผู้กระทำความผิด หรือต่อรัฐ

จากการศึกษาพบว่า การกำหนดค่าปรับในประเทศอังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกา จะพิจารณาถึงความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิดเพื่อให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด ซึ่งแตกต่างจากในประเทศไทยการกำหนดค่าปรับอาจพิจารณาถึงสภาพความผิด ในการกระทำความผิดอยู่บ้างว่าร้ายแรงเพียงใด แต่ก็มีได้คำนึงถึงความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิดให้เหมาะสมเป็นการเฉพาะราย

ส่วนการบังคับโทษปรับ ในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา ยังมีมาตรการอื่นก่อนใช้วิธีการจำคุก หรือกักขังแทนค่าปรับ คือ มาตรการในการผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวดๆ และ มาตรการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ และในปัจจุบันประเทศไทยได้นำมาตรการให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับมาใช้เพียง

มาตรการเดียว โดยกำหนดให้ผู้ที่มีฐานะยากจนร้องขอเพื่อทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้ ซึ่งเป็นการลงโทษแนวใหม่ มุ่งปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิด เป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อผู้กระทำผิดให้ช่วยเหลือสังคม และรู้จักทำประโยชน์แก่สาธารณะชน ซึ่งถือเป็นมาตรการแทนที่ทำให้วัตถุประสงค์เดิมและแท้จริงของการลงโทษปรับเบี่ยงเบนไป แตกต่างจากมาตราให้ผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวดๆ ซึ่งวัตถุประสงค์เดิมและแท้จริงของการลงโทษปรับมิได้เปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นการลงโทษปรับเพื่อการทดแทนหรือข่มขู่ และยังเป็นมาตรการที่ยังตรงกับเจตนารมณ์ในการลงโทษปรับ ที่มุ่งบังคับเอาทั้งเงินหรือทรัพย์สิน

ฉะนั้น มาตรการในการผ่อนชำระค่าปรับ จึงมีความเหมาะสมกว่ามาตรการให้ทำงานบริการสังคมหรือหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ อันเนื่องมาจากไม่เป็นการทำให้วัตถุประสงค์เดิมของการลงโทษปรับเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเล็กน้อย ซึ่งไม่เน้นเพียงการควบคุมตัวไว้แต่เพียงประการเดียว

Thesis Title	The Measure Used Prior to Confinement in case of non Paying Fine
Name	Korakod Tongkachok
Thesis Advisor	Mr. Charnchao Chaiyanukij
Co. Thesis Advisor	Dr. Uthai Arthivech
Department	Law
Academic Year	2003

ABSTRACT

When a crime is committed, the criminal who has money can buy his freedom by paying some of his money or part of his assets to the State and the case is repealed. Contrary to the poor lawbreaker, criminal justices limit his freedom. The Criminal Code defined that the defendant who was convicted to pay fine and has no money to do so, the State will seize his assets in order to pay for fine or he may be held in prison for not paying fine. At present, court usually use method of detention if a person can not pay fine instead of not paying fine. This is the purpose of not allowing that person to commit a crime again, although it is a fine punishment for a misdemeanor case. According to Thai Criminal Code, fine is therefore improper and can not facilitate justice equally due to economic reason. In addition, Thailand has different social states and as a result the impoverished has to be held in prison instead of paying fine since that person is lack of resources. This is not a good way to punish a misdemeanant and also not good to the state.

This research has found the fine system in the United Kingdom and United States of America will consider an ability of a criminal to pay fine. This issue is differs from system practice in Thailand. A fine may concern with condition and violence of a crime but not concern with an ability to pay fine of individual criminal.

Enforcement of fine that the United Kingdom and United States of America use other methods of punishment before imprison a misdemeanant or detention such

person instead of paying for fine. The measure of installment payment of fine and the measure community services or public services instead of paying fine to state. This process is defined in Thai Criminal Code; it allows poor criminal to file for community services or public services instead of paying fine. This is a new trend of punishment and has intention to improve a criminal and built good perceiving to help society and public. Such method, however, is an enforcement of fine to compensate to society and it is a direct method of enforcement of fine, which punishment in order to retribution and to deter not to reform a wrong doer. The measure of installment payment of fine is an original procedure of punishment. Actually, the aim of punishment has not change. Either punishment in order to retribution or to deter a law breaker and it is also a goal of punishment of fine since the aim of this type of punishment is to enforce money or assets of a crime.

Therefore, measurement of installment payment of fine is more suitable than measurement of community services or public services instead of paying money. These will also not changing original purposes of fine punishment especially treatment of misdemeanor criminal, which does not control only a criminal.

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามประมวลกฎหมายอาญา ได้กำหนดบทลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิดอาญาไว้ในกฎหมายมาตรา 18 ซึ่งพิจารณาแบ่งออกได้เป็น 5 ชนิด 3 ประเภท คือ

1. โทษประหารชีวิต ซึ่งเป็นบทลงโทษแก่ชีวิตที่รุนแรงที่สุด
2. โทษที่ลงแก่ร่างกาย ได้แก่ โทษจำคุก และโทษกักขัง สำหรับโทษจำคุกนั้น มีทั้งโทษจำคุกตลอดชีวิตและโทษจำคุกที่มีกำหนดระยะเวลาในการจำคุก ส่วนโทษกักขังมีทั้งโทษกักขังแทนโทษจำคุก และโทษกักขังแทนค่าปรับ

3. โทษที่บังคับทางทรัพย์สิน ได้แก่ โทษปรับและโทษริบทรัพย์สิน

ในประมวลกฎหมายอาญาของไทย ได้บัญญัติให้โทษปรับเป็นโทษอาญาสถานหนึ่ง ในการบังคับค่าปรับนั้น มาตรา 29,30 ได้บัญญัติหลักเกณฑ์และขั้นตอนของการบังคับโทษปรับเอาไว้ กล่าวคือจำเลยต้องนำค่าปรับตามคำพิพากษามาชำระต่อศาลภายในกำหนดเวลา 30 วัน หากว่าจำเลยฝ่าฝืนไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนดเวลานั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์ หรือถูกกักขังแทนค่าปรับ ในการบังคับโทษปรับ เมื่อศาลพิพากษาให้จำเลยชำระค่าปรับ จำเลยก็ต้องนำเงินค่าปรับมาชำระต่อศาลภายในกำหนด 30 วัน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 ในกรณีที่จำเลยเป็นคนยากจน ไม่สามารถหาเงินมาชำระค่าปรับได้ทันภายในกำหนดก็ต้องใช้มาตรการแทนโทษปรับ กล่าวคือ จำเลยจะต้องถูกยึดทรัพย์ หรือถูกกักขังแทนค่าปรับ โดยการกักขังแทนค่าปรับ กฎหมายกำหนดอัตรา 200 บาทต่อวัน

ในทางปฏิบัตินั้น เมื่อศาลพิพากษาให้ปรับ หากจำเลยไม่สามารถชำระค่าปรับได้ในวันที่ศาลพิพากษา ศาลก็จะใช้วิธีกักขังแทนค่าปรับ แก่จำเลยทันที โดยมักจะไม่ใช่วิธียึดทรัพย์ เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายรองรับการบังคับโทษปรับ และยังไม่มียุติวิธีใดในการบังคับโทษปรับ หลังจากศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว เช่นเดียวกับโทษประหารชีวิต จำคุก หรือกักขัง ซึ่งกรมราชทัณฑ์จะเป็นหน่วยงานในการบังคับโทษ และผู้กระทำความผิดที่ศาลพิพากษาลงโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญา ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ไม่มีเงินจ่ายค่าปรับ ส่วนทรัพย์สินอื่นก็ไม่มี และเนื่องจากการบังคับคดีโดยวิธีการยึดทรัพย์มีวิธีการและขั้นตอนยุ่งยากรวมทั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการบังคับ

คดีอยู่ด้วย ซึ่งอาจจะไม่คุ้มกัน ส่วนในกรณีที่จำเลยผู้ต้องโทษปรับ เป็นคนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจดี การลงโทษปรับอาจจะไม่กระทบกระเทือนต่อฐานะทางการเงินของจำเลย เนื่องจากค่าปรับอาจจะน้อยเกินไป ในขณะที่จำเลยเป็นคนยากจน จำนวนเงินค่าปรับจำนวนเดียวกันอาจจะมีค่ามากจนอาจจะกระทบกระเทือนต่อฐานะทางการเงินของจำเลยได้มากกว่า

โทษปรับ เป็นโทษที่บังคับแก่ทรัพย์สิน โดยจากเดิมเป็นการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทน และเป็นการเยียวยาแก่ผู้เสียหายทางหนึ่ง ต่อมาเป็นการลงโทษซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการข่มขู่อยู่ด้วย โดยรัฐเข้ามาจัดการด้านความยุติธรรมให้ รัฐจึงตกอยู่ในฐานะเป็นผู้เสียหาย แต่อย่างไรก็ดีการลงโทษในปัจจุบัน เห็นว่าการลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่ นั้นไม่เพียงพอที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดไม่กล้า กระทำความผิดอีก แต่การลงโทษในปัจจุบันเป็นการมุ่งเพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไขอีกด้วย

เมื่อศาลพิพากษาบังคับให้จำเลยนำเงินจำนวนหนึ่งมาเสียแก่รัฐ ถ้าจำเลยไม่ชำระค่าปรับ ก็ต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ โทษปรับจึงเป็นโทษที่ไม่เสมอภาค เพราะคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีเขาก็ยอมจ่ายค่าปรับไป แต่ในกรณีคนยากจน ที่แม้แต่ปัจจัยสี่เขาก็ไม่สามารถจะไปซื้อหาให้กับตัวเอง หรือครอบครัวได้ ซึ่งเดิมเมื่อประเทศไทยใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ที่ยกเลิกไปแล้ว ถ้าจำเลยไม่ชำระค่าปรับก็ต้องถูกจำคุกแทน แต่ครั้งเมื่อร่างประมวลกฎหมายอาญาได้มีความเห็นว่า การจำคุกแทนค่าปรับเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลมากเกินไป และเห็นว่าการจำกัดเสรีภาพเช่นนี้จะต้องไม่เป็นการจำคุก แต่จะต้องเป็นเพียงการ “ขัง” หรือ “กักขัง”¹ เพื่อจูงใจให้ผู้ต้องคำพิพากษาชำระเงินให้เร็วที่สุดเท่าที่เป็นไปได้เท่านั้น ด้วยเหตุนี้ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับที่ใช้ปัจจุบันจึงใช้คำว่า “กักขัง” ซึ่งหมายความถึง โทษกักขังตามมาตรา 18(3) ประมวลกฎหมายอาญา

การกักขังแทนค่าปรับ ยังมีการมองว่าเป็นการ ไม่สอดคล้อง ตามเจตนารมณ์ หรือความมุ่งหมายตามคำพิพากษา เนื่องจากการลงโทษปรับเป็นกรณีที่ถูกกฎหมายมุ่งที่จะบังคับเอากับทรัพย์สินของจำเลย ส่วนการกักขังแทนค่าปรับเป็นการบังคับต่อเสรีภาพของจำเลย ซึ่งโดยหลักแล้วถือว่าการบังคับต่อเสรีภาพ เป็น โทษที่หนักกว่าการบังคับต่อทรัพย์สินของจำเลย อีกทั้ง ความมุ่งหมายของการมีโทษปรับส่วนหนึ่งเพื่อหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุกระยะสั้น² และถือเป็นการลงโทษโดยหลีกเลี่ยงการควบคุมตัวแก่จำเลยอยู่แล้ว

¹ โชค จารุจินดา. “รายงานการประชุมร่างประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 28 ถึงมาตรา 30.” *คู่มือพห.* ปีที่ 8, เล่ม 6. มิถุนายน 2504, หน้า 646-650.

² ประเสริฐ เมฆมณี. *หลักทฤษฎีอาญา*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์, 2535, หน้า 33-34.

จากสถิติผู้ต้องโทษกักขังซึ่งมีอยู่ประมาณ 8,134 คน³ จากสถานกักขังกลางจังหวัดปทุมธานี สถานกักขังกลางจังหวัดตราดและสถานกักขัง(ตำรวจ)ทั่วประเทศ ในขณะที่ผู้ที่กระทำความผิดและศาลพิพากษาสั่งลงโทษปรับ เมื่อจำเลยเป็นคนยากจน จึงไม่สามารถชำระค่าปรับก็ถูกกักขัง หากยังไม่มีมาตรการแก้ไขการบังคับโทษปรับ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ต่อไปทำให้จำนวนผู้ต้องโทษกักขังเพิ่มมากขึ้น จนอาจกลายเป็นปัญหาคนล้นคุกเช่นทุกวันนี้ และรัฐก็ต้องเสียงบประมาณค่าใช้จ่ายเพื่อมาดูแลบุคคลเหล่านี้ และรัฐบาลชุดปัจจุบันนี้ ได้มีมติให้กระทรวงยุติธรรมดำเนินการปล่อยตัวผู้ต้องทั่วประเทศ ซึ่งต้องคำพิพากษาก่อนวันที่ 12 พฤศจิกายน 2545 ที่ต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ โดยนำเงินจากการจำหน่ายสลากพิเศษ จำนวน 100 ล้านบาท มาจ่ายเป็นเงินค่าปรับให้ผู้ต้องขังแทนค่าปรับ เพื่อถวายเป็นพระราชสักการะ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงมีพระชนมายุ 75 พรรษา เมื่อในวันที่ 5 ธันวาคม 2545 ที่ผ่านมา ปัจจุบันและสถิติในหลายๆ ปีที่ผ่านมาศาลแทบไม่เคยมีคำสั่งลงโทษกักขังแก่ผู้กระทำความผิดที่จะต้องลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 23 นี้เลย อาจเป็นเพราะศาลหันมาใช้วิธีการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ซึ่งให้อำนาจศาลจะกำหนดเงื่อนไข สำหรับคุมประพฤติแก่ผู้กระทำความผิดในคดีที่ศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ศาลมีอำนาจที่จะพิพากษาว่าผู้นั้นผิด แต่รอการกำหนดโทษไว้ หรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษแล้วปล่อยตัวให้ผู้นั้นมีโอกาสกลับตัวภายในระยะเวลาที่กำหนด

เนื่องจากกรมราชทัณฑ์ มีภาระในการบังคับโทษกักขังตามประมวลกฎหมายอาญาดังนั้น เจ้าหน้าที่ประจำสถานกักขังกรมราชทัณฑ์ ก็แต่งตั้งหรือสับเปลี่ยนมาจากเจ้าหน้าที่เรือนจำนั่นเอง แนวความคิด ทัศนคติสภาพการปกครองควบคุมดูแลผู้ต้องโทษกักขังในสถานกักขังกับผู้ต้องโทษจำคุกในเรือนจำ จึงไม่แตกต่างกันมากนัก เพียงแต่ผู้ต้องโทษกักขังเป็นโทษระยะสั้น จึงไม่มีการให้การศึกษาบรมหรือโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟู ฝึกวิชาชีพให้ดังเช่นเรือนจำเพียงแต่ผู้ต้องโทษกักขัง ทำงานใช้แรงงานไปวันๆ เท่านั้น เพื่อรอกำหนดการปล่อยตัว

ในส่วนผู้ต้องโทษกักขังที่ถูกกักขังไว้ในห้องควบคุม ผู้ต้องหาของสถานีตำรวจต่างๆ สภาพห้องขังที่ถูกกักขังมีขนาดเล็กคับแคบ อากาศถ่ายเทได้ไม่สะดวกมากนัก เพราะตั้งอยู่ในตัวอาคารของสถานีตำรวจ ที่ใช้ปฏิบัติหน้าที่อื่นของเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วย จึงเหมาะสำหรับที่จะใช้ควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ชั่วคราว เพื่อพนักงานสอบสวนจะเรียกสอบสวนได้อย่างสะดวกรวดเร็วเท่านั้น

³ รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ(รท.102). กองแผนงาน. ฝ่ายสถิติและข้อมูลราชทัณฑ์. กรมราชทัณฑ์.กระทรวงยุติธรรม,31พฤษภาคม 2545

⁴ “กองสลากควักงบไถ่ผู้ต้องขัง.” ไทยโพสต์. 3 ธันวาคม 2545, หน้า 3.

⁵ ประกิจ กฤษณะ. “โทษกักขัง.” วารสารราชทัณฑ์. ปีที่ 49, ฉบับที่ 2. 2544, หน้า 40-42.

ไม่เหมาะที่จะเป็นสถานที่บังคับโทษกักขัง ผู้ต้องโทษกักขังจะอยู่กันเฉพาะภายในห้องขังที่แคบๆ ไม่เห็นเดือนเห็นตะวันและหากจะต้องรับโทษอยู่ในระยะเวลาอันยาวนานเป็นเดือนๆ แล้วผู้ต้องโทษกักขังเหล่านั้นอาจมีสุขภาพที่อ่อนแอเสื่อมโทรมทั้งสภาพทางร่างกายและจิตใจ ได้รับความทุกข์ทรมาน ยิ่งกว่าการบังคับโทษในเรือนจำเสียอีก

จากความเป็นมา และความสำคัญของปัญหาดังกล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าเมื่อศาลพิพากษาลงโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญานั้น หากจำเลยเป็นคนยากจนไม่สามารถชำระค่าปรับได้ภายในกำหนดก็ต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งไม่สอดคล้องตามเจตนารมณ์ ความมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์ในการลงโทษปรับ และรัฐบาลต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูผู้ต้องโทษ และต้องจัดงบประมาณเพื่อดำเนินการสถานที่กักขังตามมาต่างๆ ที่โทษเดิมเป็นเพียงโทษปรับ เมื่อไม่สามารถบังคับเป็นตัวเงินกับผู้กระทำความผิดได้ โดยให้นำค่าปรับตามคำพิพากษามาชำระต่อศาลให้เสร็จสิ้นภายในกำหนด 30 วัน ไม่สามารถให้จำเลยผ่อนชำระค่าปรับได้ หรือหามาตรการอื่นให้กับจำเลยที่มีฐานะยากจน เช่น การให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคม โดยให้มีการพักการลงโทษปรับ แล้วให้จำเลยทำงานบริการสาธารณะ โดยเจ้าหน้าที่จะคำนวณจำนวนชั่วโมง จากเงินค่าปรับ ซึ่งในสหรัฐอเมริกาใช้กับความผิดเล็กน้อย เกี่ยวกับจราจร ความผิดอาญาที่ไม่ร้ายแรงหรือร้ายแรง แต่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือบาดเจ็บ เพื่อให้การลงโทษปรับสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษ และก่อให้เกิดประโยชน์และแก้ไขเสียของโทษปรับได้หลายประการ กล่าวคือเป็นการเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจได้มากขึ้นและให้ความยุติธรรมเป็นคดีๆ ไป ทั้งเป็นการเลี้ยงการลงโทษกักขังแทนค่าปรับ

2. สมมติฐานของการวิจัย

ในการบังคับโทษปรับ หากจำเลยผู้ต้องโทษไม่สามารถชำระค่าปรับได้จะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับซึ่งไม่สอดคล้องตามความมุ่งหมายของคำพิพากษาที่ให้ลงโทษปรับ อีกทั้งการกักขังแทนค่าปรับมีลักษณะทำนองเดียวกับการจำคุกระยะสั้น ซึ่งจุดมุ่งหมายของการลงโทษปรับเพื่อต้องการหลีกเลี่ยงโทษจำคุกอยู่แล้ว การบังคับโทษปรับจึงควรมีมาตรการอื่นๆ ก่อนนำตัวไปกักขังแทนค่าปรับ โดยใช้มาตรการให้ผู้ต้องโทษปรับผ่อนชำระค่าปรับได้ ซึ่งมาตรการดังกล่าวก็ไม่ทำให้วัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับเพื่อเป็นการทดแทน และข่มขู่เปลี่ยนแปลงไป

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี และหลักการของการลงโทษปรับทางอาญาและการบังคับโทษปรับ
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงวัตถุประสงค์ของการลงโทษทั้ง 4 ประการ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของการบังคับโทษปรับ ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับไม่สามารถชำระค่าปรับได้
3. เพื่อเสนอแนวทางในการการบังคับค่าปรับ สำหรับผู้กระทำความผิดที่ไม่สามารถชำระค่าปรับได้ เพื่อให้ตรงตามเจตนารมณ์ และวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับ

4. ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะใช้วิธีค้นคว้าจากเอกสาร(Documentary research) เฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญา กรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระค่าปรับได้ โดยศึกษาถึงระบบการปรับทั้งหมด ปัญหาของการบังคับโทษ หลักเกณฑ์ในการผ่อนชำระค่าปรับของผู้ต้องโทษปรับ การบังคับโทษปรับโดยให้ผู้ต้องโทษทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์รูปแบบของประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไทย เพื่อนำมาเสนอแนะปรับใช้กับประเทศไทยให้เหมาะสมต่อไป

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องการลงโทษปรับ
2. ทำให้ทราบถึงแนวความคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับโทษปรับ ตลอดจนประวัติความเป็นมา เพื่อเสนอมาตรการอื่นในกรณีไม่อาจบังคับเงินค่าปรับได้
3. ข้อเสนอในวิทยานิพนธ์ อาจนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาในส่วนของโทษปรับให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ 2

แนวคิดและวัตถุประสงค์การลงโทษปรับ

การลงโทษเป็นเพียงส่วนประกอบให้กฎหมายได้รับการยอมรับนับถือและปฏิบัติตาม จนบรรลุผลตามจุดหมายในทางจิตใจของสมาชิกในสังคม เพื่อให้เกิดความเกรงกลัวและการเคารพกฎหมายพร้อมทั้งการปฏิบัติตามกฎหมาย แต่เมื่อมีผู้ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายซึ่งเป็นการกระทบต่อสังคมโดยรวม ก็จะมีการลงโทษ โทษทางอาญาตามกฎหมายอาญา เป็นอาญาโบราณมีทั้งโทษที่มีการบังคับแก่ชีวิตร่างกาย โทษที่มีสภาพบังคับเสรีภาพของผู้กระทำผิดกับโทษที่บังคับต่างทรัพย์สินของผู้กระทำผิด ได้แก่ โทษปรับ (Fine) โทษปรับทรัพย์สิน (Confiscation of Property) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าโทษปรับ แม้จะไม่ใช่โทษทางอาญาที่เป็นโทษที่มีมาก่อนโทษอื่น ๆ โทษปรับก็เป็นโทษที่มีมาในระยะแรก ๆ และมีมาก่อนโทษจำคุก¹

1. แนวคิดของโทษปรับ

โทษปรับ เป็นโทษที่เก่าแก่ มีมาตั้งแต่สมัยโบราณมีนักประวัติศาสตร์กฎหมาย กล่าวว่าเมื่อได้ผ่านพ้นยุคของการแก้แค้นทดแทนมาได้ไม่นานนัก กฎหมายในระยะต่อมาก็ได้กำหนดโทษปรับ กฎหมายก็จะกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องเสียเงินค่าปรับ หรือให้บริการอย่างใด อย่างหนึ่งแก่ผู้เสียหายเป็นการตอบแทนความผิด ในประมวลกฎหมายพระเจ้าฮัมมูราบี กษัตริย์แห่งบาบิโลน การเอาทรัพย์สินของผู้อื่นมาใช้โดยไม่ชอบ ผู้กระทำผิดอาจถูกปรับถึงห้าเท่าของมูลค่าทรัพย์สินนั้น หรือในกรณีการลักสัตว์เลี้ยง ก็จะถูกปรับถึง 10 เท่า ถ้าเป็นการประทุษร้ายต่อทรัพย์สินของแผ่นดินหรือทรัพย์สินของหลวง โทษปรับอาจจะหนักถึงสามสิบเท่า ของราคาของทรัพย์สิน² ในกฎหมายมนุษยธรรมศาสตร์ ของอินเดียโบราณ ก็กำหนดโทษปรับเอาไว้เช่นกัน กรณีเช่นเดียวกันนี้พบได้แม้กฎหมายอียิปต์โบราณ กฎหมายสมัยโมเสส กฎหมายกรีกโบราณ และกฎหมายโรมันตามกฎหมายยิวสมัยโมเสสถือว่าโทษปรับเป็นการเยียวยาแก่ผู้เสียหายทางหนึ่ง ด้านกฎหมายกรีกโทษปรับที่

¹ โกเมน ถาวรภิรมย์. “โทษปรับ.” บทบัญญัติคดี. เล่ม 16, ตอน 3. กันยายน 2516, หน้า 455.

² Gerhardt Grebing. *The Fine in Comparative Law : A Survey of 21 Countries*. Cambridge Institute of Criminology, 1982, p. 4.

ชำระแล้วอาจเป็นเหตุบรรเทาความผิดสำหรับโทษอาญาสถานอื่นได้ ตามกฎหมายโรมัน โทษปรับที่ต้องชำระต้องเข้าคลังของแผ่นดินเรียกว่า Multa และโทษปรับที่ต้องชำระต้องเข้าคลังของแผ่นดินเรียกว่า Poena ซึ่งความคิดนี้ตรงกับกฎหมายไทยโบราณ เรื่องปรับใหม่กึ่งพินัยกึ่งนั่นเอง

เนื่องจากแต่เดิมนั้น เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นอำนาจรัฐซึ่งยังไม่เป็นรูปไม่ปรากฏ การปกครองได้ใช้วิธีการปกครองกันเองระหว่าง หัวหน้าครอบครัว ไม่มีกฎหมายหรือระเบียบอันใดที่บังคับ การตัดสินชี้ขาดในกรณีที่มีปัญหาเกิดขึ้น จะดำเนินไปภายใต้กฎเกณฑ์ ที่ตั้งขึ้นเองระหว่างครอบครัวต่อครอบครัว หรือระหว่างเผ่าต่อเผ่านี้ เป็นระบบที่มักจะเรียกว่า “ระบบความยุติธรรม โดยเอกชน” (private settlement)³

ต่อมา เมื่อรัฐมีอำนาจปกครองอย่างจริงจังมากขึ้น ก็ได้พยายามกำจัดอำนาจความยุติธรรมโดยเอกชนให้ค่อย ๆ หดไป โดยลดอำนาจหัวหน้าครอบครัวที่จะลงโทษถึงชีวิตกับบุคคลภายในครอบครัวก่อน แล้วจึงจำกัดสิทธิแก่คนระหว่างครอบครัวให้เหลือเพียงว่า การแก้แค้นระหว่างครอบครัวต้องไม่เป็นการร้ายแรงกว่าผู้เสียหายได้รับ ซึ่งเป็นที่มาของกฎหมายโบราณที่ว่า “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน”⁴

ในระยะต่อมาสิทธิในการแก้แค้นเปลี่ยนไป อีกระดับหนึ่งว่า ครอบครัวของผู้รุกรานจะหลีกเลี่ยงให้พ้นจากการถูกแก้แค้นได้โดยส่งตัวผู้รุกรานให้แก่ครอบครัวของผู้เสียหายเสียในตอนนี้ เป็นช่วงการเปลี่ยนแปลงที่ความรับผิดชอบเป็นส่วนรวมของคนในครอบครัวเดียวกัน จะเปลี่ยนมาเป็นความรับผิดชอบแก่ผู้กระทำความผิดในขณะเดียวกันนั้นรัฐก็ยอมรับเอาวิธีจ่ายทรัพย์สินเป็นค่าไถ่โทษ (Composition) โดยให้มีการเลิกความคิดที่จะแก้แค้นต่อสู้กัน แล้วให้มีการตกลงกันในเรื่องของการเป็นค่าไถ่โทษแทน โดยในตอนแรกเป็นเรื่องความสมัครใจของคู่พิพาท ต่อมาก็เป็นการบังคับแทน ให้ผู้กระทำความผิดถูกบังคับให้จ่ายทรัพย์สินเป็นค่าไถ่โทษแก่ผู้เสียหาย และผู้เสียหายก็ถูกบังคับให้ยอมรับค่าไถ่โทษ และผลสิทธิในการแก้แค้น รัฐจึงได้กำหนดอัตราค่าไถ่โทษขึ้นเป็นกฎหมาย ซึ่งเป็นที่ปรากฏอยู่ในกฎหมาย 12 โຕະ

เมื่อรัฐมีความมั่นคงขึ้น การจัดการด้านความยุติธรรมก็มีมาตรการที่ดีขึ้น จนเลิกล้มระบบความยุติธรรมโดยเอกชนและนำเอาระบบความยุติธรรมโดยมหาชนเข้ามาแทนที่ได้ โดยเห็นว่าความผิดใดที่เสียหายแก่ผลประโยชน์ของสังคมทำให้สังคมได้รับความเสียหายเป็นความผิดต่อมหาชน เช่น การ ทรมานต่อชาติและความผิดร้ายแรงอื่น ๆ ส่วนระบบไถ่โทษก็ยังคงมีอยู่ แต่รัฐได้

³ อภิรัตน์ เทีชรศิริ. **สมาชิกของสังคมกับความขัดแย้ง**. เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2528, หน้า 400.

⁴ อริย สุวรรณบุบผา. **หลักอาญาวิทยา**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2518, หน้า 140.

บังคับให้คู่พิพาทจ่ายส่วนหนึ่งของค่าไถ่โทษแก่รัฐ เป็นการตอบแทนการที่รัฐเข้ามาจัดความยุติธรรมให้ รัฐจึงตกอยู่ในฐานะเป็นผู้เสียหาย รัฐจึงควรได้ค่าไถ่โทษด้วยในส่วนที่รัฐบังคับได้นั้น ต่อมาได้แยกออกเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งกลายเป็นค่าธรรมเนียมศาล และอีกส่วนหนึ่งได้กลายมาเป็นแนวความคิดทำให้ ค่าปรับตกแก่แผ่นดิน เมื่อมีเหตุผลแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ระบบศาลมีความชัดเจน การฟ้องร้องหรือการบังคับคดีของเอกชน ต้องกระทำในศาล จึงมีความจำเป็นที่ต้องเสียค่าขึ้นศาลหรือภาษีสำหรับพิจารณาคดี ตลอดจนค่าตอบแทนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของรัฐที่เข้ามาบริหารจัดการระบบความยุติธรรม

2. ประวัติแนวคิดของโทษปรับในประเทศไทย

ในประเทศไทยได้มีแนวคิดในการลงโทษปรับตั้งแต่ก่อนสมัย รัชกาลที่ 5 ซึ่งยังมีธรรมเนียมให้ผู้พิพากษาเอาค่าปรับ ตกเป็นเงินเดือนหรือค่าตอบแทนการทำงาน ตามกฎหมายของไทยสมัยโบราณซึ่งมีที่มาส่วนใหญ่จากกฎหมายคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ โทษปรับก็อยู่ในลักษณะอย่างเดียวกัน คือพัฒนามาจากปรับให้เป็นของหลวง คือ จะตกอยู่แก่พระคลังข้างที่ และอีกครั้งหนึ่งจะตกให้แก่ผู้เสียหาย การดำเนินคดีเช่นนี้จึงมีลักษณะผสมซึ่งตามหลักกฎหมายฝรั่งเศสเรียกว่า *action mixte*⁵ โดยถือเป็นการดำเนินของฝ่ายผู้เสียหายฝ่ายเดียว ไม่เกี่ยวกับอัยการ และหลักการเหล่านี้ ต่อมาได้ยกเลิกไปในการดำเนินคดีอาญา เพราะถือว่าการปรับเป็นเรื่องทางอาญา ไม่เกี่ยวกับทางแพ่ง แต่ก็นับได้ว่าเป็นที่มาทางหนึ่งของคดีอาญาสินไหม หรือคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องจากคดีอาญาดังที่รับรองไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่อระบบศักดินาของไทยเกิดขึ้นก็ได้มีการปรับตามศักดินาตามที่กำหนดไว้ในพระอัยการนาเรือนและนาทหาร เพราะถือว่าราษฎรทุกคนมีค่าตัวคงที่เรียกว่าศักดินา เมื่อผู้ใดประทุษร้ายต่อผู้อื่น ก็ต้องปรับตามศักดินาของผู้เสียหาย แต่แม้เมื่อครั้งที่ยังไม่มีกรุงสุโขทัย มีใจความตอนหนึ่งว่า “ข้าท่านนี้สู้เรือนผู้อื่นในเวลาจวนค่า ถือว่าผู้นั้นยังไม่ทันส่งข้าท่านคืนหรือกลับเอาไว้ไปเป็นภรรยาเสีย มีความผิดให้ปรับเป็นสินไหม คุณคงจะ โมยคนท่านไป

มาตราหนึ่ง ข้าขึ้นในสังกัดพรรคหรือข้าพระ โยมสงฆ์ ได้หลบหนี ไปสู่บ้านเรือนคนอันอยู่ตามชนบทห่างไกล เมืองใหญ่ มีระยะทางแต่ครั้งวันถึงวันหนึ่ง คนที่พาข้าท่านนี้ต้องนำข้าท่านมาส่งคืน มิฉะนั้นจะมีความผิดต่อพระเจ้าแผ่นดินต่อเจ้าบ้านเมือง

⁵ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. “บันทึกของนายฮอร์ช ปาคุซ์ ที่ปรึกษาการร่างกฎหมายของรัฐบาลสยาม เกี่ยวกับการร่างกฎหมายอาญา ร.ศ. 127.” วารสารนิติศาสตร์. ปีที่ 18, ฉบับที่ 2. กันยายน 2531, หน้า 34-35.

ถ้าไม่มีตัวเจ้าข้า ก็ให้มอบแก่เจ้าบ้านเจ้าเมือง จะได้พ้นโทษทัณฑ์และผู้นำเอาข้าท่านมาส่งให้ได้สินชดใช้ แต่ถ้าผู้ใดเอาข้าท่านไว้พ้น 3 วัน ให้ใหม่วันละหมื่นพันเบี้ย ไปจนห้าวันเป็นเบี้ยห้าหมื่นพันเบี้ย และจำนวนนี้ ท่านให้ใช้ปรับ ในกำหนดแปดวันยังมีส่งตัวคืนนั้นด้วยแต่ ถ้าพ้นแปดวันล่วงแล้ว แม้เพียงวันเดียว ให้ใหม่ดังลักทรัพย์ท่านฯ” ตามกฎหมายสมัยอยุธยาเริ่มการปรับตามศักดิ์นา ซึ่งเรียกว่าเป็นการทำให้การปรับมีหลักเกณฑ์ยิ่งขึ้นก็ว่าได้⁶ แต่คงตระหนักว่าเป็นโทษสถานเบา จึงมักใช้ควบกับการลงโทษอย่างอื่น เช่น ให้ใหม่จตุรคูณแล้วเอาดั่งลงหน้าข้าง ให้ใหม่ศรีคูณ และเอาตัวออกจากราชการ ให้ใหม่ทวีคูณ และประจาน 3 วัน ให้ตีด้วยไม้หวาย 100 ทีแล้ว ให้ใหม่ตามกระบิลเมือง ในกรณีที่มีโทษปรับสถานเดียวก็มักแบ่งโทษเป็นส่วน ๆ ให้ศาลใช้ดุลพินิจตามความหนักเบาแห่งการกระทำผิด เช่น ตามกฎหมายเทียรบาล สมัยอยุธยา กำหนดว่า “ระหว่างเข้าเฝ้า ถ้าผู้ใดเจรจากระชิบกันให้มีโทษถึงตายถ้ามีผู้นำของขึ้นถวาย ผู้ใดบังอาจช่วงชิงให้ของแตกหัก สูญหาย ให้ลงโทษ 3 ประการ ประการหนึ่ง ให้ตัดนิ้วมือเสียทั้งนิ้ว ประการหนึ่งให้ทวนด้วยลวดหนัก 20 ที ประการหนึ่งให้ใหม่ทวีคูณ”⁷ มีข้อน่าสังเกตว่า หลักการไถ่โทษ (composition) ซึ่งปรากฏในกฎหมายต่างประเทศในสมัยโบราณนั้น ในกฎหมายไทยก็มีเค้าให้เห็นอยู่เหมือนกัน เช่น ตามกฎหมายลักษณะอาญาหลวง ความผิดฐานปลอมแปลงหนังสือมีโทษให้ตัดนิ้วมือ แต่ถ้าผู้กระทำความผิดนำเงินมาไถ่โทษก็ให้ไถ่ได้เป็นนิ้ว ๆ ไป⁸ ในกฎหมายลักษณะอาญาหลวง ได้มีหลักเกี่ยวกับการลงโทษกล่าวไว้เป็นระบบพอสมควร อาทิ เช่น “คดีถ้อยความโดยกระทรวงคนไต่ว่ากล่าวพอจะว่ากล่าวได้มิได้ว่ากล่าว ึ่งไว้เป็นอำนาจ คดีพิจารณาบังคับบัญชา มิให้สิ้นสำนวนแถลงสำนวนรอนถ้อยคำเขาบมิแจ้งจริงก็ตีกล่าวถ้อยคำลำเอียง เถียงแทนลูกความอวยให้แก่ข้างหนึ่งเพราะเห็นแก่ สิ้นจ้างสินบน...เข้าด้วยข้างหนึ่งเรียกเอาเงินทองแก่ลูกความลำเหลือ พิจารณาไม่เป็นธรรมเอาลูกความงานของคนทำผู้ด้วยลูกความดังนี้ ท่านว่าผู้นั้นละเมิด มีโทษ 6 สถาน”⁹

นอกจากนี้ การกระทำบางอย่างซึ่งในสมัยนี้อาจถือเป็นการกระทำทางแพ่ง แต่ในสมัยก่อนถือเป็นทางอาญาอยู่ด้วย เช่น การกระทำผู้ เป็นความผิดทางอาญา เช่น ถูกประจาน ถูกเขียน ถูกจับ โทษผม และอาญาถูกปรับได้ ดังความว่า

⁶ หลวงสุทธีวาทนฤๅธิ. ประวัติศาสตร์กฎหมาย. ทรนคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524, หน้า 106. หลวงสุทธีวาทนฤๅธิอธิบายว่า ศักดินาเป็นวิธีใช้แจกเงินเดือนข้าราชการ และค่าปรับใช้ศักดินาเป็นบรรทัดฐาน เช่น พระอนุชานา 7,000 ไร่ เจ้าพระยา ศักดินา 4,000 ไร่ สามัญชน ศักดินา 25 ไร่ ลูกทาส ศักดินา 5 ไร่

⁷ กฎมณเทียรบาล บทที่ 58.

⁸ กฎหมายลักษณะอาญาหลวง บทที่ 90.

⁹ กฎหมายลักษณะอาญาหลวง บทที่ 33.

“คำปรับผู้เป็นชายผู้ต่างกันดังต่อไปนี้

1. ทำผู้ด้วยเมียกลางเมือง (เมียหลวง) ปรับตามกฎหมายเต็ม
2. ทำผู้ด้วยเมียกลางเมืองนอก (เมียน้อย) ปรับ 4 ใน 5
3. ทำผู้ด้วยเมียกลางทาสี (เมียทาส) ปรับ 3 ใน 5”¹⁰

ในส่วนหญิงที่คบชู้นั้น สมัยโบราณจะต้องทำโทษด้วย ปราบกฎหมายตราสามดวงว่าดังนี้ “เอาเฉลวประหน้า ทัดดอกชะบาแดงสองหรือดอกชะบาเป็นมาลัย ใส่ศรีษะให้นายจะมองดีฆ้องนำหน้าประจานสามวัน ถ้าจะไถ่โทษประจาน ให้ไถ่ตามกระเสียรอายุสมหญิง เป็นข้าหย่าช่างหลวง ถ้าชายผู้มันยังรักเมียมันมิให้ประจานไซ้ ให้เอาสินไหมเข้าพระคลังหลวง” เมื่อกฎหมายกล่าวถึงโทษปรับมักใช้คำว่า ปรับไหม หรือปรับเป็นพินัยหลวง

ในบางกรณี ยังมีการปรับไหมชาวบ้านที่อยู่ในระยะห้าเส้น ซึ่งมีได้มาช่วยเหลือเมื่อเวลา มีโจรปล้น ปราบกฎหมายที่กฎหมายโจรห้าเส้นกำหนดไว้ดังนี้ “แต่ชาวบ้าน ซึ่งอยู่ฟากคลองในรั้วกัน ในกำแพง กันเรือนใกล้เคียงกับเรือนซึ่งอ้ายผู้ร้ายนั้น จะนิ่งเฉยไม่ช่วยให้ตีเกราะ โห่ร้อง กองเพลิง ขึ้นให้สว่าง จะได้เห็นตัวอ้ายผู้ร้ายคนในบ้านซึ่งอยู่ในระยะห้าเส้น จะได้ช่วยกันจับเอาตัวผู้ร้าย ถ้าจับอ้ายผู้ร้ายมิได้ ท่านให้ไหมชาวบ้านชายสกรรค์สมสัก อยู่ในรั้วห้าเส้น โดยฐานเมมิคตั้งแต่นา 15 ไร่ ขึ้นไปถึง 150 ไร่ คนหนึ่งเป็นเงินห้าตำลึง ถึงสูงนา 200 ไร่ ถึงนา 10,000 ให้ปรับไหม โดยฐานเมมิคตามบรรดาศักดิ์ ถ้าผู้ต๋านา 10 ไร่ ลงมาถึงนา 5 ไร่ อย่าให้ปรับไหมเลยให้แต่ทวนมันคนละ 15 ที่”

ก่อนหน้าจะมีการจัดทำกฎหมายลักษณะอาญา เคยมีการตราพระราชบัญญัติความผิดล่วงพระราชอาญาอันมีโทษในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อ ร.ศ. 114 ได้กำหนดการกระทำผิดอาญาแผ่นดิน ผู้กระทำความผิดจะถูกลงโทษปรับเป็นพินัย ก็คือปรับ เป็นของหลวง ซึ่งแตกต่างจากปรับเป็นสินไหม ให้แก่ผู้เสียหาย ตามตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ได้กำหนดว่า การปรับเป็นพินัยนั้น ให้ปรับตามยศถาบรรดาศักดิ์ หรือ ศักดินานั้นเอง แต่ถ้าปัญหาเป็นที่สงสัยว่าจะต้องให้ปรับอย่างไร เพราะไม่มีการกำหนดกฎหมายไว้ ก็ให้ปรับได้ตามสมควร ซึ่งมาตรา 11 บัญญัติว่า “แต่อย่าให้ปรับไหมให้มากเหลือเกินหนัก” ซึ่งตรงกับหลัก กฎหมายคอมมอนลอว์ที่ศาลมีอำนาจปรับผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์ทั่วไปได้และทั้งความผิดอุกฉกรรจ์ (felony) และความผิดธรรมดา

¹⁰ หลวงสุทริวาทนฤพุมิ. คำบรรยายประวัติศาสตร์กฎหมาย. พระนคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517, หน้า 119-120.

(misdemeanour) ศาลมีอำนาจปรับได้โดยไม่จำกัดจำนวน ดังนั้นในกฎบัตร Magna Carta และ The Bill of Rights จึงได้กำหนดห้ามการเรียกปรับเกินสมควรไว้ด้วย¹¹

เมื่อมีการร่างทำกฎหมายลักษณะอาญาใน ร. ศ. 127 อันถือเป็นประมวลกฎหมายอาญาฉบับแรกของไทยก็ได้ มีการนำโทษปรับมาใช้สำหรับผู้กระทำผิดแต่ได้จัดเป็นระบบมากขึ้น กล่าวคือ ยกเลิกการปรับตามศักดิ์นาโดยเด็ดขาด กำหนดวันชำระค่าปรับ กำหนดให้การจำคุกแทนค่าปรับ และได้นำเอาความคิดตามหลักนานาอารยประเทศในเรื่องการปรับมาใช้มากยิ่งขึ้น

โทษปรับต่ำที่สุดในหมวดความผิดลหุโทษคือ ปรับ 12 บาท โทษสูงสุดคือปรับ 5,000 บาทตามปกติโทษปรับจะรวมไปกับโทษจำคุก แต่ถ้าผู้ใดถูกปรับและไม่นำค่าปรับไปส่งศาลใน 15 วัน ศาลจะสั่งให้จำคุกแทนค่าปรับเป็นเงิน 1 บาทต่อวัน แต่ไม่เกิน 1 ปี ต่อมา เมื่อมีการจัดทำประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบัน ก็ได้ปรับปรุงโทษปรับให้ทันสมัยมากขึ้น ซึ่งจะกล่าวในบทต่อไป โทษปรับเป็นโทษที่อาจใช้เป็นเอกเทศ โดยไม่มีโทษอื่น ด้วยก็ได้ หรืออาจใช้ควบคู่กับโทษอาญาสถานอื่นก็ได้ ตามกฎหมายไทยโทษปรับสถานเดียวจะใช้ในความผิดที่สมควรมีโทษเล็กน้อยหรือมีจะนั้นก็มักนิยมใช้กับความผิดใหม่ ๆ ซึ่งเพิ่มสร้างขึ้นให้เป็นความผิดอาญา ตัวอย่างจะเห็นได้ชัดในกรณีความผิดอาญาทางเศรษฐกิจการคุ้มครองผู้บริโภค การค้าที่ไม่เป็นธรรม ความผิดของกรรมการในกรณีนิติบุคคลควรได้รับโทษทางอาญา¹² แต่โทษปรับเมื่อมีการนำมาใช้ในความผิดใหม่ ๆ เช่นนี้ มักเป็นโทษปรับที่รุนแรง มีปริมาณมาก ในทำนองว่าถ้าจะลงโทษจำคุกก็เห็นว่าอาจเป็นโทษหนักเกินไป จึงลงโทษปรับแทนแต่เมื่อมีการกำหนดโทษปรับแล้ว ก็กำหนดค่าปรับให้สูงสมกับที่ความผิดนั้น เป็นความผิดทางเศรษฐกิจ เรียกได้ว่า เป็นการลงโทษแก่เศรษฐกิจของผู้กระทำผิดความผิดก็ว่าได้ ส่วนการใช้โทษปรับควบคู่กับความผิดอาญาสถานอื่น เช่น จำคุกและปรับ ก็เพื่อให้ผู้กระทำผิดรับโทษหนักขึ้น รุนแรงขึ้น อันจะมีผลเป็นการข่มขู่ได้ดีกว่า โทษหนึ่งเพียงสถานเดียว

¹¹ ข้อความใน Magna Carta, 1215 มีว่า "All fines which have been imposed unjustly and against the law of the land, and all penalties imposed unjustly and against the law of the land and altogether excuse, ..." และใน The Bill of Rights มีว่า

"That excessive bail ought not to be required nor excessive fines imposed nor cruel and unusual punishments inflicted." อ้างใน ภราดร ภคพัฒน์. "การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอันเกี่ยวกับการลงโทษ" วิทยานันทน์ปริญา นิตศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521, หน้า 73.

¹² รองพล เจริญพันธ์. "การใช้โทษปรับเป็นมาตรการการคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องคำพรรณาคุณภาพหรือการโฆษณาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค." นิตศาสตร์. ปีที่ 10, ฉบับที่ 2. 2521, หน้า 316-319.

ตามกฎหมายลักษณะอาญาของไทย โทษปรับมีความหนักเบาอยู่ในอันดับสาม รองลงมาจากโทษประหารชีวิตและจำคุก แต่ก็ถือว่าหนักกว่าการกักบริเวณ การยึดทรัพย์และเรียกประกัน ทัศนคติบนตามประมวลกฎหมายอาญาในปัจจุบัน โทษปรับอยู่ในอันดับสี่ ถือว่าหนักรองลงมาจากโทษประหารชีวิต โทษจำคุกและโทษกักขัง ซึ่งเห็นได้ว่าต่างจากความคิดในกฎหมายลักษณะอาญาข้อนี้ น่าจะเป็นว่าผู้ร่างถือเอาการลงโทษต่อชีวิตเป็นเรื่องร้ายแรงที่สุด ส่วนโทษจำคุกและกักขังเกี่ยวข้องโดยตรงกับอิสรภาพของผู้กระทำความผิดจึงจัดได้ว่ารองลงมา โทษปรับและโทษริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดจึงจัดอยู่ในสถานเบา โทษปรับจึงมีเหมือนกันเป็นโทษใช้แทนโทษที่เกี่ยวกับเสรีภาพของผู้กระทำความผิด โดยกฎหมายเห็นว่า ถ้าผู้กระทำความผิดไม่ควรลงโทษถึงขนาดตัดรอนเสรีภาพ ก็ให้ลงโทษต่อทรัพย์สิน คือ โทษปรับแทน¹³

จากการศึกษาถึงประวัติแนวคิดของโทษปรับที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าโทษปรับมีขึ้นเพื่อเป็นการทดแทนการแก้แค้นในระบบবাদต่อตา พันต่อฟัน ต่อมาจึงได้พัฒนาให้เป็นระบบยิ่งขึ้น จนเป็นที่ยอมรับว่าเป็นการลงโทษแก่เศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดซึ่งได้ผลดีที่สุด ในส่วนประเทศไทยในระยะแรกก็ยังมีธรรมเนียมที่ให้ผู้พิพากษาเอาค่าปรับ ที่ได้จากการกระทำความผิดตกเข้าเป็นเงินเดือนหรือค่าตอบแทนในการทำงาน ตามกฎหมายไทยโบราณซึ่งมีที่มาตามกฎหมายพระธรรมศาสตร์ คือพัฒนามาจากการปรับให้เป็นของหลวงเข้าเป็นรายได้แผ่นดินและปรับให้แก่ผู้เสียหายที่เรียกว่า ปรับไหมกึ่ง หนี้กึ่ง ซึ่งมีลักษณะผสมตามหลักกฎหมายฝรั่งเศส โดยถือเป็นสิทธิของผู้เสียหายในการร้องขอไม่เกี่ยวกับอัยการและต่อมาแม้จะยกเลิกไป เพราะในการดำเนินคดีอาญาถือว่าการปรับเป็นเรื่องทางอาญามีใช้ทางแพ่ง แต่นับเป็นที่มาทางหนึ่งของคดีอาญาสินไหม จนเมื่อมาถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา ระบบศักดินาของไทยเกิดขึ้น ก็ได้มีการปรับตามศักดินาตามที่กำหนดไว้ในพระอัยการนาพลเรือนและนาทหาร เพราะถือว่าราษฎรทุกคนมีค่าตัวคงที่เรียกว่า ศักดินา เช่น ผู้ที่มีศักดินาสูงไปทำร้ายผู้มีศักดินาค่ากว่า เมื่อศาลพิพากษาให้ผู้มีศักดินาสูงเป็นผู้แพ้คดีแล้ว ค่าปรับที่ต้องเสียนั้นจะต้องใช้ศักดินาอันสูงของจำเลย อย่างไรก็ตามในปัจจุบันการลงโทษปรับทางอาญา มีการแยกออกมาจากการชดใช้ค่าเสียหายซึ่งค่าเสียหายก็เป็นเรื่องของทางแพ่งที่ผู้เสียหายจะได้รับการชดเชย จากการถูกกระทำความผิด ในขณะที่การลงโทษปรับทางอาญา ค่าปรับจะตกเข้าเป็นรายได้ของแผ่นดิน ดังนั้นจำนวนปรับสูงเท่าใดก็ได้โดยรัฐไม่ต้องมีการระงับอย่างอื่นต่างกับกรณีลงโทษจำคุกหรือประหารชีวิต ที่รัฐต้องเข้าไปกระทำการ เช่น เสียค่าใช้จ่ายแก่ฝ่ายราชทัณฑ์ การจัดหาสถานที่การเลี้ยงดูผู้ต้องโทษ

¹³ สมพร พรหมพิตราร. “โทษปรับ.” อัยการนิเทศ. เล่ม 31, ฉบับที่ 4. 2512, หน้า 443-444.

3. แนวคิดในการกำหนดโทษปรับ

การเปรียบเทียบหรือการปรับ โดยเจ้าพนักงาน จะช่วยบรรเทาภาระของศาลในการพิจารณาพิพากษาของศาลเป็นอันมาก ทำให้คดีไม่ขึ้นสู่การพิจารณาพิพากษาของศาล และลดภาระของบุคคลฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ต้องไปศาล แต่อย่างไรก็ตามก็มีผู้ต้องหาที่ไม่มีเงินจ่ายค่าปรับหรือในคดีนั้นมีโทษจำคุกอยู่ด้วย คดีจึงไม่จบในชั้นเจ้าพนักงาน พนักงานอัยการจึงต้องฟ้องคดีต่อศาล โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ปัญหาจึงอยู่ที่การกำหนดโทษปรับตามกฎหมาย และดุลพินิจในการกำหนดอัตราค่าปรับของศาลจะเป็นอย่างไร ในหลายประเทศมีการกำหนดอัตราค่าปรับตายตัว หรือมีขั้นต่ำและขั้นสูง หรือในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวียใช้การปรับ โดยกำหนดตามวันและรายได้ จึงแยกระบบเกี่ยวกับการกำหนดค่าปรับรายละเอียดดังนี้

การลงโทษปรับตามอัตราสูงสุด-ต่ำสุด เป็นการกำหนดโทษปรับแบบตายตัวที่แน่นอน (Fixed Sum System) กล่าวคือ จะปรับ ได้ไม่ต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนด และต้องไม่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนด เช่น ปรับตั้งแต่สองพันบาทถ้วนถึงสองหมื่นบาทถ้วน หรือระบุเฉพาะอัตราขั้นสูง เช่น ไม่เกินหนึ่งพันบาทถ้วน การลงโทษปรับให้ได้สัดส่วนเหมาะสมกับผู้กระทำความผิด แต่ละรายดังกล่าว ก็ยังคงมีปัญหาในเรื่องการใช้ดุลพินิจของศาลว่าจะมีหลักเกณฑ์อย่างไร

การกำหนดโทษปรับในระบบนี้อาจไม่ได้สัดส่วนกับภาวะเงินเฟ้อ (Inflation)¹⁴ ภาวะเงินเฟ้อทำให้เกิดปัญหาทางเทคนิคขึ้นว่าควร จะกำหนดขั้นสูงสุด-ต่ำสุด หรือการกำหนดอัตราโทษปรับตายตัวที่กำหนดไว้แล้วนั้นให้เข้ากับภาวะเงินเฟ้อ หรือการตกต่ำของค่าเงิน ได้อย่างไร การปรับให้ได้สัดส่วนหรือระบบการปรับให้ได้สัดส่วนนั้น พิจารณาย้อนลงไปถึงวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับโดยถือว่าโทษปรับมีขึ้นเพื่อทำให้เกิดความเสียหาย หรือกระทบกระเทือนต่อชีวิตความเป็นอยู่ หรือให้บุคคลต้องลดความมั่งมี ความมั่งคั่ง หรือความสามารถในการมีโภคทรัพย์ลงได้ ถ้าหากว่าสิ่งต่างๆ ที่กล่าวมานี้เป็นความจริง ผลที่จะต้องตามมาข้อมเป็นว่าโทษปรับจะต้องกำหนดให้ได้สัดส่วนกับผู้กระทำความผิดแต่ละคน มิฉะนั้นแล้ว ถ้าหากไม่ได้คำนึงถึงตัวผู้กระทำความผิดแต่ละคน โทษปรับหรือจำนวนค่าปรับข้อมไม่มีผลกระทบต่อสถานะเศรษฐกิจ หรือความเป็นอยู่ของบุคคลนั้นๆ สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายในเรื่องโทษปรับ

การกำหนดโทษปรับแบบตายตัวนี้หากกฎหมายกำหนดโทษอย่างเด็ดขาด ศาลจะไม่มีโอกาสได้ใช้ดุลพินิจในการกำหนดอัตราโทษ โทษปรับจะไม่สามารถใช้ได้อย่างยืดหยุ่น และอาจ

¹⁴ พิรุฬห์ โศกุลวรรณ. “การลงโทษปรับทางอาญา” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539, หน้า 62.

แจ้งกระด้าง โดยเฉพาะในประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย ซึ่งอัตราค่าปรับจะเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ในปัจจุบันบันส่วนใหญ่กฎหมายจะกำหนดอัตราค่าปรับ โดยเพดาน ชั้นสูงชั้นต่ำไว้ย่อมจะเปิดโอกาสให้ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจในการกำหนดอัตราค่าปรับได้โดยอยู่ภายในการกำหนดกรอบของการใช้ดุลยพินิจ ในการกำหนดอัตราค่าปรับได้โดยอยู่ภายในการกำหนดกรอบของการใช้ดุลยพินิจตามบทกำหนดโทษ ซึ่งย่อมขึ้นอยู่กับว่า ศาลจะนำปัจจัยใดเข้ามาประกอบการพิจารณา ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะพบว่าศาลจะใช้ดุลยพินิจโดยคำนึงถึงความหนักเบาของความผิดเป็นสำคัญ¹⁵

ในความผิดหลายประเภทตามกฎหมายพิเศษ การลงโทษปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับ จะพบได้ในกฎหมายพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 มาตรา 296 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 238 มาตรา 239 มาตรา 240 มาตรา 241 หรือมาตรา 243 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับเป็นเงินไม่เกิน 2 เท่าของผลประโยชน์ที่บุคคลนั้นๆ ได้รับไว้ หรือพึงจะได้รับเพราะการกระทำฝ่าฝืนดังกล่าว แต่ทั้งนี้ค่าปรับดังกล่าวต้องไม่น้อยกว่าห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” โดยมีมุ่งหมายคุ้มครองเศรษฐกิจ ความมั่นคงของประเทศชาติ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเข็ดหลาบ ไม่กล้าที่จะกระทำความผิดหรือไม่กระทำความผิดซ้ำอีก หรือกรณีอาจกำหนดค่าปรับเป็นสัดส่วนกับวัตถุ หรือมูลค่าอื่น เช่น ตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด มาตรา 223 ผู้เริ่มจัดตั้งบริษัทมหาชน คนใด โอนหุ้นผิดเงื่อนไขในกฎหมายต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือ 2 เท่าของมูลค่าหุ้นที่โอน สุดแต่จำนวนใดจะมากกว่ากัน มาตรา 228 บริษัทมหาชนจำกัดใดให้กู้ยืมเงินแก่กรรมการ พนักงานหรือลูกจ้างของบริษัท อาจถูกปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือ 2 เท่าของจำนวนเงินที่ให้กู้ยืม สุดแต่จำนวนใดจะมากกว่ากันนอกจากนั้น

กรณีปรับเป็นรายวันหรือรายเดือน จนกว่าจะปฏิบัติได้ถูกต้อง เช่น ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ. 2493 มาตรา 20 และ พ.ศ. 2495 มาตรา 4 มีการปรับคนต่างด้าวเป็นรายปี พระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนทะเบียนห้างหุ้นส่วน จำกัด บริษัทจำกัด สมาคมและมูลนิธิ พ.ศ. 2499 มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 49 และมาตรา 50 พระราชบัญญัติการทำเหมืองแร่ พ.ศ. 2461 กำหนดให้ปรับเป็นรายวัน พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 ให้ปรับบริษัทที่เข้าเป็นหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน หรือเข้าเป็นหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิดในห้างหุ้นส่วนจำกัดไม่เกิน 100,000 บาท และปรับเป็นรายเดือนอีกเดือนละ 10,000 บาท จนกว่าจะถอนตัวจากการเป็นหุ้นส่วน มาตรา 99 ให้ลงโทษปรับบริษัทที่ปฏิบัติไม่ถูก

¹⁵ ประมวล ชันชื้อ. “หลักการใช้ดุลยพินิจในการลงโทษ.” วารสารศาลพาห. ปีที่ 37, เล่ม 5. กันยายน-ตุลาคม 2533, หน้า 4-12.

ต้องไม่เกิน 200,000 บาท และปรับเป็นรายวันอีกวันละ 2,000 บาท จนกว่าจะปฏิบัติถูกต้อง ซึ่งการปรับเป็นรายวันจนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้องนี้ ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ก็กำหนดไว้เช่นกัน แต่อัตราโทษปรับมีเพียงวันละ 500 บาท ตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืน ซึ่งก็อาจดูว่าน้อยเพราะผู้ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติควบคุมอาคารอาจได้รับประโยชน์จากการก่อสร้างหรือต่อเติมอาคารผิดแบบมากกว่าค่าปรับที่ต้องชำระวันละ 500 บาทก็เป็นได้

พัฒนาการของการลงโทษปรับจากระบบปรับตายตัว แบบดั้งเดิมนำไปสู่ระบบการลงโทษปรับแบบใหม่นั้น เกิดจากนักอาชญาวิทยาและนักกฎหมายได้นำแนวคิดใหม่เกี่ยวกับระบบการลงโทษมาใช้ให้สอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมในยุคปัจจุบันเพิ่มขึ้น เนื่องจากโทษปรับจะกระทบต่อบุคคลไม่เท่าเทียมกัน¹⁶ กล่าวคือ เงินจำนวนหนึ่งกระทบต่อบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจน้อยเป็นอย่างมาก แต่อาจไม่กระทบต่อบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีที่ไม่มากนัก โดย การวิเคราะห์ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของระบบการกำหนดโทษปรับ แบบตายตัวไปสู่ระบบวันปรับ โดยกำหนดตามวันและรายได้ (Day Fine) นั้นเพื่อการพัฒนากระบวนการลงโทษไปสู่วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการลงโทษปรับตามทฤษฎีข่มขู่ยับยั้ง

กระแสหลักคตินี้ให้เกิดการปรับปรุงระบบการลงโทษปรับแบบตายตัว เริ่มขึ้นจากกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวียบางประเทศ¹⁷ ซึ่งได้เริ่มต้นในการนำโทษปรับมาใช้อย่างกว้างขวางมากขึ้น แทนการลงโทษจำคุกระยะสั้น พร้อมทั้งชื่นชมประสิทธิภาพของการบังคับโทษปรับว่ามีได้น้อยกว่าโทษจำคุกแต่อย่างใด¹⁸ ต่อมาได้มีผลสรุปการวิเคราะห์ว่าการลงโทษปรับเป็นเครื่องมือของระบบงานยุติธรรมทางอาญาที่มีประโยชน์และใช้แทนการจำคุกระยะสั้นได้ เนื่องจากเห็นว่าการลงโทษจำคุกระยะสั้นไม่ก่อให้เกิดผลดี ในด้านผู้กระทำผิดทั้งต่อรัฐหรือสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับระบบวันปรับนั้น เกิดขึ้นโดยศาสตราจารย์คาร์ล ทอร์ป (CARL TORP) นักทัณฑวิทยาชาวเดนมาร์ก ได้เสนอความคิด โดยความเชื่อที่ว่าทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขให้ผู้กระทำความผิดกลับตนเป็นคนดีน่าจะใช้ไม่ได้ผลกับการลงโทษปรับ ในบรรดาทฤษฎีทั้งหลายของการลงโทษ การลงโทษปรับเข้ากันได้ดีที่สุดในทฤษฎีการลงโทษเพื่อการข่มขู่ยับยั้ง เพราะจะทำให้ผู้กระทำผิดยับยั้งชั่งใจไม่กล้าทำผิดอีก โดยเฉพาะหากใช้ในสภาพเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดสถานภาพทางสังคม ดังนั้น การลงโทษปรับที่สอดคล้องเหมาะสมกับจุดอ่อนของผู้กระทำผิด ย่อมก่อให้เกิด

¹⁶ คณิต ณ นคร. กฎหมายอาญาภาคทั่วไป. กรุงเทพฯ : วิทยุชน, 2543, หน้า 346-347.

¹⁷ วีระพล ปานะบุตร. "โทษปรับในสวีเดน." อัยการ. ปีที่ 2, ฉบับที่ 14. กุมภาพันธ์ 2522, หน้า 29.

¹⁸ Erenst Van den Haag. Punishing criminals, Concerning a very old and painful question. Basic

เกิดผลในทางป้องปรามได้อย่างดีที่สุด และถ้าจะหยิบยกปัจจัยความแตกต่างระหว่างฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดสองคน มาเป็นตัวแปรแล้ว การลงโทษปรับแบบวันปรับ Day Fine ได้ก่อให้เกิดความเสมอภาคในการลงโทษผู้กระทำความผิดประเภทเดียวกันมากกว่าระบบโทษปรับแบบตายตัวที่ใช้กันอยู่¹⁹

จากแนวคิดดังกล่าว ศาสตราจารย์โจฮัน ไทเรน (JOHAN THYREN) ได้เขียนบทความเผยแพร่สนับสนุนแนวคิดในเรื่องดังกล่าว เป็นเหตุให้เกิดการตื่นตัวในวงการกฎหมายอาญา และนักทฤษฎีอาญาในกลุ่มสแกนดิเนเวีย ซึ่งต่อมาคาร์ล ทอร์ป และ โจฮัน ไทเรน ได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งระบบวันปรับ

หลักเกณฑ์กำหนดค่าปรับในระบบวันปรับคือ การคำนวณรายได้ต่อวันของผู้ต้องโทษปรับ เนื่องจากการปรับตามสถานภาพทางการเงินที่แท้จริง ค่าปรับจึงแปรตามฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ต้องโทษและในการปรับจะพุ่งเล็งไปที่ปริมาณวันเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากความหนักเบาของการกระทำผิด เช่น อาจกำหนดจำนวนหน่วยปรับห้าวันปรับหรือสิบวันปรับก็เท่ากับเป็นการลงโทษทางเศรษฐกิจของผู้นั้น โดยปรับเป็นจำนวน 5 วันหรือ 10 วันบุคคลที่ต้องโทษย่อมจะตระหนักว่าเมื่อตนถูกปรับเท่ากับว่าตนได้ทำงานมาแล้วเป็นจำนวนเท่านั้นเท่านั้นวัน โดยไม่มีรายได้เพราะต้องยกรายได้ให้แก่รัฐเป็นค่าปรับในการกระทำความผิด ซึ่งจะทำให้เกิดความสำนึกในการกระทำผิด โดยกำหนดปรับเป็นจำนวนวัน ซึ่งเมื่อนำไปคูณกับรายได้ต่อวันของผู้กระทำความผิด จะได้ผลลัพธ์คือจำนวนค่าปรับ

การลงโทษปรับแบบระบบวันปรับ Day Fine อาจมีปัญหาในเรื่องของหลักเกณฑ์ในการคำนวณรายได้ของบุคคลบางประเภท เพราะเมื่อยึดถือรายได้ (Income) เป็นหลักแต่ในกรณีบุคคลบางประเภทไม่สามารถนำรายได้มาใช้ในการคำนวณเช่น ประชาชนมีรายได้ไม่แน่นอน หรือ ไม่มีรายได้ เช่น เป็นแม่บ้าน นักศึกษา คนว่างงาน หรือผู้ที่ยังชีพอยู่ได้ด้วยเบี้ยบำนาญ ประเทศที่ใช้ระบบวันปรับได้แก้ปัญหาโดยการสมมุติรายได้จำนวนหนึ่งที่คาดว่าจะเพียงพอต่อค่าครองชีพในแต่ละวัน ซึ่งอยู่กับภาวะค่าครองชีพทางเศรษฐกิจ เช่น ในประเทศเดนมาร์ก ศาลเคยปรับ โดยค่านึงรายได้ของสามี และตัดสินว่าร้อยละห้าสิบของรายได้ของสามี คือรายได้ต่อวันของภรรยา ในประเทศสวีเดน ต้องใช้วิธีตั้งตัวเลขลอยๆ เอาเป็นเกณฑ์ เช่น ถือนักศึกษามหาวิทยาลัยมีรายได้วันละห้าคราวน์

การปรับเป็นรายวัน ตามกฎหมายไทย เป็นคนละเรื่องกับการปรับตามวัน (day-fine) เพราะระบบการปรับตามวัน เป็นวิธีคิดคำนวณค่าปรับ โดยใช้ปริมาณวันและรายได้ต่อวันเป็นตัว

¹⁹ Gerhardt Grebing. *The Fine in Comparative Law: A survey of 21 Countries*. Cambridge: Institute of Criminology, 1982, pp. 86-87.

กำหนด แต่การปรับเป็นรายวันหรือรายเดือนของไทย จำนวนค่าปรับเป็นที่รู้แน่ชัดแล้ว เช่นปรับวันละ 500 บาท เพียงแต่ว่าจะปรับกันไปนานเท่าใดเท่านั้น ซึ่งเป็นเรื่องสืบเนื่องมาจากกว่าการกระทำนั้นๆ เป็นความผิดต่อเนื่องจึงต้องปรับต่อเนื่องตลอดเวลาจนกว่าจะยุติการกระทำ กฎหมายบางฉบับดังกล่าวข้างต้นให้ปรับจำนวนหนึ่งก่อน และถ้ามีความผิดต่อเนื่องอีกให้ปรับเพิ่มเติมอีกเป็นรายวันทุกวัน

4. โทษปรับกับวัตถุประสงค์การลงโทษ

การลงโทษไม่ว่าจะเป็นการบังคับกับเนื้อตัวร่างกาย หรือบังคับเอาแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ผลที่เกิดมีความแตกต่างกันหลายประการ แล้วแต่วิธีการที่จะดำเนินการลงโทษนั้น จึงได้มีทฤษฎีต่างๆ เกิดขึ้นมา ว่าการลงโทษควรมีวัตถุประสงค์อย่างไร ทฤษฎีต่างๆ ดังกล่าวที่สำคัญในปัจจุบัน²⁰ คือ

- (1) ลงโทษเพื่อเป็นการทดแทน(Retribution)
- (2) ลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่(Deterrence)
- (3) ลงโทษเพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไข(Reformation)
- (4) ลงโทษเพื่อเป็นการตัดไม้ให้มีโอกาสกระทำผิดอีก (Incapacitation)

4.1 การลงโทษเพื่อเป็นการทดแทน(Retribution)

การทดแทนเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่เก่าแก่ที่สุดอย่างหนึ่ง และมีความแพร่หลายและมั่นคงกว่าวัตถุประสงค์อย่างอื่นตลอดมาจนถึงปัจจุบัน เหตุผลในการทดแทนส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกที่จะ แก่แค้นของผู้ที่ถูกประทุษร้ายโดยการกระทำผิดไปแล้ว

ความต้องการของบุคคล ในอันจะกระทำการทดแทนแก่ผู้ที่ทำความเสียหายให้แก่คนนั้นเนื่องจากสังคมเห็นว่า สมาชิกต้องการให้มีการทดแทนสังคม จึงเข้ามารับหน้าที่ลงโทษผู้กระทำผิดในสมัยก่อนในเรื่องส่วนสัดระหว่างผลของความผิดกับโทษ ถ้าความผิดที่กระทำลงไปให้เกิดผล

²⁰ ในทางตำราของเยอรมันและสแกนดิเนเวียส่วนมากจะแยกเป็นทฤษฎีเด็ดขาด (Absolute Theory) และทฤษฎีสัมพัทธ์ (Relative Theory) ซึ่งการแบ่งแยกเช่นนี้จะเน้นว่าความประสงค์ของการลงโทษจะขึ้นอยู่กับกาลเทศะหรือไม่ ดู Andenaes, Johannes. The General Part of the Criminal Law of Norway. Sweet & Maxwell Limited. London, 1965. อ้างใน สหธน รัตนไพจิตร. “ความประสงค์ของการลงโทษอาญา: ศึกษาเฉพาะประเทศไทยสมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา” วิทยานพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527, หน้า 3.

ร้ายแรงเพียงใด โทษที่จะได้รับก็รุนแรงเพียงนั้น แต่อีกแนวความคิดที่ละเอียดอ่อนขึ้น โดยเน้นหนักไปในทางความคิดในทางศีลธรรม ไม่ใช่ในทางผลของความคิดเหมือนความหมายอย่างแรก โดยตามความหมายอย่างหลังนี้จึงมุ่งคุณภาพจิตใจของผู้กระทำผิดมากกว่าผลของความคิดโดยลงโทษตามหลักของศีลธรรม ซึ่งมีจุดมุ่งหมายว่าทุกคนจะต้องได้รับผลที่ตนพึงได้ ซึ่งโทษปรับเองก็มีวัตถุประสงค์เพื่อทดแทนอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดความเสียหายขึ้น โดยการบังคับเอากับทรัพย์สินของผู้กระทำผิด แต่การทดแทนนี้ไม่เหมือนกับการแก้แค้นทีเดียว เพราะการแก้แค้นเป็นการตอบแทนเพื่อให้สาสมกับความรู้สึกเสียแค้นกับผู้ที่ได้รับความเสียหาย ส่วนการทดแทนแม้จะทำให้เกิดความพอใจกับผู้เสียหายอยู่บ้างแต่ไม่ได้กระทำไปเพื่อระงับอารมณ์ของผู้เสียหาย แต่เป็นการกระทำเพื่อความ เป็นธรรม

ในปัจจุบันการลงโทษปรับ จึงไม่มีวัตถุประสงค์เป็นการทดแทนดังเช่นในอดีต โดยผู้ที่ไม่เห็นด้วยได้ยกเหตุผลคัดค้านหลายประการ

ประการแรก การลงโทษเป็นการทดแทนที่ได้กระทำผิดไปแล้วไม่ได้มุ่งประโยชน์ในอนาคตเลย โดยมีลักษณะเป็นการมองย้อนไปในอดีต ไม่ได้คำนึงถึงการลงโทษนั้นจะมีผลในการป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นอีกหรือไม่ ฝ่ายที่คัดค้านทฤษฎีทดแทนเห็นว่า การลงโทษที่ได้กำหนดขึ้นนั้นเพราะการพิจารณาตัดสินลงโทษน่าจะได้กำหนดและไต่ตรองถึงผลในอนาคตเกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิด มิใช่เพียงเพื่อการแก้แค้นให้ผู้เสียหาย²¹ ดังนั้นการลงโทษจะเป็นสิ่งสมควรก็ต่อเมื่อเกิดประโยชน์ต่อผู้ถูกลงโทษเองหรือต่อประชาชนส่วนรวม

ประการที่สอง การลงโทษเพื่อทดแทนได้คำนึงถึงความจำเป็นของสังคม กล่าวคือ เมื่อผู้ใดจะทำร้ายต่อบุคคลหนึ่ง อีกฝ่ายหนึ่งก็จะต้องทำตอบแทนให้สาสมแม้จะเป็นสิ่งที่ไม่สมควร²² เมื่อมีการลงโทษผู้กระทำผิดครบตามอัตราโทษที่ได้กำหนดให้ได้ส่วนสักแล้ว ก็ต้องปล่อยตัวไปแม้จะรู้ว่าผู้นั้นยังเป็นอันตรายต่อสังคมอยู่

ประการที่สาม ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับทฤษฎีทดแทน นั้นเห็นว่าความยุติธรรมจะต้องลงโทษผู้กระทำผิดให้ได้ส่วนสักกับความผิดที่เขาได้กระทำลงดังได้กล่าวมาแล้ว แต่ในทางทฤษฎีมนุษยเรายังไม่สามารถจะวัดขนาดของความผิดแต่ละเรื่องและจัดวางโทษให้พอเหมาะกับความผิดนั้น ๆ ได้

²¹ John Dewey. Human Nature and Conduct. New York : Henry Holt, 1930, pp. 18-19. อ้างใน ผ่องจิตต์ อธิคมนันท์. สังคมวิทยาว่าด้วยอาชญากรรมและการลงโทษ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2526, หน้า 128.

²² ไชยเจริญ สันติศิริ. คำบรรยายอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา ชั้นปริญญาตรี. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2526, หน้า 7-8.

อย่างแท้จริง เช่น ขับรถโดยประมาททำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย จะลงโทษเขาเท่าไรดี ให้จำคุก 1 ปี, 2 ปี หรือปรับ 10,000 บาท หรือ 20,000 บาท จึงจะได้สัดส่วนกับความประมาทของเขา จึงเห็นได้ว่า ไม่อาจได้สัดส่วนกับความผิดตามหลักความยุติธรรมตามแนวความคิดของทฤษฎีทดแทนอย่างแท้จริง

การลงโทษปรับผู้กระทำความผิดโดยไม่ให้กระทบกระเทือนครอบครัวญาติพี่น้อง ผู้บริสุทธิ์ของผู้กระทำความผิดได้อย่างไรก็เมื่อตามวัตถุประสงค์ในการทดแทนนั้น นอกจากจะต้องลงโทษผู้กระทำความผิดให้สาสมกับความผิดแล้ว ยังจะต้องจงดเว้นไม่ลงโทษผู้ที่ไม่ได้กระทำความผิดด้วยจึงไม่มีสิ่งใดเป็นประกันว่าการลงโทษปรับให้สาสมกับความผิดนั้น

เมื่อพิจารณาในทางทฤษฎีจะเห็นว่าวัตถุประสงค์ในการทดแทนเป็นสิ่งไร้เหตุผลและไม่ควรใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการลงโทษก็ตาม แต่เมื่อเราพิจารณาในทางปฏิบัติแล้วจะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ในการทดแทนนี้ยังมีอิทธิพลอยู่ เนื่องจากการลงโทษ จะมีผลบังคับแท้จริงก็คือคำกฎหมายนั้นต้องตรงกับความรู้สึกของประชาชน และประชาชนยังมีความรู้สึกว่าการลงโทษเป็นการแก้แค้นอยู่ การบัญญัติกฎหมายก็ต้องคำนึงวัตถุประสงค์ในการทดแทนไว้บ้าง การบังคับกฎหมายขึ้นอยู่กับบุคคล คือ เจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ของรัฐนั่นเอง จึงมีความรู้สึกในด้านความยุติธรรมทำนองเดียวกับประชาชน แม้การบัญญัติกฎหมายอาจเข้ามาโดยไม่ถือตามวัตถุประสงค์ในการทดแทนเลย แต่เมื่อเจ้าหน้าที่ดำเนินการบังคับให้เป็นตามกฎหมายนั้น ความรู้สึกว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นการทดแทนก็จะต้องมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่นั้น ๆ บ้าง เช่นการที่ผู้พิพากษาจะกำหนดโทษผู้กระทำความผิด ก็คงจะคิดบ้างว่า การกระทำของจำเลยทำให้เกิดผลเสียหายเพียงใด และอาจลงโทษปรับในขั้นสูงสุดที่กฎหมายกำหนดก็ได้

4.2 การลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่(Deterrence)

มีวัตถุประสงค์ในการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อประโยชน์ 2 ประการ คือ

1. เพื่อให้มีผลแก่ตัวผู้กระทำความผิดเอง คือ เมื่อผู้กระทำความผิดถูกลงโทษแล้วก็จะมีความเข็ดหลาบไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก
2. เพื่อเป็นตัวอย่างให้คนทั่วไปเห็นว่าเมื่อกระทำความผิดแล้วจะต้องได้รับโทษแล้วจะได้เกรงกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิด²³

²³ อุตทิศ แสนโกศิก. “หลักกฎหมายอาญา: การลงโทษ.” อัยการนิเทศ. เล่ม 28, ฉบับที่ 2. 2509, หน้า193-194.

จุดประสงค์ของการลงโทษเพื่อการข่มขู่ ไม่ได้คำนึงแต่เพียงผลของการลงโทษต่อตัวผู้กระทำผิดเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อประชาชนทั่วไปด้วย อาจต้องมีการลงโทษเพื่อเป็นตัวอย่าง ในสมัยก่อนการข่มขู่ของโทษถือเอาผลของการลงโทษเป็นสำคัญ จะเห็นได้ว่าการลงโทษประหารชีวิตก็ทำกันอย่างเปิดเผยให้ประชาชนมีโอกาสได้ดู คนทั่วไปจะไม่ได้เอาเยี่ยงอย่าง แต่สมัยต่อมาถือว่าขัดกับหลักมนุษยธรรมและศักดิ์ศรีของมนุษย์

ผู้สนับสนุนทฤษฎีนี้เห็นว่า การกระทำผิดมีผลเป็นการข่มขู่และป้องกันไม่ให้มีการกระทำผิด การลงโทษทำให้ผลร้ายที่จะเกิดจากการกระทำผิดมากกว่าจะได้รับผลดีจากการกระทำผิด ฉะนั้น คนจึงไม่กลัวการกระทำผิด และตามความรู้สึกของคนทั่ว ๆ ไปแล้ว ใครต้องโทษเพราะได้กระทำผิดก็เป็นที่น่าตำหนิและถูกดูหมิ่นเหยียดหยาม ดังนั้นการลงโทษปรับก็มีผลเป็นการป้องกันไม่ให้คนกระทำผิดได้ทำนองเดียวกับผลร้ายที่ได้รับจากการลงโทษ โดยตรง ผลที่เป็นการข่มขู่ของการลงโทษควรมีเป็นสองทาง คือ ควรจะทำให้ประชาชนทั่วไปและผู้กระทำความผิดเกรงกลัว

การลงโทษปรับในปัจจุบัน มีลักษณะข่มขู่มากกว่าอย่างอื่นหากเป็นการลงโทษกับผู้ที่มิใช่ฐานะยากจน การลงโทษปรับย่อมกระทบกระเทือนถึงตัวผู้ที่ได้กระทำผิด และรวมถึงครอบครัวของเขาด้วย อย่างไรก็ตามในกรณีที่ต้องโทษในจำนวนเงินเดียวกันก็ไม่มีผลกระทบต่อผู้ที่กระทำผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ โทษปรับก็อาจก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมแก่ผู้ถูกลงโทษได้ ในกรณีค่าปรับเป็นจำนวนเงินเท่ากัน ดังนั้นจุดประสงค์ของการลงโทษเพื่อข่มขู่ไม่อาจใช้ได้กับผู้กระทำผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจกับการลงโทษปรับและการลงโทษปรับซึ่งส่วนใหญ่เป็นความผิดเล็กน้อยการลงโทษปรับก็ไม่อาจทำให้เขาเดือดร้อนทางด้านเศรษฐกิจ และไม่อาจทำให้เขาเสียชื่อเสียงเกียรติยศของตนไปได้ แม้การลงโทษปรับจะใช้ได้กับการข่มขู่ในกรณีที่มีคนยากจน แต่บางกรณีก็ไม่อาจใช้ได้

วัตถุประสงค์ของการลงโทษตามทฤษฎีข่มขู่ก็เพื่อลดจำนวนการกระทำผิดที่จะเกิดขึ้นต่อไปทั้งจากผู้ที่จะเกิดขึ้นต่อไปทั้งจากผู้ที่ถูกลงโทษปรับเองและทั้งจากผู้อื่นที่รับรู้เห็นการลงโทษ แต่การลงโทษเพื่อข่มขู่ไม่ให้ผู้ถูกลงโทษไปกระทำผิดซ้ำขึ้นอีกอาจจะไม่มีผลเป็นการข่มขู่ไม่ให้บุคคลอื่นกระทำผิดขึ้น และในทางกลับกันการลงโทษเพื่อข่มขู่ไม่ให้บุคคลทั่วไปกระทำผิดขึ้น อาจจะไม่มียผลเป็นการข่มขู่ไม่ให้ผู้ถูกลงโทษไปกระทำผิดซ้ำขึ้นอีก

อิทธิพลอื่นนอกจากการลงโทษย่อมมีผลต่อการไม่กระทำความผิดเช่นศาสนา การอบรมสั่งสอนในครอบครัว โรงเรียน แต่ปัจจุบันอัตราของการกระทำผิดเพิ่มขึ้น การข่มขู่จึงไม่ประสบผลเท่าที่ควร แต่ในข้อนี้อาจให้เหตุผลแย้งได้ว่า การที่อัตราการกระทำผิดเพิ่มขึ้นมีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการ เช่นปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองตลอดจนความก้าวหน้าทางวิชาการ เช่นความสะดวกในการประกอบอาชญากรรมมีมากขึ้น ความขัดแย้งทางสังคม และความแตกต่างทางเศรษฐกิจ ทำให้คนต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดมากขึ้น เหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุสำคัญที่

ทำให้การกระทำผิดอาญามากขึ้น และเราก็ไม่อาจทราบได้เลยว่าหากไม่มีการลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่แล้ว อาชญากรรมจะเพิ่มมากขึ้นกว่าปัจจุบันหรือลดน้อยลงเท่าสมัยก่อนที่สังคมยังไม่มีสาเหตุหรือปัญหาสังคมมากเท่ากับปัจจุบัน

สาเหตุของการลงโทษปรับเพื่อการข่มขู่ เมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้นการลงโทษปรับ เนื่องจากการลงโทษเพื่อข่มขู่มีความเชื่อว่ามนุษย์มีเจตจำนงเสรีที่จะเลือกกระทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลดีแก่ตนดังนั้นถ้าหากว่าผลร้ายที่กำหนดไว้มีอัตราสูงมากพอแล้ว เขาจะไม่กระทำผิดเนื่องจากกลัวโทษที่จะได้รับนั่นเอง การลงโทษผู้กระทำผิดเป็นการข่มขู่คนทั่วไปให้ทราบว่าจะถ้าทำผิดก็จะได้รับการลงโทษอย่างนี้เมื่อคนเราโดยทั่วไปไม่ชอบที่จะได้รับความทุกข์จากการที่จะต้องรับโทษ ก็จะไม่กล้ากระทำผิด แม้จะมีผลได้จากการกระทำผิด ดังนั้นกฎหมายจึงควรกำหนดโทษซึ่งเป็นผลร้ายให้สูงกว่าผลดีที่ผู้กระทำผิดจะได้รับ คนจะไม่กล้ากระทำผิด²⁴ ฟอน ฟอยเออบาค(Von Feuerbaach) นักกฎหมายชาวเยอรมันได้กล่าวว่า “กฎหมายอาญาต้องมีผลบังคับทางจิตใจเป็นการป้องกันไม่ให้คนทั่วไปกระทำผิดโดยกฎหมายจะต้องกำหนดอัตราโทษให้ในใจของผู้ที่จะกระทำผิดนั้นมีความคิดที่จะต้องเลี่ยงต่อการถูกลงโทษหนักกว่าความคิดในประโยชน์ที่จะได้จากการกระทำผิด” อย่างไรก็ตามถ้าถือตามหลักนี้อย่างเคร่งครัดผลสืบเนื่องมาก็คือ²⁵ ถ้ายังมีเครื่องกระตุ้นให้กระทำผิดรุนแรงเพียงใด โทษก็ต้องรุนแรงเพียงนั้น ดังนั้น เหตุลดโทษก็จะกลับเป็นเหตุเพิ่มโทษตามหลักนี้ เช่น การกระทำผิดขณะบันดาลโทสะก็ต้องลงโทษเพิ่มขึ้นเพื่อให้คนมีความยับยั้งสูงขึ้นไป แทนที่จะเป็นเหตุลดโทษ

การลงโทษผู้กระทำผิดเป็นการบอกแก่คนทั่วไปว่าการกระทำเช่นนี้เป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องไม่สมควรกระทำนานๆ เข้าก็กลายเป็นนิสัยไปไม่ได้คิดหรือรู้สึกตัว ว่าการที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายนั้น เพราะได้ปฏิบัติตามกฎหมายเสียจนเคยชินกลายเป็นนิสัยในการเคารพกฎหมาย แต่อย่างไรก็ดีหากฝ่าฝืนก็ต้องได้รับโทษ แต่การฝ่าฝืนก็กระทำได้ยาก เพราะถือเป็นความเคยชิน การลงโทษที่ให้ผลในการสร้างนิสัย อาชญาฟเฟินบวร์ก (Aschaffenburg) กล่าวว่า²⁶ “ผลเป็นการข่มขู่ของการลงโทษควรมีเป็นสองทาง คือ ควรจะทำให้ประชาชนทั่วไปรู้สึกเป็นการป้องกันและเป็นการเตือนแต่ละบุคคลไม่ให้กระทำผิดขึ้นอีก”

²⁴ อุททิศ แส่น โกศิก. “วัตถุประสงค์ของการลงโทษ.” บทบัญญัติคดี. เล่ม 27, ตอน 2. พฤษภาคม 2513, หน้า 279.

²⁵ Johannes Andenaes. *The General Part of The Criminal Law of Norway*. London : Sweet & Maxwell Limited, 1965, p. 68.

²⁶ อุททิศ แส่น โกศิก. *กฎหมายอาญา ภาค 1. จัดพิมพ์โดยศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กองวิชาการ กรมอัยการ*, 2525, หน้า 24-25.

ผู้กระทำผิดอาจไม่ต้องรับโทษถ้าการลงโทษนั้นไม่มีประโยชน์ เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นมา การลงโทษเพื่อให้สาสมเห็นว่าการกระทำความผิดจะต้องถูกลงโทษให้สาสม ดังนั้นจึงต้องลงโทษผู้กระทำผิดทุกกรณีโดยไม่มีข้อยกเว้น แต่การลงโทษเพื่อข่มขู่ หรือการป้องกัน เห็นว่า จะลงโทษผู้กระทำความผิดหรือไม่ ต้องดูเป็นกรณี ๆ ไปว่าการลงโทษนั้นสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ในการเพื่อข่มขู่²⁷ กรณีเช่น บุคคลสำคัญจากต่างประเทศ ถ้าหากว่าลงโทษบุคคลนั้นไปจะก่อให้เกิดความกระเทือนต่อสัมพันธไมตรีของประเทศ กรณีนี้จะเห็นได้ว่าลงโทษแล้วเกิดผลเสีย การลงโทษเพื่อข่มขู่ จึงเห็นว่าจะไม่ควรลงโทษบุคคลนั้น หรือในกรณีบุคคลสำคัญของประเทศได้กระทำความผิดซึ่งถ้าลงโทษบุคคลผู้นั้นแล้วจะก่อให้เกิดผลเสียในประเทศก็ไม่ลงโทษบุคคลผู้นั้น

ผลของการลงโทษปรับเพื่อการข่มขู่ การลงโทษทางอาญาสำหรับการลงโทษปรับมีวัตถุประสงค์หนักไปในทางข่มขู่ไม่ให้บุคคลกระทำความผิด ซึ่งก็มีผลไปในทางป้องกันการกระทำความผิด อยู่ในตัว แต่ไม่ใช่ว่าจะมีผลสมบูรณ์ไปทุกกรณี ผลนั้น ไม่เท่าเทียมกันในทุกกรณีไป อาจแยกพิจารณาได้

(1) พิจารณาจากตัวบุคคล โดยโทษไม่มีผลเป็นการข่มขู่ไม่ให้บุคคลกล้ากระทำความผิดเท่าเทียมกันทุกคนไป โทษจะมีผลเป็นการข่มขู่ไม่ให้บุคคลกล้ากระทำความผิดได้ต่อเมื่อบุคคลสามารถเข้าใจถึงภัยที่จะต้องรับโทษ สำหรับเด็ก คนวิกลจริต หรือคนปัญญาอ่อนไม่มีความสามารถดังกล่าว หรือถ้ามีก็มีน้อยกว่าปกติ กรณีเช่นนี้ โทษก็ย่อมมีผลเป็นการป้องกันการกระทำความผิดได้น้อย ผู้ที่กระทำความผิดนั้นมีเป็นจำนวนมากที่ไม่อาจวางแผนชีวิตของคนอย่างมีเหตุผลได้โดยมักจะตกเป็นเหยื่อแห่งความเขี้ยวหนวหรือสิ่งกระตุ้นเฉพาะหน้าทั้ง ๆ ที่รู้ว่าจะได้รับผลร้ายจากการนั้นในภายหน้า แต่การข่มขู่ของโทษอาจมีผลอย่างมากต่อบุคคลสามัญทั่วไป ซึ่งปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างปกติ

ปกติทั่วไปคนส่วนใหญ่จะไม่ทำผิดกฎหมาย โดยเฉพาะคนที่มีฐานะยากจนก็ไม่กล้าที่จะกระทำความผิดแม้เป็นความผิดที่ไม่ร้ายแรง ซึ่งจะได้รับโทษเพียงโทษปรับ เพราะเขาและครอบครัวอาจจะได้รับความสะดวกอย่างแสนสาหัส เพราะปกติแม้เราจะพิจารณาในเรื่องของรายได้หรือการมีเงินไว้ใช้สอยต่อการดำรงชีวิตก็คือปัจจัยสี่ ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และ ยารักษาโรค ปัจจัยเหล่านี้ยังขาดแคลนในการดำรงชีพ²⁸ การขาดแคลนวัตถุปัจจัยที่จำเป็นสำหรับชีวิตนั้นถือว่าเป็นปัญหาในทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามสำหรับคนบางคนที่มีทัศนคติที่ผิดๆ อาจคิด

²⁷ สหชน รัตนไพจิตร. “ความประสงค์ของการลงโทษอาญา: ศึกษาเฉพาะประเทศไทยสมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา” หน้า 53-54.

²⁸ อัมณฑ ชูบำรุง. อาชญวิทยาและอาญากรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2532, หน้า 161.

ไปว่าปัจจัยสี่ ยังไม่เพียงพอยังต้องการสิ่งทีนอกเหนือ ไปจากนั้นอีก ทั้งนี้อาจจะเป็นผลมาจากการโฆษณาสินค้า หรือเขี้ยววนของสิ่งแวดล้อมรอบกาย เช่น สภาพความหรรษาพุ่มเฟิยของสังคม ประกอบกับความรู้สึกนึกคิดที่ไม่เท่าทัน โลก จึงคิดไปว่าความหรรษาพุ่มเฟิย คือสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต ไปก็ได้ เมื่อคิดไปดังนี้ก็ยอมเสาะแสวงหาสิ่งทีคนปรารถนา หากไม่ได้มาโดยความถูกต้องตามกฎหมายก็อาจจะกระทำในสิ่งผิดกฎหมาย

ในเรื่องของความยากจนหรือขัดสนนั้นหากความขัดสนมีอยู่โดยทั่วๆ ไปแล้ว ก็ยอมเป็นปัจจัย โดยยอมให้เกิดการกระทำผิดกฎหมาย ความว่าต้องมีปัจจัยอื่นเข้ามาสนับสนุน ส่งเสริม ด้วย ความยากจนเป็นต้นเหตุของความทุกข์ยากเดือนร้อน ทางแก้ความทุกข์ยากเดือนร้อนอย่างหนึ่ง คือการกระทำผิดกฎหมาย คนยากจนจะกระทำผิดกฎหมายก็ต่อเมื่อปัจจัยต่างๆ ส่งผลให้เกิดความประจวบเหมาะทีจะกระทำเช่นนั้น

ตรงกันข้ามกับผู้กระทำผิดทีมีฐานะดีมีชื่อเสียง ไม่กล้ากระทำผิดเพราะเกรงจะเสียชื่อเสียงเนื่องจากการถูกตัดสินลงโทษ²⁹ มากกว่าจะได้รับความยากลำบากจากการรับโทษปรับ เพราะโดยปกติทั่วไปคนส่วนใหญ่จะไม่ทำผิดกฎหมาย คนทีมีฐานะยากจนก็ไม่กล้าทีจะกระทำผิดกฎหมาย ส่วนคนทีมีฐานะดี มีชื่อเสียงการจ่ายเงินค่าปรับยอมไม่ทำให้เขาและครอบครัวเดือนร้อนแต่อย่างใด

ในบางกรณี การป้องกันหรือข่มขู่บุคคลมิให้ประพฤติฝ่าฝืนกฎหมาย คือการลงโทษเพื่อให้เกิดผลในการยับยั้ง ทฤษฎีกฎหมายอาญาของทวีปยุโรปได้แบ่งแยกผลของการลงโทษทีรัฐได้กระทำต่อบุคคล ออกเป็นสองประการคือ การป้องกันพิเศษ หมายถึงการยับยั้ง การแก้ไข หรือการทำให้ผู้กระทำผิดไม่สามารถกระทำผิดได้อีกต่อไป เช่น การลงโทษประหารชีวิต จำคุก กักขัง เป็นต้น ส่วนการป้องกันทั่วไป หมายถึงสภาพบังคับของกฎหมายอาญาและกลไกของกฎหมายจะมีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติของคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นการป้องกันทั่วไป หรือป้องกันพิเศษ ซึ่งการป้องกันพิเศษอาจทำได้ยาก แต่เมื่อก้าวถึงการยับยั้งและตัดโอกาสผู้กระทำ ความผิดแต่ละรายมิให้กระทำผิดได้อีก เช่น สมมุติผู้ขับขีรถยนต์ซึ่งขีรถเร็วเกินกว่าทีกฎหมายกำหนดจนนำถ้วอันตราย หรือแซงรถในทีดับขันถูกลงโทษปรับ 500 บาท แม้ว่าผู้กระทำผิดอาจไม่ได้รับการแก้ไข หรือไม่เกิดการยับยั้งขังใจในการขีรถในภายหลัง ย่อมแสดงว่าการป้องกันพิเศษต่อผู้กระทำผิดไม่มีผล แต่การป้องกันทั่วไปก็ยังคงมีอยู่ เพราะผู้ใดก็ตามทีกระทำผิดอย่างเดียวกันย่อมจะต้องได้รับโทษอย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปการลงโทษปรับในอัตราทีสูงพอสมควร หรือการขีดใบอนุญาติขับ

²⁹ ลูททิส แสตนโกสติก. “หลักกฎหมายอาญา: การลงโทษ.” หน้า 204.

ซึ่งรถยนต์บางกรณี จะมีประสิทธิภาพในการป้องกันพิเศษและป้องกันทั่วไป ซึ่งหมายความว่าผลของกฎหมายจะทำหน้าที่ป้องกันพร้อม ๆ กันไปทั้งการป้องกันพิเศษและการป้องกันทั่วไป³⁰

(2) พิจารณาจากลักษณะการกระทำ แบ่งเป็น 2 กรณี คือ ผู้กระทำความผิดไตร่ตรองก่อน กระทำผิดหรือไม่ และการกระทำผิดโทษเจตนากับประมาท

ก. ผู้กระทำความผิดไตร่ตรองก่อนการกระทำผิดหรือไม่ การกระทำผิดที่ผู้กระทำความผิดไตร่ตรองนานก่อนจะลงมือ ส่วนใหญ่ความผิดที่ผู้กระทำจะได้รับโทษปรับโดยเฉพาะผู้กระทำความผิดมีฐานะยากจน จะกระทำผิดอาญาเล็กน้อยที่มีอัตราโทษต่ำและไม่ร้ายแรง เช่น ความผิดลหุโทษหรือความผิดเกี่ยวกับจราจร ซึ่งกฎหมายบัญญัติขึ้นมาโดยเหตุผลทางเทคนิค³¹ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 เป็นความผิดที่อยู่ในประเภทที่โดยธรรมชาติของการกระทำไม่ถือว่าเป็นความผิดอาญาโดยแท้ (true crime)³² และมีลักษณะเป็นความผิดเล็กน้อยเกินกว่าที่จะเป็นความผิดอาญา เหตุผลในการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการจราจรขึ้นมาก็เพื่อให้เกิดความสะดวกและปลอดภัย ลักษณะความผิดของการกระทำที่ไม่เป็น

³⁰ ประธาน วัฒนวาณิชช์. “แนวความคิดในการลงโทษ: การวิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา.” นิติศาสตร์. ปีที่ 18, ฉบับที่ 2. ตุลาคม 2524, หน้า 10-11.

³¹ อานนท์ วิบูลย์สวัสดิ์ “การใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานในการปรับตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539, หน้า 17.

³² โดยทั่วไปการกระทำที่ถือว่าเป็นการกระทำผิดในทางอาญาจะมี 2 ลักษณะ คือ

(1). การกระทำหรือพฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นความผิดในตัวเองและนำคำหาโทษ โดยพิจารณาจากการกระทำนั้น (Mala in se or criminal culpability) โดยการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่ผิดโดยลักษณะธรรมชาติของตัวมันเองอย่างแท้จริง และในขณะเดียวกันก็เป็นการกระทำที่ขัดความรู้สึกทางศีลธรรมอีกด้วย เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตาย ความผิดฐานลักทรัพย์ เป็นต้น

(2). การกระทำหรือพฤติกรรมใดๆ ที่กฎหมายประสงค์จะให้มีความผิดและต้องรับโทษ (Mala Prohibita) จะเป็นการกำหนดจากการกระทำหรือพฤติกรรมใดๆ ก็ได้โดยไม่จำเป็นต้องมีลักษณะผิดในตัวของมันเองและปราศจากซึ่งหลักเกณฑ์ที่จะพิจารณาถึงสิ่งที่เป็นความผิดในแง่ของศีลธรรม แต่ทั้งนี้ต้องเป็นพฤติกรรมที่เป็นไปในลักษณะที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความสงบและความมั่นคงของสังคมได้ กฎหมายจึงต้องบัญญัติห้ามการกระทำดังกล่าวไว้เสียก่อน แม้ว่าในสายตาของคนทั่วไปจะมองเห็นว่าไม่มีความผิดก็ตาม. โปรดดู George Fletcher, Rethinking Criminal Law (Boston: Little Brown and Co., 1978), p. 394. อังไฉ จิระวุฒิ เตชะพันธุ์. “ความรับผิดทางอาญาที่ไม่ต้องการเจตนา” วิทยานิพนธ์ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525, หน้า 6-7.

ความผิดในตัวเองแต่มีลักษณะเป็นกฎระเบียบที่ต้องปฏิบัติตาม มิฉะนั้นจะต้องรับผิดซึ่งเรียก
ลักษณะของความผิดนี้ว่า ความผิดต่อกฎระเบียบ(regulatory offences)

ซึ่งจะมีความแตกต่างจากความผิดที่เป็นความผิดอาญาโดยแท้ (crimes) โดยสามารถที่จะ
จัดการดำเนินการด้วยกฎหมายที่แตกต่างกันตามกฎหมายคอมมอนลอว์ สิ่งที่แตกต่างกันที่สำคัญ
ของความผิดที่เป็นความผิดต่อกฎระเบียบและความผิดอาญาโดยแท้ คือ หลัก “เจตนาร้าย” (mens
rea)³³ โดยที่เจตนาร้าย ถือว่าเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งขององค์ประกอบความผิดที่เป็นความผิด
อาญาโดยแท้ (crimes) ในขณะที่ความผิดต่อกฎระเบียบ (regulatory offences) นั้นไม่ถือว่าเจตนา
ร้ายเป็นส่วนสำคัญ³⁴

การกระทำผิดที่ผู้กระทำมีเวลาคิดไตร่ตรองนานก่อนลงมือ เพราะเข้ามีเจตนาร้าย โทษ
ปรับก็อาจมีผลเป็นการป้องกันไม่ให้กระทำผิดได้อีกมาก เพราะผู้ที่กระทำมีเวลาคิดถึงผลได้ผล
เสียในการที่จะทำได้มาก เช่น ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกง หลอกหลวง หรือความผิดเกี่ยวกับ
เศรษฐกิจ ในทางตรงกันข้าม ในกรณีเป็นความผิดต่อกฎระเบียบ การลงโทษปรับย่อมมีผลเป็นการ
ข่มขู่ป้องกันได้น้อยหรืออาจไม่มีเลยก็ได้ โดยปกติย่อมกระทำโดยฉับพลันในขณะที่นั้น ไม่ทันมี
เวลายังคิดถึงผลได้ผลเสีย จากการพิจารณาถึงการกระทำแล้วจะเห็นได้ว่า ในความผิดซึ่งกำหนด
ขึ้นมาใหม่ เช่นที่เกี่ยวกับความผิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจ (economic offence) แล้วการไตร่ตรองที่จะ
กระทำความผิดมีมาก และทำให้การชั่งผลได้ผลเสียจากการถูกลงโทษมากขึ้น ดังนั้น จึงควรใช้
ทฤษฎีลงโทษเพื่อป้องกันในความผิดเหล่านี้

ข. การกระทำความผิดโดยประมาทและโดยเจตนา กฎหมายอาญา คือกฎหมายที่
บัญญัติว่าการกระทำหรือไม่กระทำการอย่างใดเป็นความผิด และกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำ
ความผิด³⁵ การกระทำความผิดเล็กๆ น้อยๆ เช่นความผิดจราจร ซึ่งมีโทษปรับ จึงถือว่าเป็น
กฎหมายอาญาประเภทหนึ่ง เพราะเป็นกฎหมายที่ว่าด้วยความผิดและกำหนดโทษไว้

³³ ในทางกฎหมายคอมมอนลอว์นั้นอาจกล่าวโดยทั่วไปได้ว่า เจตนาร้าย (mens rea) คือ สิ่งที่ยัง
บอกถึงสถานะที่แท้จริงของจิตใจ อันเกี่ยวกับจิตใจที่ชั่วร้าย (evil mind) โปรดดู แสง นุญเฉลิมวิภาส . “ปัญหา
การแสดงเจตนาในกฎหมายอาญา” วิทยานพนธ์ปริญยานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524,
หน้า 55-70.

³⁴ John Swaigen. *Regulatory Offences in Canada*. Canada: Institute for Environmental Law &
Policy, 1992 , p.2.

³⁵ เกียรติขจร วังนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1.พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544, หน้า 4.

4.3 การลงโทษเพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไข(Reformation)

การลงโทษตามทฤษฎีปรับปรุงแก้ไขมีความมุ่งหมายแคบกว่า การลงโทษเพื่อการข่มขู่ คือ มีความมุ่งหมายเพียงจะป้องกันไม่ให้บุคคลที่ได้กระทำผิดมาแล้วกลับกระทำผิดซ้ำอีก ไม่ได้มีความมุ่งหมายจะให้ผลถึงบุคคลอื่นโดยตรงด้วย วิธีการตามทฤษฎีนี้ นอกจากจะพยายามหาทางให้ผู้ที่ได้กระทำผิดมาแล้วเกิดความประสงค์ ที่ยับยั้ง ไม่กระทำผิดซ้ำอีกแล้วยังจะต้องทำให้ผู้นั้นเกิดความสามารถที่จะยับยั้งเช่นนั้นด้วย นักทฤษฎีส่วนใหญ่เห็นกันว่าการลงโทษไม่มีผลดีในการป้องกันการกระทำอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยในทุกกรณีไป แต่อย่างไรก็ตามเราไม่จำเป็นต้องถือว่าการลงโทษไม่มีผลในการป้องกันการกระทำผิดเสียเลย เพราะเป็นที่แน่นอนว่าการลงโทษมีผลดังกล่าวอยู่บ้างไม่มากก็น้อย ทฤษฎีปรับปรุงแก้ไขเพียงแต่เน้นถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงแนวความคิด โดยเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลนั้นให้ดีขึ้นเท่านั้น

การลงโทษเพื่อข่มขู่ไม่เพียงเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้กระทำผิดซึ่งได้รับโทษแล้วกลับตัว ไม่กระทำผิดซ้ำอีก แม้การลงโทษเพื่อข่มขู่อาจมีผลทำให้ผู้กระทำผิดประสงค์จะกลับตัว ไม่กระทำผิดซ้ำอีกได้บ้าง แต่ไม่ได้หาทางที่จะทำให้ผู้กระทำผิดมีความสามารถที่จะกลับตัวได้ วิธีการลงโทษตามทฤษฎีลงโทษเพื่อปรับปรุงแก้ไข จึงอาจกระทำได้หลายวิธีแล้วแต่วิธีการใดจะได้ผลสำหรับผู้กระทำผิดคนนั้น โดยทั่วไปแล้ววิธีการปรับปรุงแก้ไขที่ปฏิบัติกันในปัจจุบันมี 5 วิธีการด้วยกันซึ่งอาจจะใช้วิธีใดวิธีหนึ่งหรือหลายวิธีรวมกันก็ได้³⁶ คือ

(1) พยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำผิดประสบสิ่งที่ทำลายคุณลักษณะประจำตัวของเขา ทั้งนี้เพราะว่าเมื่อผู้กระทำผิดได้รับโทษทำให้เขาได้รับความอับอาย และ ไม่สามารถกลับเข้าสู่สังคมได้โดยปกติ ดังนั้นการลงโทษจึงต้องพยายามหลีกเลี่ยงสิ่งเหล่านี้ เช่น ไม่ลงโทษด้วยวิธีการประจาน ซึ่งเป็นการประกาศให้คนอื่นรู้ว่าไม่ควรเลียนแบบอย่างผู้กระทำผิด

(2) พยายามหลีกเลี่ยงโทษจำคุกระยะสั้น โดยหันมาใช้วิธีการอย่างอื่นแทน สำนักกฎหมายอาญาสมัยใหม่ได้เสนอให้ยกเลิกการลงโทษจำคุกในระยะสั้นๆ ทั้งนี้เพราะเหตุผล³⁷ คือ การลงโทษระยะสั้นไม่ทำให้บรรลุดุเดือดประสงค์ในการปรับปรุงแก้ไข เนื่องจากระยะเวลาที่อยู่ในคุกน้อยเกินไป ไม่สามารถเปลี่ยนนิสัยผู้กระทำผิดให้กลายเป็นคนดีได้ และการลงโทษจำคุกในระยะสั้นกลับจะทำให้ผู้ถูกลงโทษกลายเป็นผู้ร้ายเพราะ ได้ชื่อว่าเป็นโทษจำคุกมาแล้ว ทำให้กลับเข้าสู่สังคมลำบาก เหตุผลดังกล่าวนี้ ทำให้การลงโทษตามทฤษฎีลงโทษเพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไข จึงต้องหาวิธีการอย่างอื่นแทน โดยการนำตัวผู้ต้องโทษมาควบคุมเป็นระยะเวลาสั้น เช่น การนำโทษ

³⁶ อุททิศ แสตน โกศิก. กฎหมายอาญา ภาค 1. หน้า 43-47.

³⁷ ประเสริฐ จันทรวท. "วิธีการหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุกในระยะสั้น." นิติศาสตร์. เล่ม 4, ฉบับที่ 1. มิถุนายน 2515, หน้า 126-127.

ปรับมาใช้แทนโทษจำคุกระยะสั้น หรือให้ผ่อนการชำระหนี้โทษปรับได้ หรืออาจให้พักการชำระหนี้โทษปรับได้ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับเป็นคนยากจนไม่มีเงินชำระค่าปรับ

(3) การลงโทษต้องลงโทษให้เหมาะกับบุคคล เนื่องจากความหนักเบาของการลงโทษขึ้นอยู่กับระยะเวลาในการแก้ไขของแต่ละคน ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความหนักเบาของการกระทำความผิด ดังนั้นจึงต้องลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลว่าเขาควรจะได้รับการแก้ไขเท่าไร นอกจากนั้นจึงต้องแยกประเภทของผู้ต้องโทษ เช่นผู้ต้องโทษปรับที่มีฐานะยากจนหรือมีฐานะร่ำรวยออกจากกัน เพื่อการลงโทษปรับให้เหมาะสมกับบุคคลและประโยชน์ในการบังคับค่าปรับแก่ผู้ต้องโทษปรับ ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับไม่สามารถชำระค่าปรับได้ โดยการให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์หรืออาจกำหนดเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่งเพื่อให้ผู้ต้องโทษปรับปฏิบัติตามเพื่อแก้ไขฟื้นฟูหรือป้องกันมิให้ผู้นั้นกระทำความผิดขึ้นอีกก็ได้

(4) เมื่อผู้กระทำความผิดได้รับการแก้ไขดีแล้วก็ไม่ต้องลงโทษต่อ เมื่อผู้กระทำความผิดได้รับโทษแล้ว หรือได้กระทำอย่างอื่นแทนการรับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ และบุคคลนั้นสามารถแก้ไขตัวเขาได้แล้ว ก็ให้ระงับการลงโทษผู้นั้น ทั้งนี้เนื่องจากถ้าหากลงโทษผู้นั้นต่อไปก็ไม่มีประโยชน์ขึ้นมา ดังนั้นถ้าถือตามกรณีแล้ว ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดโดยรุนแรง แต่กลับตัวแก้ไขได้เร็วก็อาจถูกลงโทษน้อยกว่าผู้ซึ่งกระทำความผิดเบาแต่กลับตัวแก้ไขได้ลำบากก็ได้

(5) ให้มีการปรับปรุงผู้ต้องโทษระหว่างถูกคุมขัง เมื่อผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษปรับเมื่อไม่มีเงินชำระค่าปรับ ก็อาจถูกกักขังแทนค่าปรับ ก็ควรให้ปรับปรุงผู้ต้องโทษระหว่างคุมขัง โดยการฝึกหัดอาชีพ ให้การศึกษาอบรมทางศาสนาและศีลธรรม หรือให้การศึกษาพยาบาล ทั้งนี้เพื่อว่าเมื่อรับโทษแล้ว พอพ้นโทษออกไปเขาก็จะได้ไม่กระทำความผิดซ้ำอีก นักอาชญาวิทยาอ้างว่าความยากจนเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มีการกระทำความผิดและความยากจนมักจะเนื่องมาจากการที่ไม่สามารถทำงานหาเลี้ยงชีพโดยสุจริตเพราะขาดความรู้ความชำนาญในอาชีพ การฝึกหัดอาชีพย่อมเป็นวิธีการป้องกันสังคมจากการกระทำความผิดซ้ำอีก โดยเมื่อผู้ต้องโทษได้รับความรู้ในการประกอบอาชีพไปเมื่อพ้นโทษแล้วก็มีโอกาสใช้ความรู้นั้นไปหาทางสุจริตได้เป็นการเพิ่มโอกาสที่จะกลับตัวไม่ประพฤติผิดอีกต่อไป เกี่ยวกับหลักของ BENTHAM³⁸ ที่เรียกว่า Principle of less eligibility ซึ่งหมายความว่าถึงความรู้สึกที่มีอยู่ในคนทั่วไปว่า ผู้กระทำความผิดซึ่งได้ถูกลงโทษไปนั้นเป็นปรปักษ์ของสังคม จึงเป็นผู้ที่ไม่สมควรที่จะได้รับประโยชน์เป็นพิเศษกว่าผู้อื่นที่ไม่ได้กระทำความผิด ทั้งนี้เพราะจะไม่เป็นธรรมดาหากว่าโดยเหตุที่ได้กระทำความผิดกลับทำให้ผู้ที่กระทำความผิดได้รับประโยชน์ดีกว่าผู้อื่น ที่ถูก

³⁸ อุททิศ แสตน โกติก. กฎหมายอาญา ภาค 1. จัดพิมพ์โดยศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กองวิชาการ กรมอัยการ, หน้า 40-41.

ต้องแล้วผู้กระทำผิดควรมีสติธิได้รับประโยชน์จากสังคมน้อยกว่าผู้อื่น เหตุผลของความรูสึกนี้เข้าใจได้ง่าย แต่จะเห็นได้ว่าเป็นการขัดกับการที่จะนำวิธีการปรับปรุงแก้ไขมาใช้ หากจะปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิดที่ต้องโทษให้กลับตัวได้อย่างแท้จริง เราจะต้องหาอาชีพให้เขาเมื่อพ้นโทษ แต่การที่จะหางานทำและหาเงินทุนให้แก่ผู้พ้นโทษเป็นพิเศษกว่าคนอื่น ก็เป็นการขัดกับความรู้สึกของประชาชนทั่วไปตามหลักของ BENTHAM ดังกล่าวมา ฉะนั้น เราจึงต้องเลือกเอาว่า เราจะปฏิบัติตามหลักนั้น หรือจะดำเนินตามวิธีการแก้ไขปรับปรุง

เห็นได้ว่าวิธีการลงโทษตามทฤษฎี การปรับปรุงแก้ไขมีอยู่หลายวิธีด้วยกัน แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือจะใช้วิธีการใดที่เหมาะสมกับผู้กระทำผิด โดยที่ทำให้ผู้กระทำได้มีความยับยั้งชั่งใจว่าต่อไปจะไม่หวนมากระทำความผิดซ้ำ ดังนั้นการลงโทษและวิธีการลงโทษจึงต้องพิจารณาที่ตัวบุคคลเป็นหลักว่าเขาเหมาะสมกับวิธีการใด

4.4 การลงโทษเพื่อเป็นการตัดไม่ให้มีโอกาสกระทำผิดอีก(Incapacitation)

การลงโทษตามวัตถุประสงค์นี้ เพื่อไม่ให้ผู้กระทำผิดที่ถูกลงโทษมีโอกาสกระทำผิดซ้ำอีก การลงโทษเพื่อวัตถุประสงค์เป็นการตัดไม่ให้มีโอกาสกระทำผิดอีกคล้ายกับการลงโทษเพื่อการข่มขู่ และการลงโทษเพื่อการปรับปรุงแก้ไขในเรื่องที่ว่า มุ่งหมายจะไม่ให้กระทำผิดซ้ำอีก แต่แตกต่างกันในเรื่องที่ว่า การลงโทษเพื่อการข่มขู่ มุ่งให้ผู้กระทำผิดเกรงกลัวไม่กล้ากระทำผิดขึ้นอีก ส่วนการลงโทษเพื่อการปรับปรุงแก้ไขมุ่งอบรมมิให้คิดกระทำผิดขึ้นอีก โดยสมัครใจและปรับปรุงแก้ไขให้เขาสามารถงดเว้นกระทำผิดได้ แต่อย่างไรก็ตามการลงโทษเพื่อการตัดไม่ให้โอกาสกระทำผิดอีกแบ่งออกได้เป็น 2 กรณี³⁹ คือ

ก. การตัดโอกาสแบบถาวร ได้แก่การลงโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต วิธีนี้มีผลทำให้ผู้กระทำผิดไม่มีโอกาสสร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคมได้อีกเลย แต่มีการตัดโอกาสมิให้กระทำผิดเฉพาะอย่างได้ เช่น การตอน เป็นการตัดโอกาสมิให้กระทำผิดฐานข่มขืนกระทำซ้ำเราอีก เป็นต้น

ข. การตัดโอกาสแบบชั่วคราว ได้แก่การลงโทษจำคุกมีกำหนดเวลา และโทษประการอื่นนอกเหนือจากโทษที่มีลักษณะเป็นการตัดโอกาสแบบถาวร เช่น โทษกักขังแทนค่าปรับ วิธีนี้เป็นวิธีที่เกิดปัญหามาก คือต้องพิจารณาว่าจะใช้วิธีการอย่างไรที่จะทำให้ผู้ถูกลงโทษสามารถละเว้นการ

³⁹ ภราดร ภคพัฒน์. “การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับการลงโทษ” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521, หน้า 29.

กระทำความผิดได้ตลอดไปเมื่อพ้นโทษแล้ว วิธีการที่จะช่วยให้ผู้ที่พ้นโทษเป็นผู้ที่ไม่กระทำความผิดอีก คือวิธีการลงโทษที่ไม่มีกำหนดเวลาแน่นอน คือในระยะเวลาที่ผู้ต้องโทษยังคงได้รับโทษอยู่ หากเจ้าหน้าที่พิจารณาเห็นว่าผู้ต้องโทษยังไม่สามารถกลับคนเป็นคนดีได้ ก็จะต้องไม่ปล่อยตัว การกำหนดเช่นนี้ไม่อาจกำหนดไว้ล่วงหน้าได้เพราะ ไม่อาจทราบความประพฤติล่วงหน้าของบุคคลได้

ความจำเป็นที่จะต้องควบคุมตัวผู้กระทำความผิดไว้เพื่อให้เขาให้เขาไม่มีโอกาสจะกระทำความผิด แต่ถ้าเราจะปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยคำนึงวัตถุประสงค์การลงโทษเพื่อตัดโอกาสนี้แต่อย่างเดียว ก็จะไม่ได้ผลในการป้องกันสังคมอย่างสมบูรณ์ดังประสงค์ ทั้งนี้เพราะการลงโทษเพื่อการตัดโอกาสนี้มีผลในทางลบเช่นเดียวกับการลงโทษเพื่อการข่มขู่ คือมุ่งแต่จะไม่ให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสดำเนินการกระทำความผิดซ้ำอีกโดยควบคุมตัวไว้ หรือประหารชีวิตไปเลย ไม่ได้มุ่งไปในทางปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดให้ดีขึ้น ผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่ถูกควบคุมตัวอยู่เพียงชั่วคราวระยะเวลาจำกัด เมื่อพ้นกำหนดโทษแล้ว ก็ถูกปล่อยตัวออกมา ฉะนั้น เพียงแต่เอาตัวไปควบคุมไว้ชั่วคราว ก็ย่อมมีผลเป็นการป้องกันสังคมเพียงเฉพาะระยะเวลาที่ผู้ถูกควบคุมตัวอยู่เท่านั้น ถ้าเราไม่คิดปรับปรุงแก้ไขตัวเขาด้วย เขาก็อาจกระทำความผิดขึ้นอีกเมื่อพ้นการควบคุม

จากวัตถุประสงค์ในการลงโทษปรับทางอาญา ซึ่งเดิมกฎหมายอาญาด่วนใหญ่จะมีวัตถุประสงค์หลักไปในทางแก้แค้น ทดแทน การลงโทษปรับจึงเป็นการลงโทษเพื่อทดแทนให้แก่ผู้เสียหายและการลงโทษในสมัยก่อนเพื่อชดใช้ความเสียหาย ให้แก่ผู้เสียหาย เช่น ผู้กระทำความผิดอาจถูกปรับห้าเท่าของมูลค่าทรัพย์สินที่ขโมยไป การลงโทษในระยะแรกจึงเป็นการลงโทษที่รุนแรง เด็ดขาด ชัดคอหลักมนุษยธรรมอยู่บ้าง แต่ต่อมาเมื่อรัฐเข้ามามีอำนาจจัดการเรื่องความยุติธรรมการลงโทษปรับก็มีไปในทางลักษณะข่มขู่ แม้ว่าการลงโทษปรับ ผลของการข่มขู่ไม่ให้นุคคลกกล้ากระทำความผิดหรือเพื่อเป็นตัวอย่างให้คนทั่วไปเห็นว่าเมื่อกระทำความผิดแล้ว จะต้องได้รับโทษจึงเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิดนั้นจะไม่เท่าเทียมกันได้ทุกคน เพราะการลงโทษปรับเป็นการลงโทษในการที่จะบังคับเอาทรัพย์สิน ซึ่งแต่ละคนจะไม่เท่าเทียมกันแต่การลงโทษปรับเป็นการข่มขู่ผู้กระทำความผิดได้ระดับหนึ่ง แม้ผู้กระทำความผิดคนนั้นจะมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี

ต่อมาการลงโทษทางอาญามีการมองถึงแนวความคิด โดยคำนึงถึงแนวความคิด โดยเพื่อประโยชน์ในอนาคตในด้านการปรับปรุงแก้ไขฟื้นฟู โดยให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสดำเนินการเป็นคนดี การใช้ความรุนแรงแต่อย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้ผู้นั้นกลายเป็นผู้กระทำความผิดคิดนิยัย เป็นการลงโทษที่ไม่บังเกิดผลดีต่อสังคม หลักการของการลงโทษเพื่อทดแทนและการข่มขู่จึงไม่สามารถทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญาอย่างแท้จริง ทำให้แนวคิดในการลงโทษปรับเริ่มเปลี่ยนแปลงไปโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิด

และเป็นการป้องกันสังคมแทน ในขณะที่เดียวกันผู้กระทำความผิดที่มีโทษปรับก็สามารถเข้าสู่สังคมได้อย่างภาคภูมิใจ โดยอาจใช้มาตรการให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะ หรือในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับมีงานประจำทำอยู่แล้วอนุญาตให้เขากลับไปทำงาน โดยให้ผ่อนชำระค่าปรับได้

5. แนวคิดการบังคับโทษปรับ

โทษปรับยอมใช้บังคับต่อผู้ต้องคำพิพากษา เว้นแต่เป็นการเปรียบเทียบหรือกรณีที่ผู้ต้องหานำค่าปรับในอัตราสูงตามกฎหมายไปชำระต่อเจ้าหน้าที่หรือศาลตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด เงินที่ต้องชำระเป็นค่าปรับยอมเป็นรายได้ของแผ่นดิน และในการลงโทษปรับการบังคับโทษตามปรัชญาในการลงโทษต้องการบังคับคดีแก่ผู้กระทำความผิด ไม่ว่าเพื่อเป็นการลงโทษเพื่อทดแทน ช่มชู้ ปรับปรุงแก้ไข หรือลงโทษเพื่อเป็นการตัดไม้ให้มิมีโอกาสกระทำความผิดอีกก็ตาม เมื่อจำเลยตามแล้วยอมไม่มีทางจะสนองปรัชญาการลงโทษใดๆ ได้อีกโทษปรับจึงระงับ แต่อย่างไรก็ดี การบังคับโทษปรับในกฎหมายฝรั่งเศส⁴⁰ ทายาทที่รับมรดกของผู้ถูกศาลพิพากษาปรับ อาจถูกบังคับให้ชำระค่าปรับได้ถ้าผู้นั้นตายลงภายหลังมีคำพิพากษา ซึ่งเป็นไปตามความเห็นร่วมกันของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และเจ้าพนักงานเก็บภาษีกระทรวงการคลังซึ่งมีอำนาจเรียกเก็บเงินค่าปรับได้และปฏิบัติตามนี้มาเป็นเวลานานแล้ว การบังคับให้ทายาทชำระค่าปรับนี้ขัดกับหลักว่า โทษอาญาต้องเป็นการเฉพาะตัวของผู้กระทำความผิด แต่นักกฎหมายชาวฝรั่งเศส อธิบายไปในทางว่าเมื่อมีคำพิพากษาแล้ว โทษปรับจะแปรสภาพเป็นหนี้ทางแพ่งถ้าทายาทไม่ยอมชำระค่าปรับอันถือว่าเป็นหนี้ของผู้ตาย ก็จะเป็นการฉวยโอกาสอย่างไม่เป็นธรรม ซึ่งความคิดนี้ตรงกับ ในสมัยก่อนเพราะถือว่าค่าปรับเป็นค่าเสียหายในทางแพ่ง และต้องใช้เวลานานพอสมควรกว่าจะแยกโทษปรับออกจากเรื่องค่าเสียหายในทางแพ่ง ลักษณะข้อนี้เริ่มชัดเจนเมื่อได้เปลี่ยนความคิดจากระบบความยุติธรรม โดยเอกชน มาเป็นระบบความยุติธรรม โดยรัฐกล่าวคือรัฐเข้ามาเป็นผู้เสียหาย หรือรัฐเข้ามาเป็นผู้จัดการยุติธรรมแทนผู้เสียหาย โทษปรับเป็นโทษที่อาจใช้เป็นเอกเทศโดยไม่มีโทษอื่นด้วยก็ได้หรืออาจใช้ควบคู่กับโทษอาญาสถานอื่นก็ได้ กฎหมายต่างประเทศนิยมใช้โทษปรับสถานเดียวสำหรับความผิดเล็กน้อย เช่น ประมวลกฎหมายอาญาญี่ปุ่น ประมวลกฎหมายอาญาอาณานิคม ใช้ลงโทษในความผิดลหุโทษ ตามกฎหมายไทยโทษ

⁴⁰ โกลแมน ภทธรภิรมย์. การประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 24 ปรากฏาเรื่อง “โทษปรับทางอาญาดามกฎหมายฝรั่งเศส” ณ.กรมอัยการ, วันที่ 27 ตุลาคม 2509 อ้างใน หิรุทธิ์ โดสกุลวรรณ. “การลงโทษปรับทางอาญา” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532 , หน้า 94.

ปรับสถานเดียวจะใช้บังคับในความผิดที่สมควรมีโทษเล็กน้อย หรือมีฉะนั้นก็นิยมใช้กับความผิดใหม่ๆ ซึ่งเพิ่มบัญญัติให้เป็นความผิดอาญา เช่นกรณีความผิดอาญาทางเศรษฐกิจการคุ้มครองผู้บริโภค การค้าที่ไม่เป็นธรรม ความผิดของกรรมการในกรณีนิติบุคคลควรรับโทษทางอาญา

ส่วนการใช้โทษปรับควบคู่กับความผิดอาญาสถานอื่น เช่น จำคุกและปรับก็เพื่อให้ผู้กระทำความผิดรับโทษปรับขึ้น รุนแรงขึ้นอันจะมีผลเป็นการข่มขู่ได้ดีกว่าโทษเพียงปรับสถานเดียว ในหลายประเทศก็ได้ความพยายามในการเล็งโทษจำคุกระยะสั้น ส่วนหนึ่งก็โดยการนำโทษปรับมาใช้เพื่อจะบังคับเอากับตัวเงินของจำเลย แต่เมื่อมีการบังคับเอากับตัวเงินของจำเลยการบังคับโทษปรับของผู้ต้องโทษแต่ละคนไม่เท่าเทียมกันในสถานะทางเศรษฐกิจของจำเลย เมื่อศาลลงโทษปรับศาลอาจบังคับค่าปรับได้ ไม่ว่าโดยการที่ผู้ต้องโทษปรับชำระค่าปรับหรือการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ ซึ่งถือเป็นความมุ่งหมายของการลงโทษปรับ ในการที่จะบังคับเอาทรัพย์สินอันเป็นตัวเงินของจำเลยเท่านั้น อย่างไรก็ตามบางครั้งก็มีปัญหาเกิดขึ้นจากการไม่ชำระค่าปรับ ซึ่งพบว่าเมื่อผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับหรือชำระค่าปรับไม่ครบก็ต้องมีโทษอื่นมาเสริม หรือแทนที่เรียกว่า Substitute Punishment โทษทดแทนประการแรกคือการบังคับเอาแก่ทรัพย์สินของผู้ต้องโทษ โทษเสริมหรือโทษทดแทนอีกประการหนึ่ง คือการบังคับเอาแก่ตัวผู้ต้องโทษโดยเอาตัวผู้ต้องโทษมาจำคุกหรือกักขัง ชนิดที่นิยมใช้กันอยู่ทั่วไป ไม่ว่าจะในประเทศอังกฤษหรือสหรัฐอเมริกา คือการจำคุกหรือกักขังแทนค่าปรับแล้วแต่แต่ละรัฐจะบัญญัติให้เป็นเช่นไร ในหลายประเทศปัญหามักเกิดขึ้น เมื่อลงโทษปรับไปแล้วมักจะบังคับค่าปรับไม่ได้ จึงมักจะเปลี่ยนโทษปรับมาเป็นจำคุก หรือกักขังแทนโทษปรับ (Imprisonment in default of payment) อันทำให้ไม่เป็นไปตามความประสงค์ของคำพิพากษา และในที่สุดผู้ต้องโทษปรับก็ต้องรับโทษจำคุกระยะสั้น ซึ่งความมุ่งหมายของการมีโทษปรับคือการจะหลีกเลี่ยงโทษจำคุกอยู่นั่นเอง

บทที่ 3

โทษปรับทางอาญาในประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศไทย

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในปัจจุบัน นอกจากจะนิยมลงโทษจำคุกแก่ผู้กระทำความผิดอันมีผลกระทบต่อเสรีภาพร่างกายของผู้กระทำความผิดแล้ว ก็ยังมีการลงโทษปรับ ที่นิยมนำมาใช้อีก แต่การลงโทษปรับอาจจะไม่ประสบผลสำเร็จกับผู้กระทำความผิดทุกรายที่ศาลลงโทษ เช่นเดียวกับโทษจำคุก เนื่องจากฐานะของผู้กระทำความผิดต่างกัน กระบวนการในการลงโทษปรับแต่ละประเทศอาจมีความแตกต่าง หรือคล้ายคลึงกันบ้าง ในเรื่องของการกำหนดโทษและการบังคับโทษปรับ ดังนั้น ในบทนี้จะทำการศึกษาโทษปรับในประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และในประเทศไทย เพื่อจะทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบในบทที่ 4 ต่อไป

1. โทษปรับทางอาญาในประเทศอังกฤษ

ปัญหาของการกำหนดโทษปรับ และการบังคับโทษปรับในประเทศอังกฤษก็มีเช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ เพื่อให้ตอบสนองวัตถุประสงค์ของการลงโทษได้อย่างเต็มที่ แม็กซ์ กรุนฮัท (Max Grunhut) นักอาชญวิทยาชาวอังกฤษ กล่าวว่า “การลงโทษปรับที่มีคุณภาพ ประโยชน์ยิ่งในการแก้ไขผู้กระทำความผิดที่ยากไว้ จำเป็นจะต้องคำนึงถึงหลักความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิดและผ่อนผันการชำระค่าปรับได้ด้วย”¹

ดังนั้น ในการกำหนดโทษปรับนั้นนอกจากจะต้องคำนึงถึง ความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิดแล้ว ยังควรมีมาตรการในการผ่อนชำระค่าปรับอีกด้วย การลงโทษปรับในประเทศอังกฤษ ถือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติอาญายุติธรรม (The Criminal Justice Act 1967) ซึ่งมีสาระสำคัญ โดยสรุป ดังนี้

การใช้โทษปรับแก่ผู้กระทำความผิด ย่อมขึ้นอยู่กับการใช้ดุลนิมิตของศาล โดยพิจารณาถึงสภาพแวดล้อม แห่งข้อกล่าวหา และประวัติความเป็นมาของผู้กระทำความผิดว่า สมควรจะได้รับพิจารณาลงโทษปรับ หรือลงโทษจำคุก

¹ ประเสริฐ เมฆมณี . หลักทฤษฎีอาญา. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์, 2523, หน้า 36.

การใช้ดุลพินิจลงโทษของศาล จำเป็นต้องคำนึง รายได้ของผู้กระทำความผิดประกอบ การลงโทษปรับด้วยเสมอ เนื่องจากว่าหากผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระค่าปรับภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้แล้ว ย่อมจะต้องถูกศาลสั่งให้ลงโทษจำคุกแทนค่าปรับ² ในที่สุดถ้าเช่นนั้นความ เพียรพยายามของศาลที่จะหลีกเลี่ยง การใช้มาตรการจำคุกควบคุมผู้กระทำความผิด ก็ประสบความ ล้มเหลว การที่ศาลจะพิจารณาเลือกใช้โทษปรับ หรือรอการลงอาญาด้วยวิธีการคุมประพฤติ แก่ผู้กระทำความผิด ในประการใดประการหนึ่งนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความประสงค์ของผู้กระทำความ ผิดที่พึงให้ศาลดูแลสอดคล้องความประพฤติต่อเนื่องหรือไม่ หากศาลพินิจพิจารณาแล้วเห็นว่า การ คุมประพฤติแก่ผู้กระทำความผิดเป็นสิ่งจำเป็น ศาลก็ย่อมใช้วิธีการรอการลงอาญาด้วยการคุม ประพฤติแทนการลงโทษปรับ

1.1 กระบวนการกำหนดโทษปรับและการชำระค่าปรับ

ตามพระราชบัญญัติอาญาวิธีธรรม(The Criminal Justice Act 1991) ได้กำหนดจำนวน ค่าปรับ โดยกำหนดจำนวนที่ปรับจะต้องสัมพันธ์กับความร้ายแรงของการกระทำความผิด เช่น การ กระทำความผิดร้ายแรงต้องถูกปรับในอัตราที่สูง และศาลมีหน้าที่พิจารณาสถานะที่จะทำให้ภาระ ของผู้กระทำความผิดลดลง อย่างไรก็ตามก่อนที่ศาลจะกำหนดค่าปรับใดๆ ศาลจะต้องพิจารณาและ สอบถามสถานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดเสียก่อน โดยให้ศาลต้องพิจารณาสถานะทางการเงิน ของผู้กระทำความผิดเท่าที่สามารถสืบหาได้ และจะต้องคำนึงด้วยว่าใช้กับผู้กระทำความผิดที่ เป็นบุคคลธรรมดา มิใช่นิติบุคคล

สถานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดจะต้องนำมาพิจารณาเมื่อมีการลดหรือเพิ่มเงิน ค่าปรับแก่ผู้กระทำความผิด³ หรืออาจกล่าวได้ศาลจะต้องพิจารณาถึงความร้ายแรงของการกระทำ ความผิดที่สัมพันธ์กับอัตราค่าปรับเสียก่อนจากนั้นถึงค่อยพิจารณาปัจจัยที่ทำให้ต้องเพิ่มหรือลดค่า ปรับอันเนื่องมาจากสถานะทางการเงินของผู้กระทำความผิด

การรับข้อมูลเกี่ยวกับฐานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดภายใต้ มาตรา 20 แห่งพระ ราชบัญญัติอาญาวิธีธรรม(The Criminal Justice Act 1990) ให้อำนาจศาลสามารถมีคำสั่ง “รายงาน สถานะทางการเงิน” ของผู้กระทำความผิดคำสั่งศาลดังกล่าวกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องส่งราย

² โชค จรุงจินดา. “รายงานการประชุมร่างประมวลกฎหมายอาญา.มาตรา 28 ถึงมาตรา 30.” วสาร ศาลฎ. ปีที่ 8, เล่ม 6. มิถุนายน 2504, หน้า 640-645.

³ Section 18(5) of the Criminal Justice Act 1991

การสถานะทางการเงินย้อนหลังตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดส่งให้แก่ศาลภายในเวลาที่ศาลสั่ง การไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลโดยไม่มีเหตุอันควรจะเป็นความผิดและมีโทษปรับไม่เกินอัตราปรับระดับ 3⁴ การทำรายงานสถานะทางการเงินผิดหรือไม่เปิดเผยรายละเอียดอันเป็นสาระสำคัญแก่ศาลเป็นการกระทำความผิดอาญาและต้องถูกจำคุกเป็นระยะเวลาไม่เกิน 3 เดือนหรือถูกปรับไม่เกินอัตราปรับระดับ 4 (2,500 ปอนด์) นอกจากนี้ผู้กระทำความผิดที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งในมาตรา 20 หรือไม่ให้ความร่วมมือกับศาลในการแสดงสถานะทางการเงิน ศาลอาจมีคำสั่งตามที่เห็นสมควรได้และเมื่อมีการทำคำสั่งให้ผู้กระทำผิดแสดงสถานะทางการเงินตามมาตรา 20 แห่งกฎหมายดังกล่าว การที่ผู้ต้องโทษปรับทำสถานะทางการเงินปลอม หรือทำรายงานสถานะทางการเงิน โดยขาดความระมัดระวังหรือทำรายงาน โดยไม่ชี้แจงรายละเอียดอันเป็นสาระสำคัญเป็นการกระทำความผิดอาญาและผู้กระทำต้องถูกลงโทษจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือถูกปรับ ในอัตราชั้นที่ 4 (2,500 ปอนด์) หรือทั้งจำทั้งปรับ

เมื่อศาลสูงคดีอาญา (Crown Court) กำหนดอัตราค่าปรับ ศาลจะกำหนดอัตราโทษจำคุกไว้ด้วยถ้าผิดนัดไม่ชำระค่าปรับ ซึ่งระยะเวลาจำคุกสูงสุดกฎหมายได้อธิบายไว้ใน มาตรา 31 แห่ง the Powers of Criminal Courts Act 1973 ซึ่งได้มีการปรับปรุงแก้ไขแล้ว โดยมีการเพิ่มการจำคุกเมื่อค่าปรับมีจำนวนสูงขึ้นตามสัดส่วน ในส่วนขั้นต่ำของอัตราค่าปรับ คือ หากจำนวนค่าปรับ 200 ปอนด์ หรือน้อยกว่านั้นจะต้องจำคุกไม่เกิน 7 วัน หากเกิน 200 ปอนด์แต่ไม่เกิน 500 ปอนด์จำคุก 14 วัน หรือกรณีค่าปรับเกินกว่า 1,000,000 ปอนด์จะจำคุก 10 ปี อย่างไรก็ตามถ้าผู้กระทำความผิดมีอายุต่ำกว่า 21 ปี ศาลจะไม่กำหนดอัตราโทษจำคุกไว้ในคำสั่งปรับ แต่ศาลจะกำหนดให้มีการกักกันผู้นั้นแทนตามที่มาตรา 9 แห่ง the Criminal Justice Act 1982 กำหนดให้อำนาจไว้ ไม่มีกฎหมายจำกัดศาลสูงคดีอาญา (Crown Court) ไว้ในเรื่องขนาดของค่าปรับที่จะใช้ปรับผู้กระทำความผิด ซึ่งมีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดและต้องรับโทษตามคำพิพากษา ภายใต้มาตรา 38 แห่ง the Magistrates' Courts Act 1980 [Criminal Law Act 1977, Section 32(1)] เมื่อมีการพิจารณาคดีและ

⁴ ค่าปรับของศาล Magistrates สำหรับการกระทำความผิดในกรณีต่างๆ ในระดับมาตรฐานแห่งพระราชบัญญัติอาญาอาชกรรม (The Criminal Justice Act 1982) มีระดับมาตรฐาน 5 ระดับ

ระดับ	ค่าปรับในอัตราสูงสุด(ปอนด์)
1	200
2	500
3	1,000
4	2,500
5	5,000

พบว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้กระทำความผิด ศาลแขวงอาจจะใช้โทษปรับลงแก่บุคคลดังกล่าวได้สูงถึง 5,000 ปอนด์ สำหรับการกระทำความผิดทุกประเภทอัตราค่าปรับที่ใช้จะอิงกับหลักเกณฑ์ค่าปรับมาตรฐานที่ มาตรา 17 แห่ง the Criminal Justice Act 1982 บัญญัติไว้ ผลที่ตามมาก็คือการกระทำความผิดต่างๆ ที่ได้กระทำขึ้นก่อนปี 1982 กฎหมายกำหนดให้ลงโทษในอัตราค่าปรับระดับ 1 หรือระดับ 2 และไต่ระดับขึ้นไปถึงระดับ 5 ซึ่งในอัตราแต่ละระดับอัตราค่าปรับมาตรฐานจะกำหนดเกณฑ์ค่าปรับสูงสุดที่จะปรับได้ในแต่ละระดับซึ่งศาลแขวงสามารถใช้อัตราดังกล่าวปรับผู้กระทำความผิดได้

หลักการชำระค่าปรับ ศาลจะกำหนดระยะเวลาให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาชำระค่าปรับในช่วงระยะเวลาอันสมควร หรืออาจจะสั่งให้ผู้กระทำความผิดผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวดๆ (Payment by Installments) บุคคลที่ถูกศาลพิพากษาคัดสิน โดยศาลแขวง (Magistrates Court) ให้ชำระค่าปรับนั้น ศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่นก็ได้ โดยจะชำระค่าปรับตามจำนวนเงินที่ศาลมีคำพิพากษาให้ชำระแก่เสมียนศาลหรือ ให้แบ่งชำระเงินค่าปรับเป็นงวดๆ ก็ได้

เมื่อศาลทำคำพิพากษาลงโทษปรับจำเลยแล้ว เป็นดุลพินิจของศาลที่จะกำหนดระยะเวลาให้จำเลยชดใช้ค่าปรับตามคำพิพากษา กรณีที่ศาลจะไม่ผ่อนเวลาในการใช้ค่าปรับให้แก่จำเลยก็ต่อเมื่อมีเหตุดังต่อไปนี้

(ก) การกระทำความผิดดังกล่าวมีโทษจำคุกอย่างเดียวและจำเลยแสดงให้ศาลเห็นว่าจำเลยมีเงินจ่ายค่าปรับหรือ

(ข) มีแนวโน้มว่าจำเลยจะออกนอกประเทศหรือ

(ค) จำเลยได้ถูกกักขังอยู่ในความดูแลของพนักงานคุมประพฤติระยะเวลาหนึ่งแล้วหรือจำเลยต้องรับโทษกักขังในระยะเวลาเดียวกับที่จำเลยต้องโทษปรับ⁶

ระยะเวลาในการชำระค่าปรับและการสอบถามเกี่ยวกับทรัพย์สิน แทนที่ศาลจะให้จำเลยชำระค่าปรับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลแขวง(Magistrates Court) อาจให้ระยะเวลาในการชำระค่าปรับหรือแบ่งชำระค่าปรับเป็นงวดๆก็ได้ โดยศาลจะกำหนดวันที่จำเลยต้องชำระค่าปรับและถ้าหากมีเงินค่าปรับที่ไม่ได้ชำระตามกำหนดวันที่ศาลกำหนดไว้ จำเลยต้องมาศาล ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

(ก) เพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับรายได้ของจำเลยหรือ

⁵ John Sprack. *Emmins on Criminal Procedure*. Sixth Edition. London: Blackstone Press Limited, 1995, pp. 297-298.

⁶ The Powers of Criminal Courts Act 1973, Section 31(3) and Magistrates' Courts Act 1980, Section 82

(ข) เพื่อมาฟังการพิจารณาเรื่องการหาคำประกันมารับรองว่าจะชำระหนี้หรือฟังว่า จำเลยต้องจำคุกเป็นระยะเวลาเท่าใด จากการที่เขาไม่ชำระค่าปรับนั้น

ศาลจะตั้งถาม(ก)หรือ(ข) ก็ต่อเมื่อจำเลยได้มาปรากฏตัวในศาล หากครบกำหนดแล้ว จำเลยไม่ชำระเงินและไม่มาศาลตามวันนัด ศาลอาจออกหมายจับจำเลยเพื่อนำตัวบุคคลดังกล่าวมา ศาล

ในบางกรณี ศาลอาจจะพิจารณาลดหย่อนค่าปรับ ให้แก่ผู้กระทำความผิดทั้งหมด หรือ เพียงบางส่วนก็ได้ ทั้งนี้จะต้องภายหลังจากการเสาะหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับฐานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดจนเป็นที่พอใจแก่ศาลแล้ว การลดโทษปรับในกรณีดังกล่าว จะกระทำได้อีกโดยอาศัย การใช้มาตรการลดโทษจำคุกแก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งศาลอาจจะกำหนดให้ลงโทษกักขังแทนค่าปรับในกรณีความผิดนั้นๆ ไว้ก่อนแล้วก็ได้

เมื่อมีการผิดนัดชำระค่าปรับเกิดขึ้นก็อาจมีการตั้งจำคุกหรือกักขัง บุคคลดังกล่าวหรือ อาจมีการอายัดทรัพย์สินของเขาแล้วชำระเงินบางส่วนซึ่งอาจนำไปชำระให้แก่ผู้มีอำนาจ⁷ ผู้มีอำนาจ ในการรับเงินค่าปรับนั้น บุคคลดังกล่าวได้แก่

(1) ตำรวจที่มีอำนาจบังคับเอาค่าปรับ เว้นแต่จะมีหมายยึดทรัพย์ออกมาหรือมีคำสั่งศาล เป็นอย่างอื่น, เสมียนศาลผู้มีอำนาจบังคับเอาค่าปรับหรือบุคคลอื่นใดที่ได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่ดูแลผู้กระทำความผิด

(2) เว้นแต่หมายศาลจะถูกระงับไว้เนื่องจากศาลได้กำหนดให้จำเลยชำระเงินให้แก่ศาล แหว่งอื่น

(3) หมายศาลกำหนดให้ชำระค่าปรับแก่บุคคลใดโดยตรง

(4) รัฐบาลหรือผู้ดูแลรักษาเรือนจำหรือสถานที่อื่นที่ผู้กระทำความผิดถูกควบคุมตัว หรือบุคคลอื่นที่มีอำนาจดูแลเป็นผู้ปกครองตามกฎหมายของผู้กระทำความผิด

1.2 การบังคับโทษปรับและการใช้มาตรการอื่นแทนโทษปรับ

เมื่อศาลCrown Court หรือศาลแขวง (Magistrates' Court) กำหนดค่าปรับแล้ว การ บังคับเรียกค่าปรับเป็นหน้าที่ของศาลแขวงและถ้าศาลที่กำหนดอัตราค่าปรับคือศาลแขวง หน้าที่ บังคับค่าปรับเป็นของศาลที่ออกคำสั่งปรับนั้น ถ้าศาลที่ทำคำสั่งปรับคือ ศาลCrown Court หน้าที่ บังคับการให้เป็นไปตามโทษปรับเป็นของศาลแขวง หากการกระทำความผิดเกิดขึ้นในเขตศาล

⁷ Butter Worths. Halsbury's Laws of England. Fourth Edition. London : Government Magistrates Markets and Fairs, Volume 29, 1979, p. 2.

แขวง ถ้าผู้กระทำความผิดมีภูมิลำเนาออกอำนาจศาลแขวงที่มีอำนาจบังคับโทษปรับ คำสั่งศาลนั้น อาจโอนไปยังศาลแขวง ที่มีเขตอำนาจเหนือผู้กระทำความผิดได้⁸ ศาลอาจอนุญาตให้ขยายระยะเวลา การชำระค่าปรับได้หรือกำหนดให้ผู้กระทำความผิดแบ่งชำระค่าปรับเป็นงวดก็ได้

ถ้ามีการกำหนดให้แบ่งชำระค่าปรับเป็นงวดๆ ได้ ศาลต้องคำนวณให้ค่าปรับนั้นชำระ ให้เสร็จในระยะเวลา 12 เดือนอย่างไรก็ตาม ไม่มีกฎหมายกำหนดในเรื่องระยะเวลาที่เหมาะสม เมื่อ ศาลอนุญาตให้ผู้กระทำความผิดแบ่งชำระค่าปรับ ศาลอาจกำหนดวันให้ผู้กระทำความผิด ไปรายงานต่อศาลเพื่อให้ศาลสอบถามเกี่ยวกับสถานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดในส่วนที่ยังไม่ได้ ชำระค่าปรับได้ สถานะทางการเงินของผู้กระทำจะถูกนำมาพิจารณาเมื่อศาลพิพากษาให้ชำระค่า ปรับ อย่างไรก็ตามถ้าผู้กระทำความผิดไม่ได้ชำระค่าปรับบางส่วนหรือทั้งหมดและเมื่อ ได้สอบถาม ถึงสถานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดแล้วเห็นว่า การผิดนัดเกิดขึ้นเนื่องจากบุคคลดังกล่าว ไม่มีเงินพอที่จะชำระค่าปรับมากกว่าการไม่ชำระค่าปรับเพราะ ไม่อยากจ่ายเงิน ศาลแขวงอาจลดเงินค่า ปรับทั้งหมดหรือบางส่วนของค่าปรับลงได้ ตามที่มาตรา 21 แห่ง the Criminal Justice Act 1991 ให้ อำนาจไว้

ข้อจำกัดในการควบคุมจำเลยที่ผิดนัด ไม่ชำระค่าปรับ ศาลแขวงจะไม่ออกหมายกักขัง จำเลยที่ผิดนัดชำระค่าปรับตามคำพิพากษาหรือกำหนดระยะเวลาในการกักขังจำเลยที่ผิดนัด และ ไม่ออกหมายบังคับยึดทรัพย์สินของจำเลยเพื่อชำระแทนค่าปรับ เมื่อจำเลยหรือผู้กระทำความผิด ได้ถูก จำคุกหรือกักขังในสถานกักขังหรือจำคุกมาเป็นระยะเวลาหนึ่งนับแต่ศาลพิพากษาคัดสินเขาแล้ว โดยศาล ได้สอบถามถึงฐานะทางการเงินของเขาในวันที่เขามาศาลแล้ว ศาลแขวงจะต้องสอบถามถึง ฐานะทางการเงินของบุคคลก่อนที่ศาลจะสั่งขังบุคคลดังกล่าว โดยศาลจะไม่ออกหมายขังบุคคลดังกล่าวจนกว่าศาลได้ดำเนินการต่อไปนี้

(1) การกระทำความผิดนั้นมีโทษกักขังอยู่แล้วและผู้กระทำความผิดมาศาลและแสดง ให้ศาลเห็นว่าเขามีเงินเพียงพอที่จะชำระค่าปรับนั้น

(2) ได้มีการพยายามทุกวิถีทางที่จะบังคับเอาค่าปรับจากผู้กระทำความผิดแล้วแต่ความ ปรากฏแก่ศาลว่าวิธีการต่างๆ ไม่เหมาะสมและไม่สำเร็จ

การบังคับใช้โทษปรับแก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งไม่สามารถเตรียมเงินชำระค่าปรับได้ ทันที ศาลจะไม่สั่งลงโทษจำคุกแทนค่าปรับ เว้นเสียแต่ ในกรณีต่อไปนี้

⁸ Peter Hunger. *Criminal Litigation and Sentencing*. London : Cavendish Publishing Limited, 1998, p. 635.

⁹ Section 75 of the Magistrates' Courts Act 1980

(1) ในกรณีความผิดที่มีโทษจำคุก และความปรากฏต่อศาลว่า ผู้กระทำความผิดนั้น มีความสามารถพอที่จะเสียเงินค่าปรับ ได้ทันที

(2) เมื่อปรากฏต่อศาลว่า ผู้กระทำความผิดไม่อาจที่จะพักอาศัยอยู่ในสหราชอาณาจักร เนินนาน และศาลไม่อาจบังคับให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับ โดยวิธีการอื่น ได้อีกแล้ว

(3) ในกรณีที่มีความมุ่งหมายให้ลงโทษจำคุก หรือกักขังผู้กระทำความผิด ณ ศูนย์ควบคุมผู้กระทำความผิดพร้อมกับให้ลงโทษปรับด้วย หรือในกรณีที่ผู้กระทำความผิด ดังกล่าวต้องถูกควบคุมขังอยู่ในเรือนจำ หรือศูนย์การควบคุมผู้กระทำความผิดอยู่ก่อนแล้ว

เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยชำระค่าปรับ โดยศาลแขวง ศาลจะสอบถามจำเลยถึงทรัพย์สินของจำเลยเมื่อมีการไต่สวนพิจารณาและจำเลยได้ปรากฏตัวต่อศาล ศาลอาจลดจำนวนค่าปรับบางส่วนหรือทั้งหมดก็ได้เมื่อศาลเห็นว่าฐานะความเป็นอยู่หรือรายได้ของจำเลยเปลี่ยนแปลงไป นับแต่ได้ทำคำพิพากษา และหากมีการกำหนดให้จำคุกหรือกักขังจำเลยไว้แล้วศาลยังมีอำนาจลดระยะเวลาในการจำคุกหรือกักขังจำเลยลงได้ตามส่วนที่เหมาะสมกับค่าปรับที่ลดลงด้วย หลังจากผู้กระทำความผิดถูกพิพากษาโดยศาลแขวง(Magistrates Court) แล้วศาลจะยังไม่ออกหมายกักขังหรือกำหนดระยะเวลากักขังจำเลยไว้เมื่อจำเลยมีค่านัดไม่ชำระค่าปรับ ศาลต้องมีการไต่สวนเสียก่อน โดยเป็นการไต่สวนต่อหน้าจำเลย เว้นแต่กรณีผู้กระทำความผิด ได้ถูกจำคุกหรือกักขังมาก่อนที่ศาลจะมีการพิจารณาไต่สวนผู้กระทำความผิดดังกล่าว

การทำงานบริการสังคมหรือทำงานบริการสาธารณะประโยชน์จะกำหนดภายใต้กฎหมาย Powers of Criminal Courts Act 1973 คำสั่งทำงานบริการสังคมเมื่อถูกศาลพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิด¹⁰ คือ

1. เมื่อบุคคลที่มีอายุ 16 ปี หรือกว่า 16 ปีถูกพิพากษาว่ากระทำความผิดอาญา ก่อนที่ศาลจะทำคำพิพากษา ศาลจะให้จำเลยทำงานบริการสังคม ซึ่งเป็นคำสั่งให้จำเลยทำงาน โดยไม่ได้รับค่าจ้าง ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายนี้ จำนวนชั่วโมงที่บุคคลจะต้องทำงานบริการสังคมตามคำสั่งศาล จะมีจำนวนชั่วโมงไม่น้อยกว่า 40 ชั่วโมง และไม่เกินกว่า 240 ชั่วโมง

2. ศาลจะไม่ทำคำสั่งให้จำเลยทำงานบริการสังคม เว้นแต่ศาลจะได้ไต่สวนและรับฟังความเห็นจากเจ้าหน้าที่คุมประพฤติ(Probation officer) ว่าจำเลยเป็นบุคคลที่เหมาะสมที่จะทำงานบริการสังคมภายใต้คำสั่งศาลได้ และศาลจะไม่ทำคำสั่งให้จำเลยทำงานบริการสังคม เว้นแต่ความจะปรากฏเป็นที่พอใจแก่ศาลว่าจำเลยสามารถทำงานบริการสังคมภายใต้การสั่งการของเจ้าหน้าที่ โดยศาลจะกำหนดให้จำเลยทำงานบริการสังคมในบริเวณใกล้ที่พักอาศัย หรือใกล้ภูมิลำเนาของจำเลย

¹⁰ Powers of Criminal Courts Act 1973, Section 14,15

3. เมื่อศาลทำคำสั่งให้จำเลยทำงานบริการสังคมในความผิดตั้งแต่ 2 ฐานความผิดขึ้นไป ซึ่งศาลได้มีคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดจริงในฐานความผิดที่ฟ้องต่อศาล ศาลอาจกำหนดจำนวนชั่วโมงทำงานให้จำเลยโดยชั่วโมงที่ให้จำเลยทำงานจะต้องสอดคล้องกับคำสั่งศาลและจำนวนชั่วโมงทำงานบริการสังคมที่ศาลสั่ง เมื่อรวมกันแล้วจะต้องไม่เกิน 240 ชั่วโมง

4. ก่อนที่ศาลจะทำคำสั่งให้จำเลยทำงานบริการสังคม ศาลต้องอธิบายให้จำเลยฟังในเรื่องดังต่อไปนี้

(ก) วัตถุประสงค์และผลของคำสั่ง โดยเฉพาะสิ่งที่ต้องทำตามคำสั่ง

(ข) ผลที่จะเกิดขึ้นเมื่อจำเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล และศาลมีอำนาจในการตรวจสอบคำสั่งว่าจำเลยได้ปฏิบัติตามคำสั่งศาลหรือไม่หรือเจ้าหน้าที่ดูแลการทำงานของจำเลยหรือไม่

5. งานที่กำหนดให้จำเลยทำงานเพื่อบริการสังคมจะต้องเป็นงานที่ทำเสร็จภายในระยะเวลา 12 เดือนนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งและคำสั่งดังกล่าวจะมีผลบังคับจนกว่าจำเลยได้ทำงานบริการสังคมจนครบตามที่ศาลกำหนด เว้นแต่จะมีการยกเลิกคำสั่งศาล และคำสั่งทำงานบริการสังคมต้องไม่ขัดกับหลักของศาสนา และไม่ขัดกับเวลาทำงานปกติที่จำเลยทำงานหรือไปโรงเรียนหรืออยู่สถาบันการศึกษา

การบังคับโทษปรับภายใต้กฎหมาย The Crime (Sentences) Act 1997 ได้กำหนดวิธีการใหม่ๆ ในการบังคับเอาค่าปรับหลายวิธี ภายใต้มาตรา 35 เมื่อผู้กระทำความผิดอายุ 16 ปีขึ้นไป ศาลอาจกำหนดให้ผู้กระทำความผิดทำงานบริการสังคมหรือมีคำสั่งจำกัดเวลาการออกนอกบ้านเป็นการลงโทษเมื่อผู้กระทำความผิด ผิดนัด ไม่ชำระค่าปรับได้โดยจะกำหนดจำนวนวันให้ผู้ต้องโทษปรับที่ผิดนัดทำงานบริการสังคมหรือทำงานบริการสาธารณะ ประโยชน์ ซึ่งกำหนดไว้ดังนี้

จำนวนค่าปรับ	จำนวนวัน
จำนวนไม่เกิน 200 ปอนด์	20 วัน
จำนวนเกิน 200 ปอนด์ แต่ไม่เกิน 500 ปอนด์	30 วัน
จำนวนเกิน 500 ปอนด์ แต่ไม่เกิน 1,000 ปอนด์	60 วัน
จำนวนเกิน 1,000 ปอนด์ แต่ไม่เกิน 2,500 ปอนด์	90 วัน
จำนวนเกิน 2,500 ปอนด์	180 วัน

ประเภทงานส่วนใหญ่ เป็นงานที่กำลังต้องการคนทำและเป็นงานใช้แรงกาย ซึ่งประกอบไปด้วยงานต่างๆ¹¹ เช่น การทำสวน การทำงานในครัวอาหารที่ปรุงเพื่อแจกจ่ายคนยากไร้

¹¹ Community Service

การจัดและตกแต่งสถานศึกษาทั้งหลาย การทำความสะอาดข้อเขียนและภาพวาดตามกำแพงฝาผนัง การทำสินค้าเพื่อขายในร้านการกุศล ผู้กระทำความผิดส่วนหนึ่งนั้นทำให้โทษของคนเสร็จสิ้นลง ด้วยการทำงานและการทำงานฝีมือทางเครื่องไม้ การคิดคำนวณ และการเย็บปักถักร้อย การให้ผู้กระทำความผิดซึ่งมีโทษปรับ และผิคนัดไม่ชำระค่าปรับ มาทำงานบริการสังคมหรือบริการสาธารณะประโยชน์ เช่นเดียวกับการถูกลงโทษอย่างหนึ่ง ซึ่งคำพิพากษาลงโทษด้านชุมชนนั้น สามารถทำให้ผู้กระทำความผิดฝึกทักษะได้ ทำให้พัฒนาระเบียบวินัยส่วนตัวได้ และทำให้สร้างสิ่งชดเชยต่อชุมชนสำหรับเหตุร้ายที่ยังเกิดขึ้นแล้วนั้นได้ ผู้กระทำความผิดที่รับคำสั่งลงโทษด้านชุมชนจะต้องรักษาข้อกำหนดทั้งหมด ปฏิบัติตามคำแนะนำนั้น การไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ หมายถึงการกลับคืนสู่ศาลอีกครั้ง

ส่วนผู้กระทำความผิดที่มีอายุ 21 ปีขึ้นไปแต่ไม่ถึง 25 ปี¹² ศาลอาจมีคำสั่งให้บุคคลดังกล่าวไปรายงานตัวต่อศูนย์รายงานตัวเพื่อพิจารณาถึงพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด คำสั่งดังกล่าวเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดที่ผิคนัดไม่ชำระค่าปรับ และศาลมีอำนาจออกคำสั่งให้ทำงานบริการสังคม หรือคำสั่งจำกัดเวลาการออกนอกบ้านอาจใช้แทนการปรับกรณีที่มีอายุ 16 ปีขึ้นไป¹³ โดยศาลเห็นว่าจำเลยมีภาระต้องชำระค่าปรับและไม่มีเงินเพียงพอที่จะชำระค่าปรับได้ ประกอบกับพิจารณาถึงความร้ายแรงแห่งพฤติกรรมที่จำเลยทำแล้วศาลอาจสั่งให้จำเลยทำงานบริการสังคมแทนหรือจำกัดเวลาออกนอกบ้านได้

คำสั่งให้ทำงานบริการสังคมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับค่าปรับ นับแต่วันที่ศาลแขวง มีคำสั่งออกหมายให้จำคุกจำเลยซึ่งผิคนัดชำระค่าปรับตามคำพิพากษาที่ตัดสินโดยศาลแขวง ศาลอาจมีคำสั่งให้จำเลยทำงานบริการสังคมแทนที่สั่งจำคุกจำเลย คำสั่งให้จำเลยทำงานบริการสังคมเมื่อผิคนัดชำระค่าปรับนั้น ถ้าจำเลยนำเงินก้อนมาชำระค่าปรับจนหมด ให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจรับเงินค่าปรับ คำสั่งนั้นให้สิ้นผลไป หากจำเลยชำระเงินค่าปรับแล้วบางส่วน จำนวนชั่วโมงที่จำเลยต้องทำงานบริการสังคมลดลงตามอัตราส่วน ศาลอาจจะออกคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดที่ถูกลงโทษปรับ อยู่ภายใต้การสอดส่องดูแลควบคุมประพฤติดุโดยบุคคลที่ศาลกำหนดไว้ ซึ่งมักจะได้แก่พนักงานคุมประพฤติในอังกฤษ มีการใช้วิธีการคุมประพฤติกินอย่างกว้างขวาง กับทั้งผู้กระทำความผิดครั้งแรกและที่กระทำความผิดซ้ำ

ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งจำเลยทำงานบริการสังคม ศาลจะต้องอธิบายให้จำเลยเข้าใจในเรื่องดังต่อไปนี้

- วัตถุประสงค์และประสิทธิภาพของคำสั่งให้ทำงานบริการสังคม

¹² Section 36 of the Crime (Sentences) Act 1997

¹³ Section 37 of the Crime (Sentences) Act 1997

-ผลเสียที่จะเกิดขึ้นถ้าไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล

-ศาลอาจพิจารณาทบทวนคำสั่งที่ได้สั่งไปแล้ว และให้เจ้าหน้าที่คุมประพฤติจำเลยต่อไป

แต่เดิมจำเลยต้องให้ความยินยอม ต่อการทำงานบริการสังคมที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งศาล แต่อย่างไรก็ดีกฎหมาย The Crime (Sentences) Act 1997 มาตรา 38(2)(b) ได้ยกเลิกหลักในเรื่องความยินยอมดังกล่าวเสีย ปัจจุบันเมื่อศาลทำคำสั่งให้จำเลยทำงานบริการสังคมแล้วจึงไม่ต้องรับความยินยอมจากจำเลยอีก และไม่ว่าศาลใดจะเป็นผู้ออกคำสั่งให้ทำงานบริการสังคม กระบวนการบังคับตามคำสั่งศาลจะดำเนินการ โดยศาลแขวงที่จำเลยมีภูมิลำเนา และจำเลยก็มีหน้าที่ทำงานบริการสังคมที่เมืองที่ศาลแขวงที่จำเลยมีภูมิลำเนา ถ้าบุคคลได้รับคำสั่งให้ทำงานบริการสังคมแล้ว ละเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาล เจ้าหน้าที่คุมประพฤติจะส่งข้อมูลของบุคคลดังกล่าวไปยังศาลแขวงที่มีเขตอำนาจเหนือบุคคลนั้น เพื่อให้ศาลออกหมายเรียกผู้กระทำความผิดมาชี้แจงต่อศาล เมื่อผู้กระทำความผิดมาศาล ศาลจะถามว่าเขาจะทำตามหรือปฏิเสธ ไม่ทำตามคำสั่งศาล ถ้าผู้กระทำความผิดปฏิเสธข้อกล่าวหา ศาลทำได้เพียงตัดสินว่า บุคคลนั้นละเมิดต่อศาล

1.3 สภาพของการบังคับใช้โทษปรับ

จำนวนของค่าปรับที่ปรับผู้กระทำความผิดนั้นจะขึ้นอยู่กับความหนักเบาของการกระทำความผิดและความผิดที่ผู้นั้นได้กระทำลงไป แม้ว่าข้อมูลที่ศาลได้คือรายได้ของจำเลยอาจได้ประมาณคร่าวๆ หรืออาจไม่ปรากฏเลยก็ตาม ก็ต้องมีการบังคับโทษปรับในตอนสุดท้ายและ คำพิพากษาคัดสินลงโทษปรับเกี่ยวข้องกับการใช้วิธีลงโทษ โดยวิธีอื่น นอกจากคำถามเรื่องความเหมาะสมของค่าปรับ ดังกล่าวว่ามีเหมาะสมแค่ไหน ในขณะที่มีวิธีการลงโทษโดยวิธีการอื่น โดยให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษและปริมาณค่าปรับว่าควรมีจำนวนเท่าใด ผู้พิพากษาคัดสินคดีจะต้องพิจารณาว่าค่าว่า ภาระที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับผิดชอบนั้นอยู่ในอัตราเท่าใด ในขณะที่ยังมีการลงโทษโดยวิธีอื่นอยู่ ประเด็นเรื่องภาระจึงต้องชัดเจนตายตัวและมีสิ่งที่คุณัดสินคดีจะตัดสินให้แตกต่างกันในแต่ละคดีได้¹⁴ ซึ่งแน่นอนว่าไม่ได้หมายความว่า ผู้พิพากษาคัดสินคดีไม่มีอิทธิพลต่อการปรับใช้บทลงโทษ เช่นสภาพความเป็นอยู่ในสถานกักกัน การเอาใจใส่ของผู้ควบคุมดูแลทัณฑ์บน หรือประเภทของการทำงานชดใช้สังคม แต่ในประเด็นปัญหาเรื่องค่าปรับ ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการวินิจฉัยตัดสินคดีคือ ภาระในการจ่ายค่าปรับ แม้ว่าความเหมาะสม ปริมาณการลงโทษและภาระเป็นส่วนประกอบในการตัดสินลงโทษปรับ โดยวิเคราะห์แยกจากกันแต่องค์

¹⁴ Allison Morris. "Not Paying for Crime: issues in fine enforcement." *The Criminal Law Review*. December, 1990, p. 893.

ประกอบทั้งสามก็เป็นอิสระไม่ขึ้นแก่กัน การลงโทษและความเหมาะสมในการลงโทษทางการเงินสามารถประเมินได้โดยการประเมินปริมาณและภาระที่จำเลยต้องรับผิดชอบ นี่คือหลักสำคัญของนโยบายที่ขัดกับความเหมาะสมเกี่ยวกับขนาดของการปรับและนิยามของจำเลย นโยบายใดก็ตามที่เปลี่ยนขนาดของปริมาณค่าปรับที่เป็นไปได้ หรือดุลพินิจในการก่อให้เกิดภาระย่อมมีผลต่อทัศนคติของผู้ตัดสินคดีในแง่ของความเหมาะสมและโดยนัยเดียวกัน เมื่อคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของนโยบายการตัดสินคดี เช่น ค่าปรับที่ใช้ปรับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจเท่าเทียมกัน แต่ชำระค่าปรับในเวลาที่แตกต่างกัน จะมีความแตกต่างกันในคุณค่าของการลงโทษ และยังมีความแตกต่างในแง่ของการจัดการบริหารทางการเงิน และค่าเงินสุทธิในปัจจุบันของผู้ถูกลงโทษ

ในประเทศอังกฤษแต่ละปีจะมีจำนวนผู้ต้องโทษปรับถูกส่งไปจำคุกเพราะผิดนัดไม่ชำระค่าปรับ โดยจากการวิจัยสามารถแบ่งบุคคลเหล่านี้เป็น 4 กลุ่มใหญ่¹⁵ ดังนี้

กลุ่มที่หนึ่ง คือผู้กระทำความผิดหลัก คือบุคคลที่ตั้งใจไม่ชำระค่าปรับ โดยเขามีเงินเพียงพอที่จะชำระค่าปรับได้และเขามีสติรับรู้การกระทำของตน คนกลุ่มนี้รวมไปถึงบุคคลที่ตั้งใจฝ่าฝืนกฎระเบียบของสังคมหรือฝ่าฝืนกฎหมายที่ด้วยสาเหตุอื่นและเป็นผู้ที่ไม่ยอมรับคำตัดสินของศาล

กลุ่มที่สอง คือบุคคลที่ตั้งใจไม่ชำระค่าปรับโดยมีเงินเพียงพอในการชำระค่าปรับ แต่เขาเลือกที่จะขาดเสรีภาพมากกว่าการชำระค่าปรับ เจ้าหน้าที่ศาลในหลายศาลเชื่อว่า บุคคลกลุ่มนี้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากบทลงโทษจำคุกหรือกักขังที่ลดลง เนื่องจากการกระทำ ความผิดตาม The Criminal Act 1977 ได้เปลี่ยนแปลงอัตราโทษจำคุกให้น้อยลง

กลุ่มที่สาม คือผู้กระทำความผิดด้วยความละเลย บุคคลประเภทนี้มีรายได้พอที่จะชำระค่าปรับได้ แต่มีการบริหารจัดการระบบชีวิตไม่ดีจึงละเลยไม่ได้ชำระค่าปรับ

กลุ่มที่สี่ คือผู้กระทำความผิดเพราะเป็นคนยากจน และไม่มีความสามารถในการชำระค่าปรับในเวลาและอัตราที่ศาลกำหนดได้

ในประเทศอังกฤษเจ้าหน้าที่ของศาลเป็นผู้ดำเนินการในเรื่องการลงโทษ โดยเป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการจัดการเกี่ยวกับค่าปรับหรือจัดว่าผู้กระทำความผิดควรรับภาระในการถูกปรับอย่างไร รวมถึงเป็นผู้กำหนดกระบวนการขั้นตอนในการบังคับค่าปรับ การใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานศาลมี 3 รูปแบบ¹⁶ คือ

¹⁵ Rod Morgan And Roger Bowles. "Fine: The Case for Review." *The Criminal Law Review*. April, 1981, p. 212.

¹⁶ *Ibid.*, p. 80.

1. ขั้นตอนการปรับเปลี่ยนวิธีการชำระเงินค่าปรับอย่างเป็นทางการ ซึ่งจะมีสัญญาที่เป็นหลักฐาน และมีบัตรชำระค่าปรับของจำเลย ศาลบางแห่งหากมีการแบ่งชำระค่าปรับก็จะมีกรคิดดอกเบี้ยจากจำนวนค่าปรับดังกล่าวด้วย หากจำเลยกระทำความผิด โดยมีแรงจูงใจให้กระทำความผิด จะมีอัตราดอกเบี้ยบวกเพิ่มบนจำนวนค่าปรับที่น้อยกว่า 1 เปอร์เซ็นต์ แต่ครั้งที่จำเลยชำระค่าปรับจะมีการออกไปเสร็จให้แก่จำเลย

2. การใช้ดุลพินิจอย่างที่สองของเจ้าหน้าที่ศาลจะวัดได้ยากซึ่งเรียกว่าการปรับปรุงอย่างมีกลยุทธ์ เป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ศาลยอมรับเงินค่าปรับในอัตราที่ต่ำกว่าที่ศาลกำหนดไว้ ในเวลาที่ศาลตัดสินพิพากษาจำเลยหรือหลังจากที่ได้มีการทำสัญญาอย่างเป็นทางการแล้ว โดยไม่มีมาตรการบังคับจำเลย รูปแบบของการแบ่งชำระค่าปรับจะอยู่ในระยะเวลาที่นานกว่าที่กำหนดหรือกำหนดให้เงินค่าปรับแต่ละงวดมีจำนวนน้อยลงกว่าที่ศาลพิพากษา

3. การใช้ดุลพินิจในประการสุดท้ายคือ การปรับอัตราค่าปรับเมื่อมีการผิคนัดเกิดขึ้น ถ้าจำเลยชำระค่าปรับต่ำกว่าอัตราที่ศาลมีคำพิพากษาและถ้าเจ้าหน้าที่ของศาลไม่ได้ทำการตรวจสอบแก้ไขข้อผิดพลาดดังกล่าวก็หมายความว่า ภาระในการปรับบุคคลดังกล่าวได้มีการเปลี่ยนแปลง แม้อาจจะมีข้อโต้แย้งว่าเหตุดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นเพราะดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ก็ตาม การบังคับใช้ค่าปรับไม่อาจปรับเปลี่ยนได้โดยง่ายโดยการดำเนินงานของศาล หน้าที่ในการระบุผู้กระทำความผิดอาจมีการทำเป็นระยะและอาจถูกละทิ้งถ้ามีงานอื่นที่สำคัญกว่า เนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้การปรับมีงบประมาณและเทคโนโลยีจำกัด ผลที่เกิดขึ้นคือระยะเวลาที่ผู้กระทำความผิดกับการตรวจพบผู้กระทำความผิด แต่การที่เจ้าหน้าที่ของศาลมีข้อจำกัดทางทรัพยากร ไม่ได้จำกัดการใช้ดุลพินิจ ถ้าเจ้าหน้าที่ศาลเห็นว่าม้งานอื่นสำคัญกว่างานตรวจสอบการไม่ชำระเงินค่าปรับก็หมายความว่าภาระของผู้ถูกลงโทษได้ลดน้อยลงไป เนื่องจากเขาไม่สามารถปฏิบัติตามคำสั่งของศาลได้ และผู้กระทำความผิดหลายคนก็เข้าใจวิธีการดังกล่าวของเจ้าพนักงานดำเนินการปรับ

ในกรณีที่จำเลยไม่ชำระเงินค่าปรับและมีการบังคับคดีโดยวิธีอื่นผลที่ตามมาภายหลังก็ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการปฏิบัติต่อจำเลยต่างรายกันในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงค่าปรับหรือเปลี่ยนแปลงค่าปรับเพราะจำเลยกระทำความผิดอีก ในตัวอย่างของผู้วิจัยในประเทศอังกฤษพบว่า ศาลพบว่าการที่ผู้กระทำความผิดไม่สามารถปฏิบัติตามชำระหนี้ได้เพราะความผิดพลาดทางเทคนิค ตัวอย่างเช่น ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับช้ากว่ากำหนด 8-14 วัน ซึ่งที่จริงเขาต้องชำระเงินค่าปรับภายใน 7 วัน ศาลหรือหน่วยงานของศาลมีแนวโน้มว่าจะไม่ดำเนินการใดๆ ต่อผู้กระทำความผิดที่ชำระเงินค่าปรับล่าช้าเหล่านี้ แต่ในกรณีที่ไม่มีชำระเงินค่าปรับเป็นเวลาหลายสัปดาห์หรือหลายเดือนหรือไม่มีชำระค่าปรับที่แบ่งเป็นงวดหรือชำระต่ำกว่าจำนวนที่กำหนดก็ไม่ปรากฏชัดเจนว่าการขาดการควบคุมบังคับให้ใช้ค่าปรับ สะท้อนให้เห็นถึงความไม่รู้ถึงการกระทำความ

ผิคนั้นๆ หรือเป็นเพราะฝ่ายบริหารขาดประสิทธิภาพในการตอบสนองต่อการไม่ปฏิบัติชำระค่าปรับหรือเป็นเพราะว่าจำเลยไม่อาจชำระค่าปรับให้ได้มากกว่านี้ได้ จากข้อมูลที่ถูกวิจัยค้นได้ พบว่ามี การใช้ดุลพินิจอย่างเบี่ยงเบน และมีความยากลำบากในการใช้ดุลพินิจว่าสมควรจะออกจดหมายตัดเตือนให้แก่ผู้ที่ต้องชำระเงินค่าปรับผ่านทางคณะกรรมการพิจารณาการลงโทษจำคุกที่รับรองโดยตำรวจ

การที่ผู้พิพากษาจะตัดสินลงโทษโดยการปรับนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของโทษที่กำหนดอัตราโทษปรับไว้ นโยบายการปรับจะเป็นการกำหนดภาระ คุณค่าของการลงโทษและความน่าเชื่อถือของการตัดสินคดีในทำนองเดียวกัน การตัดสินของเจ้าหน้าที่ศาลในเรื่องการปรับก็ขึ้นอยู่กับผู้ตัดสินคดีและนโยบายว่าสมควรกำหนดเรื่องการปรับให้เป็นภาระของผู้กระทำความผิดหรือไม่ เรื่องนี้จะแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้พิพากษาคดีและเจ้าหน้าที่ผู้บังคับคดีตามคำพิพากษา และมีกฎหมายรองรับในเรื่องดังกล่าวไว้ด้วย

การบังคับการปรับจะเกี่ยวกับหน่วยงานสองแห่งคือระหว่างผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ของศาล การใช้วิธีการเฉพาะเพื่อบังคับเอาค่าปรับเช่น การจำคุก การริบทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องแห่งรายได้จะต้องแจ้งให้ผู้ที่ไม่ชำระค่าปรับทราบและนำบุคคลนั้นมาศาลเพื่อสอบถามเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของเขาเสียก่อน การที่จะตัดสินลดหย่อนค่าปรับบางส่วนหรือทั้งหมดจะต้องกระทำอย่างเหมาะสม โดยศาล เมื่อมีการพิจารณาคดีดังกล่าวเจ้าหน้าที่ศาลจะเป็นผู้จัดหารายละเอียดเกี่ยวกับการชำระค่าปรับที่จำเลยได้ชำระมาแล้วทั้งหมด การส่งจดหมายเตือนให้ชำระค่าปรับที่ค้างชำระ การออกหมายเรียกให้จำเลยมาศาล การค้าประกัน การบังคับการปรับจะต้องมีความยืดหยุ่นบางประการเพื่อดำรงซึ่งความยุติธรรม อาจมีความต้องการอื่นที่สำคัญมากกว่าการบังคับเอาค่าปรับเช่นสถานะภาพของจำเลยได้เปลี่ยนแปลงไปขณะที่อยู่ในระยะเวลาของการชำระค่าปรับ ในปัจจุบันศาลยังไม่ได้นำหลักการทางเศรษฐศาสตร์ หรือหลักการทางอาญาใดมาใช้หรือปรับใช้เกี่ยวกับการปรับ อย่างไรก็ตามได้มีคำถามเกิดขึ้นว่า แค่นั้นเพียงไรตามที่กฎหมายกำหนด เจ้าหน้าที่ศาลที่ของศาลเห็นว่าดุลพินิจที่ใช้ในการพิจารณานั้นยุติธรรมและมีประสิทธิภาพดีแล้ว เจ้าหน้าที่ศาลและผู้พิพากษาศาลแขวงมักจะไม่ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างฐานะทางการเงินของจำเลยและอัตราชำระเงินในกรณีต่างๆ กัน ไม่มีศาลแขวงใดที่มีการให้คำแนะนำอย่างเป็นทางการแก่จำเลยในเรื่องดังกล่าว นอกจากนี้แม้ว่าจากบันทึกของศาลบางแห่งมีข้อมูลทางการเงินของจำเลยเมื่อรับเงินค่าปรับจากจำเลยปรากฏว่า การเปลี่ยนแปลงการชำระเงินเนื่องจากจำเลยมีฐานะทางการเงินเปลี่ยนแปลงไปก็ไม่อาจตรวจสอบประวัติการชำระค่าปรับของจำเลยได้ การขาดข้อมูลทำให้การตัดสินคดีไม่โปร่งใส กระบวนการบังคับให้ชำระค่าปรับจึงไม่มีความแน่นอน และขาดการควบคุม ผู้ตัดสินคดีให้ความสำคัญต่อฐานะทางการเงินของจำเลยน้อย

โทษปรับทางอาญาในประเทศอังกฤษ การกำหนดโทษปรับ จะดูจากความร้ายแรงของการกระทำผิด ที่สัมพันธ์กับอัตราค่าปรับเสียก่อนจากนั้นถึงก่อนพิจารณาปัจจัยที่ทำให้ต้องเพิ่มหรือลดค่าปรับอันเนื่องมาจากสถานะและความสามารถทางการเงินของผู้กระทำความผิด ในการชำระค่าปรับ ศาลก็จะกำหนดระยะเวลาให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาชำระค่าปรับภายในระยะเวลาอันสมควร หรืออาจจะสั่งให้ผู้กระทำความผิดก่อนชำระค่าปรับเป็นงวดๆ หากเมื่อผิดนัดศาลก็จะไม่ออกหมายจับทันที แต่จะสอบถามถึงฐานะทางการเงินของจำเลยก่อนหรือศาลอาจจะกำหนดให้ผู้กระทำความผิดทำงานบริการสังคมแทนที่จะจ่ายค่าปรับอีกก็ได้

2. โทษปรับทางอาญาในประเทศสหรัฐอเมริกา

โทษปรับมีภารกิจในการสนองตอบวัตถุประสงค์ในการลงโทษหลายประการ ดังนั้นปัญหาที่น่าพิจารณาต่อไปจึงมีว่าควรมีมาตรการในการบังคับโทษปรับอย่างไร จึงจะสนองตอบวัตถุประสงค์ของการลงโทษได้อย่างเหมาะสม นักอาชญาวิทยา ในสหรัฐอเมริกาต่างก็มีความเห็นพ้องต้องกันว่า การลงโทษปรับที่เหมาะสม ย่อมเป็นมาตรการเสริมสร้างความยุติธรรมทางสังคมแก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งจะส่งผลดีต่อการแก้ไขอาชญากรรมอย่างยั่งยืน¹⁷ กฎหมายอาญาแบบอย่าง (Model Penal Code) ซึ่งบัญญัติโดยสถาบันกฎหมายอเมริกา (The American Law Institute) ก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการลงโทษปรับไว้ โดยการลงโทษปรับที่เหมาะสม ต้องพิจารณาถึงลักษณะการกระทำความผิด พฤติการณ์ในการกระทำผิดว่าร้ายแรงขนาดไหน สภาพแวดล้อมรวมถึงประวัติและลักษณะนิสัย บุคลิกภาพของผู้กระทำความผิดประกอบด้วย เพื่อบ่งชี้ว่า การลงโทษปรับ สามารถยับยั้งป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดได้มากระทำความผิดได้เพื่อสังคมได้อยู่อย่างสงบสุข โดยเฉพาะหากผู้กระทำความผิดมุ่งแสวงหาประโยชน์ทางการประกอบอาชญากรรม เช่น ในความผิดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจซึ่งอาจทำให้มีผลกระทบต่อระบบการเงินของสถาบัน ศาลอาจใช้การลงโทษจำคุกหรือการคุมประพฤติประกอบด้วย แต่หากเป็นการกระทำความผิดซึ่งมีโทษปรับ แต่ไม่เป็นการแสวงหาผลประโยชน์ทางการเงิน ศาลไม่พึงลงโทษจำคุกหรือคุมประพฤติ ในขณะเดียวกัน ต้องคำนึงถึงการที่จำเลยต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมอีกบางส่วน และการกำหนดจำนวนเงินค่าปรับ และวิธีการชำระค่าปรับ ศาลจะต้องคำนึงถึง ฐานะ และความเป็นอยู่ของจำเลยด้วย

¹⁷ ประเสริฐ เมฆมณี. หลักทัณฑ์อาชญากรรม. หน้า 36.

นอกจากนั้น คณะกรรมการที่ปรึกษา ว่าด้วยมาตรฐานและเป้าหมายอาญายุติธรรม แห่ง สหรััฐอเมริกา ค.ศ. 1973 (National Advisory Commission on Criminal Justice Standards and Goals 1973) ก็ได้เสนอแนะทางปฏิบัติ ว่าด้วยการใช้โทษปรับ ไว้ดังนี้

1. การลงโทษปรับ ที่มีประสิทธิผลต่อการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม จะต้อง คำนึงประเภทแห่งการกระทำความผิด และหลักปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด และหลักปฏิบัติต่อผู้ กระทำความผิดเป็นรายบุคคล

2. การลงโทษปรับเพื่อเป้าหมายแฝงในการหารายได้ให้แก่รัฐ เป็นสิ่งที่พึงหลีกเลี่ยงเป็น อย่างยิ่ง

3. การลงโทษปรับ พึงพิจารณาถึง โอกาส และความสามารถของผู้กระทำความผิด ที่จะ ชำระค่าปรับได้ในลักษณะ ไม่เป็นภาระเกินขีดความสามารถที่จะชำระค่าปรับนั้น ทั้งการกำหนด อัตราค่าปรับ ควรคำนึงถึงภาระความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เป็นตัวแปรในการกำหนดอัตราค่า ปรับที่เหมาะสมด้วย

4. ในการบัญญัติกฎหมายควรให้ศาลผ่อนผันการชำระค่าปรับเป็นงวดๆ และกำหนด บทลงโทษจำคุกแก่ผู้จงใจหลีกเลี่ยงการชำระค่าปรับ ในทุกกรณี

5. การลงโทษปรับแก่นิติบุคคล ที่เหมาะสม จำเป็นต้องพิจารณาถึงภาระการซื้อ ขาย กำไร หรือ รายได้ประจำปี ของนิติบุคคลประกอบการพิจารณาในการกำหนดชำระค่าปรับ

ในสหรัฐอเมริกา ศาลจะสั่งให้ลงโทษปรับจำเลยได้ ต่อเมื่อเห็นว่าจำเลยสามารถชำระ ค่าปรับได้ หากจำเลยไม่มาศาล ศาลจะสั่งให้จำเลยใช้ค่าปรับ โดยจำเลยต้องดำเนินการดังต่อไปนี้¹⁸

- (1) วางเงินค่าปรับในการขึ้นทะเบียนที่ศาลแขวง
- (2) จัดให้มีการค้ำประกันหรือประกันอื่นใด หรือ
- (3) วางหลักทรัพย์หรือจัดหาทรัพย์สินที่โอนเปลี่ยนมือไม่ได้โดยง่าย

2.1 กระบวนการกำหนดโทษปรับและการชำระค่าปรับ

ประเด็นที่ต้องพิจารณาในการรายละเอียดเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดว่าจะกำหนดโทษ ปรับ จำนวนค่าปรับ ระยะเวลาในการใช้ค่าปรับ ศาลจะพิจารณาจากประเด็นที่กำหนด¹⁹ ดังนี้

- (1) รายได้ของจำเลย ความสามารถในการยังชีพและแห่งที่มาของเงินได้

¹⁸ Anthony Partridge. *The Crime, Control And Fine Enforcement Acts of 1984 : A Synopsis*. Federal Judicial Center, January 1985, pp. 36-37.

¹⁹ United States Code: Title 18 : Section 3572(a)

(2) ภาระค่าปรับที่จำเลยต้องรับภาระ การที่จำเลยมีบริวารหรือบุคคลที่จำเลยต้องหาเลี้ยงหรือไม่และมีหน่วยงานของรัฐหรือบุคคลอื่นใดที่จะให้ความช่วยเหลือทางการเงินและให้สวัสดิการกับผู้แก่ผู้ที่ย้ายพึ่งพาจำเลยหรือไม่หากจำเลยต้องรับโทษโดยวิธีอื่น

(3) ความสูญเสียทางการเงินที่บุคคลอื่นได้รับจากการกระทำความผิดของจำเลย

(4) มีคำสั่งศาลให้จำเลยชดใช้เยียวยาแก่ความเสียหายที่เกิดขึ้นและจำนวนเงินที่จำเลยต้องชดใช้เป็นจำนวนเท่าใด

(5) ความต้องการตัดจำเลยออกจากกระทำความผิดมีมากเพียงใด

(6) ค่าใช้จ่ายที่รัฐต้องใช้ถ้ามีการพิพากษาจำคุกจำเลย, ถ้าปล่อยตัวจำเลย, หรือการสั่งให้คุมประพฤติจำเลยจะมีมูลค่าอย่างไรในแต่ละกรณี

(7) จำเลยสามารถโอนถ่ายภาระเงินค่าปรับไปให้บุคคลอื่นได้รับผิดชอบได้หรือไม่ เช่น ถูกค้าหรือบุคคลอื่นใดและ

(8) ถ้าจำเลยเป็นนิติบุคคล ขนาดของนิติบุคคลและมาตรการที่จะบังคับพนักงาน, ผู้อำนวยการ, ลูกจ้างหรือตัวแทนให้มีวินัยรับผิดชอบต่อการกระทำความผิดและเพื่อป้องกันเหตุที่จะก่อให้เกิดการกระทำความผิดเกิดขึ้นอีกมีหรือไม่ (เช่น มาตรการไม่ให้ลูกจ้างทำละเมิดอีก)

ค่าปรับต้องไม่กระทำการชดใช้ค่าเสียหาย ถ้าผลของคำพิพากษากำหนดให้จำเลยมีหน้าที่ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ศาลจะกำหนดลงโทษทางการเงิน โดยให้จำเลยใช้ค่าปรับอีกก็ได้ โดยโทษปรับต้องไม่กระทบต่อเงินชดใช้ค่าเสียหายที่ผู้เสียหายจะได้รับจากผู้กระทำความผิด

การปรับบุคคลซึ่งกระทำความผิด²⁰ บุคคลซึ่งถูกพิพากษาว่ากระทำความผิดอาจถูกลงโทษโดยการชำระค่าปรับในอัตราสูงสุดไม่เกินจำนวนดังต่อไปนี้ เว้นแต่จะเป็นความผิดพิเศษหรือความผิดที่มีการสูญเสียทางการเงินตามมาตรา 3571 อนุมาตรา (d) (e)

(1) จำนวนค่าปรับที่กำหนดไว้ในกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดนั้น

(2) ความผิดอาญาร้ายแรง Felony จำนวนค่าปรับไม่เกิน 250,000 ดอลลาร์

(3) ความผิดอาญาไม่ร้ายแรง Misdemeanor แต่ทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย จำนวนค่าปรับไม่เกิน 250,000 ดอลลาร์

(4) ความผิดอาญาไม่ร้ายแรง ชนิด Class A และ ไม่ทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย จำนวนค่าปรับไม่เกิน 100,000 ดอลลาร์

(5) ความผิดไม่ร้ายแรงชนิด Class B หรือ C และ ไม่ทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย จำนวนค่าปรับไม่เกิน 5,000 ดอลลาร์

²⁰ United States Code: Title 18 : Section 3571(b)

(6) ความผิดฐานละเมิด จำนวนค่าปรับไม่เกิน 5,000 ดอลลาร์

ในสหรัฐอเมริกาบางมลรัฐ กฎหมายกำหนดให้ศาลมีอำนาจกำหนดโทษปรับ จำคุก หรือทั้งจำคุกและปรับเมื่อศาลมีคำพิพากษาว่าบุคคลในคดีที่พิจารณาเป็นผู้กระทำความผิด ศาลต้องระบุระยะเวลาจำคุกไว้ในคำพิพากษา แสดงให้เห็นช่วงระยะเวลาซึ่งผู้พิพากษาใช้กำหนดโทษเมื่อพิจารณาตัดสินคดี และผู้พิพากษายังต้องกำหนดจำนวนเงินค่าปรับ เช่น ตามตารางการปรับและการลงโทษของมลรัฐคอนเนคติกัต²¹ ในความผิดอาญาร้ายแรง Class A ฆ่าคนตายโดยเจตนา หากอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 25 ปีถึง 60 ปี อัตราโทษปรับต้องไม่เกิน 20,000 ดอลลาร์ หรือความผิดอาญาไม่ร้ายแรง Class A อัตราโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี จำนวนค่าปรับต้องไม่เกิน 2,000 ดอลลาร์

ระยะเวลาและวิธีการจ่ายเงินค่าปรับ²² บุคคลที่ถูกศาลพิพากษาให้จ่ายค่าปรับหรือลงโทษทางการเงิน โดยวิธีอื่นๆ รวมถึงการชดใช้เสียหายให้แก่ผู้เสียหาย จะต้องชำระเงินตามคำพิพากษาศาลทันที เว้นแต่เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจกำหนดวันที่ชำระเงินหรือศาลอาจกำหนดให้จำเลยแบ่งชำระเงินเป็นรายงวดก็ได้ ถ้าศาลกำหนดให้จำเลยแบ่งชำระเงินได้ แต่ละงวดที่แบ่งจ่ายจะต้องเป็นรายเดือนงวดละเท่าๆ กัน โดยศาลจะกำหนดระยะเวลาให้ เว้นแต่ศาลจะใช้เกณฑ์การชำระเงินเป็นอย่างอื่น

ถ้าศาลพิพากษาให้จำเลยจ่ายเงินชดใช้ค่าเสียหายด้วย คำสั่งให้ชดใช้ค่าเสียหายจะต้องจ่ายทันที เว้นแต่ศาลจะอนุญาตให้ชำระเงินในเวลาอื่น ศาลจะเป็นผู้กำหนดระยะเวลาการชำระเงินจะต้องเป็นเวลาที่สุดที่ผู้เสียหายจะได้รับเงินเต็มจำนวน โดยต้องพิจารณาตามความเหมาะสมและคำนึงด้วยว่าจำเลยจ่ายเงินดังกล่าวได้ คำพิพากษาให้จำเลยชำระเงินค่าปรับซึ่งกำหนดให้แบ่งเป็นรายงวดได้นั้น จะต้องกำหนดไว้ในคำพิพากษาคำว่า หากมีกรณีที่ทำให้ปัจจัยใดๆ เกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจของจำเลยเปลี่ยนแปลงไป จำเลยต้องแจ้งให้ศาลทราบด้วย เพราะปัจจัยดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการชำระค่าปรับได้ เมื่อศาลได้รับคำแจ้งจากจำเลยเกี่ยวกับปัจจัยที่กระทบทางเศรษฐกิจ ศาลอาจกำหนดเอง หรือคู่ความฝ่ายใดร้องขอให้ศาลกำหนดการแบ่งชำระค่าปรับ ปรับปรุงการชำระค่าปรับ หรือระยะเวลาการชำระค่าปรับ โดยศาลอาจกำหนดให้จำเลยจ่ายค่าปรับทั้งหมดที่ค้างชำระทั้งนี้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

การยกเว้นคำพิพากษาอื่นให้เป็นทางเลือกแก่จำเลย ในเวลาที่ศาลทำคำพิพากษาจำเลยให้ชำระค่าปรับนั้น ศาลต้องไม่กำหนดทางเลือกอื่นใดให้แก่จำเลยเพื่อใช้แทนค่าปรับ ความรับผิดชอบของนิติบุคคลที่ต้องรับผิดชอบใช้เงินค่าปรับ ถ้าในคำพิพากษากำหนดให้มีการชำระค่าปรับ, เงินชดใช้

²¹ State of Connecticut Table Fines And Penalties

<http://www.cslib.org/finespenalt.htm>

²² United States Code: Title 18 : Section 3572(d)

อย่างอื่น, เงินชดใช้เยียวยาแก่ผู้เสียหาย, หรือการลงโทษทางการเงินอื่นใด รวมถึงดอกเบี้ยที่นิติบุคคลต้องชำระตามคำพิพากษา จะต้องเป็นการชำระจากทรัพย์สินของนิติบุคคล ถ้าหน้าที่ชำระค่าปรับตกอยู่กับผู้อำนวยการ, พนักงาน, ผู้ถือหุ้น, ลูกจ้างหรือตัวแทนของนิติบุคคล การชำระเงินค่าปรับต้องให้แก่แต่ละบุคคลรับผิดชอบเป็นการเฉพาะตัวไม่นำเงินของนิติบุคคลมาชำระค่าปรับ (เช่นกรณีทำละเมิดและผู้ที่ทำละเมิดคือผู้อำนวยการของบริษัทผู้อำนวยการต้องรับผิดชอบส่วนตัว บริษัทต้องไม่จ่ายเงินค่าปรับให้แทน) แต่ถ้ามีกฎหมายของมลรัฐกำหนดให้นิติบุคคลใช้เงินค่าปรับแทนก็จ่ายเงินค่าปรับแทนตัวแทนของนิติบุคคลนั้นได้

การให้หลักประกันการชำระค่าปรับ²³ (Security for stayed fine) ถ้าคำพิพากษาให้ชำระเงินค่าปรับคงมีอยู่ต่อไป ศาลจะไม่กำหนดให้มีการยกเว้นเงินค่าปรับไม่ว่ากรณีใดๆ เป็นดุลพินิจของศาลซึ่งจะใช้หรือไม่ใช้กรณีต่อไปนี้ก็ได้อีกดังต่อไปนี้

- (1) การกำหนดให้จำเลยจ่ายมัดจำ เมื่อได้ลงทะเบียนที่ศาลแขวงเกี่ยวกับการชำระเงินค่าปรับตามคำพิพากษาที่ถึงกำหนด
- (2) การกำหนดให้จำเลยจัดหาหลักประกันหรือหนังสือค้ำประกันเพื่อให้ศาลมั่นใจว่าจำเลยจะชำระค่าปรับหรือ
- (3) ห้ามจำเลยยกย้ายถ่ายโอนทรัพย์สิน

การไม่ชำระหนี้ ถ้าจำเลยไม่ชำระเงินค่าปรับหรือค่าชดใช้เยียวยาความเสียหายเป็นระยะเวลาเกินกว่า 30 วันถือว่าจำเลยไม่ชำระหนี้ การผัดผ่อนค่าปรับหรือเงินชดใช้ค่าเสียหายที่ไม่ชำระเกินกำหนด 90 วันถือว่าเป็นการผัดผ่อน ไม่ว่าจะมีการแบ่งงวดชำระค่าปรับอย่างไรก็ตาม เมื่อมีการผัดผ่อนไม่ชำระค่าปรับหรือค่าชดใช้เยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายจะต้องจ่ายทั้งหมดที่ค้างชำระภายใน 30 วันหลังจากได้แจ้งการผัดผ่อนให้จำเลยรับรู้แล้ว ทั้งนี้ตามที่พนักงานคุมประพฤติจะต้องรายงานให้ศาลทราบถึงการที่ผู้ถูกปรับไม่ชำระค่าปรับตามที่กำหนด หรือไม่ได้ชดใช้เงินหากมีการแบ่งชำระค่าปรับเป็นงวดจะต้องมีการคำนวณดอกเบี้ยไว้ด้วย รวมถึงคิดดอกเบี้ยเมื่อจำเลยผัดผ่อนไม่ชำระเงินค่าปรับตรงตามเวลา หากจำเลยชำระเงินช้าเกินกำหนด จะมีเบี้ยปรับในอัตรา 10 เปอร์เซ็นต์ ของเงินต้นที่ผัดผ่อนไม่ชำระค่าปรับ กรณีที่จ่ายช้าเกิน 30 วัน และศาลสั่งเพิ่ม 15 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนเงินต้นที่ผัดผ่อนกรณีจ่ายช้าเกิน 120 วัน²⁴

²³ United States Code: Title 18 : Section 3572(g)

²⁴ Fine And Restitution Payment

2.2 การบังคับโทษปรับและการใช้มาตรการอื่นแทนโทษปรับ

การบังคับคดี สหรัฐอเมริกาอาจบังคับค่าปรับตามคำพิพากษาตามหลักปฏิบัติและกระบวนการบังคับคดีทางแพ่งภายใต้กฎหมายสหรัฐหรือภายใต้กฎหมายของมลรัฐ โดยไม่คำนึงถึงกฎหมายสหรัฐฉบับอื่น รวมถึง มาตรา 207 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม(The Social Security Act) คำสั่งศาลกำหนดโทษปรับแก่จำเลยอาจใช้การบังคับเอาแก่ทรัพย์สินหรือสิทธิของบุคคลที่ถูกปรับ เว้นแต่กรณี²⁵ ดังต่อไปนี้

1. ทรัพย์สินที่รับการยกเว้นจากการยึดหรืออายัด เพื่อการเสียภาษีตามที่ มาตรา 6334(a) (1), (2), (3), (4), (5), (6), (7), (8), (10), และ (12) แห่งประมวลรัษฎากร 1986

2. มาตรา 3014 แห่งบทที่ 176 ของหมวด 28 ไม่ปรับใช้กับการบังคับคดีภายใต้กฎหมายของสหรัฐ

3. บทบัญญัติแห่งมาตรา 303 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเครดิตของผู้บริโภค (15 U.S.C. 1673) นำมาใช้เพื่อการบังคับคดีตามคำพิพากษาได้ภายใต้กฎหมายของสหรัฐ (ผู้ไม่ชำระหนี้จะมี เครดิตไม่ดีและคิดไว้เป็นการประจานเพื่อไม่ให้บุคคลดังกล่าวได้รับอนุมัติสินเชื่อใดๆ)

หลังจากศาลได้ทำคำพิพากษาไปแล้วเป็นระยะเวลาไม่เกิน 10 วัน ศาลจะต้องส่งสำเนาคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล ไปยังพนักงานอัยการ หน้าที่การเก็บเงินค่าปรับ²⁶ พนักงานอัยการ(The Attorney General) มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าปรับที่ค้างชำระหรือค่าสินไหมทดแทนที่จ่ายให้แก่ผู้เสียหายปรากฏตามสำเนาคำพิพากษา

การบอกกล่าวเมื่อไม่ชำระปรับ²⁷ ภายในเวลา 10 วันทำการหลังจากถึงกำหนดการผิदनชำระค่าปรับ หรือค่าสินไหมเมื่อมีการผิदनนัดช้อดกลงจ่ายเงินค่าปรับเกินกำหนด 90 วัน ไม่ว่าจะมีการแบ่งงวดชำระค่าปรับหรือไม่ก็ตาม พนักงานอัยการ จะต้องบอกกล่าวให้บุคคลซึ่งผิदनนัดช้อดกลงว่าได้มีการผิदनนัดชำระค่าปรับหรือค่าสินไหมทดแทน โดยต้องบอกกล่าวว่าได้มีการผิदनนัดชำระค่าปรับ หรือจำนวนเงินค่าปรับที่ไม่ได้ส่งตามคำสั่งศาล ในคำบอกกล่าวจะต้องระบุอัตราดอกเบี้ยและเบี้ยปรับด้วย และต้องชำระทั้งหมดภายใน 30 วันนับแต่วันได้แจ้ง

อัตราดอกเบี้ยของเงินค่าปรับและเงินค่าสินไหมทดแทน²⁸ จำนวนที่ผิदनนัดชำระค่าปรับหรือค่าสินไหมทดแทนในจำนวนมากกว่า 2,500 ดอลลาร์ จะต้องจ่ายดอกเบี้ย เว้นแต่จำเลยได้ชำระค่าปรับหรือค่าสินไหมทดแทนเต็มจำนวนแล้วภายในระยะเวลา 15 วันนับแต่วันที่ศาล

²⁵ United States Code: Title 18: Section 3613

²⁶ United States Code: Title 18: Section 3612(c)

²⁷ United States Code: Title 18: Section 3612(e)

²⁸ United States Code: Title 18: Section 3612 (f)

พิพากษา ถ้าวันที่ครบกำหนดดังกล่าว เป็นวันเสาร์ วันอาทิตย์หรือวันหยุดราชการ จำเลยจะต้องรับผิดชอบในดอกเบี้ยโดยเริ่มนับวันตั้งแต่ทำการแรกถัดจากวันหยุดดังกล่าว ดอกเบี้ยที่กำหนดโดยศาล ถ้าศาลเห็นว่าจำเลยไม่มีความสามารถจ่ายดอกเบี้ยที่กำหนดโดยศาล ถ้าศาลเห็นว่าจำเลยไม่มีความสามารถจ่ายดอกเบี้ยตามกำหนดได้ ศาลอาจจะสั่งให้ยกเว้นการคิดดอกเบี้ยกับจำเลย หรือจำกัดจำนวนดอกเบี้ยที่จะต้องจ่ายไว้เป็นการเฉพาะ จำกัดระยะเวลาที่จำเลยจะต้องจ่ายดอกเบี้ย

การคำนวณดอกเบี้ยให้คำนวณ โดยคิดเป็นรายวัน(นับตั้งแต่วันแรกที่จำเลยต้องรับผิดชอบในจำนวนดอกเบี้ย) อัตราดอกเบี้ยที่กำหนดโดยกระทรวงการคลัง สำหรับการเป็นหนี้ระยะ 1 ปี โดยกระทรวงการคลังเป็นผู้กำหนดอัตราดอกเบี้ยดังกล่าว เป็นอัตราดอกเบี้ยรายสัปดาห์ เบี้ยปรับสำหรับการไม่ชำระค่าปรับ²⁹ ถ้าจำเลยไม่ชำระค่าปรับ หรือค่าสินไหมทดแทนจนกลายเป็นการไม่ชำระหนี้ให้ตรงเวลาจำเลยจะต้องจ่ายเบี้ยปรับในจำนวนเท่ากับ 10 เปอร์เซ็นต์ของเงินต้นและถ้าจำเลยไม่ชำระค่าปรับหรือค่าสินไหมทดแทนเลยจนกลายเป็นผู้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ตามข้อตกลง จำเลยต้องจ่ายเงินเบี้ยปรับในอัตราเท่ากับ 15 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนเงินต้นที่ผิดนัดนั้น

การให้ยกเว้นดอกเบี้ยหรือเบี้ยปรับซึ่งกำหนดโดยพนักงานอัยการ³⁰ พนักงานอัยการอาจยกเว้นดอกเบี้ยหรือเบี้ยปรับทั้งหมดหรือบางส่วน ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าได้มีการพยายามจัดเก็บดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทนแล้วแต่การจัดเก็บดังกล่าวไม่ได้ผล

วิธีการจัดเก็บเงินค่าปรับและค่าสินไหมทดแทน การชำระเงินค่าปรับและค่าสินไหมทดแทนจะต้องทำตามลำดับต่อไปนี้

- (1) การเรียกเก็บเงินต้น
- (2) การเรียกเก็บเงินค่าใช้จ่ายต่างๆ
- (3) การเรียกเก็บค่าดอกเบี้ยและ
- (4) การเรียกเก็บเงินเบี้ยปรับ

การสิ้นสุดความรับผิดชอบ ความรับผิดชอบเพื่อใช้เงินค่าปรับจะหมดอายุความเมื่อพ้นกำหนด 20 ปีนับแต่วันที่ศาลได้มีคำพิพากษา หรือ 20 ปีหลังจากถูกปล่อยจากคุกกรณีที่บุคคลนั้นต้องติดคุกแทนค่าปรับหรือ เมื่อบุคคลนั้นตาย การปลดหนี้กรณีที่ไม้อาจชำระหนี้ได้ จะไม่มีการปลดหนี้ที่จำเลยไม่อาจชำระหนี้ได้ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบทนี้ตาม Title 11 United States Code แม้ว่าจำเลยจะถูกฟ้องล้มละลาย หนี้ค่าปรับทางอาญาก็ยังคงอยู่ต่อไป

นอกจากนั้นกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ก็มีการกำหนดให้มีการทำงานบริการสังคมแทนการลงโทษปรับซึ่งเป็นทางเลือกแทนการลงโทษปรับด้วย โดยกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ

²⁹ United States Code: Title 18: Section 3612 (g)

³⁰ United States Code: Title 18: Section 3612 (h)

ควบคุมอาชญากรรม (Comprehensive Crime Control Act of 1984) สำคัญของกฎหมายฉบับนี้ กำหนดให้ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขการทำงานบริการสังคมได้ในความผิดฐานใดบ้าง นอกจากนี้ยังกำหนดให้การทำงานบริการสังคมเป็นทางเลือกแทนการลงโทษปรับไว้ด้วยศาลมีอำนาจสั่งเงื่อนไขให้ผู้ถูกคุมความประพฤติ ทำงานบริการสังคมแทนการลงโทษจำคุกได้แล้ว รูปแบบการทำงานบริการสังคมยังได้ถูกพัฒนาให้ใช้แทนโทษปรับได้ด้วย ซึ่งกำหนดไว้ในบทบัญญัติ 18 U.S.C. มาตรา 3563 (a) (2) กำหนดให้ศาลสามารถกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติอย่างน้อย 1 ใน 3 ดังต่อไปนี้ คือ ชำระค่าปรับ (Fine) การทำงานทดแทนความผิด (Restitution) หรือการทำงานบริการสังคม (Community Service) แต่อย่างไรก็ตามการที่ศาลจะมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดนั้นต้องอยู่ในดุลยพินิจของศาลที่จะกำหนดเงื่อนไข โดยพิจารณาจากความเหมาะสมของผู้กระทำความผิดเป็นกรณีๆ ไป

ทั้งนี้ ในบทบัญญัติ 18 U.S.C. มาตรา 3572(e) และพระราชบัญญัติควบคุมอาชญากรรม (The Comprehensive Crime Control Act) ได้กำหนดความเกี่ยวพันระหว่างโทษปรับและการทำงานบริการสังคมไว้ว่า “ในกรณีที่จำเลยถูกพิพากษาให้ชำระค่าปรับ ศาลอาจจะไม่เลือกพิพากษาเป็นอย่างอื่นเมื่อพิจารณาแล้วยังไม่ได้ชำระค่าปรับ” ซึ่งก็หมายความว่า ในคดีที่ศาลพิพากษาให้จำเลยชำระค่าปรับแล้ว หากพิจารณาแล้วเห็นว่า จำเลยอยู่ในฐานะที่จะชำระค่าปรับได้³¹ ศาลจะไม่ใช้ทางเลือก ให้จำเลยทำงานบริการสังคมหรือทำงานบริการสาธารณประโยชน์แทนการชำระค่าปรับ ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้จำเลยหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ส่วนในรายผู้กระทำความผิด ซึ่งศาลเห็นควรกำหนดเงื่อนไขทำงานบริการสังคม เพราะวิธีการที่สามารถนำมาใช้กับผู้กระทำความผิดได้อย่างเที่ยงตรงโดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจของ ผู้กระทำความผิด แม้ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางการเงินก็ย่อมต้องถูกลงโทษโดยให้ทำงานบริการสังคมเพื่อเป็นการชดใช้ความเสียหาย

การนำรูปแบบการทำงานบริการสังคมมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาค่อนข้างจะเป็นสิ่งใหม่ แนวคิดที่กำหนดให้ผู้กระทำความผิดทำงานหรือให้บริการสังคมปรากฏเด่นชัดในกฎหมายสหรัฐอเมริกา เมื่อมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ 13 ได้มีข้อห้ามมิให้มีการบังคับใช้ให้ทำงาน โดยปราศจากความสมัครใจ บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจึงเป็นหลักประกันเพื่อคุ้มครองจำเลยมิให้ถูกบังคับใช้แรงงาน แต่มีข้อยกเว้นไว้ว่า เว้นแต่การลงโทษทางอาญาที่จำเลยอาจจะต้องถูกบังคับใช้แรงงานโดยมิได้สมัครใจ ยกเว้นการลงโทษทางอาญาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขผู้กระทำความผิด แต่ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานแห่งความสมัครใจของผู้กระทำความผิด แต่ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานแห่งความสมัครใจของผู้กระทำความ นอกเหนือจากหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว เงื่อนไข

³¹ เสมอแช เสนเนียม. “มาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด โดยอาศัยการบริการสังคม” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536, หน้า 50-52.

บริการสังคมยังได้ถูกนำมาใช้กับคดีที่ศาลมีคำสั่งให้คุมประพฤตินิติบุคคลด้วย ในกรณีคดีความผิดทางอาญาซึ่งนิติบุคคลได้ทำลงนั้น โทษทางอาญาที่นำมาบังคับใช้กับนิติบุคคล ศาลมักผ่อนผันโทษให้มากกว่าคดีความผิดซึ่งเกิดจากอาชญากรรมธรรมดา โทษทางอาญาที่จะให้นิติบุคคลรับผิดชอบได้ต้องเป็นโทษเท่าที่ลักษณะแห่งโทษเปิดช่องให้ลงโทษแก่นิติบุคคลได้ โทษซึ่งนิติบุคคลได้รับส่วนใหญ่จะเป็นโทษปรับ

การลงโทษปรับแต่เพียงสถานเดียวนั้นมีอาจจะยับยั้งให้นิติบุคคล หยุดยั้งการกระทำ ความผิดได้ เพราะจำนวนเงินค่าปรับเมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่าแห่งความเสียหายที่ได้รับแล้วไม่คุ้มกัน จำนวนเงินค่าปรับจะเป็น จำนวนเงินเพียงเล็กน้อยที่บริษัทต้องเสียไป เมื่อเปรียบเทียบกับกำไรที่บริษัทจะได้รับ ดังนั้น บริษัทจึงมีเจตนาที่จะฝ่าฝืนกฎหมายด้วยการยินยอมที่จะเสียค่าปรับต่อไป การกำหนดเงื่อนไขให้นิติบุคคลทำงานบริการสังคมจึงเป็นทางเลือกของคำพิพากษาของศาลที่มุ่งให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ความผิดซึ่งตนได้ก่อให้เกิดขึ้น และจะมีส่วนช่วยให้ผู้กระทำความผิดมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม

ตัวอย่างเช่น ในคดี United States V. Damilow Pastry Co.,563 (S.D.N.Y 1983) ศาลตัดสินคดีนี้โดยคำนึงถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจโดยส่วนรวม จึงกำหนดเงื่อนไขให้จำเลยทำงานบริการสังคมทดแทน การชำระค่าปรับ ข้อเท็จจริงในคดีนี้ จำเลยทั้งหกคน ทำความผิดฐาน antitrust (สมคบกันขึ้นราคาและผูกขาดราคาแพง) ศาลพิพากษาให้จำเลยชำระค่าปรับและทำงานบริการสังคม โดยส่งขนมให้แก่องค์กรสาธารณกุศล เงื่อนไขดังกล่าวถูกโต้แย้งว่า “การกำหนดเงื่อนไขคุมความประพฤติ ศาลต้องคำนึงความเกี่ยวพันระหว่างการกระทำของผู้กระทำความผิดและการป้องกันสังคม เพราะมาตรการทางกฎหมายวิธีนี้ มุ่งที่จะให้บริษัทจำเลยได้แก้ไขฟื้นฟู พฤติกรรมกลับยับยั้งมิให้จำเลยขึ้นราคาและผูกขาดราคาของสินค้าในอนาคต” คดีนี้ศาลแขวง(District Court) บันทึกลงให้เหตุผลว่า โทษปรับก็เป็นมาตรการทางกฎหมายที่จะยับยั้งให้บริษัทหยุดการกระทำผิดต่อไป และทำให้บริษัทจำเลยล้มละลายได้ หากเมื่อบริษัทจำเลยล้มละลายแล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมการผลิต ที่ต้องอาศัยแป้ง ฉะนั้น คำพิพากษาของศาลจึงหลีกเลี่ยงผลกระทบที่รุนแรง และเพิ่มมาตรการยับยั้งด้วยวิธีการอื่น โดยกำหนดเงื่อนไขให้จำเลยทำงานบริการสังคมนอกเหนือไปจากการลงโทษปรับ ชุมชนก็จะได้รับประโยชน์จากเงื่อนไขบริการสังคมในคดีนี้โดยตรง

การตัดสินคดีในประเทศสหรัฐอเมริกา มีความแตกต่างกันไปในแต่ละรัฐ ซึ่งแล้วแต่ศาลนั้นจะสั่งให้ Community Service ในรูปแบบใด บางรัฐการทำงานบริการสังคมเป็นส่วนหนึ่ง

ของเงื่อนไขการคุมประพฤติ (Condition of probation) แต่บางรัฐก็เป็นเงื่อนไขของการรอลงอาญา (Suspension Sentences) การชำระหนี้ (Discharge) หรือเป็นเงื่อนไขที่ต้องทำก่อนการใช้โทษจำคุก³²

แนวความคิดในการใช้แรงงานผู้กระทำผิด แนวคิดในการกำหนดให้ผู้กระทำผิดได้แก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมด้วยการทำงาน หรือให้บริการบางประเภทเพื่อเป็นการชดเชยความผิดที่ตนได้กระทำอันเป็นการละเมิดต่อสังคมนั้น ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา ก็ได้กำหนดไว้โดยชัดเจนว่าจะต้องไม่มีการเป็นทาสหรือภาวะจำยอมใดๆ ที่ไม่เต็มใจจะปรากฏในประเทศสหรัฐอเมริกา ยกเว้น โทษทางอาญาที่ทุกฝ่ายเห็นชอบที่จะให้ผู้กระทำผิดทำงานบริการสังคมให้เป็นที่ประจักษ์ทันที อันเป็นกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิมนุษยชนในเรื่องการใช้แรงงานผู้กระทำผิดทางหนึ่ง

การทำงานบริการสังคมในเมืองซานฟรานซิสโก ศาลในเมืองซานฟรานซิสโก จะสั่งให้ทำงานบริการสังคมของผู้ถูกคุมความประพฤติในชื่อของ “โครงการยี่สิบ (Project 20)” ซึ่งจะใช้เฉพาะในกรณีที่ถูกคุมความประพฤติ มีโทษปรับ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีจราจร) แต่ไม่สามารถชำระค่าปรับจะเป็นเพราะไม่มีเงิน เจ้าหน้าที่จะคำนวณจำนวนชั่วโมงจากเงินค่าปรับ โดยเทียบกับค่าแรงขั้นต่ำ เช่น ศาลสั่งปรับ 500 เหรียญ ค่าแรงขั้นต่ำชั่วโมงละ 5 เหรียญ เพราะฉะนั้น ผู้คุมความประพฤติรายนี้ต้องทำงานบริการสังคม 100 ชั่วโมง ซึ่งถ้าหากไม่จ่ายค่าปรับอีก ทั้งไม่ยอมทำงานบริการสังคม ก็จะต้องถูกจำคุกแทน ผู้กระทำผิดที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการนี้จะต้องจ่ายเงินค่าธรรมเนียมการเข้าโครงการตามอัตราส่วนที่กำหนดอีกด้วย เช่น ทำงานบริการสังคม 1-25 ชั่วโมง จ่ายค่าธรรมเนียม 10 เหรียญ, 25-50 ชั่วโมง ต้องจ่าย 20 เหรียญ³³

ประเภทของงานบริการสังคมที่ถูกคุมความประพฤติ จะถูกส่งไปทำงาน โดยมากในห้องสมุดสาธารณะ ศูนย์ดูแลคนชรา สวนสาธารณะ หากผู้ถูกคุมความประพฤติมีความสามารถพิเศษอื่นๆ อาจทำงานเกี่ยวกับงานช่างไม้, ช่างศิลป์, ช่างภาพให้กับหน่วยงานการกุศล การทำงานของ “โครงการยี่สิบ” จะมีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบที่มีความชำนาญในสาขาวิชาที่ต่างกัน แต่จะทำงานร่วมกันเป็นทีมซึ่งเรียกว่า “กลุ่มทำงานด้านจัดสรรทรัพยากรในชุมชน” (Community Resources Management Team) ซึ่งจะเป็นผู้คอยประสานงานกับหน่วยงานภายนอกของชุมชน ที่

³² รายงานการวิจัย “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชั่วโมงการทำงานบริการสังคม ที่มีผลต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้คุมความประพฤติ” กลุ่มงานวิจัยและพัฒนาระบบกองวิชาการและแผนงาน กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม, 2541, หน้า 24-25.

³³ สิทธิศักดิ์ วนะชกิจ และศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์. รายงานการศึกษาระบบการคุมประพฤติ ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา. ระหว่างวันที่ 12-26 พฤษภาคม 2534, หน้า 14-16. (เอกสารอัดสำเนา)

ต้องการส่งผู้ถูกคุมความประพฤติไปทำงานบริการสังคม ในขณะที่เดียวกันก็ใช้หน่วยงานนั้นๆ เป็นประโยชน์ต่อการช่วยเหลือแก้ไขฟื้นฟูผู้ถูกคุมความประพฤติรายอื่นด้วย

ผู้ถูกคุมความประพฤติจะต้องมีเวลาทำงานบริการสังคมอาทิตย์ละ 1 วัน อย่างน้อยและจะต้องรักษาความประพฤตินิสัยที่ดีในการทำงานเอาไว้อย่างเสมอต้นเสมอปลาย จนกว่าจะครบกำหนดจะต้องรายงานการทำงานครบชั่วโมง ตามที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่โครงการก่อนวันนัดพร้อมของศาล ไม่น้อยกว่า 1 อาทิตย์ เมื่อศาลสั่งปรับศาลจะกำหนดวันนัดขึ้นศาลครั้งต่อไป เพื่อพิจารณาว่าจำเลยได้ทำงานบริการสังคมตามที่ศาลสั่ง หรือไม่เพียงใด การทำงานบริการสังคมในสำนักงานคุมประพฤติผู้ใหญ่แห่งเมืองซานฟรานซิสโกนี้ถือว่าเป็นการลงโทษ อย่างหนึ่งสำหรับอาชญากรรมที่ผู้กระทำความผิดก่อขึ้น

2.2.1 การบังคับโทษปรับในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย

จะเห็นได้ว่า ประเทศสหรัฐอเมริกา ก็มีแนวความคิดในการบังคับโทษปรับ โดยกำหนดให้มีการผ่อนชำระค่าปรับ มาเป็นเวลานานแล้ว ซึ่งนักกฎหมายในสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่ก็สนับสนุนความเห็นให้มีการผ่อนชำระค่าปรับ เพื่อหลีกเลี่ยงการจำคุกแทนค่าปรับ ในบางรัฐก็ได้มีการบัญญัติไว้เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร กำหนดให้จำเลยผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวดๆ ได้ เช่นประมวลกฎหมายอาญาของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย

ซึ่งหากศาลมีคำพิพากษาที่สั่งให้จำเลยชำระค่าปรับ โดยจะมีหรือไม่มี การลงโทษชนิดอื่นด้วยนั้น ศาลอาจสั่งให้จำคุกจำเลยจนกว่าจะได้รับค่าปรับครบและศาลอาจสั่งให้จำคุกจำเลย เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการลงโทษด้วยการจำคุก(หลังจากจำคุกตามคำพิพากษาแล้ว อาจถูกจำคุกเพราะไม่จ่ายค่าปรับอีกได้) ในคำพิพากษาศาลจะระบุระยะเวลาจำคุกสำหรับการไม่ชำระค่าปรับ โดยอัตราการกักขังแทนค่าปรับจะต้องไม่เกิน 30 ดอลลาร์ ต่อการจำคุก 1 วัน จำเลยที่ถูกควบคุมตัวเนื่องจากการไม่ชำระค่าปรับจะได้รับเครดิตสำหรับค่าปรับที่ยังไม่ชำระในแต่ละวันที่ถูกควบคุมตัว เช่น ถูกควบคุมตัว 10 วันก็ได้เครดิตไม่ต้องจ่ายค่าปรับ 10 วัน โดยศาลจะกำหนดอัตราที่ให้เครดิตไว้ในคำพิพากษา เมื่อจำเลยถูกคำพิพากษาสำหรับการกระทำความผิดอาญาไม่ร้ายแรง และต้องชำระค่าปรับ ในคำพิพากษาจะกำหนดว่า จำเลยต้องชำระค่าปรับภายในเวลาเท่าใดหรือศาลอาจกำหนดให้จำเลยแบ่งชำระค่าปรับเป็นงวด³⁴ ตามวันและเวลาที่กำหนด และถ้าจำเลยไม่ชำระค่าปรับตามกำหนดจะถูกจำคุก ซึ่งทั้งนี้จะอยู่ในดุลพินิจของศาลว่าจะถูกจำคุกในระยะนานเท่าใดหรือจนกว่าจะได้รับชำระค่าปรับตามส่วนแล้วหรือ ได้รับชำระค่าปรับครบแล้ว

³⁴ The Penal Code of The State California Section 1205

จำเลยจะต้องชำระค่าปรับให้แก่เสมียนศาลหรือชำระค่าปรับกับผู้พิพากษา ยกเว้นกรณี
ที่จำเลยต้องถูกจำคุกแทนค่าปรับ ถ้าหากจำเลยถูกควบคุมตัวการชำระเงินค่าปรับให้ชำระแก่เจ้าหน้าที่
ที่ที่ควบคุมตัวบุคคลนั้นแล้วเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้นำเงินค่าปรับให้ชำระแก่ศาลที่ทำคำพิพากษาต่อไป
เจ้าหน้าที่ศาลจะเป็นผู้รายงานให้ศาลทราบถึงการผิดนัดไม่ชำระค่าปรับทุกครั้งที่มีการผิดนัดเกิดขึ้น
ศาลจะเป็นผู้สั่งให้จับจำเลยที่ผิดนัดและให้จำเลยนั้นชี้แจงเหตุผล ถ้ามีเหตุผลอันสมควรศาลอาจไม่
สั่งจำคุกบุคคลนั้นจนกว่าจะได้รับชำระค่าปรับทั้งหมดหรือบางส่วน กรณีที่จำเลยต้องโทษว่าจะ
กระทำความผิดและต้องถูกคุมประพฤติ ศาลอาจสั่งให้จำเลยชำระค่าปรับหรือทำงานบริการสังคม
และอาจยกเว้นค่าปรับให้บางส่วนก็ได้ โดยศาลจะกำหนดไว้ในคำสั่งศาลว่าจำเลยต้องชำระค่าปรับ
เท่าใด ได้รับยกเว้นค่าปรับเท่าใด และต้องทำงานบริการสังคมกี่ชั่วโมงซึ่งเป็นทางเลือกให้จำเลย
แทนการจ่ายค่าปรับ

บุคคลที่ถูกพิพากษาให้ชำระค่าปรับแล้วไม่สามารถชำระค่าปรับได้ เช่นมีภาระทาง
ครอบครัว อาจขอทำงานบริการสังคมแทนการชำระค่าปรับตามจำนวนชั่วโมงที่กำหนดไว้ในคำ
พิพากษา ซึ่งค่าปรับและเงินลงโทษอื่นที่จำเลยต้องชำระ ส่วนจำนวนชั่วโมงที่ให้จำเลยทำงาน
บริการสังคม จะเป็นการทำงานชนิดใด จำนวนชั่วโมงนั้น ศาลจะเป็นผู้สั่งให้จำเลยทำงานแทนค่า
ปรับในอัตราจำนวนชั่วโมงเท่าไร

2.3 สภาพของการบังคับโทษปรับ

ผู้พิพากษาอเมริกันมักใช้วิธีการลงโทษผู้กระทำความผิด 3 วิธี คือ³⁵ การจำคุก การทำ
ทัณฑ์บน หรือการลงโทษปรับ ลักษณะการลงโทษแต่ละวิธีจะสะท้อนให้เห็นถึงนโยบายของระบบ
อาชญาวิทยาแต่ละอย่าง ในสหรัฐอเมริกา การลงโทษจำคุก ใช้สำหรับโทษที่กระทำความผิดร้ายแรง
ส่วนโทษปรับมักจะใช้สำหรับที่ผู้กระทำความผิดไม่ร้ายแรง เช่น ลหุโทษ เป็นต้น อย่างไรก็ตามใน
ประเทศยุโรป การลงโทษปรับใช้กับความผิดหลายประเภท และเป็นวิธีการลงโทษที่ประสบความสำเร็จ
สำเร็จจนทำให้ประเทศสหรัฐอเมริกาต้องหันมาทบทวนนโยบายการลงโทษที่มีอยู่

การที่ประเทศสหรัฐอเมริกาให้เพิ่มการลงโทษด้วยวิธีการปรับมากขึ้นกว่าการลงโทษ
ด้วยวิธีการลงโทษด้วยวิธีการลงโทษ โดยให้จำคุกในระยะสั้นๆ ซึ่งผลที่ได้แสดงให้เห็นว่าการลง
โทษด้วยการปรับได้ผลดีกว่า และคุ้มประโยชน์มากกว่าการลงโทษด้วยวิธีการจำคุก สหรัฐอเมริกา
เป็นประเทศที่ลงโทษจำคุกประชากรในประเทศมากกว่าประเทศใดๆ ที่ใช้ระบบการปกครอง

³⁵ Criminal Fines: A Sentencing Alternative to Short-Term Incarceration. *Iowa Law Review*.
Iowa University, July, 1983

<http://www.lexis.com/resarch/retrieve>

ระบอบรัฐธรรมนูญ และผลจากการที่มีประชากรล้นคุกส่งผลให้ประเทศต้องใช้งบประมาณก้อนใหญ่ในการสร้างสถานกักขังแห่งใหม่

ปัจจุบันสหรัฐอเมริกา³⁶ มักกำหนดให้มีการลงโทษปรับในคดีที่เป็นความผิดอาญาไม่ร้ายแรง เนื่องจากการทำให้ผู้กระทำความผิดไม่กลับไปทำผิดอีกโดยการจำคุกในช่วงสั้นๆ มักไม่ได้ผลและเนื่องจากวัตถุประสงค์ของการลงโทษก็เพื่อการแก้แค้นทดแทนและการลงโทษเพื่อการข่มขู่ ซึ่งการใช้วิธีการปรับจะเป็นวิธีการที่ดีในการบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของการลงโทษดังกล่าว นอกจากนี้การแบ่งชำระค่าปรับเป็นงวดยังเป็นเรื่องเตือนใจให้สังคมไม่ต้องทนกับการกระทำความผิดอีกต่อไป ระบบการลงโทษปรับผู้กระทำความผิดยังช่วยให้ผู้พิพากษาใช้อำนาจตัดสินได้คล่องตัวมากขึ้นเพราะค่าปรับช่วยให้ศาลลงโทษผู้กระทำความผิดได้อย่างเหมาะสม กับสถานะการณืแวดล้อมของการกระทำความผิดและลักษณะของการกระทำความผิดได้ ถ้าศาลพิจารณาอย่างพิถีพิถันพิเคราะห์ ทั้งจำนวนเงินและเงื่อนไขของค่าปรับที่จะลงโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละรายได้

การลงโทษปรับมิใช่วิธีการลงโทษที่สมบูรณ์ในทุกกรณี เพราะไม่เพียงการสั่งให้บุคคลต้องจ่ายค่าปรับเท่านั้น แต่กระบวนการลงโทษยังต้องพิจารณาถึงการบังคับให้ได้มาซึ่งค่าปรับด้วย ในสหรัฐอเมริกาปัญหาความยากจนของผู้กระทำความผิด มีไม่มากนัก นอกจากนี้ผู้ต้องขังซึ่งเป็นผู้ไม่มีเงินชำระค่าปรับจะทำงานบริการสังคมแทนการจ่ายค่าปรับให้กับรัฐ อย่างไรก็ตามก็ตีความหมายกับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน หากบุคคลบางคนมีความสามารถจ่ายค่าปรับได้เมื่อจ่ายค่าปรับ ก็ถือว่าเป็นการหลีกเลี่ยงไม่ต้องถูกจำคุก ดังนั้น จำเลยที่เป็นคนยากจนก็ไม่ควรถูกส่งไปจำคุกเพียงเพราะเขาไม่มีเงินจ่ายค่าปรับได้ ศาลฎีกาได้กล่าวไว้ว่า³⁷ “จะไม่มีคามยุติธรรมที่เท่าเทียมกันเลย คราบใดที่การพิจารณาคดีบุคคลจะขึ้นอยู่กับจำนวนเงินที่เขาสามารถจ่ายได้”

กฎหมายของมลรัฐหนึ่งบัญญัติโทษจำคุกรวมกับโทษปรับและกำหนดว่า ถ้าจำเลยไม่จ่ายค่าปรับก็จะต้องอยู่ในคุกนานขึ้นกว่าที่กฎหมายบัญญัติอัตราโทษจำคุกชั้นสูง ทั้งนี้เพื่อชดเชยแทนค่าปรับที่ไม่ได้จ่ายให้แก่รัฐ กฎหมายดังกล่าวจึงขัดต่อรัฐธรรมนูญเพราะขัดกับหลักการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน (Williams v. Illinois, 399 U.S. 235[1970]) ซึ่งในคดีนี้ Williams มีความผิดอาญาประเภทไม่ร้ายแรงตามที่ศาลรัฐอิลลินอย์ตัดสิน นายWilliams ถูกพิพากษาจำคุกหนึ่งปีและปรับ 500 เหรียญและธรรมเนียมศาล 5 เหรียญ ซึ่งกฎหมายแห่งรัฐอิลลินอย์ กำหนดให้จำเลยซึ่งไม่ชำระค่าปรับและค่าธรรมเนียมศาล เมื่อได้จำคุกครบกำหนดที่ศาลมีคำพิพากษาแล้วนักโทษจะต้องถูกจำคุกต่อ

³⁶ Ibid

³⁷ Rolando v. del Garman. *Criminal procedure law and practice*. Third Edition. California : Wadsworth Publishing Company, 1999, pp. 431-432.

ไปเพื่อถูกจำคุกแทนค่าปรับ ในอัตรา 5 เหรียญต่อวัน Williams ไม่มีเงินชำระค่าปรับและค่าธรรมเนียมศาล เขาจึงถูกจำคุกแทนค่าปรับเป็นเวลา 101 วัน ซึ่งเป็นระยะเวลาที่นานกว่าอัตราโทษจำคุกขั้นสูงสุด ศาลฎีกาพิพากษาว่า จำนวนวันจำคุกรวมเกินอัตราโทษจำคุกขั้นสูงสุดที่กฎหมายกำหนด อันเป็นผลมาจากจำเลยไม่มีเงินชำระค่าปรับและค่าธรรมเนียมศาล การที่จำคุกจำเลยเกินกว่าเวลาที่กฎหมายกำหนดเป็นการขัดกับหลักกฎหมายการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นหลักที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองไว้ หรือในกฎหมายแห่งรัฐเท็กซัส บัญญัติว่า การกระทำความผิดตามกฎหมายจรรยาบรรณเท่านั้นถึงมีโทษปรับ เมื่อผู้กระทำความผิดถูกปรับตามกฎหมายจรรยาบรรณเป็นเงิน 425 เหรียญ เมื่อเป็นคนยากจน ไม่มีเงินจ่ายค่าปรับจึงถูกจำคุกในอัตรา วันละ 5 เหรียญจนกว่าจะครบจำนวนเงินที่เขาถูกปรับ ในคดีนี้จำเลยถูกจำคุกแทนค่าปรับเป็นเวลา 85 วัน ศาลฎีกาคัดสินว่า การจำคุกนาย Tate เป็นการขัดกับหลักเท่าเทียมกัน ซึ่งการจำคุกบุคคลที่ไม่มีเงินจ่ายค่าปรับขัดกับหลักรัฐธรรมนูญของสหรัฐ (Tate v. Short, 401 U.S. 395 [1971]) เมื่อพิจารณาคดี Williams และ Tate แล้วจะเห็นว่ามีความหมายมลรัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งทั้งสองกรณี จำเลยทั้งสองต้องถูกจำคุกเพิ่มขึ้นเพราะไม่มีเงิน โดยในคดี Williams เขาต้องถูกจำคุกเกินกว่าอัตราโทษขั้นสูงสุด และในคดี Tate กฎหมายมลรัฐกำหนดว่าถ้าบุคคลไม่มีเงินชำระค่าปรับก็ต้องถูกจำคุกแทนค่าปรับซึ่งเป็นการขัดกับหลักความเสมอภาค

โทษปรับทางอาญาในประเทศสหรัฐอเมริกาการกำหนดจำนวนค่าปรับ ศาลจะต้องพิจารณาจากหลายประเด็นด้วยกันคือ รายได้ของจำเลย ภาระค่าปรับที่จำเลยต้องรับภาระ ความสูญเสียทางการเงินที่บุคคลอื่นได้รับจากการกระทำผิดของจำเลย ค่าใช้จ่ายที่รัฐต้องรับหากมีการพิพากษาจำคุกจำเลย และประเภทความผิดก็แบ่งเป็นอาญาที่ร้ายแรง และความผิดอาญาที่ไม่ร้ายแรง ส่วนในการชำระค่าปรับศาลอาจกำหนดระยะเวลาให้จำเลยชำระหรือศาลอาจกำหนดให้จำเลยแบ่งชำระเงินเป็นงวดๆ ก็ได้ ส่วนมาตรการในการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ เมื่อศาลพิพากษาให้จำเลยชำระค่าปรับ หากจำเลยอยู่ในฐานะที่จะชำระค่าปรับได้ศาลจะไม่ใช้ทางเลือกให้จำเลยทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ

3. โทษปรับทางอาญาในประเทศไทย

เมื่อมีการกระทำการอันเป็นการล่วงละเมิดกฎหมาย การลงโทษปรับจึงเป็นบทกำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิด โดยกฎหมายบัญญัติไว้สำหรับการกระทำความผิดคืออาญาเล็กน้อย ที่ผู้กระทำความผิดไม่ควรถึงขั้นที่จะต้องได้รับโทษจำคุก จึงลงโทษในทางทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดแทน โดยเชื่อว่าการลงโทษดังกล่าวจะเป็นการยับยั้งชั่งใจมิให้กระทำความผิดซ้ำ สำหรับผู้เคยกระทำความผิดมาแล้ว หรือเป็นการข่มขู่ยังป้องปรามผู้ที่คิดจะกระทำความผิดมิให้กระทำความ

ผิด แต่อย่างไรก็ดีกระบวนการในการบังคับใช้โทษปรับทางอาญาในแต่ละประเทศย่อมอาจจะมี ความแตกต่าง หรือสอดคล้องกันบ้าง ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการในการกำหนดโทษปรับหรือ กระบวนการในการบังคับโทษปรับ

3.1 กระบวนการกำหนดโทษปรับและการชำระค่าปรับ

การกำหนดโทษปรับจะสมควรใช้อัตราโทษเท่าใด ในความผิดประเภทใด ยังมีข้อโต้แย้ง ในทางทฤษฎีหลายประการ ซึ่งความผิดบางฐานความผิดประ โยชนที่ผู้กระทำความผิดได้รับ ไป นั้น เป็นคนละสิ่งและอาจมีจำนวน ไม่เท่ากับความเสียหายต่อสังคมก็ได้ ดังนั้น การกำหนดค่าปรับจะยึด สิ่งใดเป็นเกณฑ์ เช่น บริษัทผลิตสารเคมีอาจปล่อยของเสียทางเคมีออกมาโดยมุ่งที่จะประหยัดเงิน ไม่ยอมจำกัด ไม่ยอมบำบัดของเสียเหล่านั้นก่อน แต่ผลที่เกิดอาจเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม คิดเป็นมูลค่านับไม่ถ้วน หากจะยึดประ โยชนเป็นเกณฑ์โทษปรับก็จะต่ำเกินไปที่จะปราบปรามการ กระทำความผิด แต่อย่างไรก็ดีหากกำหนดโทษสูงเกินไป คนก็จะระมัดระวังมากจนเกินไป และอาจ ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากจนเกินไป จนไม่มีใครกล้ามาเกี่ยวข้องกับ การบังคับใช้โทษปรับ โดยการกำหนด โทษปรับตามบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยกฎหมายกำหนดจำนวน โทษปรับกรณีฝ่าฝืนระเบียบ กฎหมายไว้เป็นจำนวนเงินที่แน่นอน การกำหนดโทษปรับ โดยเจ้าพนักงาน โดยการบังคับใช้โทษ ทางอาญาที่กฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานในการเปรียบเทียบปรับ เพื่อให้คดีเสร็จสิ้นลงในชั้นเจ้า พนักงาน หากเจ้าพนักงานและผู้กระทำความผิดได้ปฏิบัติตามให้เป็นไปตามข้อกำหนดโดยนำเงิน ค่าปรับมาชำระครบถ้วน ส่วนการกำหนดโทษปรับ โดยศาล ศาลจะเป็นผู้ใช้ดุลพินิจกำหนดโทษ ปรับภายในอัตราระวางโทษปรับที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

ประการแรก ศาลจะกำหนดเกินกว่าอัตราที่กำหนดในกฎหมายไม่ได้

ประการที่สอง ภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดศาลจะใช้ดุลพินิจกำหนดเท่าไรก็ได้

ในประเทศไทย จำนวนเงินที่จะต้องชำระเป็นค่าปรับ ศาลอาจกำหนดภายในอัตราหรือ ระวางโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ การกำหนดโทษจึงเป็นเรื่องการใช้ดุลพินิจของศาล คือศาลมี ความอิสระที่จะลงโทษจำเลยเท่าที่ไม่เกินอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ซึ่งใน ทางปฏิบัติการกำหนดโทษจำเลยจะพิจารณาจากบัญชีระดับอัตราโทษ ข้อเท็จจริงที่ได้มาใน ระหว่างการดำเนินคดี หรือพิจารณาจากรายงานสืบเสาะและพินิจของพนักงานคุมประพฤติ³⁸ อย่าง ไรก็ตาม ความแตกต่างแห่งโทษนั้นก็ไม่เกิดจากผู้พิพากษาว่าจะสั่งปรับผู้กระทำผิดคนนี้เท่าไร คนนั้นเท่าไร แต่เกิดจากตัวจำเลยหรือจากลักษณะของการกระทำผิดมากกว่า เช่น การคิดถึง

³⁸ เกียรติภูมิ แสงศศิธร. “ปัญหาการกำหนดโทษจำเลยคดีอาญาในประเทศไทย.” วารสาร นิติศาสตร์. ปีที่ 21, ฉบับที่ 1. 2534, หน้า 11.

ประวัติของจำเลย อายุ การศึกษาเล่าเรียน ความประพฤติ ความเป็นมาในครอบครัว เหตุผลในการกระทำความผิด สถิติในการกระทำความผิด และเหตุอื่นๆ ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับความผิดที่จำเลยได้กระทำเท่าที่พอจะรวบรวมได้จากการพิจารณาคดีนั้นๆ แล้ว³⁹ ในส่วนที่ศาลเห็นว่าเป็นความผิดเล็กน้อย อาจกำหนดในขอบเขตของกฎหมายเบาที่สุดเพียงไม่กี่บาทก็ได้ และค่าปรับนี้ก็ต้องชำระเป็นเงินไทย

การชำระค่าปรับ ผู้กระทำความผิดซึ่งมีโทษปรับ ไม่จำเป็นต้องชำระเงินค่าปรับต่อศาลเสมอไป แม้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 28 บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับ ผู้นั้นจะต้องชำระเงินตามจำนวนที่กำหนด ไว้ในคำพิพากษาต่อศาล” เพราะคดีซึ่งมีโทษปรับ อาจเล็กน้อยในชั้นเจ้าพนักงานกรณีที่ต้องปรับโดยเจ้าพนักงานได้ เนื่องจากกฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าพนักงาน คือเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารซึ่งเป็นผู้ใช้กฎหมาย หรือบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย อำนาจนี้จึงมอบให้พนักงานเจ้าหน้าที่คนหนึ่งคนใดก็ได้ ที่มีอำนาจเกี่ยวแก่คดี ซึ่งโดยปกติแล้วก็คือ พนักงานสอบสวน โดยกฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานในการเป็นผู้กำหนดค่าปรับและรับชำระค่าปรับนอกจากศาลได้ เช่น การปรับในอัตราค่าปรับอย่างสูงหรือการเปรียบเทียบปรับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37 อันจะมีผลทำให้คดีอาญาระงับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 การเปรียบเทียบปรับเป็นการยุติคดีอาญาในชั้นของเจ้าพนักงาน เจ้าหน้าที่ที่มีลักษณะเป็นการพิจารณาความผิดและลงโทษผู้กระทำความผิดบางประเภท โดยเจ้าพนักงานประกอบกับความยินยอมของผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด โดยไม่ผ่านกระบวนการพิจารณาและพิพากษาของศาล และเมื่อเจ้าพนักงานได้ดำเนินการเปรียบเทียบโดยถูกต้องตามที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้และผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับ ตามที่เจ้าพนักงาน ได้เปรียบเทียบแล้ว คดีดังกล่าวย่อมเป็นอันเลิกกัน ไม่สามารถรื้อฟ้องกัน ในทางอาญาได้อีก ถือเป็น การยุติคดีอาญาบางประเภทซึ่งเป็นคดีเล็กน้อยๆ และมีลักษณะไม่ร้ายแรง⁴⁰

แต่หากการเปรียบเทียบเป็นไปโดยไม่ชอบ เช่น ผู้เปรียบเทียบไม่มีอำนาจตามกฎหมาย หรือเป็นกรณีที่ ไม่อาจเปรียบเทียบได้ตามกฎหมาย แม้ผู้กระทำความผิดจะยินยอมเสียค่าปรับตามที่เปรียบเทียบแล้ว คดีอาญาก็ไม่เลิกกัน แต่อย่างไรก็ดีหากเมื่อมีการฟ้องคดีอาญาต่อศาล การเปรียบเทียบ

³⁹ ศรเสริญ ไกรจิตติ. “ดุลพินิจในการกำหนดโทษ.” วารสารศาลพท. ปีที่ 27, เล่ม 1. 2523, หน้า 28-30.

⁴⁰ คมกฤษ เทียนทัต. “ผู้มีอำนาจเปรียบเทียบคดีอาญา.” กฎหมายปกครอง. เล่ม 7, ตอน 1. เมษายน 2531, หน้า 130-131.

เทียบปรับก็เป็นอันกระทำไม่ได้อีกต่อไป เว้นแต่จะเป็นกรณีที่ต้องหาว่ากระทำความผิด นำค่าปรับในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิดนั้นชำระก่อนที่ศาลเริ่มต้นสืบพยานและความผิดนั้นมีโทษปรับสถานเดียว คดีก็จะระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37(1) แต่ถ้าไม่มีการชำระค่าปรับก่อนศาลเริ่มต้นสืบพยาน ศาลก็จะพิจารณาคดีไปตามปกติ เมื่อพิจารณาพิพากษาแล้ว ว่าจำเลยมีความผิด จำเลยก็ต้องเสียเงินค่าปรับต่อศาล ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 ภายในกำหนดเวลา 30 วันซึ่งผู้มีหน้าที่เก็บชำระค่าปรับในกรณีนี้ คือศาล หรือเจ้าพนักงานศาลนั่นเอง ซึ่งต่างกับกรณีการประหารชีวิต หรือการจำคุก เมื่อศาลพิพากษาลงโทษประหารชีวิตหรือจำคุกแล้วก็เป็นหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์เป็นผู้บังคับคดี

นอกจากนี้ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 สามารถชำระค่าปรับต่อพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจเปรียบเทียบปรับหรือชำระค่าปรับต่อพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจเปรียบเทียบปรับ หรือชำระค่าปรับตามจำนวนที่ระบุไว้ในใบสั่ง โดยการส่งธนาคติหรือการส่งตัวแลกเงินของธนาคาร โดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนสั่งจ่ายให้แก่อธิบดี พร้อมด้วยสำเนาใบสั่ง ไปยังสถานที่และภายในวัน เวลาที่ระบุไว้ในใบสั่ง ได้ชำระค่าปรับครบถ้วนถูกต้องแล้ว ให้คดีเป็นอันเลิกกัน และในกรณีที่เจ้าพนักงานจราจรหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ได้เรียกเก็บใบอนุญาตขับขี่ไว้ ให้เจ้าพนักงานจราจรหรือพนักงานสอบสวนรีบจัดส่งใบอนุญาตขับขี่ที่เรียกเก็บไว้คืนให้แก่ผู้รับใบสั่ง โดยเร็วและให้ถือว่าใบส่งธนาคติหรือใบรับส่งตัวแลกเงินประกอบกับใบสั่งเป็นใบแทนใบอนุญาตขับขี่ได้เป็นเวลาไม่เกินสิบวัน นับแต่วันที่ส่งธนาคติหรือตัวแลกเงินดังกล่าว เห็นได้ว่าเป็นการให้ความสะดวกแก่ผู้ขับขี่ หรือเจ้าของรถซึ่งได้รับใบสั่ง ไม่จำเป็นต้องไปพบเจ้าพนักงานสอบสวน⁴¹

ในประเทศที่ใช้ระบบการปรับตามวัน การชำระค่าปรับจะเป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร ซึ่งมีอำนาจบังคับคดีอาญา โดยเฉพาะและในส่วนของโทษปรับก็มีอำนาจใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวาง⁴² เช่น

1. ยืดกำหนดระยะเวลาชำระค่าปรับได้
2. อนุญาตให้ชำระค่าปรับ โดยวิธีผ่อนชำระค่าปรับได้
3. บังคับคดีด้วยการยึดทรัพย์สินของจำเลยได้
4. ถ้าจำเป็นอาจร้องขอให้จำคุกจำเลยแทนค่าปรับได้

⁴¹ โคม วิศิษฎ์สรอรรถ(ทันตารวเอก). “การชำระค่าปรับทางไปรษณีย์ลงทะเบียนและการชำระค่าปรับตามที่พนักงานสอบสวนเปรียบเทียบ.” วารสารอัยการ. ปีที่ 20, ฉบับที่ 236. ตุลาคม 2540, หน้า 105-106.

⁴² วีระพล ปานะบุตร. “โทษปรับสวีเดน.” วารสารอัยการ. ปีที่ 2, ฉบับที่ 14. กุมภาพันธ์ 2522, หน้า

ล้อมของการกระทำความผิดและลักษณะของการกระทำความผิดได้ ถ้าศาลพิจารณาดังที่วินิจฉัย พิเคราะห์ ทั้งจำนวนเงินและเงื่อนไขของค่าปรับที่จะลงโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละ รายได้

การลงโทษปรับมิใช่วิธีการลงโทษที่สมบูรณ์ในทุกกรณี เพราะไม่เพียงการสั่งให้บุคคล ต้องจ่ายค่าปรับเท่านั้น แต่กระบวนการลงโทษยังต้องพิจารณาถึงการบังคับให้ได้มาซึ่งค่าปรับด้วย ในสหรัฐอเมริกาปัญหาความยากจนของผู้กระทำความผิด มีไม่มากนัก นอกจากนี้ผู้ต้องขังซึ่งเป็นผู้ ไม่มีเงินชำระค่าปรับจะทำงานบริการสังคมแทนการจ่ายค่าปรับให้กับรัฐ อย่างไรก็ตามก็ตีความกับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน หากบุคคลบางคนมีความสามารถจ่ายค่าปรับได้เมื่อจ่ายค่าปรับ ก็ถือว่าเป็น การหลีกเลี่ยงไม่ต้องถูกจำคุก ดังนั้น จำเลยที่เป็นคนยากจนก็ไม่ควรถูกส่งไปจำคุกเพียงเพราะเขาไม่มีเงินจ่ายค่าปรับได้ ศาลฎีกาได้กล่าวไว้ว่า³⁷ “จะไม่มี ความยุติธรรมที่เท่าเทียมกันเลย ตราบใดที่การ พิจารณาคดีบุคคลจะขึ้นอยู่กับจำนวนเงินที่เขาสามารถจ่ายได้”

กฎหมายของมลรัฐหนึ่งบัญญัติโทษจำคุกพร้อมกับโทษปรับและกำหนดว่า ถ้าจำเลยไม่ จ่ายค่าปรับก็ต้องอยู่ในคุกนานขึ้นกว่าที่กฎหมายบัญญัติอัตราโทษจำคุกชั้นสูง ทั้งนี้เพื่อชดเชย แทนค่าปรับที่ไม่ได้จ่ายให้แก่รัฐ กฎหมายดังกล่าวจึงขัดต่อรัฐธรรมนูญเพราะขัดกับหลักการปฏิบัติ ที่เท่าเทียมกัน(Williams v. Illinois, 399 U.S. 235[1970]) ซึ่งในคดีนี้ Williams มีความผิดอาญา ประเภทไม่ร้ายแรงตามที่ศาลรัฐอิลลินอย์ตัดสิน นายWilliams ถูกพิพากษาจำคุกหนึ่งปีและปรับ 500 เหรียญและธรรมเนียมศาล 5 เหรียญ ซึ่งกฎหมายแห่งรัฐอิลลินอย์ กำหนดให้จำเลยซึ่งไม่ชำระค่าปรับ และค่าธรรมเนียมศาล เมื่อได้จำคุกครบกำหนดที่ศาลมีคำพิพากษาแล้วนักโทษจะต้องถูกจำคุกต่อ ไปเพื่อถูกจำคุกแทนค่าปรับ ในอัตรา 5 เหรียญต่อวัน Williams ไม่มีเงินชำระค่าปรับและค่าธรรมเนียม ศาล จึงถูกจำคุกแทนค่าปรับเป็นเวลา 101 วัน ซึ่งเป็นระยะเวลาที่นานกว่าอัตราโทษจำคุก ชั้นสูงสุด ศาลฎีกาพิพากษาว่า จำนวนวันจำคุกรวมเกินอัตราโทษจำคุกชั้นสูงสุดที่กฎหมายกำหนด อันเป็นผลมาจากจำเลยไม่มีเงินชำระค่าปรับและค่าธรรมเนียมศาลการที่จำคุกจำเลยเกินกว่าเวลาที่ กฎหมายกำหนดเป็นการขัดกับหลักกฎหมายการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นหลักที่รัฐธรรมนูญให้ การคุ้มครองไว้ หรือในกฎหมายแห่งรัฐเท็กซัส บัญญัติว่า การกระทำความผิดตามกฎหมายจราจรเท่า นั้นถึงมีโทษปรับ เมื่อผู้กระทำความผิดถูกปรับตามกฎหมายจราจรเป็นเงิน 425 เหรียญ เมื่อเป็นคน ยากจนไม่มีเงินจ่ายค่าปรับจึงถูกจำคุกในอัตรา วันละ 5 เหรียญจนกว่าจะครบจำนวนเงินที่เขาถูก ปรับ ในคดีนี้จำเลยถูกจำคุกแทนค่าปรับเป็นเวลา 85 วัน ศาลฎีกาตัดสินว่า การจำคุกนาย Tate เป็น การขัดกับหลักเท่าเทียมกัน ซึ่งการจำคุกบุคคลที่ไม่มีเงินจ่ายค่าปรับขัดกับหลักรัฐธรรมนูญของ

³⁷ Rolando v. del Garman. *Criminal procedure law and practice*. Third Edition. California : Wadsworth Publishing Company, 1999, pp. 431-432.

ในกรณีที่ความผิดนั้นมีโทษปรับสถานเดียว เมื่อได้ความว่าจำเลยกระทำความผิดศาลคงต้องวางโทษปรับไปตามกฎหมายจะเปลี่ยนไปใช้โทษอื่นไม่ได้ แม้ลักษณะของผู้กระทำความผิดจะมีความชั่วร้ายและการกระทำความผิดนั้นกระทบกระเทือนต่อผู้เสียหายหรือรัฐเพียงใด ศาลก็มิอาจลงโทษสถานอื่นไปได้ คุณพินิจของศาลก็อาจทำได้เพียงลงโทษปรับไปเต็มอัตรา ในกรณีที่กฎหมายกำหนดโทษจำคุก หรือโทษปรับอย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าได้ความว่าจำเลยกระทำความผิด ศาลอาจลงโทษอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ ซึ่งตรงนี้เองที่ศาลต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่นประกอบหลายประการ ถ้าจำเลยเป็นคนทำงานมีรายได้มั่นคง หรือมีฐานะดี โทษปรับอาจไม่กระทบกระเทือนจำเลยมากนักเมื่อเทียบกับโทษจำคุก แม้แต่โทษจำคุกที่ศาลให้รอการลงโทษ หรือการรอกการลงอาญา จำเลยอาจเลือกโทษปรับมากกว่า เพื่อจะได้สิ้นสุดคดี แต่อย่างไรก็ตามถ้าจำเลยเป็นคนยากจนหรืออยู่ในชนบท การงานไม่เป็นหลักแหล่ง โทษปรับก็มีผลกระทบถึงจำเลยอย่างมากกว่าอย่างอื่น ถ้าจำเลยเลือกได้หรือศาลจะลงโทษแต่ให้ผ่อนปรนเป็นคุณแก่จำเลยอยู่บ้าง จำเลยอาจไม่ต้องการโทษปรับเพราะในกรณีนี้โทษจำคุกที่รอการลงอาญา หรือรอการลงโทษอาจเป็นคุณแก่จำเลยมากกว่าอย่างอื่น หรือแม้แต่ศาลลงโทษจำคุกจริงโดยไม่มีกรอการลงโทษ จำเลยอาจพอใจยิ่งกว่าโทษปรับก็ได้ อันที่จริงเรื่องโทษมิใช่สิ่งที่จำเลยมีโอกาเลือก แต่การพิจารณาโดยทำที่เป็นมองจากฝ่ายจำเลยเป็นปัจจัยประการหนึ่งที่ศาลอาจนำมาใช้ประกอบการพิจารณาในการกำหนดโทษ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 ผู้ใดต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับภายใน 30 วันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ผู้นั้นต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ ผู้เขียนเห็นได้ว่าระยะเวลา 30 วันนี้อาจกำหนดไว้ให้สัมพันธ์กับระยะเวลาที่ยื่นอุทธรณ์หรือฎีกา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 189 และมาตรา 216 การยึดทรัพย์ให้ดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยอาศัย มาตรา 15 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในส่วนของการยึดทรัพย์บังคับคดีซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 251 ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าต้องยึดทรัพย์สินคราวเดียวกัน สำหรับใช้ค่าธรรมเนียม ค่าปรับ ค่าใช้ทรัพย์หรือค่าทดแทน แต่ทรัพย์สินของจำเลยไม่พอใช้ครบทุกอย่างให้นำจำนวนเงินสุทธิของทรัพย์สินนั้นใช้ตามลำดับดังต่อไปนี้

- (1) ค่าธรรมเนียม
- (2) ราคาทรัพย์สินหรือค่าทดแทน
- (3) ค่าปรับ”

เห็นได้ว่า มาตรา 251 เป็นเพียงแต่วางลำดับระบุไว้ว่าทรัพย์สินของจำเลยที่ยึดมาได้นั้นให้ชดใช้ค่าอะไรก่อนหลัง เช่นเดียวกับบรรณทรัพย์สิทธิในกฎหมายแพ่ง⁴³ โดยให้ใช้เงินค่าปรับเป็นอันดับสุดท้าย ซึ่งโดยปกติแล้วการยึดทรัพย์จะทำได้ต่อเมื่อได้ความว่าจำเลยไม่ชำระค่าปรับภายใน

⁴³ สมพร พรหมพิตราร. “โทษปรับ.” วารสารอัยการนิเทศ. เล่ม 31, ฉบับที่ 4. 2512, หน้า 466.

30 วัน นับแต่วันที่ศาลพิพากษา ในทางปฏิบัติอาจสอบถามคุณน้าใจแล้วว่าจำเลยไม่อาจหรือไม่ยอมชำระค่าปรับ แต่การบังคับคดีอาญาจะกระทำได้อีกเมื่อคดีถึงที่สุด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 188 คำพิพากษามีผลตั้งแต่ได้อ่านในศาล โดยเปิดเผยเป็นต้นไป ฉะนั้นแม้จำเลยจะไม่เสียค่าปรับทันที ศาลอาจเรียกประกัน หรือสั่งให้กักขังผู้ต้องโทษได้ทันที แต่เป็นการกักขังแทนค่าปรับไปพลางก่อน ในระหว่างที่กฎหมายให้เวลาแก่ผู้ต้องโทษจัดการให้ได้เงินมาชำระค่าปรับตามคำพิพากษา ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้ 30 วัน ศาลจะมีคำสั่งเช่นนี้โดยอ้างเหตุที่ควรสงสัยว่าผู้ต้องหาจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจึงอาจไม่เรียกประกันเลยก็ได้แต่สั่งให้กักขังไปพลางก่อน เมื่อครบกำหนด 30 วันแล้ว แม้จะมีการอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาก็ไม่เป็นการขัดขวางที่ศาลจะบังคับคดีไปตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 กรณีที่จะต้องรอให้คดีถึงที่สุดเสียก่อน กฎหมายยอมเขียนไว้เช่นนั้นโดยตรงเช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 92, 98, 99, 100 เป็นต้น⁴⁴ เห็นได้ว่า ศาลอาจสั่งให้กักขังได้ทันทีตั้งแต่มีคำพิพากษาตามที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 เปิดช่องไว้ แต่ถ้าจะยึดทรัพย์ศาลต้องรอให้ครบ 30 วันนับแต่มีคำพิพากษา เว้นแต่เห็นว่าจำเลยจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ

3.2.1 การบังคับคดีแก่ผู้ต้องโทษ

เมื่อจำเลยไม่ชำระค่าปรับ จำเลยอาจถูกกักขังแทนค่าปรับได้ และจะใช้วิธีจำคุกแทนค่าปรับดังในสมัยที่ใช้กฎหมายลักษณะอาญาไม่ได้ ตามพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 มาตรา 6 บัญญัติว่า “เมื่อประมวลกฎหมายอาญาได้ใช้บังคับแล้ว ในการจำคุกแทนค่าปรับตามกฎหมายใด ไม่ว่ากฎหมายนั้นจะบัญญัติไว้ประการใดให้นำประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ แต่สำหรับความผิดที่ได้กระทำก่อนวันที่ประมวลกฎหมายอาญาใช้บังคับมิให้กักขังเกินกว่าหนึ่งปีสำหรับโทษปรับกระหนเดียว และสองปีสำหรับโทษปรับหลายกระหน” บทบัญญัตินี้ก่อให้เกิดผล 2 ประการคือ

(1) การจำคุกแทนค่าปรับไม่ว่ามีผู้ถูกปรับตามกฎหมายใดทั้งสิ้น เป็นต้องเปลี่ยนเป็นการกักขังแทน นับแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2500 เป็นต้นไป

(2) ความผิดที่กระทำก่อนประมวลกฎหมายอาญาใช้บังคับ จะต้องใช้กฎหมายที่เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิด คือเมื่อเปลี่ยนมาเป็นกักขังแล้วจะกักขังเกินกว่า 1 ปี สำหรับความผิดกระหนเดียวหรือ 2 ปีสำหรับโทษปรับในความผิดหลายกระหนไม่ได้

⁴⁴ วีระศักดิ์ เสรีเสวทรค์. “ทางปฏิบัติของศาลที่พิจารณาตั้งรับอุทธรณ์ของผู้ต้องโทษปรับและการบังคับโทษปรับ.” วารสารศาลพท. ปีที่ 29, เล่มที่ 5. กันยายน-ตุลาคม 2525, หน้า 22.

ในสมัยที่ใช้กฎหมายลักษณะอาญา บทบัญญัติใน มาตรา 18 วรรคแรกบัญญัติว่า “ผู้ใดต้องคำพิพากษาให้ปรับ และมีใช้ค่าปรับภายใน 15 วันนับแต่วัน คำพิพากษาถึงที่สุดนั้น ให้ยึดทรัพย์สมบัติมั่น ใช้ค่าปรับ หรือมิฉะนั้น ให้เอาตัวมันจำคุกแทนค่าปรับ” ซึ่งนักวิชาการและนักกฎหมายเห็นว่าการจำคุกแทนค่าปรับเป็นการไม่สมควร เพราะโทษปรับเป็นการบังคับเอาแก่ทรัพย์สิน แต่เมื่อไม่สามารถบังคับเอาแก่ทรัพย์สิน ได้กลับไปบังคับเอาแก่อิสระเสรีภาพของบุคคลแทน โดยเฉพาะผู้ต้องโทษปรับซึ่งเป็นคนจนหากไม่มีเงินต้องถูกจำคุกแทน และโทษปรับมีขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงการจำคุกในระยะสั้น เพื่อช่วยให้ผู้กระทำความผิดบางประเภทในเรือนจำ เพราะอาจถูกครหาหน้าจากสังคม การเปลี่ยนจากโทษปรับ ไปสู่โทษจำคุกเห็นได้ว่าเป็นการทำลายจุดมุ่งหมายของโทษปรับโดยสิ้นเชิง

ปัจจุบันใช้ประมวลกฎหมายอาญาตาม มาตรา 29 ซึ่งวางหลักว่าหากไม่ชำระค่าปรับ ก็ จะบังคับเอาแก่ตัวผู้ต้องโทษปรับได้ คือต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ ในการประชุมร่างประมวลกฎหมายอาญาระดับปัจจุบัน ได้มีผู้เสนอให้เปลี่ยนจาก โทษจำคุกแทนค่าปรับมาเป็นกักขัง แต่การกักขังจะใช้ให้ทำงานไม่ได้ ซึ่งต่างกับโทษจำคุกเปิดโอกาสให้มีการใช้ให้ผู้ต้องโทษทำงานได้ ถ้าให้ผู้ถูกปรับที่ไม่มีเงินมารับโทษกักขังอาจเป็นเหตุให้คนกล้ากระทำความผิดมากขึ้น ประธานในที่ประชุมขณะนั้น คือ นาวาเอกหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ มีความเห็นว่า การเปลี่ยนโทษปรับเป็นโทษกักขังจะเป็นผลดีกับผู้ต้องโทษมากกว่าโทษจำคุก เช่น ในการกระทำความผิดครั้งต่อไปยังอาจรอลงอาญาได้ ส่วนที่ห่วงเรื่องการให้ผู้กระทำความผิดทำงานนั้นให้ความเห็นว่า การทำงานน่าจะเป็นระเบียบราชทัณฑ์มากกว่า ที่จะขัง และใช้งานเฉพาะเช็ดห้อง ภูห้องอยู่ตั้ง 2 ปี โดยไม่ให้ทำงานอย่างใดเลยไม่ได้ จะต้องแก้ไขให้ใช้ทำงานได้ ในที่สุดประชุมเห็นด้วยกับประธาน และมีความเห็นว่าวิธีปฏิบัติต่อผู้ต้องโทษกักขังควรเป็นไปตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์⁴⁵

โทษปรับเป็นโทษแห่งทรัพย์สิน ซึ่งศาลพิพากษาบังคับให้จำเลยนำเงินจำนวนหนึ่งมาเสียแก่รัฐตามกฎหมายลักษณะอาญาที่ยกเลิกไป ถ้าจำเลยไม่ชำระค่าปรับ ก็ต้องถูกจำคุกแทนโทษปรับจึงเป็น โทษที่ไม่เสมอภาค ไม่ยุติธรรมในเรื่องฐานะ ฉะนั้น เมื่อร่างประมวลกฎหมายอาญาได้มีความเห็นว่า การจำคุกแทนค่าปรับเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลมากเกินไป และเห็นว่า การจำกัดเสรีภาพเช่นนี้จะต้อง ไม่เป็นการ “จำคุก” ตามความหมายของประมวลกฎหมายอาญา แต่จะต้องเป็นเพียงการ “ขัง” หรือ “กักขัง” เพื่อจูงใจให้ผู้ต้องคำพิพากษาชำระเงินให้เร็วที่สุดเท่าที่

⁴⁵ รายงานการประชุมอนุกรรมการการตรวจพิจารณาแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาครั้งที่ 11 34/2482, วันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2482, หน้า 2.

เป็นไปได้เท่านั้น ด้วยเหตุนี้ประมวลกฎหมายอาญาจึงใช้ “กักขัง”⁴⁶ ซึ่งหมายความถึงโทษกักขัง ตาม มาตรา 18(3) จึงเป็นที่มาของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 ดังกล่าวในการกักขังแทนค่าปรับนั้น เดิมเคยถืออัตรา 5 บาทต่อหนึ่งวัน ต่อมาเมื่อมีการแก้ไขในปี พ.ศ. 2518 ได้เปลี่ยนตาม อัตราค่าของเงินเป็น 20 บาท ต่อหนึ่งวัน และในปี พ.ศ. 2530 ได้แก้ไขเป็นอัตรา 70 บาทต่อหนึ่งวัน⁴⁷ ซึ่งในปัจจุบันได้กำหนดให้เป็นอัตรา 200 บาทต่อหนึ่งวัน

ในกรณีค่าปรับ เมื่อเปรียบเทียบเป็นจำนวนวันที่จะต้องกักขังแล้วเหลือเศษอยู่ เช่น ศาลปรับ 1,000 บาท ย่อมคิดเป็นอันปรับได้ 14 วัน และเหลือเศษอยู่ 20 บาทที่ประชุมสัมมนาผู้พิพากษาหัวหน้าศาลครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2520 มีความเห็นยุติว่าควรปิดทิ้ง⁴⁸ ดังนั้น ในปัจจุบันผู้เขียนมีความเห็นว่าหากต้องกักขังแทนค่าปรับและเหลือเศษไม่ถึง 200 บาทก็ควรปิดทิ้ง

อนึ่ง ในเรื่องเศษของจำนวนเงินค่าปรับไม่ครบจำนวนพอที่จะกักขังแทนได้นี้ ท่านอาจารย์จิตติ ดิงศักดิ์ เคยให้ความเห็นไว้ว่า⁴⁹ “กำหนดการกักขังแทนค่าปรับถืออัตรา 70 บาทต่อ 1 วัน เหตุนี้เศษของ 70 บาท ย่อมจะไม่คิดในเมื่อไม่มีกฎหมายให้ปิดเศษเป็น 70 บาท” ส่วนกำหนดเวลาในการกักขังไม่ว่ากรณีความผิดกระทำความผิดหรือหลายกระทงห้ามกักขังเกินกำหนดหนึ่งปี เว้นแต่ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่ 40,000 บาทขึ้นไป ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเป็นระยะเวลาเกินกว่าหนึ่งปี แต่ไม่เกินสองปีก็ได้ ในการคำนวณระยะเวลาให้นับวันเริ่มกักขังแทนค่าปรับรวมเข้าด้วย คือพอเริ่มกักขังก็นับเป็นหนึ่งวัน โดยไม่ต้องคำนึงถึงเศษชั่วโมง เช่น ศาลพิพากษาปรับจำเลยเมื่อเวลา 15.30 นาฬิกาของวันที่ 1 ธันวาคมก็ให้เริ่มกักขังแทนวันละ 70 บาท ตั้งแต่ 1 ธันวาคมเป็นต้นไป⁵⁰ ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับถูกคุมขังอยู่ก่อนมีคำพิพากษาก็ให้หักจำนวนวันที่ถูกคุมขังนั้นออกจากจำนวนเงินค่าปรับ โดยถืออัตรา 70 บาทต่อหนึ่ง แต่ถ้านั้นต้องคำพิพากษาให้ลงโทษทั้งจำคุกและปรับก็ให้หักจำนวนวันที่ถูกคุมขังออกจากโทษจำคุกเหลือเท่าใดจึงเอามาหักกับเงินค่าปรับ เมื่อผู้ต้องโทษปรับถูกกักขังแทนค่าปรับจนครบกำหนดแล้วก็ให้ปล่อยตัว

⁴⁶ พัทธน์ จักรางกูร. “เปลี่ยนโทษกักขังเป็นโทษจำคุก.” วารสารกฎหมาย. ปีที่ 2, ฉบับที่ 1. มกราคม 2519, หน้า 50-51.

⁴⁷ จรัญ ภักดีธนากุล. “อันเนื่องมาแต่การเปลี่ยนอัตรากักขังแทนค่าปรับจากวันละ 20 บาท เป็นวันละ 70 บาท.” วารสารนิติศาสตร์ศรีปทุม. ปีที่ 3, เล่ม 1. มกราคม-มิถุนายน 2531, หน้า 105-107.

⁴⁸ สุทธิ อินทุเศรษฐ. “ปิดเศษ.” วารสารศาลพาห. ปีที่ 24, เล่ม 6. 2540, หน้า 46-47.

⁴⁹ จิตติ ดิงศักดิ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1.พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2536, หน้า 891 .

⁵⁰ เฉพาะกรณีที่เมื่อศาลพิพากษาปรับ แล้วจำเลยแถลงในตอนนี้ว่าไม่มีเงินชำระค่าปรับขอให้กักขังแทนค่าปรับไปเลย แต่ถ้าเป็นกรณีที่จำเลยขอผิดชำระค่าปรับและศาลอนุญาตก็ต้องเริ่มนับแต่วันอื่น ดู สมพร พรหมพิถาร. “โทษปรับ.” วารสารอัยการนิเทศ. เล่มที่ 31, ฉบับที่ 4. 2512, หน้า 470.

ในวันถัดจากวันที่กำหนด อย่างไรก็ตาม เนื่องจากกฎหมายไม่ได้มีความประสงค์ในเรื่องกักขังเป็นหลัก การกักขังเกิดขึ้นเนื่องจากการไม่ชำระค่าปรับเท่านั้น ฉะนั้น ถ้ากักขังไปได้เท่าใด ผู้กระทำผิดนำเงินมาชำระเท่าจำนวนที่เหลืออยู่ที่ปล่อยตัวไปทันที กรณีถ้าอยู่ในระหว่างเวลา 30 วันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาแม้ผู้ต้องโทษยังไม่ชำระค่าปรับก็ได้ แต่หากศาลเห็นควรสงฆ์ว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งเรียกประกัน หรือจะสั่งให้เรียกกักขังผู้นั้น ไปพลางก่อนก็ได้ การกักขังแทนค่าปรับเช่นนี้ก็จะต้องคิดเทียบแล้วหักออกจากจำนวนค่าปรับในอัตรา 70 บาทต่อหนึ่งวันเช่นกัน วิธีที่ผู้ต้องโทษจะหลีกเลี่ยงไม่ต้องถูกกักขังต่างๆ ที่มีเหตุอันควรสงฆ์ว่าจะหลีกเลี่ยง คือ การที่ผู้ต้องโทษปรับนำเงินค่าปรับมาชำระ หรือให้ประกันแก่ศาลตามที่ศาลเรียก

การให้ถืออัตรา 70 บาทต่อการกักขังค่าปรับ 1 วัน บางท่านตีความว่าเสรีภาพของผู้ต้องโทษปรับมีค่าเพียง 70 บาท เท่านั้น แต่ในสายตาของกฎหมายหาได้มีเจตนาเช่นนั้นไม่ กฎหมายเพียงต้องการให้โทษปรับตามคำพิพากษาของศาลมีมาตรการบังคับเท่านั้น⁵¹ อย่างไรก็ตามปัจจุบันได้มีการแก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2545 มาตรา 30 ในการกักขังแทนค่าปรับ ให้ถืออัตราสองร้อยบาทต่อหนึ่งวัน และไม่ว่าในกรณีความผิดกระทงเดียวหรือหลายกระทง ห้ามกักขังเกินกำหนดหนึ่งปี เว้นแต่ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทขึ้นไป ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเป็นระยะเวลาเกินกว่าหนึ่งปีแต่ไม่เกินสองปีก็ได้

การกักขังแทนค่าปรับเป็นเรื่องของการบังคับคดีและแม้จะเป็นโทษก็เป็นโทษทดแทนค่าปรับซึ่งเป็นอำนาจแห่งกฎหมาย ไม่จำเป็นที่ศาลจะต้องกล่าวไว้ในคำพิพากษา ศาลบางแห่งมักกล่าวไว้ในคำพิพากษาว่าถ้าไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตาม มาตรา 29 มาตรา 30 ซึ่งไม่ก่อให้เกิดผลแตกต่างประการใดกับการไม่กล่าว เพราะแม้ไม่กล่าวไว้การกักขังแทนค่าปรับยังทำได้ อย่างไรก็ตามหากศาลกล่าวไว้ในคำพิพากษาโดยกล่าวถึงผิดลำดับ โดยให้กักขังเลย ทั้งที่นำจะต้องยึดทรัพย์สินก่อนเพราะมีเหตุที่อาจยึดทรัพย์สินได้ ดังที่ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยเมื่อครั้งที่ใช้กฎหมายลักษณะอาญาว่าเมื่อใดคำพิพากษาวางโทษปรับเป็นเงินยอมเป็นความประสงค์ของกฎหมายที่จะบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาการจำคุกแทนเงินค่าปรับจะพึงทำต่อเมื่อไม่มีทางจะได้เงินค่าปรับ⁵² ดังนั้น แม้ในระหว่างกักขังแทนค่าปรับ ถ้าโจทก์สามารถนำยึดทรัพย์ได้ ศาลก็ควรสั่งปล่อยจำเลยจะกักขังต่อไปไม่ได้ แม้จะมีหมายแดงแจ้งโทษเด็ดขาดไปแล้ว ศาลก็อาจออกหมายปล่อยจำเลยได้ แต่ถ้าจำคุก (ตามกฎหมายลักษณะอาญา) จนครบกำหนดแล้วแม้ช่องทางจะยึดทรัพย์ก็ทำไม่ได้⁵³

⁵¹ สมพร พรหมพิตร. การบังคับคดีอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2539, หน้า 42.

⁵² คำพิพากษาฎีกาที่ 429/2476

⁵³ คำพิพากษาฎีกาที่ 339/2471

การกักขังแทนค่าปรับ กฎหมายกำหนดไว้เกี่ยวกับสถานที่กักขัง โดยมีให้นำเอาความใน มาตรา 24 วรรคสอง มาใช้บังคับซึ่ง โทษกักขังตาม มาตรา 18(3) โดย มาตรา 24 กำหนดให้กักขังไว้ในสถานที่กักขังซึ่งกำหนดไว้อันมิใช่เรือนจำ และถ้าศาลเห็นเป็นการสมควรจะสั่งในคำพิพากษา ให้กักขังผู้กระทำความผิดไว้ในที่อาศัยของผู้ตัวเอง หรือของผู้อื่นที่ยินยอมรับผู้นั้นไว้ หรือสถานที่อื่นที่อาจกักขังได้เพื่อให้เหมาะสมกับประเภทหรือสภาพของผู้ถูกกักขังก็ได้ ดังนั้นเห็นได้ว่าการกักขังแทนค่าปรับต้องกักขังในที่ ที่มีชื่อที่อยู่อาศัยของผู้ถูกปรับเองหรือของผู้อื่น หากแต่ต้องกักตัวไว้ในสถานที่กักขัง โดยเฉพาะในเรื่องนี้ทางราชการ โดยกรมราชทัณฑ์ ซึ่งมีระเบียบและมีการจัดตั้ง สถานที่กักขัง โดยเฉพาะดังกล่าว เช่น สถานกักขังกลางจังหวัดปทุมธานี รับบังคับ โทษกักขังของ ศาลจังหวัดในเขตจังหวัดปทุมธานีและศาลจังหวัดอื่นๆ อีก 13 จังหวัด และต่อมากรมราชทัณฑ์ได้ ตั้งสถานกักขังกลางจังหวัดตราดขึ้นอีกแห่งหนึ่ง โดยใช้รับบังคับของศาลจังหวัดตราด จันทบุรี ระยอง ปราจีนบุรี สระแก้ว และกบินทร์บุรี⁵⁴ เนื่องจากรัฐยังไม่สามารถจัดตั้งสถานที่กักขังได้ทุก จังหวัดหรือทุกภาค แต่ปรากฏว่าผู้กระทำความผิดและศาลส่งมาบังคับ โทษกักขังเพิ่มขึ้นจำนวนมาก จึงกำหนดสถานที่กักขัง โดยให้สถานีตำรวจนครบาล สถานีตำรวจภูธรอำเภอและสถานที่ควบคุมผู้ หลบหนีเข้าเมืองของสำนักงานตำรวจตรวจคนเข้าเมืองทุกแห่ง เป็นสถานที่กักขังสำหรับกักขังผู้ ต้องโทษกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา⁵⁵ และมีพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตาม ประมวลกฎหมายอาญา กำหนดวิธีปฏิบัติต่อผู้ต้องโทษกักขังและให้อำนาจอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ออกระเบียบต่างๆ ได้⁵⁶ อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา(ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2545 มาตรา 24 กำหนดให้ผู้ต้องโทษกักขัง ให้กักตัวไว้ในสถานที่กักขังซึ่งกำหนดไว้อันมิใช่เรือนจำ สถานีตำรวจ หรือสถานที่ควบคุมผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน โดยให้ใช้บังคับเมื่อพ้น กำหนดสามปีนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป จึงเห็นได้ตามกฎหมายก็ มิอาจใช้บังคับได้ทันที ซึ่งต่อไปผู้ต้องโทษกักขัง ตามกฎหมายไม่อาจควบคุมตัวในสถานีตำรวจ หรือสถานที่ควบคุมผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวนได้อีกแล้ว จึงเป็นมาตรการที่เป็นผลดีแก่ผู้ต้อง โทษกักขังแทนค่าปรับ เพราะสถานีตำรวจหรือสถานที่ควบคุมผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวนเป็น สถานที่ที่คับแคบ อากาศถ่ายเทไม่สะดวกไม่เหมาะแก่ผู้ต้องถูกควบคุมเป็นเวลานานๆ

การกักขังแทนค่าปรับจะเป็นอย่างเดียวกับโทษกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18(3) หรือ ไม่ จะเห็นได้ว่า มาตรา 29 ซึ่งว่าด้วยการกักขังแทนค่าปรับ ไม่ให้นำวรรคสอง

⁵⁴ ประกิจ กฤษณะ. “โทษกักขัง.” วารสารราชทัณฑ์. ปีที่ 49, ฉบับที่ 2. 2544, หน้า 40.

⁵⁵ คำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 367/2540 ลงวันที่ 5 สิงหาคม 2540

⁵⁶ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2506

ของ มาตรา 24 มาใช้ แสดงให้เห็นชัดว่า⁵⁷ กักขังกับกักขังแทนค่าปรับแตกต่างกันข้อความนี้ย่อมตีความสนับสนุนข้ออ้างที่ว่าการกักขังแทนค่าปรับมิใช่โทษทางอาญาอีกประการหนึ่งด้วย อย่างไรก็ตาม ใดก็ดี เนื่องจากผู้ต้องโทษปรับ ไม่สามารถชำระค่าปรับได้ ก็ต้องถูกกักขังแทนการนำค่าปรับมาชำระ ซึ่งไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับ ประกอบกับการต้องนำผู้ต้องโทษปรับไปกักขัง ไม่ก่อให้เกิดปัญหาทั้งในแง่ของตัวผู้ต้องโทษปรับเอง ที่ต้องตกอยู่ในภาวะแวดล้อมที่ไม่ดีหรือครอบครัวของผู้ต้องโทษที่ขาดผู้ดูแล และรัฐก็ต้องมารับภาระจ่ายงบประมาณในการดูแลบุคคลเหล่านี้เพราะเพียงพวกเขากระทำความผิดเล็กน้อยที่มีโทษปรับ

ดังนั้นในปัจจุบัน ได้มีแนวคิดในการที่ใช้มาตรการให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์แทนค่าปรับ อันเนื่องมาจากวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญา คือเพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไข (Reformation) ให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นพลเมืองดี โทษที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับจะต้องมีความเหมาะสมกับสภาพแห่งความผิด โดยให้ผู้ต้องโทษปรับยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์แทนค่าปรับได้ มาตรการดังกล่าวได้มีการตราเป็นกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2545 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 8 มกราคม 2546

(1) ในกรณีที่ศาลพิพากษาปรับไม่เกินแปดหมื่นบาท ผู้ต้องโทษปรับซึ่งมิใช่นิติบุคคล และไม่มีเงินชำระค่าปรับอาจยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์แทนค่าปรับ

(2) เมื่อศาลได้รับคำร้องแล้ว ให้พิจารณาถึงฐานะการเงิน ประวัติดังกล่าวและสภาพความผิดของผู้ต้องโทษปรับแล้ว หากศาลเห็นเป็นการสมควร ศาลจะมีคำสั่งให้ผู้นั้นทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์แทนค่าปรับก็ได้ โดยอยู่ภายใต้การดูแลของพนักงานคุมประพฤติ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์การซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการบริการสังคม การกุศล สาธารณะหรือสาธารณประโยชน์ที่หน่วยงานนั้นยินยอมรับดูแล

(3) กรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณะประโยชน์แทนค่าปรับให้ศาลกำหนดลักษณะหรือประเภทของงาน ผู้ดูแลการทำงาน วันเริ่มทำงาน ระยะเวลาทำงาน และจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงเพศ อายุ ประวัติดังกล่าว การนับถือศาสนา ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ สิ่ง

⁵⁷ สมพร พรหมพิตร. “โทษปรับ.” วารสารอัยการนิเทศ. เล่ม 31, ฉบับที่ 4. 2522, หน้า 467-468.

แวดล้อมหรือสภาพความผิดของผู้ต้องโทษปรับประกอบด้วย และศาลจะกำหนดเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใดให้ผู้ต้องโทษปรับปฏิบัติเพื่อแก้ไขฟื้นฟูหรือป้องกันมิให้ผู้นั้นกระทำความผิดขึ้นอีกก็ได้

(4) ถ้าภายหลังความปรากฏแก่ศาลว่าพฤติการณ์เกี่ยวกับการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ของผู้ต้องโทษปรับได้เปลี่ยนแปลงไป ศาลอาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งที่กำหนดไว้นั้นก็ได้ตามที่เห็นสมควร

(5) เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับแล้ว ให้ถืออัตราทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ในอัตราวันละสองร้อยบาทถ้วน และในกรณีที่ศาลมิได้กำหนดให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานติดต่อกันไป การทำงานดังกล่าวต้องอยู่ภายในกำหนดระยะเวลาสองปีนับแต่วันเริ่มทำงานตามที่ศาลกำหนด

(6) ถ้าภายหลังศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แล้ว ความปรากฏแก่ศาลเองหรือความปรากฏตามคำแถลงของโจทก์หรือเจ้าพนักงานว่าผู้ต้องโทษปรับมีเงินพอชำระค่าปรับได้ ในเวลาที่ยื่นคำร้องขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนดศาลจะเพิกถอนคำสั่งอนุญาตดังกล่าวและปรับ หรือกักขังแทนค่าปรับ โดยให้หักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วออกจากจำนวนเงินค่าปรับก็ได้

(7) ในระหว่างการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับหากผู้ต้องโทษปรับไม่ประสงค์จะทำงานดังกล่าวต่อไป อาจขอเปลี่ยนเป็นรับโทษปรับ หรือกักขังแทนค่าปรับก็ได้ ในกรณีนี้ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำร้อง โดยให้หักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วออกจากจำนวนเงินค่าปรับ

3.3 สภาพของการบังคับใช้โทษปรับ

เมื่อศาลพิพากษาให้จำเลยชำระค่าปรับ จำเลยก็ต้องนำเงินค่าปรับมาชำระต่อศาลภายในกำหนด 30 วัน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 ในกรณีที่จำเลยเป็นคนยากจน ไม่สามารถหาเงินมาชำระค่าปรับได้ทันภายในกำหนดก็ต้องใช้มาตรการแทนค่าปรับจนกว่าจะหมด จะไม่เคยใช้ยึดทรัพย์ใช้ค่าปรับแต่อย่างใด ลักษณะการกักขังแทนค่าปรับไปพลางก่อน เพื่อให้มีการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ จึงไม่เคยใช้หรือเคยปฏิบัติ

ตามลักษณะของกฎหมายในมาตรา 29 นั้น คำว่า “ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือมิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ” เป็นผลของกฎหมายที่จะต้องเลือกปฏิบัติ หากจะ

ต้องใช้วิธีการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ เจ้าหน้าที่ของรัฐก็จะต้องดำเนินการ ในคดีอาญาคงจะต้องเป็นหน้าที่ของอัยการที่จะต้องแจ้งทรัพย์สินในรายละเอียดให้ศาลสั่งให้ไปยึด เพราะอัยการจะต้องทำหน้าที่แทนรัฐในปัญหานี้ แต่การกักขังแทนค่าปรับ ศาลสามารถออกหมายกักขังได้เลย⁵⁸

ศาลฎีกาเคยตัดสินไว้ในเรื่องเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับตามกฎหมายลักษณะอาญา ในคำพิพากษาฎีกาที่ 429/2476 โดยเห็นว่า ความประสงค์ของกฎหมายที่จะบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษา การจำคุก(ปัจจุบันกักขัง) แทนเงินค่าปรับจะพึงทำต่อเมื่อไม่มีทางจะได้เงินค่าปรับ เมื่อพิจารณาจากคำพิพากษา เห็นว่า การบังคับให้ชำระค่าปรับจะมีทางทำได้หรือไม่เพียงใด ถ้ามีทางทำได้ ก็ต้องบังคับให้มีการชำระค่าปรับเสีย หากไม่มีทางที่จะชำระค่าปรับได้ จึงต้องการให้มีการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ ไม่ใช่ให้กักขังแทนค่าปรับ การกักขังแทนค่าปรับจึงน่าเป็นวิธีการสุดท้าย ที่ผู้ต้องโทษปรับ ไม่มีทรัพย์สินที่ให้อึดใช้ค่าปรับได้

ดังนั้น เห็นว่าโทษปรับ เป็น โทษที่บังคับแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด หากสามารถสืบทรัพย์สินได้ว่าผู้กระทำความผิดมีทรัพย์สินที่อาจบังคับได้ก็จะตรงตามความประสงค์ของการลงโทษ แต่ปัญหาคือผู้ปฏิบัติ ในการบังคับคดีลงโทษจำเลย เป็นหน้าที่ของศาล⁵⁹ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 245 แต่ในการยึดทรัพย์อาจต้องมีผู้ชี้และนำยึดอีกส่วนหนึ่ง เห็นได้ว่าหน้าที่บังคับคดีเกี่ยวกับค่าปรับนี้ เป็นหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะ ในเมื่ออัยการมีหน้าที่ดำเนินคดีในศาลแทนรัฐ ทางอัยการก็ต้องน่าจะทำหน้าที่ในเรื่องนี้ ซึ่งปัจจุบันสำนักงานอัยการ ยังไม่มีโครงการที่จะทำงานในหน้าที่นี้เลย คงปล่อยให้ศาลบังคับคดีไป โดยใช้วิธีการกักขังแทนค่าปรับอย่างเดียว หากมีการตั้งกองนำยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ โดยทำหน้าที่ขอให้ศาลยึดทรัพย์ของจำเลยที่ถูกปรับ ก็ทำให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของคำพิพากษาลงโทษปรับ

แต่อย่างไรก็ดีหากไม่สามารถบังคับกับทรัพย์สินได้จริง การกักขังแทนค่าปรับ โดยประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30 กำหนดให้การกักขังแทนค่าปรับ ถือกำหนดสองร้อยบาทต่อหนึ่งวัน ซึ่งปกติหากจำเลยไม่สามารถชำระค่าปรับได้ทันในกำหนด จำเลยก็จะถูกกักขังหรือศาลเห็นว่า จำเลยน่าจะมีเหตุหลีกเลี่ยงชำระค่าปรับศาลก็จะให้กักขังแทนค่าปรับ เพราะเนื่องจากผู้ต้องโทษปรับจะมีฐานะยากจน ส่วนผู้มีฐานะมั่นคง มักจะจ่ายค่าปรับในชั้นเจ้าพนักงานเปรียบเทียบไป ยกเว้นที่มีค่าปรับจำนวนมากๆ คดีถึงจะขึ้นมาในชั้นพิจารณา ดังนั้น โทษปรับเป็นโทษที่ลงแก่ทรัพย์สินของผู้ต้องโทษ และโดยเหตุที่เป็นการบังคับเอาแก่ทรัพย์สิน ซึ่งผลให้ผู้นั้นมีทรัพย์สินน้อยลง

⁵⁸ จรณ เจริญญา. “ลักษณะการกักขังแทนค่าปรับไปพลางก่อนเป็นอย่างไร.” วารสารอัยการ. ปีที่ 213, ฉบับที่ 213. พฤศจิกายน 2538, หน้า 45-46.

⁵⁹ จิตติ ดิงศักดิ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2529, หน้า 1027.

แม้เป็นเพียงเล็กน้อยเทียบกันไม่ได้สำหรับบางความผิดที่อาจเพิ่มพูนขึ้นเนื่องจากการกระทำผิด แต่ก็มีผลกระทบต่อทรัพย์สินของผู้ผู้นั้นอยู่ดี จึงถือว่าเป็นโทษในทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นเรื่องนอกชีวิต และร่างกาย ผู้กระทำความผิดอาจมีหรือ ไม่มีบังคับก็ได้จึงแตกต่างกับ โทษประหารชีวิต จำคุก และ กักขังซึ่งเป็นโทษที่ลงแก่เสรีภาพของผู้ต้องโทษ ซึ่งปกติอยู่ในความควบคุมของศาลอยู่แล้ว ยกเว้น ประกันตัวในระหว่างพิจารณาคดีซึ่งถือว่ามีหลักประกันอย่างอื่นรับรองอยู่ เมื่อการบังคับแก่เงิน หรือทรัพย์สินแก่ผู้ต้องโทษไม่ได้ก็มีมาตรการอื่นแทนค่าปรับ คือกักขัง ซึ่งเห็นว่าจะไม่สมความ ประสงค์ของศาล และกฎหมายในการที่บังคับเอาค่าปรับ เพราะการใช้โทษปรับก็เพื่อแทนการลง โทษจำคุกกระยะสั้น แต่เมื่อพิจารณาถึงการกักขังแทนค่าปรับก็ไม่แตกต่างจากการจำคุก

ปัญหาของมาตรการกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งเป็นการกักขังให้เวลาผ่านไปในแต่ละวัน ไม่มีการฟื้นฟู หรือฝึกอาชีพแก่ผู้ต้องโทษ โดยเฉพาะผู้ต้องโทษปรับซึ่งถูกกักขังในสถานี่ตำรวจ สถานที่แออัดในห้องแคบ ไม่มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก เพราะเป็นอาคารสำนักงานที่ใช้ในการปฏิบัติของ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เหมาะสำหรับใช้ควบคุมตัวผู้ต้องหา เพื่อพนักงานสอบสวนจะเรียกสอบสวนได้ รวดเร็วเท่านั้น ทำให้รัฐต้องเสียงบประมาณ ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดู บุคคลเหล่านี้ ไม่ได้เกิด ประโยชน์ต่อผู้ต้องขังเอง ต่อรัฐหรือต่อสังคมแต่ประการใด ชำร่วยทำให้ผู้ต้องโทษกักขังเข้าไป เรียนรู้พฤติกรรมชั่วร้ายของผู้ต้องโทษรายอื่นๆ และนับวันผู้ถูกกักขังแทนค่าปรับก็มีจำนวนมาก เพิ่มขึ้นเพราะผู้ต้องโทษส่วนใหญ่มักมีฐานะยากจน ดังนั้น คณะรัฐบาลชุดปัจจุบัน นำโดยพัน ต่ำรองโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร ได้เล็งเห็นความสำคัญ จึงมีมติให้กระทรวงยุติธรรมดำเนินการปล่อย ตัวผู้ต้องขังทั่วประเทศ⁶⁰ ซึ่งต้องคำพิพากษาก่อนวันที่ 12 พฤศจิกายน 2545 ที่ต้องถูกกักขังแทนค่า ปรับ ในวงเงินไม่เกิน 50,000 บาท เพื่อถวายเป็นพระราชสักการะ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงมีพระชนมายุ 75 พรรษา ในวันที่ 5 ธันวาคม 2545 โดยนำเงินรายได้จากการ จำหน่ายสลากพิเศษ จำนวน 100 ล้านบาท มาจ่ายเป็นเงินค่าปรับให้ผู้ต้องขังที่ถูกกักขังแทนค่าปรับ เป็นหนึ่งในโครงการคืนกำไรให้กับสังคมโดยมีแนวคิดอยากจะช่วยชาวบ้านยากจนที่กระทำผิดเล็ก น้อย แต่ไม่เงินจ่ายค่าปรับจึงต้องถูกกักขัง เห็นได้ว่าการลงโทษปรับก็เป็นการลงโทษในทางทรัพย์สิน เจตนาารมณ์ของกฎหมายมิได้บังคับเอาแก่ร่างกายของผู้ต้องโทษ ดังนั้นการศึกษามาตรการอื่น แทนวิธีการกักขังแทนค่าปรับ ไม่ว่าวิธีการผ่อนชำระค่าปรับสำหรับผู้กระทำผิดที่มีงานทำอยู่แล้ว หรือให้ผู้ต้องโทษทำงานบริการสังคมหรือบริการสาธารณะประโยชน์ ก็น่าจะเป็นทางเลือกที่ดี สำหรับการบังคับโทษปรับ ให้ได้ประโยชน์กับทุกฝ่ายได้

⁶⁰ “กองสลากควักงบไถ้ผู้ต้องขัง.” ไทยโพสต์. 3 ธันวาคม 2545, หน้า 3.

โทษปรับอาญาในประเทศไทย ศาลมีดุลพินิจกำหนดภายในอัตราหรือระวางโทษที่กฎหมายกำหนดภายในอัตราหรือระวางโทษที่กฎหมายกำหนด ซึ่งอาจพิจารณาจากความร้ายแรงของความผิดที่กระทำ แต่ตามกฎหมายไทยก็มีได้กำหนดให้ศาลพิจารณาถึงฐานะหรือความสามารถของผู้กระทำผิด เพื่อจะได้กำหนดโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำผิดเพื่อจะได้กำหนดโทษปรับให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดเฉพาะราย ในส่วนการบังคับค่าปรับ หากไม่ชำระค่าปรับภายใน 30 วันก็จะถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือกักขังแทนค่าปรับ แต่ในทางปฏิบัติเมื่อจำเลยไม่มีเงินชำระค่าปรับ ศาลก็จะออกหมายขังในวันที่ศาลพิพากษาทันที แต่ก็ยังเปิดโอกาสให้บุคคลธรรมดาที่มีฐานะยากจนทำงานบริการสังคม หรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการอื่นในประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไทยก่อนลงโทษกักขังแทนค่าปรับ

กระบวนการยุติธรรมมีบทบาทหน้าที่สำคัญยิ่ง เพราะมีหน้าที่ประกันว่าทุกคนจะได้รับความเป็นธรรมภายใต้กฎหมายเดียวกันอย่างเสมอภาคไม่ว่าใคร ด้วยเหตุเช่นนี้ การจะนำไปสู่ความเสมอภาคเท่าเทียมกันอย่างแท้จริงนั้นจะมีหลักปฏิบัติที่เสริมสร้างให้ผู้ที่ยุติธรรมและเสียเปรียบได้มีโอกาสที่จะได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษ จากการศึกษาการกำหนดโทษปรับ การบังคับโทษปรับทางอาญาในประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไทย ในบทที่ 3 ต่างมีมาตรการในการกำหนดโทษ และการบังคับโทษปรับ ก่อนจะใช้วิธีการกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งถือเป็นมาตรการเสริมสร้างให้ผู้ที่ยุติธรรมและเสียเปรียบ ได้มีโอกาสเป็นพิเศษจากกระบวนการยุติธรรมหรือมาตรการเสริมที่บังคับกับผู้ที่ได้เปรียบกว่าทำให้เกิดความเจ็บปวดในการกระทำความผิด ดังนั้น ในบทนี้ จะทำการศึกษาเปรียบเทียบโทษปรับทางอาญาของประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศไทย

1. วิเคราะห์เปรียบเทียบการกำหนดโทษปรับและการชำระค่าปรับ

จากการศึกษาการกำหนดโทษปรับของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไทย ลักษณะของการกำหนดโทษในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาในส่วนโทษปรับจะสอดคล้องกัน ซึ่งจะกำหนดอัตราโทษในแต่ละฐานความผิดให้ลงโทษปรับไม่เกินจำนวนเท่านั้นเท่านี้ เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ปรับบุคคลที่กระทำความผิดอาญาร้ายแรง Felony จำนวนค่าปรับไม่เกิน 250,000 ดอลลาร์ หรือความผิดอาญาไม่แรง Misdemeanor ชนิด Class A และไม่ก่อให้เกิดผู้อื่นถึงแก่ความตาย จำนวนค่าปรับไม่เกิน 100,000 ดอลลาร์ และ ตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยในบางความผิด ค่าปรับจะมีอยู่หลักๆ จากเกณฑ์จำคุกไม่เกิน 1 ปี ปรับไม่เกิน 2,000 บาท หรือในความผิดฐานลักทรัพย์จำคุกไม่เกิน 3 ปี ปรับไม่เกิน 6,000 บาท สำหรับความผิดโทษมี 3 ระดับ คือ ปรับไม่เกิน 100 บาท ปรับไม่เกิน 500 บาท และปรับไม่เกิน 1,000 บาทหรือจำคุกไม่เกิน 1 เดือนหรือทั้ง

จำทั้งปรับ ซึ่งการพิจารณาของศาล¹ หากลงโทษจำคุกแล้วก็จะไม่ปรับ เว้นแต่ความผิดเหตุโทษที่จะถือหลักการบังคับชำระค่าปรับมากกว่าจำคุก แต่ในการกำหนดโทษปรับของประเทศอังกฤษมีความแตกต่างกับของประเทศสหรัฐอเมริกาและของไทยในแง่ของอัตราโทษปรับ การกำหนดโทษปรับในศาล Crown Court โดยไม่มีเพดานขั้นสูง ขั้นต่ำไว้ แต่หลักที่ว่ามานี้ก็ยังอยู่ภายใต้ข้อจำกัดเรื่อง Excessive fine คือการที่กำหนดโทษปรับสูงเกินสมควร ไม่ได้ อันเป็นหลักที่มีอยู่ใน Magna Carta แต่อย่างไรก็ดีในการกำหนดโทษปรับของประเทศอังกฤษประเทศสหรัฐอเมริกาสอดคล้องกัน กล่าวคือ ในการกำหนดจำนวนเงินค่าปรับ ศาลจะต้องคำนึงถึงฐานะ ความเป็นอยู่ของจำเลยและความสามารถในการชำระค่าปรับด้วย พิจารณาถึงรายได้ของจำเลย ความสามารถในการยังชีพ พิจารณาถึงภาระค่าปรับที่จำเลยต้องรับภาระ เช่น จำเลยต้องมีบริวารหรือนุคคลที่จำเลยต้องหาเลี้ยงหรือไม่ และศาลต้องนำมาพิจารณาเมื่อมีการลดหรือเพิ่มเงินค่าปรับแก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งต้องมีการรายงานสถานะทางการเงินของผู้กระทำความผิด โดยผู้กระทำความผิดต้องส่งรายงานสถานะทางการเงินย้อนหลังตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด การไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลโดยไม่มีเหตุอันควรจะเป็นความผิดและมีโทษ การทำรายงานสถานะทางการเงินผิดหรือไม่ยอมเปิดเผยรายละเอียดในข้อสำคัญ ฉะนั้น ทั้งประเทศอังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริการับทราบข้อมูลของตัวผู้กระทำความผิดเป็นเรื่องสำคัญก่อนที่จะพิพากษาลงโทษปรับ โดยคำนึงถึงเกี่ยวกับปัจจัยของผู้กระทำความผิด ในเรื่องสำคัญ ดังนี้

- (1) คำนึงหลักค่าปรับต้องแปรเปลี่ยนไปตามฐานะของผู้กระทำความผิด
- (2) คำนึงถึงองค์ประกอบอื่นๆ ของผู้ต้องหาด้วย เช่น จำนวนบุตรที่ต้องอุปการะ สุขภาพของผู้ต้องหา และสมาชิกในครอบครัว ภาระในการเลี้ยงดูบุคคลอื่น
- (3) คำนึงถึงที่มาของรายได้ หากรายได้มาจากการจัดสรรผลประโยชน์ของทรัพย์สินที่มีอยู่ เช่น ดอกเบี้ยหรือค่าเช่า การลงโทษควรสูงกว่าผู้ที่มีรายได้จากการทำงาน

ซึ่งแตกต่างกับประเทศไทยก่อนศาลจะพิพากษาลงโทษปรับจำเลย ศาลไม่จำเป็นต้องสืบเสาะฐานะของจำเลยหรือให้ผู้กระทำความผิดต้องส่งรายงานสถานะทางการเงิน และไม่มีกฎหมายบังคับให้ผู้กระทำความผิดต้องรายงานประวัติของผู้กระทำความผิดเอง จำนวนเงินที่จะต้องลงโทษปรับ ศาลอาจกำหนดภายในอัตรา หรือระวางโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ การกำหนดโทษปรับจึงเป็นเรื่องของการใช้ดุลพินิจโดยไม่เกินอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ซึ่งในทางปฏิบัติการกำหนดโทษจำเลยของประเทศไทยจะพิจารณาจากบัญชีระดับอัตราโทษ

¹ ประภาพรรณ อุดมจรรยา. “ความเสมอภาคในการรับโทษทางอาญาระหว่างคนรวยคนจน.” วารสารข่าวเนติบัณฑิตยสภา, ปีที่ 15, ฉบับที่ 168, กรกฎาคม 2546, หน้า 6.

ซึ่งในเรื่องหลักการกำหนดโทษ ศาสตราจารย์สรรเสริญ ไกรจิตติ เคยได้เสนอแนวทางเพื่อใช้ประกอบดุลพินิจ ในการลงโทษควรพิจารณาลักษณะของผู้กระทำความผิด ได้แก่ การพิจารณาถึงความชั่วร้ายของผู้กระทำความผิด จิตใจของผู้กระทำความผิด เจตนาหรือประมาท สภาพแวดล้อม และบุคลิกภาพของผู้กระทำความผิดและพิจารณาลักษณะของผู้เสียหายด้วย คือพิจารณาว่าผู้ถูกกระทำร้ายหรือผู้ได้รับความเสียหายเป็นบุคคลประเภทใด ผู้ชายหรือผู้หญิง เด็กหรือผู้ใหญ่ ได้รับความทุกข์เวทนา หรือความเสียหายเป็นอย่างไรหรือควรพิจารณาว่าการลงโทษอย่างไร จึงจะเป็นประโยชน์ต่อรัฐ หรือสาธารณชน เช่น เมื่อพิจารณาจากปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้วมีแนวโน้มว่าผู้กระทำความผิดอาจกระทำความผิดซ้ำอีกได้ เพราะโทษที่ได้รับอาจไม่ได้สัดส่วนกับความร้ายแรงในการกระทำความผิด และในเรื่องดังกล่าว ตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย ไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับหลักการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ² โดยเฉพาะบทบาทของเจ้าพนักงานอัยการของไทย ไม่มีส่วนร่วมในการเสนอแนะต่อศาลเพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจ คือ มิได้เสนอแนะศาลว่าสมควรกำหนดโทษสำหรับ จำเลยในคดีอย่างไร จึงจะเหมาะสมเป็นรายไป โดยเฉพาะโทษปรับซึ่งผู้กระทำความผิดมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่เท่าเทียมกัน

อย่างไรก็ดีหากเป็นกรณีที่อัตราโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำและปรับและความผิดนั้นศาลจะพิจารณาพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ศาลอาจใช้ดุลพินิจให้ผู้กระทำความผิดรอการกำหนดโทษไว้หรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้แล้วปล่อยตัวไป ซึ่งศาลต้องคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น โดยศาลต้องสั่งให้พนักงานคุมประพฤติสืบเสาะ สอบถาม ตัวผู้กระทำความผิดหรือบุคคลใกล้ชิดผู้กระทำความผิด โดยให้พนักงานคุมประพฤตรายงานเกี่ยวกับประวัติ ความประพฤติ เห็นได้ว่าหากศาลใช้ดุลพินิจเช่นเดียวกับการที่ศาลจะทราบข้อเท็จจริงของผู้กระทำความผิดก่อนลงโทษปรับ โดยกำหนดเงินค่าปรับก็จะทำให้การลงโทษปรับเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดเป็นเฉพาะรายๆ ไปเพราะหากศาลได้ทราบถึงสถานะ ความสามารถในการชำระค่าปรับ หรือภาระของผู้กระทำความผิดปัญหาในเรื่องการบังคับค่าปรับเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดตามเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับก็จะมิมีประสิทธิภาพในการบังคับโทษมากขึ้น โดยปัญหาของการลงโทษกักขังแทนค่าปรับก็จะลดน้อยลง เพราะหากเป็นเช่นปัจจุบันนี้การบังคับโทษปรับจะมีความแตกต่างในระหว่างคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกับคนที่ฐานะยากจน เพราะคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีการกำหนดโทษปรับไม่ว่าในชั้นของเจ้าพนักงานหรือในศาลบุคคลเหล่านี้ก็จะชำระค่า

² สรรเสริญ ไกรจิตติ. "ดุลพินิจในการลงโทษ." วารสารศาลทพ. ปีที่ 27, เล่มที่ 1. มกราคม-กุมภาพันธ์ 2523, หน้า 28-33.

³ คณิต ณ นคร. กฎหมายอาญาภาคทั่วไป. กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2543, หน้า 377-378.

ปรับ เพราะค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญามีจำนวนไม่มากสำหรับคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี เขาก็จะไม่รู้สำนึกในการที่เขาได้รับโทษปรับไป เพราะเขาและครอบครัวไม่เคียดรื้อนจากการจ่ายค่าปรับเพียงเล็กน้อย

ในการชำระค่าปรับ จากการศึกษาการชำระค่าปรับของประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาจะเห็นได้ว่าสอดคล้องกัน โดยจะกำหนดระยะเวลาให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสชำระค่าปรับในช่วงระยะเวลาอันสมควร โดยศาลอาจจะสั่งให้ผู้กระทำผิดผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวดๆ ซึ่งเป็นดุลพินิจของศาลจะกำหนดให้ผ่อนชำระค่าปรับหรือไม่ก็ได้ หากศาลกำหนดให้จำเลยผ่อนชำระค่าปรับงวดใดจำเลยไม่ชำระตามกำหนด ศาลต้องทำการไต่สวนเหตุที่จำเลยไม่ชำระภายในกำหนดเพื่อทราบถึงรายละเอียดที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่ารายได้ของจำเลยหรือเพื่อมาฟังการพิจารณาเรื่องการหักค่าประกันมารับรองว่าจะชำระหนี้ก่อนที่จะนำตัวผู้ต้องโทษไปจำคุก

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบการบังคับโทษปรับ

เมื่อมีการกำหนดโทษปรับ เพื่อลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดแล้ว ซึ่งตามเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับเป็นการบังคับแก่ทรัพย์สิน ทั้งประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไทยก็ยังคงมีมาตรการในการบังคับโทษปรับเอาแก่ผู้ต้องโทษปรับนอกจากในการบังคับเอากับทรัพย์สินนั้นคือ การทำงานบริการสังคมหรือทำงานบริการสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ และมาตรฐานท้ายของแต่ละประเทศคือ การจำคุกหรือกักขังแทนค่าปรับ แต่อย่างไรก็ดีในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาจะใช่วิธีการจำคุกหรือกักขังแทนค่าปรับศาลยังมีอำนาจใช้ดุลพินิจ ให้ผู้กระทำความผิดซึ่งมีโทษปรับผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวดๆ ได้ซึ่งถือว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องโทษปรับสามารถขยายระยะเวลาในการบังคับกับทรัพย์สินของผู้ต้องโทษให้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดก่อน โทษปรับแม้จะเป็นโทษทางอาญาที่ผู้กระทำความผิดพึงได้รับทำนองเดียวกับโทษสถานอื่นก็ตาม แต่ก็เป็นการที่ผู้กระทำความผิดต้องชดใช้เงินแก่รัฐ โดยในฐานะที่รัฐเป็นตัวแทนของสังคมผู้ได้รับความเสียหาย หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่ง ว่าค่าปรับมีลักษณะเป็นหนี้ในทางแพ่ง รัฐจึงมีสิทธิตามคำพิพากษาที่จะบังคับเอาแก่ทรัพย์สินของจำเลย

ส่วนบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 29 กล่าวคือ ถ้าผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับภายใน 30 วันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ก็จะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือมิฉะนั้น จะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งการยึดทรัพย์สินหรือการกักขังแทนค่าปรับดังกล่าวนี้มาตรา 99 ได้วางหลักกฎหมายโดยจะต้องกระทำภายในกำหนด 5 ปีนับแต่วันที่มีคำพิพากษาถึงที่สุด แต่โดยที่ประมวลกฎหมายอาญามีได้บัญญัติให้อำนาจศาลในการที่จะ

อนุญาตให้จำเลยผ่อนชำระค่าปรับไว้โดยชัดเจนอย่างเช่นในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา กรณีจำเลยไม่อยู่ในฐานะที่จะชำระค่าปรับได้ทันทีและจำเลยไม่มีทรัพย์สินที่จะให้ยึด หรือมีแต่ไม่เพียงพอที่จะชำระค่าปรับ จึงเป็นปัญหาว่า โทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย ศาลจะอนุญาตให้จำเลยผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวดๆ ได้หรือไม่

ความเห็นของนักกฎหมาย มีความเห็นที่แตกต่างกันเป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายที่เห็นว่าโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย ผ่อนชำระเป็นงวดๆ ไม่ได้ และฝ่ายที่เห็นว่าการผ่อนชำระค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญาไทยสามารถผ่อนชำระได้ ฝ่ายแรกจะเห็นว่าค่าปรับผ่อนชำระไม่ได้ โดยมีความเห็นว่า มาตรา 29 กำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจ ในกรณีที่ปรากฏเหตุอันควรสงสัยในระหว่างระยะเวลา 30 วัน ว่าจำเลยจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ในการที่จะสั่งเรียกประกันหรือสั่งให้กักขังจำเลยแทนค่าปรับไปพลางๆ ก่อน ก่อนครบกำหนด 30 วัน แต่มิได้บัญญัติให้อำนาจศาลที่จะสั่งให้มีการผ่อนชำระค่าปรับได้

โทษปรับเป็นโทษทางอาญา การบังคับจำเลยให้ชำระค่าปรับเป็นการบังคับคดีอาญา ซึ่งจะต้องดำเนินการ โดยไม่ชักช้า ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 245 โอกาสที่จำเลยจะผ่อนชำระค่าปรับจึงมีเพียงชั่วระยะเวลา 30 วัน ที่ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 กำหนดไว้เท่านั้น เมื่อพ้นจากระยะเวลานี้ไปแล้ว จะต้องดำเนินการบังคับเอาค่าปรับ จากจำเลยโดยเร็ว กล่าวคือ ในกรณีที่จำเลยเป็นนิติบุคคล ซึ่งจะใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับไม่ได้ ก็จะต้องใช้วิธียึดทรัพย์สินเอาชำระค่าปรับ หรือถ้าจำเลยเป็นบุคคลธรรมดา ก็อาจจะเลือกใช้วิธีการกักขังแทนค่าปรับ ในกรณีที่ยึดทรัพย์ไม่ได้ และระยะเวลา 30 วันที่ผ่อนผันให้จำเลยนำเงินค่าปรับมาชำระตามมาตรา 29 เป็นระยะเวลาตามกฎหมายสาระบัญญัติ ไม่เกี่ยวกับวิธีพิจารณาความ จึงนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 ประกอบ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 มาใช้บังคับ แก่กรณีนี้เพื่อให้ศาลสั่งขยายระยะเวลาดังกล่าวออกไปอีกไม่ได้ ทั้งนี้เพราะอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 มี โดยจำกัด เพียงในกรณีที่ จะสั่งขยายหรือย่นระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในประมวลวิธีพิจารณาความแพ่งประการหนึ่ง ระยะเวลาตามที่ศาลได้กำหนดไว้เองประการหนึ่ง และระยะเวลาเกี่ยวกับวิธีพิจารณาความแพ่ง อันกำหนดไว้ในกฎหมายอื่นอีกประการหนึ่งเท่านั้น

ส่วนในกรณีจำเลยมีทรัพย์สินแต่ไม่ยอมชำระค่าปรับนั้น ถ้าคนเว้นไม่ยึดทรัพย์และให้โอกาสจำเลยหาเงินมาชำระค่าปรับน่าจะขัดกับเจตนารมณ์ของการกำหนดโทษปรับ และเป็นที่น่าอนว่าจำเลยทุกรายจะต้องขอผ่อนชำระ เพราะในแง่ของการประกอบธุรกิจ ยิ่งชำระหนี้ช้าลงเท่าใดก็ยังมีกำไรเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว การได้รับโอกาสผ่อนส่งค่าปรับ แม้มีการจ่ายดอกเบี้ยก็ย่อมสร้างความพอใจแก่จำเลยเป็นอย่างมาก เพราะอาจประหยัดเงินก้อนค่าปรับเป็นรายจ่ายด้านอื่นๆ ไม่

ต้องไปกู้เงินธนาคารหรือแหล่งเงินกู้อื่นใด โดยเสียดอกเบี้ยในอัตราสูง และแล้วโทษปรับก็จะถูกแปรสภาพจากโทษทางอาญากลายเป็นหนี้ทางแพ่งไปในที่สุด⁴

อย่างไรก็ดี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 ได้บัญญัติกฎหมายไว้ว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษาผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือมิฉะนั้นจะถูกกักขังแทนค่าปรับ” ซึ่งกฎหมายผ่อนผันให้ผู้ต้องโทษปรับ จะต้องหาเงินมาชำระค่าปรับให้ได้ภายใน 30 วันนับแต่วันที่พิพากษาและเมื่อได้ผ่อนผันจนครบกำหนด 30 วันก็จะถูกตั้งบังคับคดียึดทรัพย์สินหรือกักขังแทนอย่างใดอย่างหนึ่ง หากศาลตั้งไม่อนุญาตผ่อนผันให้ประกันต่อไป ถึงแม้จะยังไม่ครบกำหนด 30 วัน ศาลก็อาจสั่งให้กักขังแทนได้ตามกฎหมายนี้ ซึ่งมีข้อความต่อมาว่า ถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับก็ได้ ซึ่งในทางปฏิบัติหากผู้ต้องโทษปรับ มิได้ชำระค่าปรับภายในวันที่ศาลพิพากษา ศาลมักจะออกหมายให้ขัง ผู้ต้องโทษปรับในวันนั้นเลย

อีกความเห็นหนึ่ง⁵ ท่านอาจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ เห็นว่าการบังคับให้เสร็จเด็ดขาดไปเลยนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 245 ให้กระทำโดยไม่ชักช้าต่อเมื่อคดีถึงที่สุดแล้วเท่านั้น การกักขังระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดเป็นการที่ศาลกระทำไปตามกฎหมายอนุญาตไว้ในระหว่างนั้นเท่านั้น แม้จะครบกำหนด 30 วัน หรือคดีถึงที่สุดแล้ว ถ้าศาลยังเห็นมีเหตุสมควรจะให้ผู้ต้องโทษขอพักเวลาชำระค่าปรับต่อไปศาลก็มีอำนาจอนุญาตได้ โดยยังไม่ยึดทรัพย์สิน หรือกักขังในทันที ที่ครบกำหนด 30 วัน การขยายหรือย่นระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ในการบังคับ ซึ่งเป็นลักษณะวิธีพิจารณา ศาลอาจทำได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 แต่ต้องระวังว่าจะเกินกำหนดล่วงเลยการลงโทษตามมาตรา 99 เพราะไม่มีเหตุอันจะทำให้กำหนดเวลาล่วงเลย การลงโทษสะดุดหยุดลงและจะขยายระยะเวลานี้ก็ไม่ได้ ซึ่งได้กำหนดให้การยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือกักขังแทนค่าปรับ ถ้ามิได้ทำภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดจะยึดทรัพย์สินหรือกักขังไม่ได้

⁴ คัมภีร์ แก้วเจริญ. “โทษปรับผ่อนส่งได้หรือไม่.” วารสารอัยการ. ปีที่ 2, ฉบับที่ 14. กุมภาพันธ์ 2522, หน้า 64-64.

⁵ วีระศักดิ์ เสรีเศวตรัตน์. “ทางปฏิบัติของศาลที่พิจารณาสั่งรับอุทธรณ์ของผู้ต้องโทษและการบังคับโทษ.” วารสารศาลแพ่ง. ปีที่ 29, เล่มที่ 5. กันยายน-ตุลาคม 2525, หน้า 23.

⁶ จิตติ ดิงศภัทย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2536, หน้า 889-890.

ท่านอาจารย์สุป็น พูลพัฒน์ เห็นด้วยในทำนองนี้⁷ โดยเห็นว่า เมื่อจำเลยผู้ถูปรับจะต้องนำเงินค่าปรับตามจำนวนในระยะเวลา 30 วัน นับแต่วันศาลพิพากษาคือวันที่ศาลอ่านคำพิพากษาให้จำเลยฟังในศาลนั้น ไม่ว่าจะคดีนั้นจะมีการอุทธรณ์หรือฎีกาค่าปรับหรือไม่ เมื่อครบ 30 วัน จำเลยจะต้องนำเงินค่าปรับมาชำระต่อศาล เว้นแต่จะขอประกันตัวไปและตั้งอนุญาตให้นำเงินค่าปรับมาชำระนานกว่า 30 วัน ก็เป็นไปตามนั้น ซึ่งเป็นการขยายเวลาให้ได้ตามวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 และวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 แต่อย่างไรก็ตามถ้าจำเลยไม่นำเงินค่าปรับมาชำระตามกำหนด 30 วัน และศาลไม่ได้ขยายระยะเวลาให้ยาวกว่า 30 วัน ศาลมีอำนาจจะสั่งยึดทรัพย์สินของจำเลยมาขายทอดตลาดนำเงินมาชำระค่าปรับได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 245 ส่วนการยึดทรัพย์จะดำเนินการอย่างไรต่อไปนั้น ปฏิบัติตามวิธีการในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เมื่อขายทอดตลาดนำเงินค่าปรับมาชำระครบแล้ว หากจำเลยต้องถูกกักขังอยู่ศาลก็หมายปล่อยตัวไป

ตามความเห็นของนักกฎหมายทั้ง 2 ท่าน จะเห็นได้ว่า กฎหมายเปิดช่องให้จำเลยผ่อนชำระค่าปรับได้ โดยอาศัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 อันเป็นการขยายระยะเวลาในการชำระค่าปรับออกไป

ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรถือตามความเห็นแรกในการปฏิบัติบังคับคดีแก่ผู้ต้องโทษปรับ เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว เพื่อให้ผู้ต้องโทษปรับได้รับโทษจึงต้องชำระค่าปรับภายใน 30 วัน เนื่องจากประเทศไทยเราเป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย การจะผ่อนเวลาชำระต่อไปโดยไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายกำหนดไว้อย่างชัดเจน จึงไม่อาจทำได้ และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ในการนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 มาใช้บังคับ เพื่อให้ศาลสั่งขยายระยะเวลาในกรณีนี้ไม่ได้ ทั้งนี้ เพราะการจะนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 มาใช้ โดยอาศัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 นั้น จะต้องเป็นการนำมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้เท่านั้น และการบังคับโทษก็มีให้อยู่ในชั้นพิจารณาคดี รวมทั้งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 ก็กำหนดให้เฉพาะผู้ความเท่านั้นเป็นผู้ยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลา

แต่การบังคับโทษปรับในทางอาญา ซึ่งจะต้องบังคับคดีโดยไม่ชักช้าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 245 และเมื่อพิจารณาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 246, 247, 248 ประกอบแล้ว จะเห็นได้ว่าโทษจำคุกกับโทษประหารชีวิต เท่านั้นที่

⁷ สุป็น พูลพัฒน์. คำอธิบายเรื่องมาตราประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2513, หน้า 134-135.

กฎหมายใดให้ทุเลาการบังคับได้เลย^๖ ซึ่งหากนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 มาใช้ในการขยายระยะเวลาแล้วย่อมจะมีผลเป็นการทุเลาการบังคับ ด้วยเหตุนี้จึงไม่อาจนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 มาใช้บังคับ

แต่อย่างไรก็ตามฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดย่อมมีความแตกต่างกัน การกระทำความผิดในกรณีเดียวกันโทษปรับอาจส่งผลร้ายต่อผู้กระทำความผิดได้ไม่เท่ากัน ทั้งนี้ก็เพราะความสามารถในทางการเงินของผู้กระทำความผิดแต่ละรายไม่เท่ากัน ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางการเงินไม่ดีก็อาจจะได้รับผลกระทบมากกว่าผู้ที่มีฐานะทางการเงินดี ดังนั้นการมีมาตรการบังคับต่อจำเลยหรือผู้ต้องโทษที่มีฐานะยากจน หรือผู้ที่ไม่มีเงินก้อนมาชำระค่าปรับในทันที ศาลก็ต้องกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งก็เป็นการไม่สอดคล้องตามความมุ่งหมายที่จะใช้โทษปรับ เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุกกระชั้น การที่จะคลี่คลายปัญหานี้ก็คือว่า กำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจตามกฎหมายในการกำหนดให้ผู้ต้องโทษปรับสามารถผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวดๆ ได้หรือขยายระยะเวลาในการจ่ายค่าปรับได้ จึงเป็นมาตรการหนึ่งที่แก้ไขข้อบกพร่องโทษปรับได้

นอกจากความเห็นของนักกฎหมายแล้ว ศาลฎีกาก็เคยมีคำพิพากษาให้จำเลยผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวดๆ มาแล้วในคำพิพากษาฎีกาที่ 1579/2521 โดยคดีนี้จำเลยเป็นนิติบุคคลใช้ชื่อว่า บริษัท อุตสาหกรรมกระดาษไทย จำกัด โดยศาลฎีกาพิพากษาว่าจำเลย มีความผิดฐานหลีกเลี่ยงการเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม รวม 3 กระทั่ง ปรับเป็นเงิน 65,744,852 บาท 24 สตางค์ เมื่อวิเคราะห์จากคำพิพากษา จะเห็นได้ว่าศาลเพียงแต่อาศัยดุลพินิจตามความยุติธรรมและความเหมาะสม ในการวางหลักเกณฑ์ให้ผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวดๆ ได้เท่านั้น โดยศาลมิได้อาศัยหลักกฎหมายใดเลย ในการวางหลักเกณฑ์ดังกล่าว แต่อย่างไรก็ดีการที่ศาลวางหลักเกณฑ์ไว้เช่นนี้เป็นการสร้างแนวคิดใหม่ โดยให้มีการผ่อนชำระค่าปรับได้บางกรณี ตามความยุติธรรมและเหมาะสม

ส่วนการที่ศาลไม่ใช้วิธีการยึดทรัพย์สินของจำเลยมาขายทอดตลาดเอาเงินชำระค่าปรับทันทีมีแต่จะเกิดความเสียหาย เนื่องจากค่าปรับมีจำนวนมากและจำเลยมีทรัพย์สินประมาณ 924 ล้านบาท ประกอบกับทรัพย์สินของจำเลยก็ติดสัญญาจำนอง บริษัทจำเลยจะตกอยู่ในฐานะล้มละลายต้องล้มเลิกกิจการ ซึ่งจะทำความเสียหายเป็นอย่างมากต่อผู้ถือหุ้นซึ่งมีจำนวน 3,557 ราย ระบบการเงินภายในประเทศจะสะเทือนเนื่องจากความเสียหายจะตามถึงเจ้าหนี้ต่างๆ และจะกระทบกระเทือนถึงระบบเศรษฐกิจทั่วไป ตลอดจนบรรยากาศในการลงทุน พนักงานของบริษัทจำเลยและครอบครัวประมาณ 3,000 คนจะว่างงาน

^๖ ไพบูลย์ เพ็ชรรัฐจบ. “การกักขังแทนค่าปรับ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 จะทุเลาการบังคับได้หรือไม่.” วารสารคฤหาสน์. ปีที่ 8, เล่มที่ 9. 2504, หน้า 971-972.

เนื่องมาจากจำเลยคดีนี้เป็นนิติบุคคล จะใช้วิธีการกักขังแทนค่าปรับก็มีอาจทำได้ แต่หากจำเลยเป็นบุคคลธรรมดา อาจเป็นไปได้ว่าศาลก็จะใช้วิธีการกักขังแทนค่าปรับ และในคดีนี้ จำเลยเป็นนิติบุคคลการลงโทษจำเลย จะกระทำได้อีกแต่โดยโทษปรับซึ่งมีลักษณะคล้าย หนี้ทางแพ่ง ที่จำเลยจะต้องชำระให้แก่รัฐ มากกว่าที่มีลักษณะเป็นโทษ ที่จะลงแก่บุคคลธรรมดา เพื่อให้เกิดความหลาบจำ หรือเพื่อแก้ไขนิสัยของผู้กระทำความผิด เมื่อปรากฏว่าจำเลยไม่มีทรัพย์สินจะชำระค่าปรับ และการยึดทรัพย์ จะก่อให้เกิดผลเสียแก่เศรษฐกิจบ้านเมืองแล้ว ก็ควรให้จำเลยผ่อนชำระค่าปรับ แทนที่จะยึดทรัพย์แล้วรัฐก็ไม่ได้อะไรเลย และในทางปฏิบัติกรณีที่ศาลให้ชำระค่าปรับเป็นงวดๆ ศาลจะสั่งให้ผู้ต้องโทษหาประกันหรือวางประกัน⁹ ซึ่งโดยทั่วไปมักจะให้ธนาคารค้ำประกันต่อศาลว่า ถ้าผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับ ธนาคารจะเป็นผู้ชำระแทน

การที่ศาลจะผ่อนให้จำเลยชำระค่าปรับช้าเร็วเพียงใด เป็นการใช้ดุลพินิจกำหนดให้ ตามความยุติธรรมและเหมาะสมในการให้รอการบังคับไว้ยังไม่ยึดทรัพย์จำเลย¹⁰ เพราะประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 ใช้คำว่า “ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ” มิได้ใช้คำว่า “ให้ยึดทรัพย์สินจำเลยใช้ค่าปรับ” ซึ่งอาจดำเนินการยึดทรัพย์ได้ภายในกำหนด 5 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 99

2.1 การนำวิธีผ่อนชำระค่าปรับมาใช้ในประเทศไทย

การลงโทษปรับ เจตนารมณ์ของกฎหมายนั้นคือ การบังคับกับทรัพย์สินและวัตถุ ประสงค์ของการลงโทษปรับที่แท้จริง คือ การลงโทษเพื่อการทดแทนและข่มขู่ แม้จะมีได้ทดแทน ให้กับผู้เสียหายโดยตรง แต่ก็เป็นการทดแทนให้แก่รัฐเนื่องจากการกระทำที่ทำให้เกิดความเสียหาย ขึ้น และอีกวัตถุประสงค์หนึ่งเพื่อเป็นการข่มขู่ เพื่อให้มีผลแก่ตัวผู้กระทำความผิดเองให้เกิดความเข็ดหลาบไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก และเพื่อเป็นตัวอย่างให้คนทั่วไปเห็นว่าเมื่อกระทำความผิดแล้วจะต้องได้รับโทษจะได้เกรงกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิด ส่วนวัตถุประสงค์ลงโทษปรับเพื่อการปรับปรุงแก้ไขและลงโทษปรับเพื่อเป็นการตัดไม้ให้มิมีโอกาสกระทำความผิดอีก มิได้ตรงกับวัตถุประสงค์การลงโทษปรับเสียตั้งแต่แรก แต่เมื่อการบังคับโทษปรับไม่สามารถบังคับกับจำนวนเงินได้ตามคำพิพากษาจึงต้องมีมาตรการอื่นในการบังคับโทษปรับแทน ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา คือ มาตรการทำงาน

⁹ พลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา. หลักกฎหมายอาญาทางปฏิบัติจากคำพิพากษาศาลฎีกา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชนจำกัด, 2537, หน้า 55.

¹⁰ วัชรินทร์ ปัจเจกวิญญูสกุล. หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกา 3015/2531 คำพิพากษาศาลฎีกา. สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ สำนักงานศาลยุติธรรม พ.ศ. 2531, เล่มที่ 9. หน้า 199 – 200.

บริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ และการกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อการปรับปรุงแก้ไข จะใช้ได้กับมาตรการให้ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ โดยมุ่งแก้ไขฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำความผิดมิให้คิดกลับไปกระทำความผิดได้อีก ส่วนมาตรการกักขังแทนค่าปรับ ก็จะตรงกับวัตถุประสงค์ลงโทษเพื่อตัดไม่ให้มีโอกาสกระทำความผิดอีก แต่อย่างไรก็ดีผู้เขียนเห็นว่า มาตรการทำงานบริการสังคมหรือมาตรการกักขังแทนค่าปรับ เป็นเพียงมาตรการมาเสริมในการบังคับโทษปรับซึ่งวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของโทษปรับมิได้ลงโทษเพื่อการปรับปรุงแก้ไขหรือลงโทษเพื่อตัดไม่ให้มีโอกาสกระทำความผิดอีกแต่อย่างใด

มาตรการในการบังคับโทษปรับของประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา เป็นอีกมาตรการหนึ่งซึ่งได้กำหนดเป็นกฎหมายไว้แน่นอน คือมาตรการในการให้ศาลใช้ดุลพินิจโดยอนุญาตให้ผู้ต้องโทษปรับผ่อนชำระค่าปรับได้ โดยกำหนดให้ชำระค่าปรับเป็นงวดๆ ในจำนวนแน่นอน ตามเวลาที่ อาจอยู่ภายใต้เงื่อนไขใดๆ ก็ได้ โดยมีต้องชำระค่าปรับในทันที มาตรการในการบังคับค่าปรับดังกล่าวมีความแตกต่างกับของไทย ซึ่งยังไม่มีกฎหมายกำหนดไว้แน่นอนให้ผ่อนชำระค่าปรับได้ หากผู้ต้องโทษปรับไม่มีทรัพย์สินอันจะถูกบังคับยึดทรัพย์แทนค่าปรับได้ ผู้ต้องโทษปรับก็จะถูกกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์หรือความมุ่งหมายของคำพิพากษาของศาล ดังเช่นคำกล่าวของนายรัฐมนตรี พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร ที่กล่าวไว้ว่า¹¹ “วิธีการลงโทษอย่างที่ผมพูดหลายครั้งเรื่องการกักขังแทนค่าปรับ ดูเหมือนเป็นธรรมแต่ไม่เป็นธรรม บางคนกินอาหารมื้อหนึ่ง 4-5 มื้อนบาท บางคนพันบาท ไม่มีคิดครอบครัวก็โดนกักขัง ซึ่งหนักกว่าโทษจำคุกเสียอีก โทษจำคุกบอกแค่นี้จำคุกไป 30 วัน แต่ปรากฏว่ากักขังแทนค่าปรับ โดน 6 เดือน” จากคำกล่าวของนายรัฐมนตรี เห็นได้ว่าวิธีการลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ก็มีความเกี่ยวพันกับเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด และเป็นการสร้างความไม่เป็นธรรมให้กับสังคม ซึ่งการลงโทษปรับกับความผิดเล็กน้อยดูเหมือนจะเป็นธรรมกว่าที่จะไปลงโทษจำคุกเขา แต่เมื่อไปลงโทษแก่คนที่ฐานะยากจน เขาก็จะถูกกักขังแทนค่าปรับ ความเป็นธรรมก็ไม่สามารถใช้กับคนกลุ่มนี้ได้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า การลงโทษปรับเป็นการที่กฎหมายมุ่งบังคับเอาเกี่ยวกับทรัพย์สินเป็นตัวเงินจากผู้กระทำความผิด ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ต้องโทษปรับแต่ละคน จึงไม่เท่าเทียมกันเช่นเดียวกับการลงโทษที่บังคับกับเนื้อตัวร่างกาย เช่น การลงโทษประหารชีวิต จำคุก หรือกักขัง ซึ่งหากฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ต้องโทษเหล่านี้ ไม่เท่าเทียมกันแต่ผลที่จะบังคับโทษ หรือวิธีการบังคับโทษกับผู้ต้องโทษเหล่านี้เท่าเทียมกัน เพราะการบังคับโทษเกี่ยวกับเนื้อตัวร่างกายฐานะทางเศรษฐกิจของผู้

¹¹ บำรุง ดันจิตติวัฒน์. “เรื่องการสร้างความเสมอภาคและความเป็นธรรมทางกฎหมายสำหรับคนจนในสังคมไทย.” ปาฐกถาของนายรัฐมนตรี พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร, ณ เนติบัณฑิตยสภา เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2546, วารสารกฎหมายเพื่อชีวิต. ปีที่ 2, ฉบับที่ 2. พฤษภาคม-สิงหาคม 2546, หน้า 4-5.

ต้องโทษเหล่านี้ไม่มีเหตุมาขัดขวางกระบวนการยุติธรรมที่จะบังคับโทษได้กรณีโทษจำคุกถ้ากระทำความผิดเหมือนกันก็ลงโทษเท่ากัน ซึ่งแตกต่างจากโทษที่บังคับเอากับทรัพย์สิน เช่น โทษปรับนี้ ความสามารถที่จะชำระค่าปรับบางรายที่ฐานะทางการเงินไม่ดีหรือกล่าวได้ว่าเป็นผู้ยากจนก็ไม่สามารถที่จะชำระค่าปรับได้ทันทีซึ่งอาจเป็นผลให้ต้องถูกกักขัง หากยังเป็นเช่นว่านี้ต่อไปเท่ากับว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายหรือของศาลที่มุ่งประสงค์ ที่จะลงโทษปรับต่อผู้ต้องโทษปรับไม่สามารถบรรลุผลได้

การเข้าไม่ถึงความยุติธรรมโดยกระบวนการยุติธรรมที่สังคมกำหนดขึ้น สำหรับคนยากจนแล้วจึงเป็นเรื่องที่สร้างความกดดัน ความผิดหวังหุดหู่ ความขัดแย้ง โกรธเคืองสังคมให้บังเกิดขึ้นไม่ว่าเพราะยากจนจึงถูกเอาเปรียบ เพราะยากจนจึงถูกตราหน้าว่าประกอบอาชญากรรมทำให้บ้านเมืองไม่สงบสุข หรือยากจนจึงตกเป็นเป้าหมายแห่งอคติและการเลือกปฏิบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเพราะยากจนจึงไม่สามารถซื้ออิสรภาพชั่วคราวให้ตัวเองและไม่สามารถซื้อตัวเองออกจากการกักขังไว้ในคุกตะรางเพียงเพราะการถูกลงโทษปรับ เพื่อนำเงินส่งเป็นรายได้แผ่นดินแก่รัฐ หรือแม้แต่กรณีนั้น ถ้าคนกระทำความผิด ก็เอาเงินส่วนหนึ่งหรือเอาทรัพย์สินนิคหน้อยของเขาไปให้ทางราชการก็เลิกกันไปดังเช่น คำกล่าวของ¹² นายจาตุรนต์ ฉายแสง รองนายกรัฐมนตรีคนปัจจุบัน(อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม) ได้เคยกล่าวไว้ว่า ถ้าผู้กระทำความผิดจน ก็ต้องเอาไปจำกักอิสรภาพต่างๆ ที่โทษนั้นบางทีควรเป็นโทษแค่โทษปรับเพราะเป็นโทษเบา เช่น ประมาท แต่กลับกลายเป็นต้องไปติดคุกเป็นการกักขังแทนค่าปรับอยู่หลายๆ วันหรือเป็นเดือน เอาไปติดคุกอย่างนี้ใครได้อะไร อย่างไรหรือไม่ แล้วทำไม ไม่ให้คนจนผ่อนส่งได้ละ โดยให้เขาไปทำงานแล้วมาผ่อนส่งให้รัฐแทนที่จะให้เอาเขาไปขังซึ่ง ไม่มีใครได้อะไรจากการนี้

ดังนั้น วิธีการในการผ่อนชำระค่าปรับ ตามกฎหมายของประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้ศึกษาไปแล้วในบทที่ 3 จึงได้นำมาหยิบยกมาใช้ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าวและเพื่อหลีกเลี่ยงการลงโทษกักขังแทนค่าปรับเพราะทำให้คนจนที่ไม่มีความสามารถจะเสียค่าปรับต้องสูญเสียเสรีภาพทั้งที่โทษเดิมแห่งความผิดนั้นมีได้หนักหนาถึงขั้นต้องจองจำและยังเกิดขึ้นสืบเนื่องจากนโยบายทางอาญาของรัฐที่มุ่งเน้นการลงโทษปรับ โดยไม่มีมาตรการลักษณะอื่นที่มาทดแทนกรณีที่ไม่สามารถบังคับโทษปรับได้ ทำให้สถานที่กักขังเต็มไปด้วยคนจน ขณะที่ผู้กระทำความผิดรายใหญ่ที่มีฐานะ อิทธิพลกลับหลุดรอดไปได้ ในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา จึงได้มี

¹² กิตติพงษ์ กิตขารักษ์ และ จุฑารักษ์ เอื้ออำนวย. กระบวนการยุติธรรมกับความยากจน : ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการยุติธรรมเพื่อคนจน. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.), 2546, หน้า 34-37.

ความพยายามและเปลี่ยนแปลง ยกเลิกการลงโทษจำคุกระยะสั้นนี้ออกไป โดยการนำระบบการลงโทษปรับมาใช้ โดยพิจารณาแล้วเห็นว่า โทษปรับนั้นเหมาะสมที่จะใช้แทนโทษจำคุกระยะสั้น ทั้งยังเป็นโทษที่มีผลในทางทดแทน และข่มขู่ ผู้กระทำความผิดได้มากกว่า เพราะการบังคับค่าปรับเอากับผู้กระทำความผิด ทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกสำนึกในการกระทำความผิดของตนในทุกครั้งที่ถูกบังคับค่าปรับ โดยเฉพาะวิธีการผ่อนชำระค่าปรับ จะเป็นประโยชน์มาก เช่น กรณีถูกจับมีปิ่นแก้วไว้ในครอบครอง เพราะผู้กระทำความผิดเป็นชาวบ้านมีปิ่นแก้วไว้เพื่อล่าสัตว์ สาลพิพาทษาปรับ 500 บาท ชาวบ้านเตรียมเงินไม่ทัน ไม่มีเงินติดตัวก็ถูกกักขังแทน หากศาลสามารถใช้ดุลยพินิจ ให้ผู้ต้องโทษผ่อนผันค่าปรับได้ ชาวบ้านซึ่งมีอาชีพทำไร่ ทำสวนก็อาจจะกลับไปหาเงินได้ทันเพื่อมาชำระค่าปรับ และแต่ละครั้งที่ผู้ต้องโทษปรับ เดินทางมาศาลเพื่อชำระค่าปรับ ผู้ต้องโทษจะรู้ถึงความยากลำบากในการต้องทำงานหาเงินมาชำระค่าปรับในแต่ละงวด ซึ่งทำให้เห็นว่ายังจะต้องรับผิดชอบกับการกระทำความผิดของตน โดยเฉพาะคนยากจน ผลกระทบมิได้มีเฉพาะผู้ต้องโทษปรับเหล่านี้ แต่อาจกระทบกระเทือน ไปถึงบุคคลในครอบครัวทำให้วัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับเพื่อการข่มขู่ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความกลัวที่จะกระทำความผิดในครั้งต่อไป แต่อาจจะตรงกันข้ามกับบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีและได้กระทำความผิดซ้ำ การถูกลงโทษปรับเขาก็สามารถจ่ายค่าปรับได้ โทษที่เขาได้รับก็เสร็จสิ้นไป แต่หากศาลสามารถใช้ดุลยพินิจให้บุคคลเหล่านี้ ยืดระยะเวลาความรับผิดชอบของโทษปรับไปช่วงระยะเวลาหนึ่งแม้ว่าจำนวนเงินค่าปรับจะมีจำนวนไม่มาก แต่หากคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีเขาต้องเดินทางมาศาลเพื่อชำระเงินค่าปรับ จะทำให้เห็นถึงความรับผิดชอบของบุคคลเหล่านี้ ว่าโทษปรับเขาไม่สามารถซื้อความผิดที่เขากระทำลงได้ในทันทีที่ศาลมีพิพาทษา เพราะแม้เขาจะมีเงินมากพอจะชำระค่าปรับ ไม่เกรงกลัวต่อการชำระค่าปรับแต่หากคนกลุ่มนี้ต้องมาผ่อนชำระค่าปรับ และต้องเดินทางมาศาลเพื่อจ่ายค่าปรับเป็นงวดๆ ความสำนึกในความผิดของตนก็จะมีมากขึ้น เพราะเห็นว่าตนต้องรับผิดชอบต่อความผิดของตนไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง

จากการศึกษา การบังคับโทษทางอาญาในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการนำวิธีการผ่อนชำระค่าปรับใช้ก็ต่อเมื่อศาล ได้ลงโทษปรับจำเลย และศาลสามารถใช้ดุลยพินิจให้จำเลยผ่อนชำระค่าปรับ ได้ 2 กรณี คือ

1. กรณีผู้ต้องโทษปรับขอผ่อนชำระค่าปรับ เป็นกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับเห็นว่าตนเองไม่สามารถที่จะชำระค่าปรับตามจำนวนที่ศาลกำหนดไว้ในคำพิพาทษาได้ทัน ผู้ต้องโทษปรับก็ต้องยื่นคำร้องเข้ามาภายหลังที่ศาลพิพาทษาแล้ว เพื่อให้ศาล ได้ทำการ ไล่สวนแสวงหาความจริง เหตุผลที่จำเลยไม่สามารถที่จะชำระค่าปรับได้ทันในกำหนด โดยในการ ไล่สวนผู้ต้องโทษปรับ อาจแสดง

รายงานฐานะทางการเงิน เช่น หลักฐานการเสียภาษี หลักฐานการเป็นหนี้ซึ่งผู้ต้องโทษปรับรับภาระอยู่ หรือหลักฐานอื่นใดที่เห็นว่าจำเป็นหากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าจำเลยควรที่จะได้รับอนุญาตให้ผ่อนชำระค่าปรับ หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าจำเลยไม่ควรที่จะได้รับอนุญาตให้ผ่อนชำระค่าปรับศาลก็จะยกคำร้องและสั่งให้ผู้ต้องโทษปรับนำค่าปรับมาชำระต่อศาลในเวลาที่กำหนดหรือหากจำเลยผิดนัดชำระค่าปรับ ก็จะดำเนินการตามกฎหมาย แต่ถ้าหากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าจำเลยควรที่จะได้รับอนุญาตให้ผ่อนชำระค่าปรับศาลก็จะสั่งให้จำเลยนำค่าปรับมาชำระต่อศาล โดยกำหนดเป็นงวดภายในระยะเวลาที่กำหนด อย่างไรก็ตามเมื่อผู้ต้องโทษปรับผิดนัดผ่อนชำระค่าปรับ และศาลเรียกมาไต่สวน ได้ความว่าผู้ต้องโทษปรับตกเป็นผู้ยากไร้ในเวลาต่อมา ศาลอาจยกเลิกค่าปรับงวดต่อไปที่เหลือก็ได้

2. กรณีที่ศาลเป็นผู้ใช้ดุลพินิจเอง โดยให้ผู้ต้องโทษปรับที่มีฐานะยากจน หรือฐานะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยดีให้ผ่อนชำระปรับได้ โดยอาจเห็นจากรายการแสดงฐานะทางการเงินของผู้ต้องโทษปรับที่แสดงต่อศาล หรือจากการสืบพยานหลักฐานต่างๆ ของพนักงานอัยการ หรือพนักงานคุมประพฤติ หรือศาลอาจจะได้ความจากการสอบถามจากผู้กระทำความผิดเองในระหว่างพิจารณาคดีก่อนทำคำพิพากษา หรือจำเลยอาจจะคัดค้านว่ารายได้ที่แท้จริงของจำเลยเป็นเช่นไร หากศาลเห็นว่าจำเลยควรที่จะได้รับ โทษปรับสำหรับการกระทำความผิดนั้น ศาลก็จะพิพากษาลงโทษปรับจำเลย แล้วกำหนดไว้ในคำพิพากษาโดยให้จำเลยนำค่าปรับมาชำระต่อศาลเป็นงวดๆ จำนวนงวดละเท่าใด ภายในเวลาที่ศาลกำหนด หากจำเลยฝ่าฝืน ไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา ศาลก็อาจเรียกมาสอบถามหรือให้จำเลยชำระค่าปรับทันทีได้ หรืออาจจะใช้มาตรการอื่นต่อไป

2.2 ผลของการนำวิธีการผ่อนชำระค่าปรับมาใช้

หากมีการนำวิธีการผ่อนชำระค่าปรับมาใช้ ผลที่เกิดขึ้นได้มีแก่ผู้ต้องโทษปรับที่มีฐานะยากจนเท่านั้น แต่เกิดกับหน่วยงานหรือองค์อื่นด้วย โดยขอแยกพิจารณาเป็นดังนี้

(1) พิจารณาจากผู้ต้องโทษปรับ เป็นการช่วยการแก้ปัญหาในการที่ผู้ต้องโทษปรับไม่ต้องการบังคับโทษอื่นแทนโทษปรับ คือ การที่ไม่ต้องถูกส่งผู้ต้องโทษปรับ ไปกักขังแทนค่าปรับ เพราะตามความมุ่งหมายของการใช้โทษปรับก็เพื่อต้องการหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุกระยะสั้น และในทางปฏิบัติเมื่อศาลมีคำพิพากษาลงโทษปรับแก่จำเลย หากจำเลยไม่ชำระค่าปรับ ในวันที่ศาลพิพากษาลงโทษปรับแก่จำเลย ศาลก็ออกหมายจำคุกจำเลยในทันที แม้ตามประมวลกฎหมายอาญา จะกำหนดระยะเวลาให้จำเลยภายใน 30 วัน ในการชำระค่าปรับ หากไม่ชำระค่าปรับภายใน 30 วันก็จะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือมิฉะนั้นจะถูกกักขังแทนค่าปรับ การอนุญาตให้ผ่อนชำระค่า

ปรับ จะช่วยให้การลงโทษปรับยังสามารถบังคับใช้ได้อยู่ เพียงเป็นการยืดเวลาให้ผู้ต้องโทษปรับเท่านั้น หากผู้กระทำความผิดครั้งแรกและไม่ได้กระทำโดยเจตนา รวมทั้งมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี แต่มีงานทำก็ไม่ต้องส่งเขาไปปรับ โทษกักขังแทนโทษปรับ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าจะจะเป็นประโยชน์กับบุคคลเหล่านี้และประโยชน์แก่ครอบครัวของผู้กระทำความผิด การอนุญาตให้มีการผ่อนชำระค่าปรับเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิด ไปประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัวของตนเองและยังสามารถประกอบการทำงานตามปกติได้ เป็นการแก้ปัญหาทางสังคมและส่งผลให้เศรษฐกิจโดยรวมดีขึ้นด้วย โดยไม่ได้ทำให้ความมุ่งหมายของการลงโทษปรับเปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด เพราะผู้กระทำความผิดก็ยังต้องรับโทษอยู่ เพียงแต่ผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวดๆ ทั้งยังทำให้ผู้ต้องโทษปรับเกิดความสำนึกว่าโทษที่ได้รับมิได้จบเพียงการชำระเงินครั้งเดียว แต่การผ่อนชำระค่าปรับคนต้องเสียเวลา เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพื่อมาชำระค่าปรับตามที่ศาลกำหนด โดยเฉพาะชาวไร่ ชาวนา ชาวสวน ซึ่งอยู่ในชนบทการเดินทางมาศาลแต่ละครั้งจะเกิดความยากลำบาก

กรณีผู้ต้องโทษปรับเป็นนิติบุคคล มาตรการในการกักขังแทนค่าปรับไม่อาจใช้กับนิติบุคคลได้เพราะเป็นเพียงการจัดตั้งขึ้นมา ไม่มีตัวที่จะไปจำกัดเสรีภาพเขาได้ มาตรการแทนโทษปรับก็มีเพียงวิธีเดียวคือการยึดทรัพย์สินขายทอดตลาดนำเงินมาชำระค่าปรับ แต่การยึดทรัพย์สินแก่นิติบุคคลอาจส่งผลเสียมากกว่าผลดี แม้ตามพระราชบัญญัติ หรือกฎหมายเฉพาะอื่นๆ จะได้มีบทบัญญัติในลักษณะที่เป็นผลร้ายไว้สำหรับนิติบุคคล เช่น มาตรการในการสั่งห้ามดำเนินการ สั่งให้เลิกกิจการ หรือการสั่งเพิกถอนนิติบุคคลแล้วก็ตาม แต่มาตรการดังกล่าวมิใช่มาตรการตามประมวลกฎหมายอาญา ดังนั้น การยึดทรัพย์สินแทนค่าปรับ ก็อาจส่งผลกระทบต่อนิติบุคคลได้ หลายกรณี เช่น การยึดทรัพย์สินอันเป็นสถานประกอบการของนิติบุคคลหรือทรัพย์สินที่ยึดเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินกิจการ เช่น การยึดเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิต อาจส่งผลให้นิติบุคคลต้องล้มเลิกกิจการไปได้ หากบริษัทต้องล้มเลิกกิจการไป ย่อมส่งผลกระทบต่อผู้ถือหุ้นจำนวนมาก รวมทั้งพนักงานของบริษัท โดยที่บุคคลเหล่านี้อาจจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำของนิติบุคคลนั้นเลย ซึ่งความเสียหายในกรณีนี้ อาจจะมากกว่าจำนวนค่าปรับที่ศาลกำหนดก็ได้ และอาจเป็นอุปสรรคต่อการฟื้นฟูปรับปรุงดำเนินกิจการของนิติบุคคลนั้นให้ดีขึ้นได้ เพราะจะทำให้บริษัทขาดความเชื่อถือในหลักประกัน การจะทำการปรับปรุง ฟื้นฟูกิจการต่อไปจึงเป็นไปได้ยาก เมื่อศาลอนุญาตให้ผ่อนชำระค่าปรับได้ การดำเนินกิจการของบริษัทก็สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ ทำให้สามารถฟื้นฟูบริษัทเป็นการสร้างงาน ทำให้ลดอัตราการว่างงานเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

(2) พิจารณาในด้านของศาล ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษได้อย่างกว้างขวาง และเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดเป็นรายไป โดยศาลไม่ต้องหลีกเลี่ยงโทษปรับไปลงโทษจำคุก แล้วมารอการลงโทษจำคุกอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งการรอการลงโทษจำคุกอาจถือเสมือนว่าจำเลยไม่ได้

รับโทษอะไรเลย การอนุญาตให้ผู้ต้องโทษปรับสามารถผ่อนชำระค่าปรับได้ จะเป็นวิธีแก้ข้อขัดข้องเหล่านี้ได้เพราะผู้กระทำความผิดยังต้องรับโทษอยู่ ทำให้ศาลใช้ดุลพินิจในการลงโทษจำเลยในกรณีที่จำเลยไม่อยู่ในสถานะที่จะชำระค่าปรับได้ทันที

(3) พิจารณาด้านสถานที่กักขัง สถานที่กักขังซึ่งเป็นสถานที่ราชการ มิใช่เพียงพอที่จะรองรับได้ และมักจะคับแคบไม่ถูกสุขลักษณะ อันส่งผลเสียต่อสุขภาพร่างกายเกิดการเจ็บป่วย ทำให้ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการดูแล โดยเฉพาะในสถานีส้วมซึ่งไม่มีอากาศถ่ายเท เหมาะสำหรับกักขังตัวผู้ต้องหาไว้เพื่อสอบสวน การนำวิธีการผ่อนชำระค่าปรับใช้จะช่วยลดปัญหาเรื่องสถานที่กักขังได้มาก และสามารถประหยัดงบประมาณในการดูแลรักษาพยาบาล ยังลดจำนวนบุคลากรที่ดูแลผู้ต้องโทษกักขังได้

(4) พิจารณาในด้านสังคมและเศรษฐกิจ หากมีการอนุญาตให้ผ่อนชำระค่าปรับสังคมยังรู้สึกว่าการกระทำความผิดซึ่งได้รับโทษปรับยังต้องรับโทษอยู่ชั่วขณะหนึ่ง มิใช่จ่ายค่าปรับแล้วจบกันไปและรัฐไม่ต้องสิ้นเปลืองงบประมาณในการที่จะต้องนำผู้ต้องโทษปรับไปกักขังแทนโทษปรับ และการอนุญาตให้ผ่อนชำระค่าปรับทำให้การบังคับโทษปรับบรรลุเป้าหมาย รัฐยังได้รับชำระค่าปรับครบถ้วนเหมือนเดิม เพียงแต่ระยะเวลาจะยืดไปบ้างก็ตาม

อย่างไรก็ดีการนำวิธีการผ่อนชำระค่าปรับมาใช้ก็มีข้อบกพร่องอยู่บ้าง โดยผู้ต้องโทษปรับ อาจมีความคิดว่าหากตนกระทำความผิดแล้วแม้ว่าตนไม่มีเงินจ่ายค่าปรับก็ตาม ตนก็ไม่ถูกกักขังแทนค่าปรับเพราะอาจขอให้ศาลอนุญาตให้ตนผ่อนผันค่าปรับได้ ทำให้ผู้ต้องโทษปรับที่ไม่มีเงินเห็นว่าการลงโทษปรับไม่มีความสำคัญ วัตถุประสงค์เพื่อจะลงโทษปรับเพื่อการข่มขู่อาจจะไม่ได้ผลทำให้ผู้กระทำความผิดแล้วอาจจะกลับมาก่อทำความผิดซ้ำอีกได้ หรือทำให้บุคคลอื่นเห็นว่าหากกระทำความผิด ศาลก็จะมิได้บังคับโทษปรับทันทีทำให้เขาไม่มีความเกรงกลัวต่อการกระทำ ความผิดและขาดความระมัดระวังในการดำเนินชีวิตได้ อันเนื่องมาจากการลงโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญาส่วนใหญ่ เป็นความผิดเล็กน้อย และเป็นความผิดที่ไม่ได้อาศัยเจตนาในการกระทำความผิด แต่ก็เป็นความประสงค์ของสังคม¹³ ให้เขาต้องรับโทษอันเนื่องมาจากความไม่สมควรของผู้กระทำ ซึ่งเขาก็ต้องถูกดำเนินเนื่องจากการเช่นนั้น เช่น ความผิดประมาททำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ศาลอาจลงโทษปรับ เมื่อผู้ต้องโทษปรับ ไม่มีเงินชำระค่าปรับศาลก็อนุญาตให้ผ่อน บุคคลเหล่านี้อาจไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายได้ และทำให้เกิดการขาดความระมัดระวัง

¹³ คณิต ณ นคร. ประมวลกฎหมาย หลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ. พิมพ์ครั้งที่ 6, กรุงเทพฯ :นิติธรรม, 2540, หน้า 180-181.

จากการศึกษามาตรการในการผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวดๆ วัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับเดิมก็ยังไม่เปลี่ยนแปลง วัตถุประสงค์ในการลงโทษปรับเพื่อการทดแทน ก็ยังถือว่ารัฐยังต้องบังคับเอากับจำนวนเงินของผู้กระทำความผิดอยู่ แม้จะมีได้เป็นก้อนเดียวแต่เป็นการเปิดโอกาสให้ผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวดๆ ในส่วนวัตถุประสงค์การลงโทษปรับเพื่อการข่มขู่ ก็ยังใช้ได้กับมาตรการในการผ่อนชำระค่าปรับ เพราะผู้กระทำความผิดยังจะต้องเดินทางมาศาลอีกหลายครั้ง โดยทำให้ผู้กระทำความผิดเห็นว่าโทษปรับที่ตนได้รับยังไม่เสร็จสิ้นตนต้องรับโทษไปอีกชั่วขณะหนึ่ง และก็ยังเป็นตัวอย่างแก่ผู้ที่คิดจะกระทำความผิดไม่กล้ากระทำความผิดเพราะเห็นว่ากว่าที่จะได้รับโทษเสร็จสิ้นจะต้องใช้ระยะเวลาแม้เป็นเพียงโทษปรับ

2.3 การทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ

เมื่อศาลพิพากษาลงโทษปรับผู้กระทำความผิด มาตรการต่อไปคือการบังคับโทษปรับ ไม่ว่าจะเป็นการบังคับกับทรัพย์สิน หรือบังคับกับเนื้อตัวร่างกายซึ่งแต่ละประเทศจะมีวิธีการแตกต่างกันไปบ้าง แต่จากการศึกษาการบังคับโทษปรับในประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และในประเทศไทยจะมีมาตรการอย่างหนึ่งที่สอดคล้องกัน คือ การทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ ซึ่งเป็นมาตรการหนึ่งก่อนนำตัวผู้ต้องโทษปรับไปกักขังหรือจำคุกแทนค่าปรับ (An obligation to be fulfilled before the imprisonment of formal sentence)

ไม่ว่าจะเป็นโทษปรับ กักขัง จำคุกหรือทำงานบริการสังคมก็ตาม ล้วนถือเป็นโทษอาญาหรือมาตรการที่ใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อให้เจ็บทรมานและให้โอกาสสำนึกตนเอง ทุกคนจึงควรตระหนักในใจและควรรู้จักใช้สติยับยั้งจิตใจมิให้กระทำความผิดอาญาอันมีผลกระทบเป็นมลทินกับประวัติ ชื่อเสียง ของตนและครอบครัวในภายหน้าได้ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการลงโทษส่วนหนึ่งได้พัฒนามาจากความเชื่อที่ว่าโทษเป็นสิ่งจำเป็นในทางความรู้สึกรับผิดชอบของผู้กระทำความผิดและเป็นการตอบแทนความยุติธรรมให้แก่ผู้ที่ถูกประทุษร้ายหรือเหยื่อของอาชญากรรม ผู้กระทำความผิดจำต้องชดใช้ความเสียหายต่อความผิดที่ได้ก่อขึ้น และการทำงานบริการชุมชน ก็ถือเป็นส่วนหนึ่งของการชดใช้ค่าเสียหายของผู้กระทำความผิด เป็นการให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ความเสียหายให้แก่ชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการทำงานสาธารณะต่างๆ เช่น ให้อุบลเด็ก ทำความสะอาด ทำงานในองค์การกุศลของรัฐ โรงพยาบาล หรืองานอื่นที่เหมาะสมกับคุณลักษณะ

การลงโทษเพื่อเป็นการชดใช้ความผิดที่เกิดขึ้น หลักสำคัญจึงอยู่ที่ผู้กระทำความผิด ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสสร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยตรง ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าวิธี

การนี้มุ่งแก้ไขผู้กระทำความผิดมากกว่าการลงโทษปรับ เพราะเมื่อศาลพิพากษาลงโทษปรับผู้ที่มีเงินชำระค่าปรับก็จะจ่ายค่าปรับ รัฐไม่สามารถมีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมและจิตใจผู้กระทำความผิดได้ หรือผู้ที่ยากจนเมื่อศาลลงโทษปรับ ผู้ต้องโทษไม่สามารถชำระค่าปรับได้ก็ต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ นำตัวไปกักบริเวณไว้ มาตรการในการที่ให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์จึงเป็นมาตรการหนึ่งที่มุ่งแก้ไขปรับปรุงตนเอง ให้มีอิสรภาพได้ เงื่อนไขที่มุ่งให้ผู้กระทำความผิดได้สำนึกตน ตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดจึงเป็นภารกิจหลักของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งการทำงานบริการสังคมนั้นเป็นการพัฒนามาจากแนวคิดของการลงโทษ เป็นการรับเอาแนวความคิดของวัตถุประสงค์การลงโทษเพื่อข่มขู่ วัตถุประสงค์การลงโทษเพื่อทดแทน และวัตถุประสงค์การลงโทษเพื่อเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดผสมผสานเข้าด้วยกัน โดยรูปแบบและวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดมุ่งเน้นการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมและจิตใจผู้กระทำความผิด โดยวิธีการสร้างจิตสำนึกให้เกิดความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและสังคมด้วยการทำงานบริการสาธารณประโยชน์ วิธีการดังกล่าวเป็นการลดจุดดึงเครียดของการลงโทษที่มีความมุ่งหมายแก้แค้นผู้กระทำความผิดมาเป็นวิธีการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในรายซึ่งสามารถแก้ไขได้ ให้ได้รับการพัฒนาพฤติกรรมและจิตใจจนสามารถกลับคืนเข้าสู่สังคมได้และการแก้ไขฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำความผิดโดยใช้มาตรการดังกล่าว¹⁴ เป็นเครื่องมือทำให้จิตใจของผู้นั้นยอมรับว่าการกระทำความผิดเป็นสิ่งไม่ถูกต้อง และตัดสินใจเลือกปฏิบัติตามกฎหมายแทนการกระทำความผิด

การทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ในประเทศไทย เมื่อศาลลงโทษปรับตามกฎหมายจำเลยต้องชำระค่าปรับเป็นเงินตามจำนวนในคำพิพากษาของศาล ถ้าไม่ชำระค่าปรับภายใน 30 วันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม กฎหมายกำหนดในการบังคับคดีโดยการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือกักขังแทนค่าปรับพร้อมกำหนดให้ถืออัตรา 200 บาทต่อหนึ่งวัน อีกทั้งห้ามกักขังเกิน 1 ปี เว้นแต่โทษปรับเกิน 80,000 บาทขึ้นไปให้กักขังเกิน 1 ปี แต่ไม่เกิน 2 ปีก็ได้ อย่างไรก็ตามก็รัฐได้เพิ่มทางเลือกอีกอย่างหนึ่งให้กับผู้ต้องโทษปรับ โดยการให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ ซึ่งองค์ประกอบในการขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์มีดังนี้

1. ศาลพิพากษาปรับ ไม่เกิน 80,000 บาท และ
2. ไม่มีเงินชำระค่าปรับ

¹⁴ ณรงค์ ใจหาญ. กฎหมายอาญาว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2543, หน้า 31.

บุคคลที่มีสิทธิร้องขอ คือ จำเลยผู้ต้องโทษปรับ โดยการยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ

การพิจารณาคำร้องดังกล่าวกระทำโดย ศาลซึ่งต้องพิจารณาถึงฐานะการเงิน ประวัติ และสภาพความผิดของผู้ต้องโทษประกอบกัน เมื่อศาลเห็นชอบ จึงมีคำสั่งให้ผู้ร้องขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้ พร้อมกำหนดลักษณะงาน ประเภทงาน และจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงาน 1 วัน โดยคำนึงถึงคุณวุฒิ ภาวะแห่งจิต และอื่นๆ อีกทั้งยังอาจมีเงื่อนไขใดๆ เพื่อปรับแก้ไข พื้นฟู หรือป้องกันมิให้ผู้นั้นกระทำความผิดขึ้นอีกก็ได้

2.3.1 ประเภทของงานบริการสังคมหรืองานสาธารณประโยชน์

การจัดหางานบริการสังคมหรืองานสาธารณประโยชน์ให้เหมาะสมกับผู้ต้องโทษปรับ โดยผู้ที่ทำงานสามารถใช้ความสามารถ ทักษะ ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้โครงการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับประสบความสำเร็จมากขึ้น ผู้กระทำความผิดจะเสนอบทบาทของตนเองที่มีการทำงาน โดยจะพิจารณาจากความสนใจของแต่ละคนจะมีความแตกต่างกัน ผู้กระทำความผิดบางคนเลือกที่จะทำงานแบบเฉพาะ บางคนก็ชอบที่จะทำงานแบบทั่วไปซึ่งไม่ใช่ความสามารถพิเศษ แต่ก็มิได้หมายความว่าผู้กระทำความผิดจะเป็นผู้ผูกขาดกับการเลือกทำงานได้ ทั้งนี้การเลือกงานบริการสังคมหรืองานสาธารณประโยชน์ต้องผ่านการพิจารณา กลั่นกรอง ตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้ดูแลผู้กระทำความผิดที่มีโทษปรับ โดยในประเทศไทยและสหรัฐอเมริกาการเลือกงานสอดคล้องกันคือ งานบริการสังคมต้องผ่านการพิจารณา กลั่นกรองจากพนักงานคุมประพฤติ เป็นผู้กำหนดให้ว่าต้องทำงานอะไร ซึ่งแตกต่างกับของไทยศาลจะเป็นผู้พิจารณา กลั่นกรองว่าจะอนุญาตให้ผู้กระทำความผิดซึ่งมีโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ว่าเป็นงานอะไร อย่างไรก็ดีไม่ว่าใครจะเป็นฝ่ายกำหนดให้ผู้ต้องโทษว่าจะทำงานอะไร สิ่งที่ต้องพิจารณาพร้อมๆกัน คือ

เพศ ผู้กระทำความผิดที่เป็นเพศหญิงเหมาะสมกับงานซึ่งต้องการความละเอียดอ่อน เช่น งานช่วยเหลือคนชรา งานเลี้ยงเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์ ส่วนผู้กระทำความผิดที่เป็นเพศชาย เหมาะกับงานที่ต้องใช้กำลัง เช่น งานตกแต่งสนามให้กับบ้านพักคนชรา งานดูแลรักษาสวนสาธารณะ

อายุ ผู้ที่ศาลอนุญาตให้ทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ที่มีอายุมาก ควรจะได้รับการทำงานบริการสังคมประเภทที่ใช้แรงน้อย เช่น งานดูแลเด็กกำพร้า

ความถนัดและความสนใจ เป็นสิ่งสำคัญที่จะกระตุ้นให้ผู้กระทำความผิดเกิดแรงจูงใจในการทำงาน เช่น ถูกศาลลงโทษปรับในความผิดฐานขี้กขยอกทรัพย์ โดยมีความสามารถในการเล่น

คนตรี ศาลก็ควรกำหนดให้ไปเล่นดนตรี ในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า ให้เด็กฟังเพื่อมาให้ความบันเทิง ซึ่งอาจจะเป็นในเวลาตอนเย็นหลังเลิกงาน หรือในวันเสาร์ อาทิตย์ ถือเป็น การนำความถนัดของผู้กระทำความผิดมาใช้ให้เป็นประโยชน์

ประเภทแห่งความผิด ในบางกรณีไม่อาจจะกำหนดให้ทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ให้เหมาะสมกับความถนัดและความผิดได้ เช่น ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเพศไม่อาจให้ทำงานในสถานที่ซึ่งมีผู้เยาว์อยู่ได้ หรือกรณีความผิดเล็กน้อยเกี่ยวกับการจราจร ก็ควรกำหนดให้ผู้ต้องโทษปรับไปทำงานเกี่ยวกับกฎหมายจราจรอาจจะให้ไปโบกสัญญาณจราจรให้กับนักเรียนข้ามถนนไปโรงเรียน หรือให้ซ่อมแซมเครื่องหมายจราจร เช่น ให้ไปทาสีทางม้าลาย หรือในความผิดทำลายทรัพย์สินสาธารณะอาจให้กำหนดให้ไปทำความสะอาดหรือพัฒนาที่สาธารณะปลูกป่า หรือดูแลสวนสาธารณะให้กับชุมชน หรือกรณีความผิดในคดีขับรถโดยประมาท อาจให้มาทำงานในแผนกอุบัติเหตุของโรงพยาบาล ซึ่งให้ผู้กระทำความผิดได้เห็นว่าผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุยนต์เป็นอย่างไร ได้รับความเจ็บปวดขนาดไหน เพื่อจะได้สำนึกและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ฐานะของผู้กระทำความผิด การทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ ศาลจะใช้ดุลยพินิจอนุญาตเมื่อผู้กระทำความผิดมีฐานะยากจน ไม่มีเงินจ่ายค่าปรับ ประเด็นในการพิจารณาเรื่องฐานะ จะเป็นช่องทางให้คนที่มิเงินมาใช้ช่องทางนี้เพื่อที่จะมาทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนการชำระค่าปรับหรือไม่ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเป็นไปได้เพราะในการร้องขอให้ทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ก็เพียงแต่กรอกคำร้องตามแบบคำร้อง (บส.๑) และแบบประวัติจำเลย (บส.๒) ซึ่งเป็นประวัติส่วนตัวคร่าวๆ เกี่ยวกับการศึกษา อาชีพ ที่อยู่ รายได้ โดยมีได้ผ่านวิธีการสืบเสาะประวัติ ณ.ภูมิถิ่นอาศัยของผู้กระทำความผิด หรือสอบถามบุคคลใกล้ชิดผู้กระทำความผิดซึ่งมีโทษปรับเช่นเดียวกับการสืบเสาะประวัติก่อนศาลใช้ดุลยพินิจในการรอกำหนดโทษจำคุกหรือรอกำหนดโทษจำคุก ดังนั้น ก่อนศาลพิพากษาลงโทษปรับ ควรสืบเสาะประวัติของผู้กระทำความผิดก่อน

ในกฎหมายฉบับนี้แนวทางหรือข้อที่ศาลจะต้องคำนึงถึงในการที่จะพิจารณาว่าจะอนุญาตให้ทำงานหรือไม่ให้ทำงานอาจสรุปได้¹⁵ ดังนี้

1. เหตุที่ต้องพิจารณาฐานะทางการเงิน คือ จะต้องดูว่าเขาเป็นคนยากจนจริงหรือไม่
2. ดูประวัติว่าเคยกระทำความผิดมาซ้ำแล้วซ้ำอีก มีประวัติการกระทำผิดมากมาย การทำงานซึ่งวัตถุประสงค์ที่ข้างเคียงที่เราอยากให้เกิดขึ้นก็คือการแก้ไขฟื้นฟูความประพฤติของเขา

¹⁵ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร. ชุดที่ 21, ปีที่ 1 ครั้งที่ 31(สมัยสามัญนิติบัญญัติ) ศูนย์ข่าวและพิมพ์คดี. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, วันพุธที่ 14 พฤศจิกายน 2544, หน้า 46-47.

ด้วย มิใช่มีความประสงค์เพียงแต่เอาเขาออกจากที่กักขังเท่านั้น เพราะฉะนั้น ถ้าประวัติของเขาออกมาในลักษณะที่กระทำผิดซ้ำแล้วซ้ำอีกอย่างนี้ ก็ไม่สมควรที่ศาลจะอนุญาต

3. คุณภาพความคิดเนื่องจากว่าความคิดบางฐาน เป็นความคิดที่บางครั้งมุ่งหวังในเรื่องของผลประโยชน์ทางการเงินมาก อย่างเช่นความคิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนก็ดี หรือความคิดเกี่ยวกับบุคลากรก็ดี อย่างนี้ โดยหลักการสากลแล้ว ศาลจะต้องพยายามปรับเขาให้ได้ เพราะว่าเป็นการลงโทษทางทรัพย์สิน

ส่วนหลักการคำนวณจำนวนชั่วโมง ที่ถือเป็นการทำงาน 1 วันนั้น ได้กำหนดไว้ในระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการกำหนดจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน และแนวปฏิบัติในการให้ทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ ไว้ดังนี้

1. งานช่วยเหลือดูแลหรือให้ความบันเทิงแก่คนพิการ คนชรา ผู้ป่วยในสถานสงเคราะห์ หรือสถานพยาบาล งานวิชาการหรือบริการด้านการศึกษา เช่น สอนหนังสือ แปลเอกสาร เป็นต้น จำนวน 2 ชั่วโมง เป็นการทำงาน 1 วัน

2. งานวิชาชีพ ช่างฝีมือ ที่ต้องใช้ความรู้เชี่ยวชาญเฉพาะ เช่น งานเครื่องยนต์ ก่อสร้าง คอมพิวเตอร์ เป็นต้น จำนวน 3 ชั่วโมง เป็นการทำงาน 1 วัน

3. งานบริการสังคมหรือบำเพ็ญสาธารณประโยชน์อื่นที่ไม่ต้องใช้ความรู้ ความเชี่ยวชาญอื่นนอกจากสองข้อดังกล่าว เช่น งานทำความสะอาด พัฒนาสถานที่สาธารณะ งานจราจร เป็นต้น จำนวน 4 ชั่วโมง เป็นการทำงาน 1 วัน

คำสั่งเปลี่ยนโทษปรับเป็นการทำงานบริการสังคมนั้น กฎหมายกำหนดให้เป็นที่สุดแล้ว จะอุทธรณ์ฎีกาต่อไปไม่ได้ แต่อาจเปลี่ยนแปลงเพิกถอนภายหลังได้ ถ้าความปรากฏแก่ศาลหรือศาลากลางของโจทก์หรือเจ้าพนักงานว่า ผู้ต้องโทษปรับมีเงินพอชำระค่าปรับได้ในเวลาขึ้นคำร้อง หรือมีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลอาจเพิกถอนคำอนุญาตดังกล่าว และปรับหรือกักขังแทนค่าปรับ โดยหักจำนวนวันทำงานมาแล้วออกจากจำนวนเงินค่าปรับก็ได้ อีกกรณีหนึ่ง คือ ถ้าระหว่างทำงานบริการสังคม ผู้ต้องโทษปรับไม่ต้องการทำงานต่อไป อาจารย์ขอเปลี่ยนเป็นรับโทษปรับ หรือ กักขังแทนค่าปรับก็ได้ ศาลต้องอนุญาตตามคำร้องนี้ โดยหักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วออกจากจำนวนเงินค่าปรับ

จากการศึกษาการบังคับโทษปรับในประเทศสหรัฐอเมริกา และการบังคับโทษปรับในประเทศไทย การทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับสอดคล้องกันในประเทศนี้ ต้องได้รับความยินยอมหรือความสมัครใจจากผู้ต้องโทษปรับ เห็นได้จากตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา ฉบับแก้ไขครั้งที่ 13 ได้กำหนดมิให้มีการบังคับใช้ทำงาน โดยปราศจากความ

สมัครใจ เว้นแต่การลงโทษทางอาญาที่จำเลยอาจจะต้องถูกลงโทษตามที่เห็นสมควร ซึ่งกฎหมายของสหรัฐอเมริกาออกมาเพื่อคุ้มครองบุคคลมิให้ถูกบังคับให้เป็นทาส หรือถูกบังคับใช้แรงงานโดยมิได้สมัครใจ เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญไทยได้กำหนดไว้ว่า “บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้” และเมื่อพิจารณาถึงการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ ผู้เขียนเห็นว่ามิใช่เป็นโทษที่จะบังคับให้ผู้กระทำความผิดซึ่งมีโทษปรับ ทำงานโดยไม่สมัครใจได้ ประกอบกับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30/1 กำหนดให้ผู้ต้องโทษปรับยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิจารณาคดีเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ ศาลไม่อาจใช้ดุลยพินิจสั่งให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ได้หากผู้ต้องโทษมิได้ยื่นคำร้องเข้ามา ดังนั้น การทำงานบริการสังคมและทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไทยต้องได้รับความยินยอมและสมัครใจจากผู้กระทำความผิด อย่างไรก็ตาม ประเด็นเรื่องความยินยอมและสมัครใจจากผู้กระทำความผิดแตกต่างกับการบังคับโทษปรับในประเทศอังกฤษ ซึ่งแต่เดิมจำเลยต้องให้ความยินยอมต่อการทำงานบริการสังคมที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งศาล แต่ต่อมาตามกฎหมาย The Crime (Sentences) Act 1997 ได้ยกเลิกหลักในเรื่องความยินยอมดังกล่าวเสีย โดยศาลสามารถทำคำสั่งให้จำเลยทำงานบริการสังคมได้โดยไม่ต้องรับความยินยอมจากจำเลยอีก อย่างไรก็ตาม ในประเทศสหรัฐอเมริกามาตรการการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์มิใช่เป็นเพียงมาตรการแทนโทษปรับ แต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นมาตรการบังคับซึ่งกำหนดเป็นโทษควบคู่กับการลงโทษปรับ หรือทำงานบริการสังคมหรือ ลงโทษปรับอย่างใดอย่างหนึ่งไว้ด้วย

ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าหากพิจารณาการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ บุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีมีความสามารถในการชำระค่าปรับ ไม่อาจจะใช้มาตรการนี้ได้เนื่องจากเขาสามารถจ่ายค่าปรับได้ และเขาก็จะไม่ร้องขอที่จะทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ แต่หากพิจารณาถึงกรณีที่บุคคลเหล่านี้มีความสามารถจ่ายค่าปรับ กระทำความผิดซึ่งมีโทษปรับซ้ำๆ กันหลายครั้ง ก็ควรที่จะให้ศาลใช้ดุลยพินิจในการสั่งให้บุคคลเหล่านี้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนการลงโทษปรับ หรือควรใช้เป็นมาตรการควบคู่กับการลงโทษปรับ เพราะหากเพียงแต่ลงโทษปรับ วัตถุประสงค์ในการลงโทษปรับเพื่อการทดแทน และเพื่อการข่มขู่อาจจะใช้ไม่ได้ผล จึงควรมีมาตรการอื่นเพื่อให้มีการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดได้อีกทางหนึ่ง เพราะเป็นการสร้างสำนึกผิดและ โอกาสในการกลับตนเป็นพลเมืองดี โดยไม่กลับไปกระทำความผิดอีก ลดจำนวนผู้กระทำความผิดที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว และเป็นประโยชน์กับองค์กรหรือหน่วยงานอื่นที่มีช่องทางในกระบวนการยุติธรรมแต่เข้ามีส่วนร่วม เช่น องค์กรหรือหน่วย

งานที่รับผู้กระทำความผิดเข้าทำงานจะได้รับประโยชน์จากการบำเพ็ญกิจกรรมสาธารณประโยชน์ และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดมากขึ้น ซึ่งมาตรการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ ไม่ควรเป็นมาตรการแทนการลงโทษปรับ แต่ควรเป็นมาตรการบังคับควบคู่ไปกับการลงโทษปรับ เพราะเหตุว่าวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับมุ่งเพื่อเป็นการทดแทน และข่มขู่ มาตรการที่จะนำมาแทนก็ไม่ควรแตกต่างไปจากวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับมาแต่เริ่มแรก

จำนวนชั่วโมงในการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวนชั่วโมงในการทำงานจะกำหนดใกล้เคียงกัน ประมาณ 40-240 ชั่วโมง โดยประเทศอังกฤษจะกำหนดให้ทำงานบริการสังคมประมาณ 40-240 ชั่วโมง และประเทศสหรัฐอเมริกาก็กำหนดให้ทำงานบริการสังคมประมาณ 50-200 ชั่วโมง เนื่องจากทั้งสองประเทศเห็นว่าหากค่าปรับต่ำกว่าจำนวนดังกล่าว ถือว่าเวลาไม่เพียงพอที่จะพัฒนาความรู้สึกให้รับผิดชอบต่อสังคม และเป็นการไม่คุ้มกับการลงทุนที่จะต้องเตรียมการ ซึ่งเห็นได้ว่าระยะเวลาในการทำงานบริการสังคมขนาด 40-50 ชั่วโมงซึ่งเป็นเวลาขั้นต่ำนั้นสามารถที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมได้ระดับหนึ่ง เพราะหากเวลาในการทำงานบริการสังคมน้อยกว่านี้ ความรู้สึกในการที่ให้ผู้กระทำความผิดเข้าถึงชุมชนยังน้อย การทำงานบริการสังคมก็เป็นเพียงทางผ่านเพื่อจะไม่ต้องชำระค่าปรับ ในกรณีค่าปรับในประเทศอังกฤษ หากปรับไม่เกิน 200 ปอนด์ ซึ่งเป็นอัตราขั้นต่ำ จำนวนชั่วโมงในการทำงานไม่เกิน 40 ชั่วโมง โดยให้ทำงานภายใน 20 วัน หรือหากปรับเกิน 200 ปอนด์แต่ไม่เกิน 500 ปอนด์ จำนวนชั่วโมงในการให้ทำงานบริการสังคมไม่เกิน 60 ชั่วโมง โดยให้ทำงานบริการสังคมไม่เกิน 30 วัน และศาลจะออกคำสั่งให้ทำงานบริการสังคมได้บุคคลดังกล่าวต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 16 ปี

ผู้เขียนเห็นว่า ระยะเวลาในการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์จะมีผลทำให้เห็นคุณค่าในตนเอง และในด้านความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ทำงาน ซึ่งอาจหมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลที่จะต้องเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมต่อสวัสดิภาพของสังคมที่ตนดำรงอยู่ ตั้งแต่สังคมขนาดเล็กจนถึงสังคมขนาดใหญ่ ซึ่งความรับผิดชอบนั้นอาจจะเป็นความรับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมือง ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ครู อาจารย์ หรืออาจจะเป็นความรับผิดชอบต่อเพื่อน ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกา ในแต่ละมลรัฐการทำงานบริการสังคมต่างกัน เช่น ในมลรัฐจอร์เจีย จำนวนชั่วโมงการทำงานบริการสังคมอยู่ระหว่าง 20-500 ชั่วโมง ส่วนในศาลเมืองซานฟรานซิสโก รัฐแคลิฟอร์เนีย จะสั่งให้ผู้กระทำความผิดทำงานบริการสังคม ในกรณีที่ถูกคุมประพฤติมีโทษปรับ แต่ไม่สามารถชำระค่าปรับ ซึ่งเจ้าหน้าที่จะคำนวณชั่วโมงจากเงินค่า

ปรับ โดยเปรียบเทียบกับค่าแรงขั้นต่ำ เช่น ศาลสั่งปรับ 200 เหรียญค่าแรงขั้นต่ำชั่วโมงละ 5 เหรียญ ผู้ต้องโทษปรับก็ต้องทำงาน 40 ชั่วโมง ส่วนจำนวนชั่วโมงในการทำงานบริการสังคมในประเทศไทย ถืออัตราค่าปรับ 200 บาท ต่อการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ 1 วัน โดยคำนวณจำนวนทำงาน 1 วันไม่ได้ทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ 24 ชั่วโมง¹⁶ แต่จะแบ่งตามประเภทงาน เช่น งานต้องใช้แรงกายไม่ว่างานทำความสะอาดหรือพัฒนาสถานที่สาธารณะ หรือดูแลสวนป่า งานจราจร ให้ถือจำนวน 4 ชั่วโมงเป็น 1 วัน ถ้าเป็นงานช่วยเหลือดูแลอำนวยความสะดวกหรือให้ความบันเทิงแก่คนพิการ คนชราหรืองานวิชาการหรือบริการด้านการศึกษา เช่น การสอนหนังสือ หรือค้นคว้าวิจัย ให้ถือจำนวน 2 ชั่วโมงเป็นการทำงาน 1 วัน ในกรณีศาลลงโทษปรับ 1,000 บาท และศาลอนุญาตให้ทำงานเกี่ยวกับงานทำความสะอาดหรือพัฒนาสถานที่สาธารณะ ผู้ต้องโทษต้องทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ เป็นเวลา 5 วันๆ ละ 4 ชั่วโมง รวมเวลาที่ผู้ต้องโทษปรับต้องทำงานเป็นเวลา 20 ชั่วโมง หรือหากศาลอนุญาตให้ทำงานช่วยเหลือดูแลคนพิการหรือเด็กกำพร้า ผู้ต้องโทษปรับก็ต้องทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ เป็นเวลา 5 วันๆ ละ 2 ชั่วโมงรวมเวลาที่ผู้ต้องโทษปรับต้องทำงานเป็นเวลา 10 ชั่วโมง และเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนชั่วโมงในการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ในประเทศ อังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว จำนวนชั่วโมงในการทำงานในประเทศไทยยังน้อยอยู่ ทำให้แนวคิดที่นำมาตราการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์มาใช้จะไม่ตรงตามความมุ่งหมายเพื่อใช้เป็นการแก้ไขฟื้นฟู เพราะการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ดังกล่าว จำนวนชั่วโมงในการเข้าไปอยู่กับสังคมนั้นๆ น้อยเกินไป จึงอาจยังไม่เห็นคุณค่าของคนว่ามีความสามารถและมีประโยชน์ต่อสังคมมากนักน้อยเพียงใด และการทำงานเพื่อสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในชุมชนยังไม่เกิด การที่จะเปิดโอกาสให้บุคคลเหล่านี้ได้มีเวทีฝึกหัดเรียนรู้ ทดลอง และทดสอบความมีวินัย ความรับผิดชอบจึงยังมีน้อย

2.4 ผลของการนำวิธีทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์มาใช้

การนำมาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดซึ่งมีโทษปรับ ให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์มาใช้แทนค่าปรับ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย ในขณะที่อยู่ในขั้นเริ่มทดลองปฏิบัติเพียงบางพื้นที่ เนื่องจากเป็นกฎหมายที่เพิ่งแก้ไขใหม่ยังไม่มี

¹⁶ ไกรฤกษ์ เกษมสันต์. “การทำงานบริการสังคมหลีกเลี่ยงการกักขังแทนค่าปรับทางเลือกใหม่ของคนยากจน.” วารสารที่ 45. คณะกรรมการเนติบัณฑิต สมัยที่ 54, สำนักงานอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2545, หน้า 15-16.

ศึกษาวิจัยผลดีและผลเสีย แต่ผู้เขียนมีความเห็นว่า การอนุญาตให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ มีประโยชน์ด้วยกันหลายฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้กระทำความผิด ผู้เสียหาย สังคม ศาล หรือราชทัณฑ์

(1) ประโยชน์ต่อผู้ต้องโทษปรับ เป็นมาตรการที่ปฏิบัติต่อผู้ต้องโทษปรับและเป็นคนมีฐานะยากจน มิให้ผู้กระทำความผิดต้องไปปรับโทษกักขังเพียงแก่การกระทำความผิดเล็กน้อย การทำงานบริการสังคมจะช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ในการทำงานและเปิดโอกาสให้ฝึกฝนทักษะ ฝึกหัดการทำงาน เพื่อนำไปใช้ประกอบอาชีพ ได้เป็นประโยชน์ต่อผู้ต้องโทษปรับที่ว่างงาน ได้รับประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ และให้ผู้กระทำความผิดได้ตระหนักถึงคุณค่าของทักษะในการทำงาน ภายหลังผ่านกระบวนการทำงานมาแล้ว เป็นการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีของผู้กระทำให้ปรากฏออกมาในรูปของการให้บริการผู้อื่นและสังคมทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความรู้สึกรักภาคภูมิใจที่ได้กระทำความดีและพัฒนาตัวเองให้มีคุณค่า จากการที่ได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น ในที่สุดก็จะทำให้ผู้กระทำความผิดกลับตนเป็นคนดีและรู้สำนึกผิด

(2) ประโยชน์ต่อผู้เสียหาย เพื่อเป็นการชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายที่สามารถมองเห็นผลงานเป็นรูปธรรม ทำให้ผู้เสียหายรู้สึกพึงพอใจบ้างจากการที่ได้ตอบโต้ต่อการกระทำผิด โดยที่ผู้กระทำความผิดไม่สามารถหลบหลีกความรับผิดชอบต่อการกระทำที่ได้กระทำให้ไป

(3) ประโยชน์ต่อรัฐและสังคม ศาลสามารถใช้ดุลยพินิจได้อย่างกว้างขวาง เป็นทางเลือกของการพิพากษาคดีที่เป็นประโยชน์มากกว่าทางเลือกอื่นๆ และช่วยให้รัฐประหยัดงบประมาณ ค่าใช้จ่าย และลดภาระการเลี้ยงดูผู้ต้องโทษกักขังแทนค่าปรับ และการทำงานบริการสังคมของผู้กระทำความผิดปรากฏเป็นผลงานของผู้กระทำความผิดโดยตรง เช่น การให้บริการของผู้กระทำความผิด

การทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์มาใช้แทนโทษปรับ แม้จะมีผลดีค่อนข้างชัดเจน แต่ก็ยังผลเสียอยู่บ้าง เช่น กรณีเมื่อผู้กระทำความผิดซึ่งมีฐานะยากจน ไม่มีเงินจ่ายค่าปรับมาทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์โดยไม่ต้องไปปรับโทษกักขังแทนค่าปรับ ก็อาจเห็นว่าแม้ตนจะกระทำความผิด เช่น ในความผิดฐานประมาท ซึ่งตนอาจเพียงถูกพิพากษาให้ลงโทษปรับ แต่เมื่อตนอยู่ในขำยากจนคนก็อาจจะไม่ชำระค่าปรับ โดยขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้ ผู้กระทำความผิดจึงขาดความระมัดระวังในการใช้ชีวิต เพราะถือว่าตนไม่ต้องถูกกักขังเนื่องจากตนกระทำความผิดเพียงเล็กน้อย และตนก็มีฐานะยากจน หากเกิดความผิดพลาดหรือบกพร่องในการพิจารณาเนื่องจากว่า เจ้าองค์ประกอบของกฎหมาย เพราะผู้กระทำความผิดเป็นคนยากจน ไม่มีเงินจ่ายค่าปรับ ซึ่งบุคคลเหล่านี้ อาจเข้ามาสร้างความเดือดร้อนต่อสังคม และสังคมก็จะได้รับผลร้ายมากกว่าได้รับประโยชน์และทำให้สังคมรู้สึกมี

อันตรายมากกว่า และโทษปรับในที่สุดก็จะมีแค่มาตรการให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ คงไม่มีใครยอมจ่ายค่าปรับ เพราะเห็นว่ามาทำงานแทนเพียงไม่กี่ชั่วโมงก็จบ โดยไม่ต้องไปรับผิดชอบค่าปรับ เจตนารมณ์ของการลงโทษปรับเพื่อบังคับกับเงินหรือทรัพย์สินก็ไม่อาจใช้ได้ต่อไป

จากการศึกษาในการให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ ศาลจะอนุญาตให้ทำงานก็ต่อเมื่อมีฐานะยากจนหรือมีภาระทางครอบครัว ในทางตรงกันข้ามหากผู้กระทำความผิดซึ่งได้รับโทษปรับ มีฐานะหรือมีความสามารถในการชำระค่าปรับได้ ศาลก็จะไม่อนุญาตให้บุคคลนั้นทำงานบริการสังคมได้ และหากพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู จึงไม่น่าจะนำมาใช้กับบุคคลเหล่านี้ได้ ซึ่งในบางฐานความผิด เช่น ในความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ไม่ว่าจะเป็ทรัพย์สินของสาธารณะหรือทรัพย์สินส่วนบุคคล หรือความผิดฐานประมาทในการขับรถ ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวง การลงโทษปรับแต่เพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ และมีได้ทำให้บุคคลกลุ่มนี้รู้สึกนึกในการกระทำความผิด และในที่สุดวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญาเพื่อทดแทน หรือข่มขู่จึงไม่อาจใช้ได้กับบุคคลที่มีความสามารถในการชำระค่าปรับ ซึ่งจากการศึกษาการบังคับโทษผู้กระทำความผิดในประเทศสหรัฐอเมริกาในบางฐานความผิดมิได้มีการลงโทษปรับหรือลงโทษปรับควบคู่กับการจำคุกแต่เพียงสองประการเท่านั้น แต่ในการลงโทษปรับบางฐานความผิดได้ลงโทษให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ควบคู่กันไปด้วย เช่น ในความผิดฐานทำให้ทางสาธารณะเสียหาย หรือสกปรก ผู้กระทำความผิดต้องถูกปรับในอัตราไม่เกินหนึ่งพันเหรียญและต้องทำงานบริการสังคมอย่างต่ำ 48 ชั่วโมงแต่ไม่เกิน 200 ชั่วโมงในช่วงระยะเวลาไม่เกิน 180 วัน¹⁷ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าในบางฐานความผิดก็ควรกำหนดวิธีการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ควบคู่กับการลงโทษปรับ หรือลงโทษปรับ หรือทำงานบริการสังคมอย่างใดอย่างหนึ่งไปด้วยโดยให้ถือเป็นมาตรการบังคับ ทำให้ผู้กระทำความผิดซึ่งมีความสามารถในการชำระค่าปรับได้ทำงานบริการสังคม เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดได้ แม้ว่าคนจะมีได้มีฐานะยากจนแต่กระทำความผิดเพียงเล็กน้อย เพราะหากแค่เพียงลงโทษปรับอย่างเดียววัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับเพื่อการทดแทนและข่มขู่ ไม่อาจใช้ได้กับคนที่มิมีฐานะทางเศรษฐกิจดี เพราะเขาจะไม่มีความเกรงกลัวเนื่องจากเขาสามารถชำระค่าปรับได้,

อย่างไรก็ดีวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับ ก็เพื่อเป็นการทดแทน และข่มขู่ มาตรการอื่นในการมาแทนก่อนใช้วิธีการกักขังแทนค่าปรับ ก็ควร ไม่เบี่ยงเบนไปจากวัตถุประสงค์เดิม ดังนั้น มาตรการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ที่เริ่มใช้ในปัจจุบัน ผู้เขียนเห็นว่า เป็นมาตรการที่ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์เดิมของการลงโทษปรับ เพียงแต่รัฐพยายามหามาตรการอื่น

¹⁷ California Codes Penal Code, Section 640.5

มาแทน เพื่อพยายามเลี่ยงการลงโทษกักขัง แต่เมื่อโทษเดิมเป็นโทษปรับ มาตรการที่มาแทนการบังคับค่าปรับก็ควรเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับ คือเพื่อบังคับเอา กับทรัพย์สิน

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพของการบังคับใช้โทษปรับ

โทษปรับเป็นโทษที่รัฐต้องการบังคับเอากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด และเมื่อศาลได้กำหนดจำนวนค่าปรับแล้ว ก็ต้องมีการบังคับค่าปรับต่อผู้กระทำความผิด แต่การลงโทษปรับมิใช่วิธีการลงโทษที่สมบูรณ์ในทุกกรณี เพราะไม่เพียงการสั่งให้บุคคลต้องจ่ายค่าปรับเท่านั้น แต่กระบวนการลงโทษปรับยังต้องพิจารณาถึงการบังคับให้ได้มาซึ่งค่าปรับ ดังนั้น ปัญหาเกี่ยวกับสภาพของการบังคับใช้โทษปรับที่เกิดขึ้น ทั้งในประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไทย คือความเหมาะสมในการลงโทษทางการเงิน ซึ่งผู้กระทำความผิดที่มีโทษปรับจะมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่เท่าเทียมกัน ปัญหาที่ตามมาก็คือการไม่สามารถบังคับค่าปรับได้ในจำนวนที่ศาลพิพากษาได้ แม้ในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาก็มีกฎหมายกำหนดไว้โดยชัดเจน ให้พิจารณาถึงรายได้และความสามารถของผู้กระทำความผิดแล้วแต่ก็ไม่สามารถจะบังคับจำนวนค่าปรับเป็นเงินก้อนเดียวได้ทุกกรณีไป ทำให้ต้องถูกส่งตัวไปจำคุกหรือกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งผู้เขียนมองว่าเป็นปัญหาของสังคมอย่างหนึ่ง เพราะอย่างน้อยที่สุด ในคดีที่มีการถูกปรับ มักจะเป็น โทษที่มีลักษณะโทษเบา เป็นการกระทำความผิดที่ไม่ใช่เป็นเรื่องร้ายแรง ดังนั้น ถ้าหากว่าบุคคลใดที่ถูกจำคุกหรือกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งผู้รับโทษปรับ ต้องสูญเสียอิสรภาพโดยไม่สมควร¹⁸ และอย่างน้อยที่สุดทางสังคมก็เป็นที่รับรู้กันว่า ครอบครัวของผู้ถูกกักขังจะมองในลักษณะว่าเป็นเหมือนบุคคลที่กระทำความผิดร้ายแรง สิ่งเหล่านี้อาจจะมีผลกระทบต่อทางสังคมและครอบครัวเขาได้ และการให้เขาไปอยู่ในสถานที่กักขังเขาอาจจะเกิดความเกรงกลัว ไม่กล้าจะกระทำความผิดอีก วัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับเพื่อข่มขู่จึงสามารถใช้ได้ในกรณีดังกล่าว แต่หากผ่านไปสักระยะก็อาจกลับมากระทำความผิดซ้ำอีกได้ เพราะเขาอาจไม่ได้แก้ไขฟื้นฟูจิตใจและเขาอาจไปเรียนรู้หรือเลียนแบบบุคคลที่มีความประพฤติไม่ดีในสถานจำคุกหรือกักขัง และในที่สุดก็กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก ดังนั้น มาตรการในการลงโทษแนวใหม่จึงนำมาใช้กับการลงโทษทางอาญามากขึ้น โดยมุ่งแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดรายบุคคลให้สามารถกลับตัวเป็นคนดีได้ ซึ่งอาจทำได้หลายวิธีและเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงโทษจำคุกระยะสั้น โดยหันมาใช้วิธีการอย่างอื่นแทน เนื่องจากระยะเวลาที่อยู่ในสถานที่ยัง

¹⁸ ไพฑูรย์ มงคลหัตถี. “โทษกักขังตามกฎหมายใหม่.” วารสารราชทัณฑ์. ปีที่ 51, ฉบับที่ 1. 2546, หน้า 84-85.

คุกหรือกักขังน้อยเกินไป ไม่สามารถเปลี่ยนนิสัยผู้กระทำผิดให้กลายเป็นคนดีได้ รวมถึงรัฐบาลไม่
 ต้องไปแบกรับภาระจะต้องจัดค่าอาหาร จะต้องจัดค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจำคุกหรือกักขัง
 ทั้ๆที่แท้จริงเป็นเพียงโทษปรับที่เพียงบังคับเอากับทรัพย์สินของผู้กระทำผิด โดยรัฐบาลมิได้คำนึง
 ถึงวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับ ซึ่งมีได้ลงโทษปรับเพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไขแต่อย่างใด
 เพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือชุมชนมิได้มีส่วนร่วมในการปรับปรุง เพียงแต่มุ่งลงโทษในทางทรัพย์สิน
 และเพื่อทดแทนและข่มขู่

อย่างไรก็ดี ในทางปฏิบัติเมื่อศาลพิพากษาลงโทษปรับผู้ใด ก็มักมีการชำระค่าปรับกัน
 ในวันนั่นเอง ถ้าไม่จ่ายค่าปรับในวันนั้นก็มักกักขังแทนค่าปรับหรืออาจกล่าวได้ว่า ถ้าไม่ชำระค่า
 ปรับในวันนั้น ก็มักจะกักขังแทนค่าปรับ ไปพลางก่อนเลยในทุกคดี หากจะพิจารณาถึงบทบัญญัติ
 กฎหมาย มาตรา 29 ประมวลกฎหมายอาญา ผู้ต้องโทษปรับยังมีเวลาที่จะนำเงินค่าปรับมาชำระแก่
 ศาลภายใน 30 วันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ดังนั้น ในระหว่างที่ยังไม่ครบกำหนด 30 วันดังกล่าว แม้
 จะยังไม่ชำระค่าปรับก็ยังไม่ถือว่าผิดนัดชำระค่าปรับ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ทางปฏิบัติไม่ตรงกับหลัก
 กฎหมาย และเมื่อครบกำหนด 30 วันดังกล่าวแล้ว หากยังไม่ชำระศาลมีอำนาจเลือกกระทำการอย่าง
 หนึ่งอย่างใด ได้ คือ ยึดทรัพย์สินของผู้นั้นมาขายทอดตลาดแล้วเอาเงินที่ได้มาชดใช้ค่าปรับ หรือกัก
 ขังผู้นั้นแทนค่าปรับ แต่ในทางปฏิบัติมักจะไม่ได้ใช้วิธียึดทรัพย์สินมาใช้ค่าปรับ แต่มักจะใช้วิธีกัก
 ขังแทนค่าปรับ เพราะเป็นวิธีการที่สะดวกมีหน่วยงานที่จะบังคับโทษกักขังได้อยู่แล้ว ดังนั้น ใน
 เรื่องการบังคับโทษปรับ ควรบัญญัติกฎหมายในเรื่องการบังคับโทษปรับไว้โดยเฉพาะ และให้มี
 หน่วยงานในการบังคับโทษปรับโดยชัดเจน

ในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกามีมาตรฐานเสริมในการจะบังคับค่าปรับซึ่งถือ
 เป็นมาตรการแทนการบังคับค่าปรับ ไม่ว่าจะเป็มาตรการการผ่อนชำระค่าปรับหรือมาตรการ
 ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ ก่อนจะนำตัวผู้ต้องโทษปรับไปจำคุกแทนค่าปรับ ซึ่งในประเทศ
 สหรัฐอเมริกา ก็เห็นว่าจำเลยที่เป็นคนยากจนก็ไม่ควรถูกส่งไปจำคุกเพียงเพราะเขา ไม่มีเงินจ่ายค่า
 ปรับ ซึ่งศาลฎีกาได้กล่าวว่า ไม่มีความยุติธรรมที่เท่าเทียมกันเลย ครบใดที่การพิจารณาคดีบุคคลจะ
 ขึ้นอยู่กับจำนวนเงินที่เขามีความสามารถจ่ายได้ ส่วนการบังคับโทษปรับในประเทศอังกฤษ เจ้าหน้าที่
 ของศาลที่เป็นผู้บังคับ ไม่ว่าจะในกรณียึดทรัพย์สินมาใช้ค่าปรับหรือกรณีติดตามค่าปรับในกรณีศาล
 อนุญาตให้ผ่อนชำระค่าปรับ ซึ่งแตกต่างกับการบังคับโทษปรับในประเทศสหรัฐอเมริกา การบังคับ
 โทษปรับเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการซึ่งจะมีหน้าที่ในกรณียึดทรัพย์สินมาใช้ค่าปรับหรือติดตาม
 ค่าปรับในกรณีศาลอนุญาตให้ผ่อนชำระค่าปรับ ส่วนในประเทศไทยในการบังคับทรัพย์สินหรือยึด

ทรัพย์สินมาใช้ค่าปรับ ยังไม่มีหน่วยงานใดเป็นผู้สืบทรัพย์สินหรือนำชี้ ซึ่งในเรื่องนี้ท่านผู้รู้ได้ให้ความเห็นว่า¹⁹ หากจะต้องใช้วิธีการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ เจ้าหน้าที่ของรัฐก็ต้องดำเนินการ ในคดีอาญาคงจะต้องเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะต้องแจ้งทรัพย์สินในรายละเอียดให้ศาลสั่งให้ไปยึด ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า หน้าที่บังคับคดีเกี่ยวกับค่าปรับนี้ เป็นหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะ ในเมื่ออัยการมีหน้าที่ดำเนินคดีในศาลแทนรัฐ ทางสำนักงานอัยการก็ต้องทำหน้าที่ในเรื่องนี้ ซึ่งปัจจุบันนี้ทางสำนักงานอัยการยังไม่มีโครงการที่จะทำงานในหน้าที่นี้เลย คงปล่อยให้ศาลบังคับคดีไปโดยใช้วิธีการกักขังแทนค่าปรับ หรือให้ผู้ต้องโทษปรับร้องขอเพื่อทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ

หากเป็นกรณีศาลอนุญาตให้ผ่อนชำระค่าปรับ หน่วยงานที่รับชำระค่าปรับและติดตามทวงถาม ก็ควรเป็นสำนักงานอัยการอันเนื่องมาจากโทษปรับเป็นโทษทางอาญาและพนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ในการฟ้องร้องคดีอาญาแทนรัฐอยู่แล้ว และหากต่อมามีการผัดผ่อน หน้าที่ในการร้องขอให้ศาลออกหมายจับ เพื่อนำตัวมาใช้วิธีการสุดท้าย คือการกักขังแทนค่าปรับก็ต้องเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ เพราะถือว่าผู้ต้องโทษปรับขัดต่อคำพิพากษาที่อนุญาตให้ผู้กระทำความผิดผ่อนชำระค่าปรับ เช่นเดียวกับในประเทศสหรัฐอเมริกาสำนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่รับชำระค่าปรับ และติดตามทวงถามค่าปรับกรณีที่ศาลอนุญาตให้ผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวดๆ ในกรณีดังกล่าวเจ้าหน้าที่ของศาลยุติธรรมไม่อาจกระทำได้ เพราะตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 กำหนดให้สำนักงานศาลยุติธรรมเป็นส่วนราชการที่เป็นหน่วยงานอิสระ และไม่มอบหมายให้สำนักงานศาลยุติธรรมมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานบังคับคดี²⁰ ซึ่งถือว่าบทบัญญัติดังกล่าวไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 275 ที่กำหนดให้ศาลยุติธรรมมีหน่วยงานธุรการที่เป็นอิสระ ดังนั้น หน้าที่ในการบังคับค่าปรับในประเทศไทยจึง ไม่อาจเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมได้เช่นเดียวกับในประเทศอังกฤษ แต่ในส่วนให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ ทั้งในประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศไทย เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานคุมประพฤติ ในการดูแลบุคคลเหล่านี้ โดยควบคุมตามเงื่อนไขที่ศาลสั่ง ซึ่งหากไม่ปฏิบัติตาม²¹ ก็จะรายงานให้ศาลพิจารณาลงโทษตามปกติต่อไป

¹⁹ จิตติ คิงส์กัทย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2529, หน้า 1027.

²⁰ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 21/2543 ลงวันที่ 2 พฤษภาคม 2543

²¹ “ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับลดจำนวนประชากรถูกเปิดโอกาสผู้ต้องโทษคนฮากไว้.” มติชนรายวัน. 24 มกราคม 2546, หน้า 11.

จากแนวความคิดนี้ ต่อไปทางสำนักงานอัยการสูงสุดควรจะต้องมีหน้าที่เพิ่มขึ้น คือตั้ง กองบังคับคดีตามคำพิพากษา ในการติดตามคำปรับตามคำพิพากษาของแต่ละเรื่องให้เกิดผลบังคับ ได้ตามกฎหมายที่ได้มีวัตถุประสงค์นั้น โดยอาศัยนิติกรที่มีอยู่เป็นเครื่องมือ ซึ่งอาจทำให้รัฐได้เพิ่ม ประสิทธิภาพเกี่ยวกับการบังคับคดีขึ้นอย่างจริงจัง

มาตรการในการให้ผ่อนชำระค่าปรับ หรือมาตรการในการให้ทำงานบริการสังคม ซึ่งเป็นแนวทางในการลดจำนวนผู้ต้องขังในภาวะคนล้นคุก และแยกผู้กระทำความผิดเล็กน้อย หรือ กระทำความผิดครั้งแรก ออกจากผู้กระทำความผิดโดยสันดาน รวมทั้งให้โอกาสคนจนผู้ยากไร้ได้อยู่ สังคม มีโอกาสประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองและครอบครัว เพื่อมิให้เกิดปัญหาครอบครัวล่มสลาย ซึ่ง อาจกลายเป็นภาระสังคม และหากนำวิธีการทำงานบริการสังคมมาบังคับใช้กับผู้ที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจดี ก็สามารถสร้างสำนึกให้บุคคลเหล่านี้รู้จักความรับผิดชอบต่อส่วนรวม หรือชุมชนและ ป้องกันมิให้บุคคลเหล่านี้กระทำความผิดซ้ำเพราะการจ่ายค่าปรับแต่เพียงอย่างเดียวไม่อาจทำให้เขา เจ็ดหลาบแต่อย่างใด

แต่อย่างไรก็ดีผู้เขียนเห็นว่ามาตรการในการผ่อนชำระค่าปรับ ยังเป็นมาตรการที่ลงโทษ เพื่อเป็นการทดแทน และข่มขู่ ยังใช้ได้ผลอยู่เพียงแต่ให้โอกาสผู้ที่มีฐานะยากจน ขยายระยะเวลาใน การชำระค่าปรับ และเขาก็ยังรับผิดชอบเต็มจำนวนค่าปรับอยู่ ซึ่งแตกต่างจากมาตรการในการทำงาน บริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ ที่มุ่งเพื่อปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิด การกระทำความผิด เล็กๆ น้อยๆ ตามประมวลกฎหมายอาญาอันมีโทษปรับ อาจเกิดจากความพลั้งพลาด มิได้กระทำ โดยเจตนา ทั้งมาตรการที่นำมาแทนก็ควรไม่หลีกเลี่ยงนี้ ไปจากวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับ แต่ มาตรการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ดังกล่าว ก็ควรนำไปเป็นมาตรการ บังคับมิใช่มาตรการแทนการลงโทษปรับแต่อย่างใด ซึ่งหรือหากจะพิจารณาถึงจุดมุ่งหมายในการ ลงโทษปรับก็เพื่อจะบังคับเอาภัยทรัพย์สิน เมื่อจะบังคับโทษปรับก็ควรใช้มาตรการที่จะบังคับเอา ภัยทรัพย์สินให้ได้ก่อน มาตรการที่เห็นได้ชัดคือ มาตรการในการผ่อนชำระค่าปรับ โดยแบ่งการ ชำระค่าปรับเป็นงวดๆ ซึ่งถือเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดที่มีงานทำได้กลับไปทำงานหาเงิน มาผ่อนชำระค่าปรับ แต่หากมีการผิดนัดก็ควรใช้มาตรการสุดท้ายคือ การกักขังแทนค่าปรับ

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

โทษปรับเป็นโทษที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณและน่าเชื่อว่ามีมาก่อนโทษจำคุก เมื่อมีการตั้งขึ้นมาเป็นรัฐ ผู้ปกครองรัฐก็พยายามดึงเอาอำนาจตัดสินคดีซึ่งเคยเป็นของเผ่าต่างๆ มาอยู่ที่ตน เรียกว่า “ระบบความยุติธรรม โดยอำนาจรัฐ” อันเข้ามาแทนที่ “ระบบความยุติธรรม โดยเอกชน” ในการนี้รัฐมีอำนาจรับเงินส่วนหนึ่งจากผู้กระทำผิดคิด ในกฎหมายสิบสองโต๊ะ ของโรมันโบราณ เรียกว่า ค่าไถ่โทษ (Composition) ต่อมาก็มีค่าตอบแทนที่รัฐเข้ามาจัดความยุติธรรมให้ ทำนองค่าขึ้นศาลหรือค่าภาษี ในระบบศักดินาของประเทศอังกฤษ ก็มีการเรียกค่าใช้จ่าย ในการดำเนินคดี โดยให้ตุลาการเรียกเก็บจากผู้กระทำผิดเรียกว่า ค่าใช้จ่ายในการรับบริการ จากกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ในเวลาต่อมาก็เริ่มมีการกำหนดอัตราค่าปรับ ให้เป็นระบบมีหลักเกณฑ์ยิ่งขึ้น คือนำไปใช้กับความผิดบางประเภทแทนที่จะใช้เป็นการทั่วไป เพื่อหวังเพิ่มพูนรายได้แก่รัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อทฤษฎีหรือปรัชญาในการลงโทษเริ่มเป็นที่กล่าวถึงมากขึ้น การเรียกร้องค่าจัดระบบความยุติธรรม หรือค่าใช้จ่ายบริการศาลได้พัฒนาโดยแยกออกเป็นค่าธรรมเนียมศาลต่างหาก

ตามกฎหมายไทย โทษปรับมีมาแต่สมัยโบราณ มิใช่ความคิดที่จะเกิดขึ้นใหม่ เพราะอิทธิพลของกฎหมายต่างประเทศเมื่อสมัยปรับปรุงประมวลกฎหมายดังในเรื่องอื่นๆ อีกหลายเรื่อง ในกฎหมายตราสามดวงได้กล่าวถึงโทษปรับในความผิดหลายกรณี เมื่อความคิดเรื่องศักดินาได้เกิดขึ้น คือการที่ถือว่าแต่ละคนมีค่าตัว เช่น ทาสมีศักดินา 5 ไร่ ราษฎรทั่วไปศักดินา 25 ไร่ ขุนนางผู้มีบรรดาศักดิ์ ศักดินาอาจถึง 1,000 หรือ 2,000 ไร่ พระบรมวงศานุวงศ์ ศักดินาสูงเป็น 1,000 หรือ 10,000 ไร่ เมื่อมีการกระทำผิดต่อบุคคลใด ก็อาจเอาศักดินาของผู้เสียหายมาเป็นหลักในการกำหนดโทษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโทษปรับ การปรับเรียกว่า การปรับไหม ต่อมาเรียกว่าปรับเป็นพินัย หรือ เข้าเป็นของหลวง เรียกว่า พินัยหลวง ต่อมาก็แบ่งให้แก่ผู้เสียหายบ้าง เรียกว่า สิบไหมกึ่ง พินัยกึ่ง คือเข้าหลวงครึ่งหนึ่งเป็นค่าปรับ และให้แก่ผู้เสียหายครึ่งหนึ่งของโทษ ต่อมาเมื่อใช้กฎหมายลักษณะอาญาก็มีการนำโทษปรับมาใช้ แต่ระบบโทษในการขณะนั้นมีว่า ถ้าจำเลยไม่ชำระค่าปรับ ซึ่งมีข้อวิพากษ์วิจารณ์มากกว่าผิดต่อหลักการลงโทษ ไม่เป็นธรรม มีการเลือกปฏิบัติระหว่างคนมีฐานะทางเศรษฐกิจดีกับคนมีฐานะยากจน อันเป็นเหตุให้การเปลี่ยนระบบโทษปรับของไทยในเวลา

ต่อมา เมื่อมีการจัดทำประมวลกฎหมายอาญารบับใหม่ ซึ่งยกเลิกการจำคุกแทนค่าปรับ และให้มีโทษกักขังแทนค่าปรับแทน อันเป็นเหตุให้มีโทษกักขังขึ้นใหม่ เป็นโทษสำรองหรือโทษประกอบ มีไว้สำหรับเปลี่ยนโทษจำคุกกระยะสั้นเป็นกักขัง และการบังคับแทนค่าปรับ

ส่วนหนึ่งของการนำโทษปรับมาใช้ก็เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุก แต่โทษปรับเป็นการบังคับเอาแก้ตัวเงินของจำเลย สถานะทางเศรษฐกิจของจำเลยแต่ละคนไม่เท่าเทียมกัน ค่าปรับจำนวนหนึ่งอาจจะรุนแรงต่อผู้ต้องโทษปรับที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี แต่อาจไม่กระทบกระเทือนต่อจำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี ทำให้ความไม่เป็นธรรมในการบังคับโทษปรับเกิดขึ้นได้ ในบางประเทศศาลจะกำหนดโทษปรับเป็นวัน ซึ่งก่อนที่ศาลจะกำหนดโทษศาลจะต้องทราบรายได้ของจำเลยผู้ต้องโทษปรับเสียก่อน ว่าแต่ละคนมีรายได้เฉลี่ยต่อวันเท่าไร โดยทราบข้อมูลจากการสืบเสาะประวัติของจำเลยหรือทราบข้อมูลตามที่จำเลยแถลงต่อศาลหรือทราบข้อมูลจากฐานภาษีของจำเลยเอง เมื่อทราบรายได้เฉลี่ยต่อวันของจำเลย ศาลก็จะกำหนดโทษปรับ โดยกำหนดให้ปรับเป็นจำนวนวัน เช่น ให้ปรับจำนวน 5 วัน การลงโทษในกรณีนี้ทำให้ความเหลื่อมล้ำของการลงโทษระหว่างคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีและคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี ได้รับผลกระทบเสมอภาคกัน แต่ระบบนี้ก็อาจจะมีความเหมาะสมในประเทศที่มีระบบการจัดภาษีที่ดีทำให้การคำนวณรายได้เฉลี่ยต่อวันของผู้ต้องโทษปรับง่ายขึ้น แต่ระบบนี้อาจทำได้ยากในประเทศที่ระบบฐานข้อมูลภาษีที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง ในบางประเทศจึงใช้การกำหนดโทษปรับแบบตายตัว หรือกำหนดไว้อย่างเป็นทางการ โดยได้มีการปรับปรุงระบบนี้โดยการเปิดโอกาสให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษปรับได้อย่างกว้างขวาง โดยกฎหมายได้ระบุอัตราขั้นสูงขั้นต่ำเอาไว้กว้างหรืออาจจะระบุแค่อัตราค่าปรับขั้นสูงไว้แต่ไม่ระบุขั้นต่ำ หรือระบุแค่เฉพาะขั้นต่ำแต่ไม่ระบุขั้นสูงเพื่อเปิดโอกาสให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจได้อย่างเต็มที่ หากเห็นว่าผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีฐานะเศรษฐกิจดีก็อาจจะกำหนดค่าปรับสูงเพื่อให้โทษปรับเป็นผลร้ายต่อจำเลย และหากพิจารณาเห็นว่าจำเลยเป็นคนมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีก็อาจกำหนดโทษปรับต่ำลงไป ดังเช่นเช่นในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา แม้การกำหนดโทษปรับศาลต้องพิจารณาจากพฤติการณ์แห่งคดีว่าร้ายแรงเพียงใดพร้อมด้วยประวัติของผู้กระทำความผิด จากนั้นศาลมาพิจารณาถึงความสามารถในการชำระค่าปรับ เพื่อกำหนดจำนวนเงินค่าปรับ ซึ่งแตกต่างกับของไทยเพราะในการกำหนดค่าปรับอาจพิจารณาจากพฤติการณ์ของคดี แต่ไม่มีการพิจารณาถึงความสามารถหรือภาระในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิด แต่ถึงอย่างไรก็ดีไม่ว่าการกำหนดโทษปรับเป็นแบบรายวัน(day fine) หรือการกำหนดค่าปรับแบบตายตัว ผู้ต้องโทษปรับก็ต้องชำระค่าปรับเป็นเงินก้อนเดียว

แม้ว่าการลงโทษจะมีวัตถุประสงค์ที่แท้จริง เพื่อต้องการให้สมาชิกของรัฐอยู่ร่วมกันด้วยความสงบเรียบร้อย วัตถุประสงค์ในการลงโทษปรับทางอาญา ซึ่งเดิมกฎหมายอาญาส่วนใหญ่

จะมีวัตถุประสงค์หลักไปในทางแก้แค้นทดแทน และข่มขู่ การลงโทษปรับจึงเป็นการลงโทษเพื่อทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย และการลงโทษปรับในสมัยก่อนเพื่อชดใช้ความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย เช่น ผู้กระทำความผิดอาจถูกปรับห้าเท่าของมูลค่าทรัพย์สินที่ขโมยไป การลงโทษในระยะแรกจึงเป็นการลงโทษที่รุนแรงเด็ดขาดขัดต่อหลักมนุษยธรรมอยู่บ้าง แต่ต่อมาเมื่อรัฐเข้ามาจัดการเรื่องความยุติธรรม การลงโทษปรับก็มีไปในทางลักษณะข่มขู่ แม้ว่าการลงโทษปรับผลของการข่มขู่ไม่ให้นักดลกล้ากระทำความผิดหรือเพื่อเป็นตัวอย่างให้คนทั่วไปเห็นว่าเมื่อกระทำความผิดแล้วจะต้องได้รับโทษจึงเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิดนั้น แต่ความเกรงกลัวจะไม่เท่าเทียมกันได้ทุกคน เพราะการลงโทษปรับเป็นการลงโทษในการที่จะบังคับเอากับทรัพย์สิน ซึ่งแต่ละคนจะไม่เท่าเทียมกัน แต่การลงโทษปรับก็เป็นการข่มขู่ผู้กระทำความผิดได้ระดับหนึ่ง แม้ผู้กระทำความผิดคนนั้นจะมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี

แต่อย่างไรก็ดี ในการลงโทษปรับ ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดมีความแตกต่างกัน ทำให้เกิดปัญหาในการบังคับเอาตามจำนวนค่าปรับที่ศาลพิพากษา โดยทำให้มองถึงแนวคิดคำนึงเพื่อประโยชน์ในอนาคต ในด้านการปรับปรุงแก้ไขฟื้นฟู โดยนำวิธีการอื่นมาแทนในการบังคับกับโทษปรับซึ่งเป็นวิธีการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์เพื่อให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัวเป็นคนดี โดยเฉพาะผู้ที่มีความสามารถทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า ซึ่งในปัจจุบันความประมวลกฎหมายอาญากำหนดให้มีการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ โดยมีได้พิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับ และมาตรการดังกล่าวก็มีได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับ ที่มุ่งลงโทษเพื่อทดแทนและข่มขู่ เพราะเห็นว่าเป็นการกระทำความผิดเล็กน้อย เพียงแต่ลงโทษปรับก็จะเกิดความเกรงกลัว โดยมีได้คำนึงถึงการนำตัวมาปรับปรุงแก้ไขดังเช่นการลงโทษจำคุก และเมื่อบังคับโทษปรับกับผู้กระทำความผิด ไม่ได้ตามจำนวนที่ศาลพิพากษา ก็ควรพิจารณาทางเลือกอื่นที่ไม่ทำให้วัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับเดิมเปลี่ยนแปลงไป และเจตนารมณ์ของคำพิพากษาที่จะบังคับเอากับทรัพย์สินก็ต้องยังอยู่

การบังคับโทษปรับ ในทางปฏิบัติเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ปรับ และผู้นั้นไม่ชำระค่าปรับในวันที่ศาลพิพากษา ก็จะใช้วิธีกักขังแทนค่าปรับพลางก่อนเลยจนกว่าจะหมด จะไม่เคยใช้วิธีการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับแต่อย่างใด ลักษณะการกักขังแทนค่าปรับไปพลางก่อน เพื่อให้มีการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับจึงไม่เคยใช้หรือปฏิบัติมาก่อน อันเนื่องมาจากเมื่อศาลพิพากษาให้ใช้ค่าปรับศาลจะพิพากษาเพียงว่า หากไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตาม มาตรา 29,30 เท่านั้น ซึ่งก็ไม่ได้แจ้งรายละเอียดไว้ในคำพิพากษา คงเป็นหน้าที่ของผู้ปฏิบัติ เมื่อไม่มีกฎหมายในการบังคับโทษปรับ มารองรับการบังคับโทษปรับ ในปัจจุบันจึงไม่มีหน่วยงานโดยตรงในการบังคับโทษปรับ คงปล่อยให้หน่วยงานอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการบังคับโทษปรับ โดยตรงทำหน้าที่ เช่น กรมราชทัณฑ์ บังคับโทษกักขังแทนค่าปรับ

ในการบังคับโทษปรับนั้น เมื่อผู้ต้องโทษไม่ชำระค่าปรับหรือชำระค่าปรับไม่ครบก็ต้องมีมาตรการอื่นมาเสริมก่อนนำตัวเขาไปจำคุกหรือกักขัง คือการบังคับเอาหลักทรัพย์ของผู้ต้องโทษ ไม่ว่าจะเป็นการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือการให้ผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวดฯ ซึ่งมาตรการในการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญาในกรณีบุคคลธรรมดาต้องโทษปรับ แทนไม่มีการใช้เลย และไม่มีหน่วยงานใดที่จะติดตามบังคับโทษปรับดังกล่าว เช่น โทษปรับประหารชีวิต จำคุก ซึ่งมีกรมราชทัณฑ์เป็นผู้ดำเนินการบังคับ และผู้กระทำผิดซึ่งมีโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญาส่วนใหญ่ก็มีฐานะยากจน ไม่มีทรัพย์สิน รวมทั้งการยึดทรัพย์สินมีขั้นตอน และวิธีการยุ่งยากอาจไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายในการดำเนินการบังคับคดีมาใช้ค่าปรับ โดยเฉพาะจำเลยที่ยากจน ไม่มีทรัพย์สิน ให้ยึดหรือยึดมาแล้วก็ไม่แน่นอนว่าจะพอชำระค่าปรับหรือไม่ ซึ่งตรงกันข้ามกับการนำตัวไปกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งเป็นวิธีการที่ง่ายและสะดวกกว่า แต่อย่างไรก็ดี จากการศึกษาการใช้มาตรการอื่นก่อนการลงโทษกักขังแทนค่าปรับ ในประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศไทย แม้จะมีมาตรการอื่นก่อนนำตัวผู้ต้องโทษไปจำคุกที่สอดคล้องกันคือ มาตรการในการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ และมาตรการในการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ แต่มาตรการบางอย่างในประเทศไทยที่ไม่ได้กำหนดไว้เป็นการแน่นอนคือ มาตรการในการผ่อนชำระค่าปรับ และเห็นว่าเป็นมาตรการหนึ่งที่มีได้เปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการลงโทษปรับ คือ การลงโทษเพื่อการทดแทนและข่มขู่ เพราะผู้กระทำความผิดยังต้องรับผิดชอบต่อเงินค่าปรับต่อรัฐอยู่ เพียงแต่ขยายระยะเวลาในการบังคับโทษปรับ ซึ่งจากการศึกษาหากนำมาใช้ในประเทศไทยก็จะเป็อีกทางเลือก หนึ่งที่สามารถเสริมสร้างการบังคับโทษปรับให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดที่ฐานะทางเศรษฐกิจไม่เท่าเทียมกัน กรณีการบังคับโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดซึ่งไม่สามารถเตรียมเงินชำระค่าปรับได้ทันที ให้มีโอกาสดังไปหาเงินเพื่อมาชำระค่าปรับ โดยอาจจะกำหนดให้ผู้กระทำความผิดที่มีงานทำอยู่แล้ว ได้มีโอกาสดังไปทำงานและให้นำเงินค่าปรับมาผ่อนชำระเป็นงวดๆ ได้ โดยควรให้หน่วยงานของสำนักงานอัยการเป็นหน่วยงานรับชำระค่าปรับ และติดตามทวงถาม เพราะเนื่องจากโทษปรับเป็นโทษทางอาญา และพนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ในการฟ้องร้องคดีอาญาแทนรัฐอยู่แล้ว เช่นเดียวกับในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งสำนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ในการรับชำระค่าปรับและติดตามค่าปรับ ในกรณีศาลอนุญาตให้ผ่อนชำระค่าปรับ

ในประเทศ อังกฤษและสหรัฐอเมริกา ก็มีปัญหาของการบังคับโทษปรับเช่นกัน ในกรณีการบังคับโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งไม่สามารถเตรียมเงินชำระค่าปรับได้ทันที ศาลจะไม่สั่งลงโทษจำคุกหรือกักขังแทนค่าปรับทันที แต่จะใช้มาตรการอื่นก่อน เพื่อสร้างความเป็นธรรมให้แก่จำเลย โดยเฉพาะจำเลยเป็นคนที่ฐานะยากจนและต้องโทษปรับได้มีกฎหมายบัญญัติ ให้ศาล

ผ่อนผัน การชำระค่าปรับเป็นงวดๆ และศาลจะสั่งให้ปรับจำเลยต่อเมื่อศาลเห็นว่าจำเลยสามารถชำระค่าปรับได้ และจะใช้โทษจำคุกหรือกักขังแก่ผู้ที่ตั้งใจหลีกเลี่ยงการชำระค่าปรับเท่านั้น แต่อย่างไรก็ดีหากผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีและกระทำความผิดซึ่งมีโทษปรับซ้ำๆ ก็ควรที่จะให้อำนาจศาลสามารถใช้ดุลพินิจให้บุคคลเหล่านี้ ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ควบคู่กับการลงโทษปรับด้วย เพราะเขาจะได้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสังคมและชุมชน ซึ่งถือเป็นมาตรการหนึ่งที่เป็นการลงโทษเพื่อวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไข เพื่อเขาสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะวัตถุประสงค์การลงโทษเพื่อทดแทนหรือข่มขู่ไม่อาจใช้ได้กับบุคคลกลุ่มนี้โดยมิใช่เป็นมาตรการแทน และบางกรณีศาลอาจจะพิจารณาลดหย่อนค่าปรับให้แก่ผู้กระทำความผิดทั้งหมดหรือบางส่วน ทั้งนี้ จะต้องภายหลังจากการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับฐานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดก่อน ดังนั้น การใช้มาตรการอื่นก่อนการลงโทษกักขังแทนค่าปรับที่ควรนำมาใช้ จึงเป็นมาตรการในผ่อนชำระค่าปรับซึ่งไม่ทำให้วัตถุประสงค์ในการลงโทษปรับเปลี่ยนแปลง ส่วนมาตรการในการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับมุ่งปรับปรุงแก้ไขฟื้นฟู ซึ่งเป็นการเบี่ยงเบนจากวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับ

2. ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจพิจารณาถึงความสามารถทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดก่อนจะพิพากษาลงโทษปรับ เพื่อให้เหมาะสมต่อผู้กระทำความผิดเฉพาะรายไป

2. ควรมีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาให้นำมาตรการในการผ่อนชำระค่าปรับ มาใช้ในประเทศไทยโดยกำหนดให้ศาลพิจารณาถึงลักษณะความร้ายแรงของความผิดและฐานะทางเศรษฐกิจของจำเลย หากเห็นว่าจำเลยไม่อยู่ในฐานะที่จะชำระค่าปรับได้ทันในเวลากำหนด ศาลจะอนุญาตให้จำเลยผ่อนชำระค่าปรับ โดยให้จำเลยผ่อนชำระต่อศาลเป็นงวดๆ หากจำเลยผิดนัดศาลมีอำนาจบังคับค่าปรับทันที ทั้งนี้ โดยใช้วิธีการกักขังแทนค่าปรับต่อไป

3. ควรแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาให้มีมาตรการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ควบคู่ไปกับการลงโทษปรับ หรือทำงานบริการสังคมหรือลงโทษปรับ เพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่ง โดยมิใช่เป็นมาตรการแทนโทษปรับ

4. ควรบัญญัติกฎหมายเรื่องการบังคับโทษปรับโดยตรง และควรจัดตั้งกองบังคับคดีตามคำพิพากษาซึ่งมีโทษปรับ ในสำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อทำหน้าที่ยึดทรัพย์สิน ใช้ค่าปรับและติดตามค่าปรับในกรณีศาลอนุญาตให้ผ่อนชำระค่าปรับ

DRU

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2544

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ และ จุฑารักษ์ เอื้ออำนวย. กระบวนการยุติธรรมกับความยากจน : ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการยุติธรรมเพื่อคนจน. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.), 2546

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1 .พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544

คณิต ณ นคร. กฎหมายอาญาทั่วไป. กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2543

คณิต ณ นคร. ประมวลกฎหมาย หลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : นิติธรรม, 2540

จิตติ ดิงศภัทย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2529

จิตติ ดิงศภัทย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2536

จิตติ ดิงศภัทย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาค 1 ตอนที่ 2 . พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : แสงทองการพิมพ์, 2518

ไชยเจริญ สันติศิริ. อาชญาวินัยและทัณฑวิทยา ชั้นปริญญาตรี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2506

ชาย เสวกุล. อาชญาวินัยและทัณฑวิทยา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517

ณรงค์ ใจหาญ. กฎหมายอาญา ว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย. กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2543

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. กฎหมายอาญา หลักและปัญหา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : นิติธรรม, 2543

ประเสริฐ เมฆมณี. ทัณฑวิทยา. กรุงเทพฯ : บทพิชการพิมพ์, 2506

ผจงจิตต์ อธิคมนันท์. สังคมวิทยาว่าด้วยอาชญากรรมและการลงโทษ. กรุงเทพฯ :

- มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2526
- พลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา. หลักกฎหมายอาญาทางปฏิบัติจากคำพิพากษาศาลฎีกา. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ : วิญญูชนจำกัด, 2537
- สุวิทย์ นิ่มน้อย. กฎหมายอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2519
- สุปิ่น พูลพัฒน์. คำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติ
บรรณาการ, 2513
- สมพร พรหมพิตร. การบังคับคดีอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2539
- หลวงสุทธิวาตนฤพดี. คำบรรยายประวัติศาสตร์กฎหมาย. พระนคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2517
- หลวงสุทธิวาตนฤพดี. ประวัติศาสตร์กฎหมาย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524
- อรัญ สุวรรณบุบผา. หลักอาชญาวิทยา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2518
- อัมพร ชูบำรุง. ทฤษฎีอาชญาวิทยา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2527
- อัมพร ชูบำรุง. อาชญาวิทยาและอาชญากรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2532
- อุททิศ แสน โกศิก. กฎหมายอาญาภาค 1. จัดพิมพ์โดยศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ
กองวิชาการกรมอัยการ, 2525

วารสาร

- โกเมน ภทรภิมย์. “โทษปรับ” บทบัญญัติ. 3, 16. กันยายน 2516
- ไกรฤกษ์ เกษมสันต์. “การทำงานบริการสังคมหลีกเลี่ยงการกักขังแทนค่าปรับทางเลือกใหม่ของคน
ยากจน” รหัส 45. คณะกรรมการเนติบัณฑิต สมัยที่ 54, สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่ง
เนติบัณฑิตยสภา, 2545
- กฤตศิลป์ กนกนาก. “มาตรการคุมประพฤติ, เงื่อนไขคุมประพฤติและมาตรการให้ผู้กระทำความผิด
ทำงานบริการสังคม” คุณภาพ. 6, 37. พฤศจิกายน-ธันวาคม, 2533
- กฤตศิลป์ กนกนาก. “การให้ผู้ถูกคุมความประพฤติทำงานบริการสังคม: นวัตกรรมของงานคุม
ประพฤติ” บทบัญญัติ. 46, 4. ธันวาคม, 2533
- เกียรติภูมิ แสงศศิธร. “ปัญหาการกำหนดโทษจำเลยคดีอาญาในประเทศไทย” นิติศาสตร์. 21, 1.
2534
- คัมภีร์ แก้วเจริญ. “โทษปรับผ่อนส่งได้หรือไม่” อัยการ. 2, 14. 2522
- คมกฤษ เทียนทัต. “ผู้มีอำนาจเปรียบเทียบคดีอาญา” กฎหมายปกครอง. 7, 1. เมษายน, 2531

- จรัญ ภักดีธนากุล. “อันเนื่องมาแต่การเปลี่ยนอัตราการกักขังแทนค่าปรับ จากวันละ 20 บาทเป็นวัน
ละ 70 บาท” วารสารนิติศาสตร์ศรีปทุม. 3, 1. มกราคม-มิถุนายน, 2531
- ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสถานต์. “โทษอาญาทางเศรษฐกิจ” นิติศาสตร์. 23, 3. 2536
- โชค จารุจินดา. “รายงานการประชุมร่างประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 28 ถึงมาตรา 30” ศิลปอาศ.
8, 6. มิถุนายน 2504
- ชูเชิด รักตะบุตร. “โทษกักขังแทนโทษจำคุก” บทบัณฑิตย. 28, 4. พฤษภาคม, 2514
- โคม วิศิษฎ์สรอรรถ(พันตำรวจเอก). “การชำระค่าปรับทางไปรษณีย์ลงทะเบียนและการชำระค่า
ปรับตามที่พนักงานสอบสวนเปรียบเทียบ” อัยการ. 20, 236. ตุลาคม, 2540
- บำรุง ดันจิตติวัฒน์. “เรื่องการสร้างความปลอดภัยและความเป็นธรรมทางกฎหมายสำหรับคนจน
ในสังคมไทย” ปราชญ์ของนายกรัฐมนตรี พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร, ณ เนติ
บัณฑิตยสภา เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2546, กฎหมายเพื่อชีวิต. 2, 2.
พฤษภาคม-สิงหาคม, 2546
- ประกิจ กฤษณะ. “โทษกักขัง” ราชทัณฑ์. 49, 2. 2544
- ประธาน วัฒนวาณิชย์. “แนวความคิดในการลงโทษ: วิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ประมวลกฎหมายอาญา” นิติศาสตร์. 12, 2. ตุลาคม, 2524
- ประเสริฐ จันทเวช. “วิธีการหลีกเลี่ยงการลงโทษจำคุกกระยะสั้น” นิติศาสตร์. 4, 1. มิถุนายน, 2515
- รองพล เจริญพันธ์. “การใช้โทษปรับเป็นมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องคำพรรณาคุณภาพสินค้า
ค้าหรือการโฆษณาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค” นิติศาสตร์. 10, 2. ตุลาคม, 2521
- พิพัฒน์ จักรางกูร. “เปลี่ยนโทษกักขังเป็นจำคุก” กฎหมาย. 2, 1. มกราคม, 2819
- พิพัฒน์ จักรางกูร. “โทษกักขัง” บทบัณฑิตย. 23, 2. เมษายน, 2508
- ไพฑูรย์ มงคลหัตถิ. “โทษกักขังตามกฎหมายใหม่” วารสารราชทัณฑ์. 51, 1. 2546
- นัทธิ จิตสว่าง. “แนวทางการปฏิรูปการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในประเทศไทย” บทบัณฑิตย. 54, 4.
ตุลาคม, 2541
- วีระศักดิ์ เสรีเสวตรรัตน์. “ทางปฏิบัติของศาลที่พิจารณาตั้งรับอุทธรณ์ของผู้ต้องโทษและการบังคับ
คดีโทษปรับ” ศิลปอาศ. 29, 5. กันยายน-ตุลาคม, 2525
- วีระพล ปานะบุตร. “โทษปรับในสวีเดน” อัยการ. 2, 14. 2522
- วิจิต บุญถนอม. “การกักขังแทนค่าปรับเป็นโทษหรือไม่” ศิลปอาศ. 15, 3. พฤษภาคม, 2511
- ไพบุลย์ เพ็ญรัฐจบ. “การกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาชามาตรา 29 จะทุเลาการบังคับ
คดีได้หรือไม่” ศิลปอาศ. 8, 9. 2504
- สมพร พรหมหิตาธร. “โทษปรับ” อัยการนิเทศ. 31, 2. 2512

สุทธิ อินทุเศรษฐ. “ปิดเศษ” *คุณพาท.* 6, 24. 2520

สรรเสริญ ไกรจิตติ. “คุณพินิจในการกำหนดโทษ” *คุณพาท.* 27, 1. 2523

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. “บันทึกของยอร์ช ปาคูซ์ ที่ปรึกษาการร่างกฎหมายของรัฐบาลสยามเกี่ยวกับการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127” *นิติศาสตร์.* 18, 2. 2532

สทรน รัตนไพจิตร. “ทฤษฎีการลงโทษ : การนิบัญญัติ” *นิติศาสตร์.* 12, 2. ตุลาคม, 2524

อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. “ร่างประมวลกฎหมายอาญาเปรียบเทียบกับด้วยโทษและทฤษฎีการลงโทษ” *นิติศาสตร์.* 3, 1. มกราคม, 2520

อุททิศ แสนโกสิก. “หลักกฎหมายอาญา : การลงโทษ” *อัยการนิเทศ.* 28, 2. 2509

อุททิศ แสนโกสิก. “วัตถุประสงค์ของการลงโทษ” *บทบัญญัติ.* 27, 2. พฤษภาคม, 2513

อรรถนิติ ดิษฐอำนาจ. “มาตรการใหม่ของงานคุมประพฤติผู้ใหญ่: การให้ผู้คุมประพฤติทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์” *จุลสาร อ.ส.ค.สัมพันธ์* 3. ตุลาคม-มกราคม, 2534

ข่าวในหนังสือพิมพ์

“กองสลากควักงบไถ่ผู้ต้องขัง” *ไทยโพสต์.* 3 ธันวาคม 2545

“ทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับลดจำนวนประชากรคุกเปิดโอกาสผู้ต้องโทษคนยากไร้”

มติชนรายวัน. 24 มกราคม 2546

เอกสารอื่นๆ

รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ(รท.102). กองแผนงาน. ฝ่ายสถิติและข้อมูลราชทัณฑ์.

กรมราชทัณฑ์.กระทรวงยุติธรรม, 31 พฤษภาคม 2545

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร. ชุดที่ 21, ปีที่ 1 ครั้งที่ 31(สมัยสามัญนิติบัญญัติ) ศูนย์ข่าวเลข

และพิมพ์คดี.สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, วันพุธที่ 14 พฤศจิกายน 2544

รายงานการวิจัย “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชั่วโมงการทำงานบริการสังคม ที่มีผลต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้คุมความประพฤติ”

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนาระบบกองวิชาการและแผนงาน

กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม, 2541

ไสลเกษ วัฒนพงษ์. “แนวทางการใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ซึ่งแก้ไขใหม่”

เอกสารประกอบการประชุมหัวหน้างานสังกัดสำนักงานคุมประพฤติกลาง.ระหว่างวันที่ 24-25 พฤศจิกายน 2532(อัคราเนนา)

สิทธิศักดิ์ วนะชกิจ และศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธ์. รายงานการศึกษาคุณภาพระบบการคุมประพฤติ ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา. ระหว่างวันที่ 12-26 พฤษภาคม 2534(อัคราเนนา)

วิทยานิพนธ์

- สทรน รัตนไพจิตร. “ความประสงค์ของการลงโทษอาญา: ศึกษาเฉพาะประเทศไทยสมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527
- ภราดร ภคพัฒน์. “การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับการลงโทษ” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521
- จิระวุฒิ เตชะพันธ์. “ความรับผิดชอบอาญาที่ไม่ต้องการเจตนา” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525
- เชษฐภัทร พรหมชนะ. “การนำมาตราการอื่นมาใช้บังคับค่าปรับนอกเหนือจากการกักขังแทนค่าปรับ” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546
- อานนท์ วิบูลย์สวัสดิ์. “การใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานในการปรับตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522
- พิรุฬห์ ไศสุกถาวรณ. “การลงโทษปรับทางอาญา” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532

ภาษาอังกฤษ

Books

- Emmins MA, Christopher J. **A Practical Approach to Criminal Procedure**. Second Edition. Financial Training Publications Limited, 1981.
- Garman , Rolando v del. **Criminal procedure law and practice**. Third Edition. California: Wadsworth Publishing Company, 1999.
- Grebing, Gerhardt. **The Fine in Comparative Law : A Survey of 21 Countries**. Cambridge Institute of Crminalogy , 1982.
- Hungerford, Peter. **Criminal Litigation and Sentencing**. London: Cavendish Publishing

Limited,1998.

Johannes, Andenaes. **The General Part of the Criminal Law of Norway.** Sweet & Maxwell Limited. , London , 1965.

Markets, and Fairs. **Halsbury's Laws of England.** Fourth Edition. London : Government Magistrates, Butter Worths, Volume 29, 1979.

Partridge, Anthony. **The Crime Control and Fine Enforcement Acts of 1984 :A Synopsis.** Federal Judicial Center, 1985.

Sprack, John. **Emmins on Criminal Procedure.** Sixth Edition. London : Blackstone Press Limited, 1995.

Thomas, D.A. **Fines and Financial Orders.** , Principles of Sentencing. Second Edition. Cambridge Studies in criminology, Editor : Sir Leon Radzinowicz , 1979.

Articles

Morris, Allison. "Not Paying for Crime: issues in fine enforcement" **The Criminal law Review.** December, 1990.

Morgan, Rod. And Bowles, Roger. "Fine: Where Does Sentencing End and Enforcement Begin?." **The Criminal Law Review.** February, 1983.

Morgan,Rod. And Bowles, Roger. "Fine: The Case for Review." **The Criminal Law Review.** April, 1981.

เว็บไซต์

Community Service

<http://www.london-probation.org.uk/index.cfm?articleid=363>

Criminal Fines: A Sentencing Alternative to Short-Term Incarceration. Iowa Law Review, Iowa University, July, 1983

<http://www.lexis.com/resarch/retrieve>

Fine And Restitution Payment

[http://www.noed.uscourts.gov/Financial Section Fine And Restitution Payment](http://www.noed.uscourts.gov/Financial%20Section%20Fine%20And%20Restitution%20Payment)

State of Connecticut Table Fines And Penalties

<http://www.cslib.org/finespenalt.htm>

United States Code

http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/ts_search.pl?title=18

D
P
U

Draft

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.**United States Code: Title 18****Sec. 3571. - Sentence of fine**

(a) In General. -

A defendant who has been found guilty of an offense may be sentenced to pay a fine.

(b) Fines for Individuals. -

Except as provided in subsection (e) of this section, an individual who has been found guilty of an offense may be fined not more than the greatest of -

- (1) the amount specified in the law setting forth the offense;
 - (2) the applicable amount under subsection (d) of this section;
 - (3) for a felony, not more than \$250,000;
 - (4) for a misdemeanor resulting in death, not more than \$250,000;
 - (5) for a Class A misdemeanor that does not result in death, not more than \$100,000;
 - (6) for a Class B or C misdemeanor that does not result in death, not more than \$5,000;
- or
- (7) for an infraction, not more than \$5,000.

(c) Fines for Organizations. -

Except as provided in subsection (e) of this section, an organization that has been found guilty of an offense may be fined not more than the greatest of -

- (1) the amount specified in the law setting forth the offense;
 - (2) the applicable amount under subsection (d) of this section;
 - (3) for a felony, not more than \$500,000;
 - (4) for a misdemeanor resulting in death, not more than \$500,000;
 - (5) for a Class A misdemeanor that does not result in death, not more than \$200,000;
 - (6) for a Class B or C misdemeanor that does not result in death, not more than \$10,000;
- and

(7) for an infraction, not more than \$10,000.

(d) Alternative Fine Based on Gain or Loss. -

If any person derives pecuniary gain from the offense, or if the offense results in pecuniary loss to a person other than the defendant, the defendant may be fined not more than the greater of twice the gross gain or twice the gross loss, unless imposition of a fine under this subsection would unduly complicate or prolong the sentencing process.

(e) Special Rule for Lower Fine Specified in Substantive Provision. -

If a law setting forth an offense specifies no fine or a fine that is lower than the fine otherwise applicable under this section and such law, by specific reference, exempts the offense from the applicability of the fine otherwise applicable under this section, the defendant may not be fined more than the amount specified in the law setting forth the offense.

Sec. 3572. - Imposition of a sentence of fine and related matters

(a) Factors To Be Considered. -

In determining whether to impose a fine, and the amount, time for payment, and method of payment of a fine, the court shall consider, in addition to the factors set forth in section 3553(a) -

(1) the defendant's income, earning capacity, and financial resources;

(2) the burden that the fine will impose upon the defendant, any person who is financially dependent on the defendant, or any other person (including a government) that would be responsible for the welfare of any person financially dependent on the defendant, relative to the burden that alternative punishments would impose;

(3) any pecuniary loss inflicted upon others as a result of the offense;

(4) whether restitution is ordered or made and the amount of such restitution;

(5) the need to deprive the defendant of illegally obtained gains from the offense;

(6) the expected costs to the government of any imprisonment, supervised release, or probation component of the sentence;

(7) whether the defendant can pass on to consumers or other persons the expense of the fine; and

(8) if the defendant is an organization, the size of the organization and any measure taken by the organization to discipline any officer, director, employee, or agent of the organization responsible for the offense and to prevent a recurrence of such an offense.

(b) **Fine Not to Impair Ability to Make Restitution.** -

If, as a result of a conviction, the defendant has the obligation to make restitution to a victim of the offense, other than the United States, the court shall impose a fine or other monetary penalty only to the extent that such fine or penalty will not impair the ability of the defendant to make restitution.

(c) **Effect of Finality of Judgment.** -

Notwithstanding the fact that a sentence to pay a fine can subsequently be -

(1) modified or remitted under section 3573;

(2) corrected under rule 35 of the Federal Rules of Criminal Procedure and section 3742; or

(3) appealed and modified under section 3742; a judgment that includes such a sentence is a final judgment for all other purposes.

(d) **Time, Method of Payment, and Related Items.** -

(1) A person sentenced to pay a fine or other monetary penalty, including restitution, shall make such payment immediately, unless, in the interest of justice, the court provides for payment on a date certain or in installments. If the court provides for payment in installments, the installments shall be in equal monthly payments over the period provided by the court, unless the court establishes another schedule.

(2) If the judgment, or, in the case of a restitution order, the order, permits other than immediate payment, the length of time over which scheduled payments will be made

shall be set by the court, but shall be the shortest time in which full payment can reasonably be made.

(3) A judgment for a fine which permits payments in installments shall include a requirement that the defendant will notify the court of any material change in the defendant's economic circumstances that might affect the defendant's ability to pay the fine. Upon receipt of such notice the court may, on its own motion or the motion of any party, adjust the payment schedule, or require immediate payment in full, as the interests of justice require.

(e) Alternative Sentence Precluded. –

At the time a defendant is sentenced to pay a fine, the court may not impose an alternative sentence to be carried out if the fine is not paid.

(f) Responsibility for Payment of Monetary Obligation Relating to Organization. - If a sentence includes a fine, special assessment, restitution or other monetary obligation (including interest) with respect to an organization, each individual authorized to make disbursements for the organization has a duty to pay the obligation from assets of the organization. If such an obligation is imposed on a director, officer, shareholder, employee, or agent of an organization, payments may not be made, directly or indirectly, from assets of the organization, unless the court finds that such payment is expressly permissible under applicable State law.

(g) Security for Stayed Fine. –

If a sentence imposing a fine is stayed, the court shall, absent exceptional circumstances (as determined by the court) -

(1) require the defendant to deposit, in the registry of the district court, any amount of the fine that is due;

(2) require the defendant to provide a bond or other security to ensure payment of the fine; or

(3) restrain the defendant from transferring or dissipating assets.

(h) Delinquency. –

A fine or payment of restitution is delinquent if a payment is more than 30 days late.

(i) Default. –

A fine or payment of restitution is in default if a payment is delinquent for more than 90 days. Notwithstanding any installment schedule, when a fine or payment of restitution is in default, the entire amount of the fine or restitution is due within 30 days after notification of the default, subject to the provisions of section 3613A.

ภาคผนวก ข.**California Penal Codes**

1205. (a) A judgment that the defendant pay a fine, with or without other punishment, may also direct that he or she be imprisoned until the fine is satisfied and may further direct that the imprisonment begin at and continue after the expiration of any imprisonment imposed as a part of the punishment or of any other imprisonment to which he or she may theretofore have been sentenced. Each of these judgments shall specify the extent of the imprisonment for nonpayment of the fine, which shall not be more than one day for each thirty dollars (\$30) of the fine, nor exceed in any case the term for which the defendant might be sentenced to imprisonment for the offense of which he or she has been convicted. A defendant held in custody for nonpayment of a fine shall be entitled to credit on the fine for each day he or she is so held in custody, at the rate specified in the judgment. When the defendant has been convicted of a misdemeanor, a judgment that the defendant pay a fine may also direct that he or she pay the fine within a limited time or in installments on specified dates and that in default of payment as therein stipulated he or she be imprisoned in the discretion of the court either until the defaulted installment is satisfied or until the fine is satisfied in full; but unless the direction is given in the judgment, the fine shall be payable forthwith.

(b) Except as otherwise provided in case of fines imposed, including restitution fines or restitution orders, as conditions of probation, the defendant shall pay the fine to the clerk of the court, or to the judge thereof if there is no clerk, unless the defendant is taken into custody for nonpayment of the fine, in which event payments made while he or she is in custody shall be made to the officer who holds him or her in custody and all amounts so paid shall be forthwith paid over by the officer to the court which rendered the judgment. The clerk shall report to the court every default in payment of a fine or any part thereof, or if there is no clerk, the court shall take notice of the default. If time has been given for payment of a fine or it has been made payable in installments, the court shall, upon any default in payment, immediately order the arrest of the defendant

and order him or her to show cause why he or she should not be imprisoned until the fine or installment thereof, as the case may be, is satisfied in full. If the fine, restitution fine, restitution order, or installment, is payable forthwith and it is not so paid, the court shall without further proceedings, immediately commit the defendant to the custody of the proper officer to be held in custody until the fine or installment thereof, as the case may be, is satisfied in full.

(c) This section applies to any violation of any of the codes or statutes of this state punishable by a fine or by a fine and imprisonment.

Nothing in this section shall be construed to prohibit the clerk of the court, or the judge thereof if there is no clerk, from turning these accounts over to another county department or a collecting agency for processing and collection.

(d) The defendant shall pay to the clerk of the court or the collecting agency a fee for the processing of installment accounts. This fee shall equal the administrative and clerical costs, as determined by the board of supervisors, except that the fee shall not exceed thirty-five dollars (\$35). The Legislature hereby authorizes the establishment of the following program described in this section, to be implemented in any county, upon the adoption of a resolution by the board of supervisors authorizing it. The board of supervisors in any county may establish a fee for the processing of accounts receivable that are not to be paid in installments. The defendant shall pay to the clerk of the court or the collecting agency the fee established for the processing of the accounts. The fee shall equal the administrative and clerical costs, as determined by the board of supervisors, except that the fee shall not exceed thirty dollars (\$30).

(e) This section shall only apply to restitution fines and restitution orders if the defendant has defaulted on the payment of other fines.

1205.3. In any case in which a defendant is convicted of an offense and granted probation, and the court orders the defendant either to pay a fine or to perform specified community service work as a condition of probation, the court shall specify that if community service work is performed, it shall be performed in place of the payment of

all fines and restitution fines on a proportional basis, and the court shall specify in its order the amount of the fine and restitution fine and the number of hours of community service work that shall be performed as an alternative to payment of the fine.

1209.5. Notwithstanding any other provision of law, any person convicted of an infraction may, upon a showing that payment of the total fine would pose a hardship on the defendant or his or her family, be sentenced to perform community service in lieu of the total fine that would otherwise be imposed. The defendant shall perform community service at the hourly rate applicable to community service work performed by criminal defendants. For purposes of this section, the term "total fine" means the base fine and all assessments, penalties, and additional moneys to be paid by the defendant. For purposes of this section, the hourly rate applicable to community service work by criminal defendants shall be determined by dividing the total fine by the number of hours of community service ordered by the court to be performed in lieu of the total fine.

ภาคผนวก ก.**Crime (Sentences) Act 1997****1997 Chapter 43****Community sentences****Fine defaulters: general**

35. - (1) Subsection (2) below applies in any case where a magistrates' court-

(a) has power under Part III of the 1980 Act to issue a warrant of commitment for default in paying a sum adjudged to be paid by a conviction of a magistrates' court (other than a sum ordered to be paid under section 71 of the Criminal Justice Act 1988 or section 2 of the Drug Trafficking Act 1994); or

(b) would, but for section 1 of the 1982 Act (restrictions on custodial sentences for persons under 21), have power to issue such a warrant for such default.

(2) The magistrates' court may-

(a) subject to subsections (4) to (6) and (11) below, make a community service order, or

(b) subject to subsections (7) to (11) below, make a curfew order, in respect of the person in default instead of issuing a warrant of commitment or, as the case may be, proceeding under section 81 of the 1980 Act (enforcement of fines imposed on young offenders).

(3) Where a magistrates' court has power to make an order under subsection (2)(a) or (b) above, it may, if it thinks it expedient to do so, postpone the making of the order until such time and on such conditions, if any, as it thinks just.

(4) In this section "community service order" has the same meaning as in the 1973 Act and-

(a) section 14(2) of that Act; and

(b) so far as applicable, the other provisions of that Act relating to community service orders and the provisions of Part I of the 1991 Act so relating, shall have effect in relation to an order under subsection (2)(a) above as they have effect in relation to an order in respect of an offender, but subject to the exceptions in subsection (5) below.

(5) The following are the exceptions, namely-

(a) the reference in section 14(1A)(a) of the 1973 Act to 40 hour shall be construed as a reference to 20 hours;

(b) section 14(3) of that Act shall not apply;

(c) the requirements in the order under subsection (2)(a) above shall, as far as practicable, be such as to avoid any interference with the times, if any, at which the offender normally works or attends school or other educational establishment;

(d) the power conferred by paragraph 3(1)(d) of Schedule 2 to the 1991 Act shall be construed as a power to revoke the order or deal with the person in respect of whom the order was made for his default in paying the sum in question or do both of those things; and

(e) paragraph 3(2)(a) of that Schedule shall not apply.

(6) In the case of an amount in default which is described in the first column of the following Table, the period of community service specified in an order under subsection (2)(a) above shall not exceed the number of hours set out opposite that amount in the second column of that Table.

TABLE

Amount	Number of hours
An amount not exceeding £200	40 hours
An amount exceeding £200 but not exceeding £500	60 hours

An amount exceeding £500

100 hours

(7) In this section "curfew order" has the same meaning as in art I of the 1991 Act and-

(a) section 12(5) of that Act; and

(b) so far as applicable, the other provisions of that Part relating to curfew orders, shall have effect in relation to an order under subsection (2)(b) above as they have effect in relation to an order in respect of an offender, but subject to the exceptions in subsection (8) below.

(8) The following are the exceptions, namely

(a) the power conferred by paragraph 3(1)(d) of Schedule 2 to the 1991 Act to revoke the order and deal with an offender for the offence in respect of which the order was made shall be construed as a power to revoke the order or deal with the person in respect of whom the order was made for his default in paying the sum in question or do both of those things; and

(b) paragraph 3(2)(a) of that Schedule shall not apply.

(9) In the case of an amount in default which is described in the first column of the following Table, the number of days to which an order under subsection (2)(b) above relates shall not exceed the number of days set out opposite that amount in the second column of that Table.

TABLE

Amount	Number of days
An amount not exceeding £200	20 days
An amount exceeding £200 but not exceeding £500	30 days
An amount exceeding £500 but not exceeding £1,000	90 days
An amount exceeding £2,500	180 days

(10) A magistrates' court shall not make an order under subsection (2)(b) above in respect of a person who is under 16.

(11) A magistrates court shall not make an order under subsection (2)(a) or (b) above unless the court has been notified by the Secretary of State that arrangements for implementing such orders are available in the relevant area and the notice has not been withdrawn.

(12) In subsection (11) above "the relevant area" means-

(a) in relation to an order under subsection (2)(a) above, the area proposed to be specified in the order;

(b) in relation to an order under subsection (2)(b) above, the area in which the place proposed to be specified in the order is situated.

(13) Where an order has been made under subsection (2)(a) or (b) above for default in paying any sum-

(a) on payment of the whole sum to any person authorised to receive it, the order shall cease to have effect;

(b) on payment of a part of that sum to any such person, the total number of hours or days to which the order relates shall be reduced proportionately;

and the total number is so reduced if it is reduced by such number of complete hours or days as bears to the total number the proportion most nearly approximating to, without exceeding, the proportion which the part paid bears to the whole sum.

(14) The Secretary of State may by order direct that subsection (5)(a), (6) or (9) above shall be amended by substituting for any number of hours or days there specified such number of hours or days as may be specified in the order.

(15) The power to make an order under this section shall be exercisable by statutory instrument; but no such order shall be made unless a draft of the order has been laid before and approved by a resolution of each House of Parliament.

ประวัติผู้เขียน

นายกรกฎ ทองชะ โชค เกิดวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2517 ที่จังหวัดสงขลา สำเร็จการศึกษา
ปริญญาตรีนิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีการศึกษา 2537 เนติบัณฑิตสมัยที่ 53

ประวัติการทำงาน

ปี พ.ศ. 2538 ทนายความ สำนักงานกรุงเทพกฎหมายและบัญชี

ปี พ.ศ. 2540 ทนายความ บริษัทอิชูซุหาดใหญ่ จำกัด และบริษัทในเครืออิชูซุหาดใหญ่

ปี พ.ศ. 2544 จนถึงปัจจุบัน ทนายความอิสระ